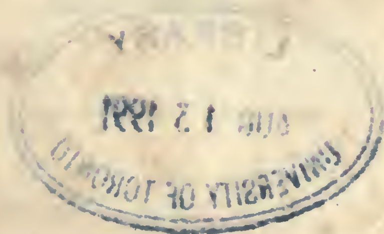

3 1761 03613 7362

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

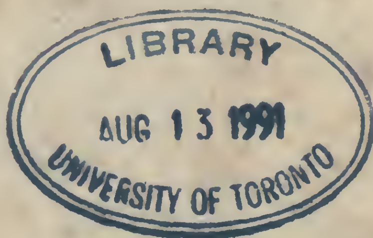
NOWOČESKÁ
BIBLIOTEKA

WYDÁWANÁ

NAKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.

Čjslo I.

W PRAZE.

W KOMMISSJ U KRONBERGRA I ŘIWNÁČE.

1841.

JOSEFA JUNGMANNA,

CJS. KRÁL. LEOPOLDOWA ŘÁDU RAKAUSKÉHO RYTJŘE, DOKTORA FILOSOFIE, PREFEKTA NA GYMNASIUM AKADEMICKÉM STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO, UČENÉ SPOLEČNOSTI A MUSEUM ČESKÉHO AUDA A T. D.,

SEBRANÉ SPISY

WERŠEM I PROSAU.

NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.

W PRAZE.

W KOMMISSJ U KRONBERGRA I ŘIWNÁČE.

1841.

Tisk a papjr synů Bohumila Háze.

PŘEDMLUWA.

Slawného musegnjho spolku komitét ku wzdělávánj českého gazyka a literatury ustanowil wydáwati mezi ginými knihami také některé spisy nowěgšjch spisowatelů, zemřelých i žiwých, pokud k záměru geho by hoditi se widěli. Prwnj w té řadě měly státi Puchmayrowy básně. Poněwadž ale nedáwno tomu gest, co tiskem wyšly, a posud rozprodány negsau, uznáno za dobré počjti giným sebránjm a sice tjmto přjtomným, gehož půwodce, kterýž na wydánj roztraušených tam zde drobnůstek swých nikdy nepomyslil, tjm poněkud proti geho přjsněgšjm posuzowatelům zaštjtěn býti daufá, že toliko na úsilné některých přátel domlauwánj a z naděge něgakého snad fondu českému, wůbec matice zwanému, odtud možného užitku k wydánj geho se propůgčil. Dobřeť on wj, že, byla-li gaká kdy cena geho zkaušek poetických i prosaických, ta od okolnostj doby wisela, w které psány byly. To wšak

sobě bez chlauby osobiti může, že mezi prwnjmi byl, kterj zanedbanau české literatury njwu wzdělávati počali, aniž se měřiti chce s těmi, kdož pozdėgi k též práci ruku přičiniwše, zdařilegšjm plodům snaženj swého se radugj. Nebude na škodu wěci, gestli w pořadě wydáwaných spisů nám se přihodj, co dálo se w Kaně Galilegské na swadbě, že neyprwé špatněgšj, potom pak lepšj wjno hostům se předkládalo. Co se dotýče způsobu weršowánj zde se nalezagjcjho, to rozdjlné gest podlé dob a změn, které ono wůbec u nás bralo, i podlé osobné a takořka okamžité sklonnosti spisowatelowy k ginému a ginému systému, pokud na časowém se konečně neustawil. Buď i to důkazem geho wšestranné snášeliwosti.

W Praze 5. Listopadu 1840.

Obsah.

BÁSNĚ.

P R O S A.

BÁSNĚ.

KE DNI 1 BŘEZNA 1832,

gakožto

čtyřidcetiletého panowánj GM. Cjsaře a Krále

FRANTIŠKA I.

(Hlasy Wlastenců 1831).

Čj-to gméno slawj w rozložitém poli,
Kdež bystrý se Dunag, Pád i Labe pěnj?
Proč dwakrát paterý národowý gazyk
  Hymny prozpěwuge k nebi?

Ne k Jordánu to wedl let čtyřikrát deset
Pauštj lidstwo prorok: král weliký to wládl
W njwách mlékotokých let čtyřikrát deset,
  Slaupem lásky božj krytý.

On před wjtězowým neplakal obrazem
Žjznj sláwy, ginoch: mjrolibec, stogj
Hradba swým dědinám, nestrašiwý wrahůw,
  Řjše přispořitel swaté.

Čist dlauhým osudem, co plamenem zlato,
Láskau prostomilau k swým plane národům,
Wlastnj srdce hotow, káže-li potřeba,
  K štěstj obětowať lidu.

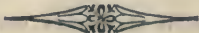
Práwům poswěcených On zemiwládařů
Swjtj ke spasenj nábřehowá wěže,
Pewná neskroceným odporowat wlnám
Baufjcjho se domněnj.

Proměnným zprawuget žezlem i zákonem
Každau swým, swěřenau sobě bohem, čeleď,
Otcowský welitel, genž koruny mnohé
Láskau wjže pronárodů.

Nábožnost blaženau, ctnost nebesům milau,
Sám ctnosti spanilá hwězda, konat welj;
Palmau rágeplodau mjru ušlechtilé
Okrýwat libuge wědy.

Pod křjdlem chowaný, ó Čechu! orlowým,
Plésey w den weliký! Darmo sočj wrazi,
Darmo zrádce brogj, odrodilec; twoge
Zwážil srdce i wjru král.

Mjšencem pohrdá, národowost cenj,
Ljbj, gjmžto mluwil Wáclaw i Jan, gazyk
Český; gjm powinen tys welebit Geho,
Geg ti zkwjtati On přege.

WYUČENEC ŘEKŮW.

[DLE KLOPSTOKA.]

(Mus. Čas. 1832 I.)

— — | — ∪ ∪ — | — ∪ ∪ — | ∪ —
— — | — ∪ ∪ — | ∪ —

Kdož [1]) we swých rodinách od Genia, s milým
    Usmánjm oka poswěcen,
Kdo twau z mládi družj, Fébe Anakreon,
    Bágečnau, holubičkami
Básnickými oljtán, w skolij hluku
    Méonské na ucho hlasem [2])
Ljbezným uwrkán, a perutjm, žeby
    Wrásek dawnobylosti gich
Nezřel, záhy byl ostjněn a kryt [3]): tomu
    Darmo podmanitel, hrdý
Wěncem, genž uwadá od prokletj lidu,
    Kýwá wůceliwé [4]) pole,

1) Smysl prostý ody této gest: Kdo od přirozenj k básnictwj gest powolán, a záhy s řeckými básnjky seznámen, kterýž ale ne, gako mnozj, toliko z nich řeči a wěcem se naučil, anobrž také swůg na nich krasocit zostřil: tomu darmo kyne sláwa wjtězitelowa (t. neyblyskawěgšj); ano i w bogi gsa nenáwidj krutost wogny. Nebažj po chwále dané toliko ze slušnosti, nebo od přepiatých ctitelů, nebo polowičných, znatelů, ale taužj po nesmrtedlnosti, gakowéž požjwagj básnjci starého wěku, za kterauž mu ručj wylauzená zpěwem geho slza přjtelkyně.

2) Aby gemný cit krásy w swém básnjku wyznamenal, připisuge mu ranau známost s hladkým, lahodným Anakreonem, gegž samým Fébem t. bohem básnictwj nazýwá, a méonické ucho, t. sluch cjtjcj krásu Homerowých weršů.

3) Mjsto prosaického wyřknutj: »Gest seznámen s Anakreonem,« prawj básnjk: že geg holubice Anakreonowy bágečné (t. dle domněného bágečného wěku mluwjcj) obletugj, okrýwagj, a swým přjgemným gekem to působj, aby hluku skolij, t. poznamenánj wýkladných, učenostj někdy přecpaných, neslyšel, poněwadž čtaucjho často z cjtěnj krásy básnjkowy wytrhugj. Klopstok předstawuge skolie ty co osobu s wraskalým čelem, na znamenj starobylosti, ne bez ironie, čili tagného posměchu.

4) Starým způsobem mjsto: w oceliwé, gako wůči mjsto w oči atp.

Kdež žádné mateřj zasmucených wzdechy,
    Poslednjm u poljbenj,
Mraucjch tobě synů wyrwati nestačj
    Ukrutná, storuká smrti!
Nech králům že třebas geg přibočj osud,
    Nezwyklý bogowým hřmotům,
W saudné ustrnulý prawdě, widj němá,
    Bezdušná, swalená těla,
Žehná odprchagjcjho ducha w krage,
    Kde wrah lidstwa newjtězj.
Chladněť pochwalu on dobrotiwau[5]) slyšj,
    Chladně plýtwače[6]) oslawau,
A blázna[7]), kdo wodit geg na odiw pilen
    Brklým w obdiwu přátelům;
Nedbá odrodilých saudu oněch Čechů,
    Gimž w pjsnjch Jaroslaw temen[8]),
Žádost pochwaly lepšj, gemu bezsmrtj,
    Pěwců před wěky bezsmrtj[9]).
Gichž hodnost trwalá, rowně co praudowé
    Rostauc, wše stoletj plnj,
Obgedná, i prawé odplatě geg, o njž
    Pyšným snjlo se, poswětj.
On, štěstj-li mu, což řjdko genom činj,
    Dá přjtelkyni mysliwau,
Má w každé slze, pjsnj dobyté, slzj
    Přjštjch zwěstowatelkyni.

---

5) Ironicky na mjstě: zdwořilau, ze slušnosti danau, ne z uznánj.

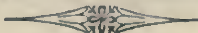
6) Wšecko chwáljcj. 7) Přepiatého chwalitele — přátelům w swém obdiwu z mjry wystupugjcjm.

8) Jaroslaw Puchmayer o české básnictwj welezaslaužilý. U Klopstoka stogj toto dwauweršj:

Nedbá posměchu gen twářilepé lady,
Gjžto Singrowa temna gest.

Alžběta Singrowa (Singer) anglická básnjřka († 1737), za swého wěku wážená. Gegj *Friendship in death* (přátelstwj po smrti) podalo přjčinu Wielandowi k geho listům mrtwých k pozůstalým přátelům.

9) Nesmrtedlnost starých básnjků.

Urozenému Pánu

FR. XAV. TWRDÉMU,

GUB. RADĚ W KRÁL. ČESKÉM.

(1816. Česká Wčela 1839. čjslo 52.)

∪ ∪ ∪ — | ∪ ∪ — | ∪ —
∪ ∪ — ∪ | ∪ — ∪ | — ∪
∪ — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪
— ∪ ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

Kdyby, že Nestorowau hoden
Gsi radau zprawowat senáty,
Wolal weliký Tebe César
Tam w patera národu město;

Kdyby, že Témidě poswěcen,
Skalina w moři, nechwěgeš se
U práwu, podáno ti wésti
Národowa wýkwětu saudy:

Kdekoli, ó mohutá swogjm
Weleochrano! newzdalug se,
Nazýwati kdež Tebe otce
Zwykli uměnj wywolenci.

Hluboko nad mizenjm stonaw
Gazyku, mrawu i prawosti,
Přemysla, Giřjho památky,
Sláwie i názwu libého,

Na Tebe, na skalinu twrdau
Genius Čechie wzdělány
Wolil měti, nawzdoru záštj,
Zárody nowého potomstwa.

Do wěku podporo nám trwey!
Dokawad hlaholj Slowansko,
Twrdého welebno a wážno
Wznjti u potomka bude gmě.

Při rozstonánj D. C. H. Pána

ALEXANDRA WASILIEWA,

PENZENSKÉHO OPOLČENJ PŘI CJS. RUSKÉM WOGSKU WRCHNJHO KAZATELE. DNE 1. ŘJGNA 1813.

(Prwotiny pěk. Uměnj, we Wjdni 1814. st. 69.)

◡ ◡ ◡ — ◡ — ◡ — — ◡ ◡
◡ ◡ — — ◡ ◡ — ◡ — ◡
◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ — — —
◡ — — ◡ ◡ — ◡ —

Ne Lidomjra[1]) mjroděgná ruka,
Tebe zhaubné lidobigce rámě
Stawilo, hrade nehostinský,
  Mořjcj neduhem krutým
Muže, mnohým drahého dobrým lidem,
Tobě hostinstwa swatého práwem
Wasiliewa Alexandra,
  Který ostawě wlast i dům
I syna rozmilého sladké doma
Celowánj, Bohu lib i cáru,
Gjť zwoluge, milený pastýř,
  Za stádem, hotowým zlomiť,
Okowy zpupně Franky Ewropčanům
Ukuté! — Odrodilým gsa Němcům
Polowinu wěku rág štědrý
  Zciziľs swému se národu?
I dosawáde žjla každá tobě
Nenečeská; nebo gá slowanskau
Pocitugi w těle krew. Sem, sem
  Hogebné dary, hor twogjch
Byliny snes, a mjzy žiwnau pomoc,
I sadů twých moky sjlonosné.
Na Slowany moge buď laskaw;
  I geť brat Slowanům Slowan.

1) Lidomjr, stawitel Litoměřic, as půl stoletj zněmčených.

PJSEŇ O ZWONU.

[Z SCHILLERA.]

Vivos voco. Mortuos plango. Fulgura frango.

(1823. Krasořečnjk I. 69.)

Pewně zděnau země kryge
Formu z hljny pálené.
Dnes se geště zwon ulige!
Chutně, chaso! k ruce mé.
  Gen kdy horký pot
  S čela teče w hod,
Gméno mistra djlem slyne;
Požehnánj z nebe plyne.

Když djlo wážné počjnáme,
Tu wážné slowo w čas býwá,
A práce, an my rozmlauwáme,
Nám weselegi uplýwá.
Tak nynj beřme w rozgjmánj,
Co zde slabá moc působj;
Ten matný muž gest k pohrdánj,
Kdo nesmyslil, co wyrobj.
Toť muže krásj neomylně,
A protož rozum také má,
By u wnitř rozważowal pilně,
Co rukau twoře, wykoná.

Sneste hornau smrkowinu.
Ale dobře sušenau,
Ať se hustj w oddušinu
Plamenowé naženau.
  Wařte w peci měď,
  Cjnem pak se řeď,
Má-li tuhá tekutina
Býti prawá zwonowina.

Co w této gámy hlubokosti
Mocj olnně se wystawj,
To na zwonici u wýsosti
Swé dělatele oslawj;
Potrwá wěky budaucjmi,
Powábě sluchy k pozoru,
A bude kwjliť s truchliwými
A zbožné wolať ke zboru.
Co w hlaubi dole zemšťanowi
Proměnné losy přinesau,
To wrážj tamto w zwučné kowy,
An naučně to roznesau.

Ayta! spausta plyne k woli,
Znám to z bublin náskoku.
Hoďte tam popelné soli,
Ta pomáhá roztoku.
Pěny prosta též
Dlužna býti směš,
By kow, šwárně wygda z ruky
Dáwal čisté, plné zwuky.

Neb slawným zwukem radowánj
Wjtá nemluwně milené
W prwnjm žiwota putowánj,
Jež koná, od sna wedené.
Geště mu w lůně budaucnosti
Nehody spj i blaženosti.
Wzor něžný mateřské milosti
Ge w zlatém gitru ostřjhá —
Čas gako střela ubjhá.
Od djwky hrdě opuštěné
W swět pacholisko harcuge,
A prošed země oddálené
Domů se hostem wracuge.
A spanilau a kwětoslawnau,

Co s wýše nebe podobu,
Zřj ljcem kázanau a mrawnau
Wýtečné panny způsobu.
Tu tauha bezegmenná klonj
Ginocha ku samotině,
Slz toky mu se z očj ronj,
Wyhýbá ryčné družině,
Gde za milenkau staudně w sledy,
Gegjmi oblažený hledy,
Co neykraššjho w lučině,
Snášj w ozdobu djwčině.
O, tauhu něžnau! sladké city,
Zlatý wěk prwnj milosti!
Oko widj nebeské byty,
A srdce plýtwá w blahosti.
O, kéž by měly kwěty wěčné
Té mladé lásky doby wděčné.

Pjšťaly žlutěť widjme!
Omočjm nynj tu trest,
Gestli osklenau spatřjme,
Že zralý tok, známka gest.
Chutně, chaso! běž,
A ohledey směš,
Zdaliže se látky dwogj,
Nehebné a měkké pogj.

Neb kde se přesné s gemným wjže,
A s mjrným silné pautá bljže,
Tu slyšán býwá dobrý zwuk.
I hlediž ten, kdo k slibu chodj,
Zda k srdci srdce též se hodj;
Geť krátko bludu, dlauho muk.
Ljbezně panenský hrage
Wjnek w kadeřjch newěst,
Když, weselj gich hlásage,

Zwonj z wěže blahowěst.
Ach, neykrašsj wěku swátek
Končj kwěten žiwota,
S rauškau, s pasem béře zmatek
Bludů milných pěknota.
Zápal hasne,
Láska ostáwá,
Na kwěty gasné
Plod nastáwá.
Tělem, dušj
Muž se krušj,
Klopotě, baže,
Pjle, se snaže,
Měně a boře,
Štěpě a twoře,
Mocj a lestj
Sháněge štěstj.
Nesmjrné praudem hrne se zbožj,
Na sýpkách zlatá špjže se množj,
Přibýwá prostoru, zrůst béře dům,
A w domu wládne
Hospodyň zpráwná,
Djtek mátí;
Řjdj w ctnosti
Domácnosti,
Cwičj djwky,
Zdržuge hochy,
Spořj, střádá,
A pořádá,
Pracuge, pjlj
Každau chwjlj.
Zásobau truhly špihuge drahné,
Frčjcjm niti wřetenem táhne,
Chránj we skřjni za mnohý den
Wlnu bělostnau i sněžný len,
Wždy pilna k prospěchu krásy dánj,

A nemá stánj.
Otec pak okem utěšeným
Od swislj domu dalekohledných
Plésá nad požehnánjm swým,
Zhljdá štěpnice zlatoplodné,
Pátra stodoly prohnuté,
Prostory sýpky nasuté,
Na poli wlny zrnorodné.
W hrdosti chlubj se geho austa:
Pewně co swěta samého spausta
Zlým proti aupadům
Stogj mi skwostný dům! —
Ale osud mocně wládne,
S njmžto nenj smlauwy žádné,
Klopotem přigde neštěstj.

Boh pomozi! počnem ljti,
Lom má zubowatý hled.
Když uzřjte na čep bjti,
Rcete swatau průpowěd.
Nuže, tak se staň!
Bože domu chraň.
Giž se ryhau, dadauc čmaudy,
Walj ohňorudé praudy.

Geť dobročinná ohně moc,
An krotj se a opatruge,
Co člowěk twořj, způsobuge,
W tom gemu platen na pomoc;
Wšak strašna geho božská moc,
Když z paut se wymkne, wyřinuge,
A kráčj stopau swobody
Ten diwoký syn přjrody.
Nastogte, když w náplň bjdy
Wzrostauc bez ubráněnj,
Skrze lidné města třjdy

Hrozné těká znjcenj!
Neboť žiwly nenáwidj
Rukostwůry zemských lidj.
Z oblaku
Zdárnost chodj,
Déšť se rodj;
Z oblaku i w čase tom
Bučj hrom!
Gak to kňučj s wýše wěže!
Bauře gde!
Krwawé gest nebe,
O, to nenj wedro denní!
Bigj w zwon!
Gaký shon!
Wznikna oheň s plápolánjm
Zbjhá třjdy zažehánjm
Wětrowého spěchem křjdla;
Wraucj gako z peci hřjdla
Žjřj wjtr, giskry deštj,
Okna břinčj, trámy třeštj,
Děti kwjlj, matky blaudj,
A pod krnj
Brawi mrnj.
Běh a autěk, kam pohledne,
W noci swětlo gako we dne,
Dlauhau řadau, z ruky w ruku
Wědro ljtá; wzwýši w luku
Sopcj praudy, waly wody.
Chomol wyge přižene se,
Hlukem hledá plamene;
Plamen w suché rolné plody
S praskotem se w sýpku nese;
Baurj w krokwj suchém lese,
Gakby w wánj náramnosti
Mjnil wšecku z spodu zem
Wyrwať prudkým klopotem,

Wzroste nebes do wýsosti
Welikán!
Losu dán
Ustaupá, kde wětšj sjla,
Člowěk, wida swého djla
Zhynutj
W trnutj.
Stogj prazdné spáleniště,
Chomolů wzteklých stanowiště:
W pustých oken wydutj
Hrůza sedj,
Do nich obłak s nebe hledj
Wysoký.
Naposled
Geště k zwratku
Swého statku
Člowěk gednau hledj zpět —
Pak wesel půgde w šjrý swět.
Ač krutá geho nechwile,
Wždy útěchy mu přege nebe:
Sčjtá miłé swé wůkol sebe,
A hle! widj wše swé milé.

Do země to šťastně přišlo,
Forma giž se nalila;
Kéž i zdárně na den wyšlo,
By se práce zplatila.
Což ať newrhlá? —
Forma roztrhlá? —
Ach, snad sladkau za naděgj
Trpké pohromy se děgj.

Tmawému łůnu země swaté
Wěřjme ruk swých twořenj,
Wěřj swé rolnjk osenj,
A daufá, že mu w klasy zlaté

Dá zrůsti nebes sauzenj.
Stkwostněgšj sjmě zarmauceně
Do lůna země skrýwáme,
A k kraššjm losům utěšeně
Že z rakwj zkwěte, daufáme.
Temně s wýše chrámowé
Zwonj zwuky hrobowé;
Wážně w průwod zněgj smutné kowy
Na poslednj cestě pautnjkowi.
Ach! toť manželka gest drahá,
Ach! toť milá, dobrá máti,
Od knjžete stjnů černých
Gata choti z rukau wěrných,
Autlým djtkám mileným,
W gegjm kwětu zrozeným,
Gežto mjle kogila,
Gich se růstem blažila —
Swazek něžný domu wšeho
Gest rozwázán na wěky:
Ach! giž wěrné matky geho
Nenj mezi člowěky!
Nenj té, gjž blahau dobau
Byl on péče, potěcha,
Bude wlásti nad sirobau
Nelaskawá macecha.

Dokud zwon nám newystydne,
Hmotnau práci ostawte,
Gako ptactwo w haušti klidné
Swobodně se zabawte.
Hwězdy zaswjtj,
Péče necjtj
Slyše chasnjk na klekánj;
Mistr se trápj w neustánj.

Chutně chodě
Bystrým krokem

Pozdnj pautnjk w pustém lese
K milému se domu nese.
Bečjc tjhnau k stági owce;
Gdau i skotu čelatého
Hladká stáda bučjce,
Zwyklé chléwy plnjce.
S mandeli do stodoly wůz se klátj,
Mnohokwětý na snopech wěnec ležj,
Ryčný mladý ženců lid k tanci běžj.
Ticho, pusto na náměstj.
K towaryské swětla záři
Sedá čeleď gasné twáři.
Brána skřipjc zawjrá se,
Země mrakem obstjrá se;
Měšťana wšak nezatrudj
Černá noc,
Gešto zlocha strašně budj:
Bděgjť práwa na pomoc.
Řáde swatý, synu nebe
Požehnaný, skrze tebe
Zwolně, lehce, chutně pogj
Swé se k swému, města stogj,
Z lesů wyšli spolku chtiwj,
Nespolečnj lidé diwj.
Ty i mezi lidské stawy
Uwodil gsi tiché mrawy.
Tebau dražšj swazek spiatý
K wlasti milé podnět swatý!
Tisjc ruk se hýbe w pjli
U weselém spogenj,
Zgewugj se tagné sjly
Skrze wraucj snaženj.
Pod swobody drahau strážj
Mistr i chasnjk pracuge,
Každý swým se mjstem blažj,
Posměwači zdoruge.

Prácceť krása obecenstwj,
Požehnánj občana,
Ctj-li krále důstogenstwj,
Ctj swá pilnost měšťana.
Mjre milý,
Shodo sladká,
Panug, panug
Mjle městu tomuto!
Kéž dne toho nezaswjtá,
Anť by wogny láge ljtá
Wztekle w tyto tiché doly
Wrhla sebe,
Anby nebe
Na hwězdném se stkwěge polu
Milostně,
Ohniwělo od plápolu
Měst a dědin žalostně!

Wýchladu gsme dočekali;
Zrušte nynj stawenj,
By se smysly radowaly
W podobizny zdařenj.
Tlucte každý zwlášť,
Rozhrušjce plášť:
Má-li zwon kdy zhůru wstáti,
Třeba formu w kusy dáti.

Neb mistr formu rozhrušiti
Můž maudrau rukau, a kdy whod,
Wšak běda! když se wyprostiti
Kwapj sám žhaucj rudy plod.
Tu baufj hřmoty hromowými,
Dům puklý wztekle obofe,
A gako wraty pekelnými
Wen soptj strast a pohoře.
Kde mocj hmotných tupost wládne,

Newznikne zobrazenj žádné,
Když lůza zwolnost uchwátj,
Tehdáž blahost se rozwrátj.

Žel, když se traudný bauře zárod
W měst lůnu tagně shromáždj,
Sám ztrhaw sobě pauta národ
Se strašně s sebau zawraždj.
Tu ljtý rozbrog za řemenj
Rwe zwon, an wyge zahučj,
A poswěcen gsa k mjru zněnj,
Ukrutné heslo zazwučj.

Swobodu, rownost pokřikugj,
Pokogný měšťan béře braň,
A ulice se naplňugj,
A těká wraždy ljtá saň.
Tu ženy hyénowé šprýmy
Z nepřjtele si třápagj,
A srdce zuby pordowými
Z žiwého těla škubagj.
Utuchne zbožná wšecka bázeň,
Nenj nic wjce swatého,
An zlobě w cestu negde kázeň,
Zlý zapuzuge dobrého.
Gsau tygři w hněwu ukrutněgšj,
Gsau krutšj lwowé drážděnj,
Wšak ze wšj hrůzy neyhrozněgšj
Gest člowěk we swém šjlenj.
Ó, běda těm, kdo božskau swjci
Dadj slepému, běda těm!
Memůž mu swjtiť, ale žjci,
Wsy, města klásti popelem.

Tento den mi radost nese!
Gako hwězda, Bohu děk,

Sličný, hladký zgewuge se
Kowowý mně wýlupek.
Ljčj se celé
Leskem wesele,
Náměť štjtu způsobného
Také chwálj mistra swého.

Sem, rychle sem!
Kolem, chasnjci, obstaupjme,
Okřtjme zwon a poswětjme,
Concordia ho nazůwem,
By stal se smjrcem, obec wodě
Ke srdečné a klidné shodě.

Wždy býwey k tomu powolán,
Nač byl od mistra udělán!
Wis w oblohowé blankytnosti
Nad stánky země njzkými;
Buď hromu saused na wýsosti,
A mezug s swěty hwězdnými;
Mluw s hůry, gako ony swjce,
Ta gasná hegna hwězdných ok,
Genž tworce chwálj kolugjce,
A wěncowaný wodj rok.
Gen k wěčným wěcem oprawdowým
Wzni hlas úst geho kowowých,
A rozmérem se hodinowým
Dotýkey křjdel časowých.
Zapůgčug losům mluwu swého,
A, mage srdce bez citu,
Swým aspoň hlasem proměnného
Prowázeg žiwobytj hru;
A wyučug, že gako mizj
Nám w sluchu plný geho zwuk,
Tak stálost na zemi gest cizj,
Tak toho swěta mjgj hluk.

Nuže, teď prowazu silau
Z gámy wytáhněte zwon,
Aby w řjši zwuků čilau
Wstaupil, na wětrný tron.
Zhůru, zhůru, wýš!
Zdwih' se, wisne giž.
Radost zgewug městu dennj,
Mjr buď prwnj geho zněnj.

SPOLKU DOBRODINCŮ

K ZACHOWÁNJ NA POHLED MRTWÝCH,

gehož půwodem byl Wys. uroz. p. hrabě Leop. Berchtold († 1809), potom náčelnjkem Oswjc. knjže Isidor z Lobkowic († 1819)

I.

Drahý, ljbý žiwote,
Sladká bytu zwyklosti,
Dárku boha neystkwostněgšj,
U něhož twůg byt wezdegšj!
Tebau, ragský klenote,
Cherub wěčně se ukágj,
Čerw, se wina, tebe hágj.
Powědom twé sladkosti
Člowěk nad wše tebe cenj.
Žiwot, žiwot wážné gměnj,
Základ každé blahosti;
Kde ho nenj, nic tu nenj,
Na zemi i w wěčnosti.

II.

Ach, tu malau geho částku,
Wyměřenau člowěku,

Hubj tisjceré psoty;
Zima, horko, kruté sloty,
Nenáwistnj žiwlowé,
Žjzeň, hlad a morowé,
Péče trudné,
Wášně bludné:
Hrozj wšude ljtá smrt! —
Strašně, strašně znj to gméno,
Buď cokoli doweřeno,
Duši leká hlahol: *Smrt!* —
Hlukem se skal praudowé
Walj domy gako drástku,
Chwátj twory zátopau;
Smrt gde wšudy za stopau,
W tiché hlaubi očihuge,
Mautj wzteklé wýlewy;
W ohni Moloch sausceduge,
Tmawé hroby, skalnj sluge
Pligj zhaubné wýgewy.
Dusj uhel potutelný,
Hroznu nápog hogitedlný
Před žiwotem dýchá *Smrt!*
Smrt swé dráby gedowaté,
Záhubiwé neduhy,
Na chudé i na bohaté
Ssjlá, mrzké podruhy.
Negen země nebezpečna:
Nebe hromem třepjcjm
Žiwot stjrá;
W srdci zwjrá
Wášeň wztekem hubjcjm;
Wražedlnice, ach! bezděčná,
Ljté braně
Samobogstwu podáwá;
Ruka daná ku ochraně
Swau katankau se stáwá.

Žiwot lidský, prostřed smrti,
W oka mžiku dogde drti:
Wisj tenké na nitce,
Plamen geho slabě hořj,
Ustřihne-li s přeslice
Zawistná gi sudice,
Gestli božský oheň shořj,
Weta, weta;
Žádná Klotho toho swěta
Tenké wazby nescelj,
Aniž ohni Titan který
Oživěti powelj.
Gedno má gen přjtel smutný,
Čjm swau těšiť sirobu:
Wšechněm gest ten los urputný;
Žiwot — cesta ku hrobu.

III.

Wáhá-li ostřjm Atropos,
An dautná giskra žiwota:
Nastogte, gestli nepospjchá
Mraucjho ohně nerozdmýchá
Dchem lásky lidská ochota,
Přechwátj nešťastnjka los;
Že bratřj negsau člowěky,
On zhasne, zhasne nawěky.
Než běda, běda,
Gestli dautnagjcj tráud
Žiwota se w rakwi znjtj;
Hrůza, hrůza, an kdo cjtj
Nad sebau ten strašný saud:
Smyslem powědomu sobě
W tmawém, těsném býti hrobě,
W dušném puchu,
W smradném zduchu
Mezi mrtwolami,

Čerwy a žabami,
W smrtném chladu
Za lup hladu;
Spátečnau se wzteklostj
Hryzaucjmu do kostj,
Kdežto hlechne pláč a lkánj,
Ljté bydlj gen zaufánj.
Hrůza, hrůza strašliwá
Býti w hrobu za žiwa!

IV.

Nač lidu sběh?
Ti ohromenj přátelé?
Ta choť omdléwagjcj,
Ty děti plakagjcj?
Ach! srdečného přjtele,
Ach, manžela i otce kwjlj.
Uchwátil praud geg smutnau chwjlj.
Tam ležj bjdný žiwočich,
A zamčen gemu zrak i slych;
Bezwládné audy,
Bezdušné tělo,
Tupé citu omráčenj
Smrti náhlé oznámenj.
Dokonáwá,
Hasne! —
Ha, kdo ten,
Který upocený klopotá,
Rozrážege lidu daw?
Angel pomocný! —
Bratra z nauze wychwacuge,
Z hrdla smrti wydjrá,
Usnulé city probuzuge,
Zamčené smysly otwjrá;
Od sna budj, žiwot křjsj —
Dobrotiwé nebe!

Mrtwý ožjwá! —
Giž se wůkol sebe
S podiwem djwá,
Giž ljbezné swětlo widj
I twář bohorownau lidj.
Ha, slyš přátel radowánj,
Wiz manželky obgjmánj,
Pláč radostný milých dětj
Nowrozenj otce swětj.
Ale s božským pocitem
(Požehnánj lidu nese,)
Přjtel lidský raduge se
W žiwotu zas dobytém.

V.

Wjtey lásko k člowěku,
Spolutrpné smilowánj!
Lásko gemná k poslauchánj
Žalostného nářeku;
Dobrotiwé, maudré nebe,
Dbagjc o člowěčenstwj,
Wštjpilo nám w srdce tebe.
Toť twé sjdlo, leč že sebe
W twé uwáže wlastenstwj
Njzké samomilenstwj.
Twůg gest, kdo zná milosrdj,
Kdo se k bjdě nezatwrdj
Druha swého, neb cizince,
Dobroděge neb zločince,
Žiwočicha rozumného
Nebo zwěře bezumného;
Kdo gest swětu dobrodince;
Gaké koli gmeno geho,
Konfucig, neb Taut, neb Sidný
Humbert nebo Berchtold wljdný,
Berchtold, oběť člowěčenstwa,

Geho čest a ozdoba,
W cizině i u wlastenstwa!
Wyššj s nebe podoba
Kázal swěta drahné půli
Na Africkém pohořj,
W Asiatském zamořj
Lásky lidské božskau wůli.
Turků ljtých krotil zlost:
Ale doma pěknau ctnost,
Podlé statných Angličanů
Zwěčnil w srdci u občanů.
Sláwa Čechům! u nich ctnost,
U nich z wěku do wěku
Pěkná láska k člowěku
Žiwe Berchtoldowým wzorem,
Žiwe gasným Isidorem!

R A D O S T.

[Z SCHILLERA.]

(Prwotiny pěkných Uměnj we Wjdni 1813. list XXIX.)

Giskro s nebe, ó radosti,
  Eliseyská bohyně!
Wstupugeme w horliwosti,
  Krásná, do twé swatyně;
Diw twé moci opět wjže,
  Co zlá moda zdwogila;
Bratrem gest žebráku knjže,
  Kdes milá se whostila.

K Ů R.

Pocelugte miliony,
Obgjmey se celý swět,
Bratřj! tamto k nebi wzhled!
Tam swé náš má otec trony.

Komu gest to welké štěstj
  Býti přjtel přjtele,
Kdo se s milau ženau pěstj,
  K plésánj se měg směle;
Ano, kdo swým může zwáti
  Gen žiwůčka na zemi!
Kdo ho neznal, bleď se bráti
  Z zboru toho s slzemi.

K Ů R.

Wšeho swěta bydlitelé
Skláněgte se k sympatý!
Wstupugete k trůnu s nj
Neznámého ředitele.

Wšecko požjwá radosti
  Z prsau matky přjrody;
Dobrý, zlý ge pln žádosti
  Božské gegj úrody.
Rýwa nám a celowánj,
  Přjtel w smrti stálý dán;
Čerw w rozkoše požjwánj,
  Cherub w Bohu gest kochán.

K Ů R.

Sklánjte se miliony!
Tušj swého tworce swět!
Wzhůru, wzhůru k nebi zhled!
Nad nebesy geho trony!

Radost každé moci budj
  W wěčném nátury strogi;
Radost, radost kola pudj
  W welkém swěta orlogi;
Kwjtky z paupat wyluzuge,
  Slunce s nebes prostoru,

Swěty walné obracuge
  W nedohledném oboru.

K Ů R.

Gako slunce w potěšenj
Po nebeských okolech
Koneyme swůg bratřj běh!
Chutně co rek k wjtězenj.

W zrcadlném se prawdy blesku
  Směge na zpytatele ;
W hoře ctnosti w kolmau stezku
  Uwodj trpitele.
Na wýslunném wjry chlumu
  Wíz praporce gegj wáť,
Z hrobowého geště rumu
  Kůr andělský widěť stáť.

K Ů R.

Trpte stále miliony!
Trpte pro lepšj tam swět!
Tamto, kam wáš cjlj wzhled,
Odplatitel má swé trony.

Bohům dáti mzdu nebažte,
  Pěkné gest gim rownu býť;
Hoře, chudoba se hlaste,
  Radost pogďte w spolku pjt.
Záštj, pomsta wýhost měgte,
  Wrahu odpuštěno buď,
Slzy geho nepolegte,
  Žádná ljtost nezatruď.

K Ů R.

K dluhu ať se wjc nehledj,
  Smjřen budiž celý swět!

Bratřj, wzhůru k nebi zhled!
Tam sprawedlný saudce sedj.

Radost, radost w čjši zplýwá;
Z zlaté krwe hroznowé
Lásky ukrutnjk nabýwá,
Zaufalci gsau rekowé.
Bratřj, wzhůru! chutně stůgte
Ku pokálu plnému;
Tuto sklenku wšickni hugte
W poctu duchu dobrému.

K Ů R.

Tomu, gehož hwězdy slawj,
Od Serafa pěnému!
Poctu duchu dobrému,
Gehož nebesa tam bawj.

Stálau mysl w utrpenj
Pomoc chudé newině,
Přjsah wěčné nerušenj,
Wšechněm prawdu gedině,
Mužnost nad králowské trůny,
Gměnj, žiwot, potřebu.
Prawým zásluhám koruny,
Podwodnjkům záhubu.

K Ů R.

Sestupte se w kolo swaté,
Swědkem slibu wjno nám,
Swědkem toho onen sám,
Který řjdj hwězdy zlaté.

SPOKOGENOST.

(Nowé básně A. Puchm. V. 1814. st. 65.)

Žiwot můg gest garo tkwaucj,
Wolný, tichý, blažený;
Ani citem welmi wraucj,
Ani tupě studený;
Ne to býwá, které chřestj,
Ale mjrné, prawé štěstj.

Mramory a pyšné kowy
Buďte panské libostky;
Prostočisté moge krowy
Osednuly milostky.
Zlatostropé pánům kryty
Dagj rowně — krátké byty.

S Pomonau mi wůkol domu
Libá Flora obcuge;
Plodného mi žádný stromu
Chytřec nepostřihuge.
Chromky drew mé gako lidj
S utrpenjm oko widj.

Hustolistá obrubuge
Gilma potok hadowý,
Gegj chládek pokynuge
W horku na sen makowý.
Nedbá zdutých wětrem ložj,
Koho snjček w chladu božj.

Hág, kde Amor mile blaudj,
Trudy wětšj zahogj;
Ten mne k zwěři w ústup laudj,
Zwěř se krotká nebogj:

Nemilugiť mysliwosti,
Negsa schopen ukrutnosti.

Neznám nauze, ani zbytu,
S přirozenjm hodugi;
Střjdmě, prostě býti sytu,
Ale zwolně libugi.
Dobrá wůle w gjdle, pitj
Zachowáwá žiwobytj.

Mělnické, to trudolomné,
Někdy strast mi zahánj,
K tomu sladké strogj pro mne
Česká ženka ljbánj.
Sausedowo gasné čelo
Štěstj moge dělá celo.

Gako nebe ráno w létě
Klidný w duchu zgasněném,
Rád wše widjm na tom swětě
W pěkném swětle růženém.
Člowěk wše dle swého zraku
Widj w swětle nebo w mraku.

Lidi kochám gako sebe,
Maudré, blaudy — snět i kwět;
Ani peklo ani nebe
W swětě widjm — ale swět.
Blázen, komu hlawa hořj,
Peklo, nebe z swěta twořj.

Okolo mne pléše djtek
Ryčná, zdrawá rodina,
Zkwětagjcj gako kwjtek,
Gegžto kogj lučina.

Gednjm stromkem, gednau dušj
Zwěčniti se maudru slušj.

Smrti čekám bez taužcnj,
Ale také bez leku;
Dá-li plynné, sladké pěnj
Nebe mi až do wěku,
Sytému chci swěta hosti
Řjci sobě: Žil gsem dosti.

PJSEŇ MILOSTNIČKY (MIGNON).

[Z GÖTHE 1820.]

Znáš onu zem? citrony kde kwětau,
We tmawém stjnu pomaranče žhnau;
Tichaunký dech z modrého nebe dme,
Nechwěge myrt, a laur se zhůru pne? —
Tu gestli znáš, ó tam, ó tam
Nech s tebau se ó můg milenče dám!

Znáš onen dům? na slaupech spoléhá,
A zlatý sál a stkwaucj gizby má,
A mramory se na mne djwagj:
Ach, co ti ubožátko dělagj?
Ten gestli znáš, ó tam, ó tam
Nech s tebau se ó můg ochránce dám!

Znáš onen wrch a stezku w oblaku?
Mezkyně hledá stopy we mraku;
W rozwalinách saň ljtá obýwá,
Zbořené skály přjwal okrýwá.
Ten gestli znáš, ó tam, ó tam
Nech ať se tam můg otče s tebau dám.

G E S E Ň.

(1821. Krok I. b str. 21.)

⏕ ⏕ ⏕ – ⏑ – ⏑ –
⏕ ⏕ ⏕ ⏕ – ⏑ – ⏑ –

Ayta geseň! Krásy mizne rág,
Utagen zápach lauky ambrowé;
Zasmucuge plésawý se hág,
A lesem chřestj pršky listowé.

Do zrcadla střjbrných toků
Se nenahljdá kwjtnatá pažiť,
Hlas pěwných lásky wýroků
Přestal utěšené pastwiny blažiť.

Pozbuzený předcitem časů
Dalekau se na pauť wystrogil geřáb,
Do blažených pod nebem pasů,
Kamž geg stálý tjhne léta wáb.

Ay nastala má geseň také;
Ljce spadugj, smysly se tměgj;
Péče kolem smutnooblaké;
Wše druhdy garé sjly hyběgj.

O duše má! strog se z audolj,
Gež zima sewerem náhle zamrazj;
Pospjchey w ty blahé rolj,
Kde žiwota žádná smrt neobrazj.

RYBÁŘSKÁ PJSEŇ.

(1821. Krok I. b. 30.)

⏑ ⏑ ⏑ ⏑ | — — | ⏑ ⏑ —

Osuda rybákům lahodj,
Woda pole gim, pluh ge lodj;
Semene na záhon nehodj,
We keseru žeň wšak nachodj.

Kudy zemi wln tok protecká,
Role zasahá gich daleká;
W moři bohatý low ge čeká,
Hlubina i žádná neleká.

Nebesa se mračnem zatagj,
Wlny wody mutné se wlagj,
Ale oni bauřem nelagj;
W moku ryby kalném lapagj.

Rybaři ti šwarnj a plešj
Wždy u wodě ladné se těšj;
Lichota nemá w nich pelešj,
Proti bohu řjdko kdy hřešj.

Kdy se tuto pak dost nalowj,
W žiwotě si wěčném pohowj;
Kudy w nebe, Petrem se dowj,
Bohu ge, rybák, rád opowj.

NA NEOBULI.

[Z HORACE III. 12.]

(1805. Česká Wčela 1839. čjslo 79.)

◡ ◡ — — | ◡ ◡ — — | ◡ ◡ — — | ◡ ◡ — —

Ubohá, kdož sebe láskau nezabýwá, nį lahodným
Psotu wjnem myge: gjž ustrašené srdce sewjrá
Mučiwé strýcowo lánj. Tebe letný Wenušin hoch
Z koše laupj, tebe z autků a čilých Pallady pjlj
Poobjrá, Neobule, spanilý ten Liparan twůg,
Mazané když paže mastj Tiberinských u wodách zmyl,
Cwičeněgšj na konjch Bellerofonta, w běhu rychlém
Překonán nikdy a klánj: wyučen přes pole šjré
Těkawých týž gelenů stádo plaché střjleti, křepký
Polapiť, kdež se we chrastj kryge hustém koli, wepře.

ZPĚW DUCHŮ NAD WODAMI.

[Z GÖTHE.]

(1821. Krok I. b. str. 29.)

Duše člowěka
Podobá se wodě,
Z nebe wychodj,
Do nebe wstaupá,
A dolůw opět
Ku zemi padá
Střjdau wěčnau.
  Z wysoké, přjkré
Skály pramen
Wyřinuge čistý,
Ljbě se prášj

Mrakowlnami
Skálu na hladkau,
A, přigat lehko,
Oblačný
Tichošumný
Plyne w auwal.
Kde proti spádu
Strminy kamýků:
Pěně se newolně
Poslaupně
Dopadá bezdny.
We zmolu ploském
Lukami lazj,
A, w plese hladkém
Weškery se widj
Hwězdy radostně.
Wjtr ge milenek
Wln ljbezný,
Wjtr i ze dna
Wlny kormautj.
Duše člowěka
Wodě si podobna!
Lose člowěka
Podobens wětru.

ELEGIE

NA SMRT

STANISLAWA WYDRY,

3. prosince 1804. zemřelého.

(Tištěna 1808 w Hlasateli III. str. 35.)

Co tak smutně, gako hrana, zwučj
Přes ty zimnj rowiny?
Proč ten wjtr úpěnliwý hučj
Tam od Pražské doliny?

Zwuk to smrti! Wydry wjce nenj!
Zarmaucená wlast to lká,
Wydry nenj! Ach, to w bolestěnj
Opětuge duše má.

Těžce, žalostiwě stará wzdychá
Máti Akademie;
Shaslať gegj sláwy částť nelichá:
Wydra gegj nežige.

Smutkem kryté, děgj, spolu stogj
Božské gegj podoby; [1])
W chrámu Páně tkwj ten Janus dwogj,
Čtyry řádů způsoby.

Teskná, wzácná, opět wystawená
Pocto muže welkého,
Od přátelské lásky poswěcená,
Dcero žele prawého!

---

1) Narážj se na kastrum, které Šteplinkowi nebožtjku schwalně wzděláno bylo, čtyry fakulty neboli řády uměnj představugjcj. Wydra wýbornau řeč tenkrát swému učiteli držel.

Swědkyně ty praudů wýmluwnosti,
  Slzys téci spatřila,
W něžto Wydru plná klopotnosti
  Láska k mistru wylila.

Dnes zas pláčem obor ušlechtilý
  Poléwá tě žalostným;
Neb co Wydrowi byl Šteplink milý,
  To byl Wydra milým swým.

Wydry nenj! Zamklo ticho losné
  Ústa prawdy hágjcj; —
Nebige to srdce nebenosné,
  Spj ta hlawa mysljcj.

Wydry nenj! ustal k nebeskému
  Rozpalowať uměnj, 2)
W němž se krásná muži srdnatému
  Stkwěla hwězda spasenj.

O wy, genž gste od úst k ústům z něho
  Božské prawdy pjgeli,
Prawte, také-li gste podobného
  Učitele widěli?

Wy, gimž srdce k srdci geho lnula
  Užšjm pautem milosti:
Dobré duše! Wás-tě neminula
  Střela trpké žalosti! —

Otec žákům, dobrý pastýř stádu,
  Wlasti žil, ne sobě sám,
Odpusť hano, žil i swému řádu, 3)
  Bohu žil, i Uměnám.

2) Posluchači geho wědj dobře, gak o mathematice smýšlel.

3) Jesuitau býti sobě po celý žiwot za neywětšj milost a štěstj pokládal. Co pastýř duchownj se oswědčil w Genjkowě, a častým onde i onde kázanjm. Wyšla kázanj geho w Praze u Herrla 1799.

Bez lichwy wšem swětlo učenosti
Gako slunce wzněcowal; [4])
A kdy statkem přispěť nemohl dosti,
Srdce s chudým zdělowal.

Šťastný w práci, staw se kmetem činy,
Zůstal djtě celostj;
Nic mu od ohně, nic od newiny
Neubylo starostj.

Swéwolnému swětské zloby rohu
Ctnostné prsy w odpor dal;
Mládež wodil ku prawdě a Bohu,
Které w srdci schowáwal.

Giž ho nenj! Wětre, wěg to k Hradu
Osiřelé Králowé; [5])
Uswadnul štěp plodný z toho sadu,
Kde se rodj Čechowé. [6])

Wěg to k Brnu, Praslowanů sjdlu,
Toť ho ctnostj krmilo, [7])
Wěg to k města Klatowského bydlu,
Genž ho Musám swětilo.

Tam kde Gičjn u hor zasněžený,
Dones tento truchlý žel,
Kwěl, že umřel geho druhdy ctěný
Prwotinný učitel.

---

4) Sprostý, ať nedjm chudý žiwot weda, nikdy obyčegných repeticj z platu nedáwal.

5) W Hradci Králowé se narodil l. 1741 dne 13. listopadu. Tam také u Jesuitů mezi r. 1750—57 na gymnasium studowal.

6) Balbin, Orličný, Kocjn a ginj.

7) W Brně po 2 léta byl w nowiciatu; w Klatowech též 2 léta pěkným uměnjm se učil; w Gičjně co magister na gymnasium swé učitelstwj počal.

Ale na ta pole Genjkowa
Úpěg žele klopotem,
Gemuť swatá láska ginochowa
Byla w smrti žiwotem.

Strašný mor swé wztřásal křjdlo černé
Nad tau smutnau planinau;
Pastýř padl, mřelo stádo wěrné,
Zbjrala smrt kořisť swau.

Kdo se ugme stáda zsiřalého,
Kdo ty mrtwé pochowá?
Který Kurcig nedbaw žitj swého
W gámu smrti žiwot dá? —

Wydra k stádu hrdinsky se wážj,
Chce se ztratiť za giné,
A wšak dobrý Anděl gemu strážj,
Wydra w smrti nezhyne.

Gemu nehledaný řetěz zlatý
Strogj Akademie;
Praha kanownický plamen swatý
O čelo mu owige. 8)

Zdeť půl wěku slawně od úst geho
Plynul prawdy libý zwuk,
Ginocha geg, muže, starce ctného
Slyšel otec, syn i wnuk.

Dlauho střjdmost muže ocelila,
Neznal literátů mdlob:
Až předc starost sjlu olomila,
Bylť mu ach! též cjlem hrob.

8) Roku 1800 wywolily ho Pražské wysoké školy za rektora; snaženjm pak senátu akademického byl kanownjkem u wšech swatých.

Gednak prwé pjti gemu dána
Čjše trpká zkaušenj:
Zawřjna gest gemu gedna brána
Lahodného patřenj. [9])

Třikrát našla zima kormautliwá
Starce polauslepého,
Ale odpjrala duše žiwá
Moci losu hrozného.

W sobě osten žele nenaděgný
Tage stařec wýtečný,
Wždycky ještě učitel byl stegný,
Horliwý a srdečný.

Takto owocem se ušlechťuge
Polau rozštjpený břek:
Takto u Trafalgar swjtězuge
Gednoruký Anglůw rek.

Než, ach! pitá čjše přehluboko
Znowa gewj trpkost swau,
Černý pawauk druhé starci oko
Zatkal wěčnau mrákotau.

Neuzřj wjc lahodného kwjtj,
Ani krásnau dennici:
Gen to wnitřnj swětlo gemu swjtj,
W nesměřené temnici.

Ještě, slepý stařec, wystupuge
Na Parnasskau wrcholi, [10])
Eyler český, mjry wygewuge
Wlastenskými hlaholy. [11])

---

9) Roku 1799 oslnul na lewé oko.
10) Wydal w slepotě swé latinské básně.
11) Počátkowé aritmetiky od St. Wydry; w Praze 1806.

Záwidělo wšak ho nebe swětu,
Do dna čjšj trápen duch:
Druhý smysl lidský zawřjn kmetu,
Wzat gest gemu drahý sluch.

Giž w něm gen ten božský plamen hořj,
Gjmž se děgem člowěky,
Ach, i ten giž ukrutná smrt mořj,
Ten i zhasnul na wěky.

Teď tam ležj s smysly zawřenými,
Podobizna přesmutná,
Nač nám w swětě losy nezménnými
Wšechněm lidem přigjť má.

Wčera hwězdy nebe prostranného
W hlawě nosil spočtené:
Dnes geg zaobegme weškerého
Lůžko prstem změřené.

Co gest člowěk, ten twor welebený?
Prachu bydlitel, a prach!
Učený buď, nebo neučený,
Smrt gest geho gistý wrah.

W tomto zimau nynj ztuhlém těle
Pěkný oheň bydljwal;
W této lepence duch skaumatele
Nesmrtedlný mysljwal.

Giž gest tam, kde w lepšj gistotnosti
Tycho swěty zpytuge;
Kde *Klein* měřj nebes prostrannosti,
Kde můg *Strnad* obcuge.

Giž ho ten, genž nade wšecky giné
Byl mu gména swatého,
Giž ho welký *Šteplink* k srdci wine,
Mistr žáka wděčného.

Wstaupil, kam ho silná z země wjra
Za žiwota wzpjnala,
Tam se k Stwořiteli wšeho mjra
Duše geho ubrala.

Sčjtá slunce, skaumá diwné twory
Nedohledných tuto hwězd,
Staupá na planétů nowých zbory,
Diwů nowých swědkem gest.

Widj nebe ginák obmezené,
Než si ge tu končj snář;
Widj žiwlů swazky utwrzené,
Widj Boha twářj w twář. —

Wy, genž učitele ztraceného
Ginochowé kwjljte,
Wy ten obal ducha zgasněného
Matce zemi wrátjte.

Neste k hrobu srdce, gehož schrány
Wás w swé kryly milosti;
Wzhlédne Wydra od nebeské brány
Na ten skutek wděčnosti.

Dokoneyte službu lásky wřelé,
Spusťte tělo w tmawý hrob,
Potom rakew swého učitele
Slzau horkau každý skrop.

Každý lkage nasyp chladné prsti
W smutnau poctu duchowi,
Muži, wlastenci dwě wěnug hrsti,
Třetj učitelowi.

Čest ta králům chybj, ač že w žitj
Krwe pro zem nešetřj,
Nedostane gim se w zemi bytj,
Práchniwěgj w powětřj.

Nepláče ho sice smutná wdowa,
Nekwjlj ho wnukowé,
Pláče hodna wšak smrt panicowa;
Plačte wy ho žákowé.

Plačte wy, gimž sladké přjbuzenstwj
W srdci budj čitedlnost,
Plač ho každý ctitel člowěčenstwj,
Plač ho, komu milá ctnost.

A ty, muži swatý, do wzkřjšenj
Odpočjwey blahého,
Gehož čáka žiwotu i mřenj
Učila tě šťastného.

Tamto někdy, Wolšan [12]) pomjgege
Wzdechne Čechůw posledek:
Ach, že také muže, bez naděge,
Wšepotraucj zhubil wěk!

A když k hrobkám zagde citem hnaný,
Snad ten nápis nagjť můž:
»Od powděčných žáků pochowaný
»Ležj tuto welký muž.

12) Wesnice, bljže které se pochowáwagj Pražané starého a nowého města.

»Liniál a circin prawj tobě
»Geho uměnj a ctnost;
»Gewilť měrau, pronášel i w sobě
»Dokonalost, upřjmost.

»Umřel, ale paměť geho kwete
»Po weškeren časů běh,
»Bylť gest dobrý, gakž gich málo w swětě,
»Člowěk, pěstaun, kněz a Čech.«

ELEGIE
NA
HROBKÁCH WESKÝCH.

[PODLÉ ANGLICKÉHO P. GRAYE.]
(1807. Hlasat. II. 592.)

Den dokonáwá, na klekánj zwonj,
Braw bečj, k stági tjhna powlowně;
Mdlý rolnjk s pole k domowu se klonj,
A zůstawuge swět ten tmám a mně.

Krag stkwaucj saumrakem se zasmušuge,
A w hoře ticho slawné přebýwá:
Gen bžučný chrobák wážně poletuge,
A ospánliwě owčjn zawznjwá;

Gen z oné wěže pusté, obmešené
Tam děsná sowa strašně běduge,
Že chodec, genž se pozdě domů žene,
Gi w starém, hrozném sjdle burcuge.

W tom smutném gilmowj a smrčj stjnu,
Kdež suchopárnj strmj rowowé,
Tu wěčně, w auzkém chladné země kljnu,
Spj dědiny té sprostj otcowé.

Gich powonného gitra hlahol zwučný,
Zpěw lastowčj se střechy slaměné,
Kur pěnj gasné, ohlas trauby hlučný,
Wjc newywolá z chyže prstěné.

Gim w plápolawém prsku pilná žena
Wjc neostará gjdla k wečerau,
Ni djtky, obsypané o kolena,
K gich celowánj wjc se poderau.

Gak mnoho sjgj srpem zprostjrali,
Co potřeli hrud zpurných rozworem,
Gak wesele swůg potah w pole hnali,
Co padlo lesů pod gich toporem!

O, waž gich sobě práce, pýcho twrdá!
Cti klidné štěstj stawu njzkého;
A ty, ač skrowný, prostý, welkost hrdá!
Slyš, bez posměchu, žiwot chudého.

Pych rodu zpupný, moc i powýšenj,
Čest, bohatstwj i sličnau podobu
Swé gisté čeká gednau porušenj;
Krok slávy wede přjmo do hrobu.

Ty chlaubo! odpusť, že gich njzké rowy
Gsau bez wjtězných, slawných znamenj,
Že newznj chwála wýtečnými slowy
Skrz walná, zwučná chrámu sklepenj.

Popelnjk stkwostný, socha oživená,
  Zdaž opět ducha tělu nawrátj?
Zda prachu žiwot čest dá roztraubená,
  A pochlebenstwjm smrt se odwrátj?

Snad mnohé srdce w tyto hroby kleslo,
  Genž božským ohněm druhdy hořelo,
A rámě hodno, aby berlu neslo,
  Neb lyře rozkoš plodiť welelo.

Než před nimi swůg Musa poklad zlatý,
  List dáwnj zkušenosti skrýwala,
Gich oheň nauze udusila swatý,
  A wtipu znikať zima nedala.

Gak mnohý kámen, gako hwězda stkwaucj,
  Se oku tagj w mořské hlubině,
Gak mnohý kwjtek, nadarmo se pstraucj,
  Swau ambrau dýchá w pusté kragině!

Tu mnohý, gehož blažšj wedla strana,
  Thurn obce odpočjwá hrdinný;
Tu mnohý ležj němý Rokycana,
  A Žižka, krwj Českau newinný.

Gim osud nedal saudy w uzdu bráti,
  Skrz oheň téci na nepřátele;
Swau zpráwau blahé obce widěť zráti,
  A wládu swau čjsť lidu na čele.

A wšak, gak skrowné byly gegich ctnosti,
  Tak malé gegich byly auhony;
Střew nezawjrali swých autrpnosti,
  A netřeli se mečem na trony.

Gich srdce tagná prawda neswjrala,
  Twář nezbrzela studu ličidlem,
Gich rozkoši a pýše nedýmala
  K swé hanbě Musa žádným kadidlem.

Než, podál od měst bláznowého zwyku,
  Wždy skrowné w srdci tužby chowali,
A w chladném stranném dolu, bez powyku,
  Paut žitj swého tjše konali.

Teď chatrnj, mjgegjcj obrazowé
  Gich kostj od swéwole hljdagj,
A neučenj, sprostnj náhrobkowé
  Slz daně na pocestném žádagj.

Gen wěk a gména, (chwálu pomlčeci)
  Tu neumělá Musa napsala,
A, umjrať gich syny poučeci,
  Text mnohý swatý z pjsma přidala.

Kdož rád, gsa w laupež němé nepaměti,
  Ten sladký, teskný žiwot postrádá,
Kdož, mage z toho swěta wycházeti,
  Dél krásy geho zřjti nežádá?

Duch z těla gdaucj hledá utrpenj,
  A oko, w slaupu, slzj přjtele;
W swém geště hrobu wolá přirozenj,
  A oheň náš w swém žige popele. —

Ty, gehož lyra w žádné ctěným době
  Tu sprostau pjseň mrtwým wydala,
Snad kdyby, kdo gsi? při twém trudná hrobě
  Se kterás duše dobrá optala,

Dj pastýř šediwý tak o twém losu:
  »Hned za šera ho bylo wjdati,
»An rychlým krokem potjrage rosu
  »Tam na wrch kwapil slunce wjtati.

»Tam kde se buk ten kýwá nahrbený,
  »Swé staré dworně wina kořeny,
»Se chladjwáwal wedrem umrtwený,
  »A na ty střjbrné zhljdal prameny.

»Teď s hrdým blaudil usmjwánjm w lese,
  »Cos z fantasie tworné šeptage,
»Teď-smutný, bledý, těžkau hlawu wěse,
  »Chřad, nad psotau neb láskau zaufage.

»Dne gednoho se u milého búčku
  »Mé po něm oko darmo točilo,
»I druhý den ho wjce u potůčku
  »Ni na wrchu, ni w hági nebylo.

»Pak z gitra, úpěgjce zarmauceně,
  »Ho nesli k hrobkám našj děďiny.
»Čti sobě geho nápis na kameně,
  »Tam u té wěkowité trniny:

N Á P I S.

Tu, gehož štěstj, sláwa nepoznala,
  Spj w tmawém země lůnu mládenec;
Gjm, ač byl sprostý, Musa nehrdala,
  A melancholie byl milenec.

Měl dobré srdce, ducha upřjmého,
  A za to Boha odplatitele;
Dal chudým, co měl — slzu oka swého,
  Dal gemu Bůh, co žádal — přjtele.

W tu swatau skrýši nenahlédey mnoho,
Co geho křehkost, a co byla čest:
Toť obé trna složil před trůn toho,
Genž milým gemu otcem, Bohem gest.

SLAWĚNKA SLAWINOWI [1]).

(Prwotiny pěk. Uměnj, we Wjdni 1813. list. XVII.)

O ty, gakým tebe nazwati mám neyhodněgi gménem,
Sláwo a rozkoši má, wlastenče, kochánku, miláčku!
Dlauho, ba dlauho ge twau pohrdáno (a práwě-li?) djwkau;
Mně, když Nymfy giné štěpnými se pyšnily wěnci,
Gedwa planý a dosti malý byl k ozdobě kwjtek.
Ty mně se zawděčugeš kyticj tau z Enny a Tempe.
Znám to milé kwjtj řecké po wůni lahodné;
Autljčkau i trháno rukau, i w krásotě swjžj.
O kdyby prostolibým ge chtěl také wázati pautkem,
Gak sama w záňadřj krásná ge nesla Helenka,
Neb gako wýborný swázal ge Tewtoně Herder:
Záwiděly Slawěnce by twé po celém kragi Nymfy.
Zákona wšak wolná pjseň wolného ge wěstce.
Od tebe dar každý wzácen: tys pýcha Slawěnky;
Tyť ne zřenj wděčného genom, ty i wjce naděg se!

1) Sam. Rožnay († 1815) wydal Anakreona českého w Praze 1812.

POSLÁNJ KARAMZINA K*.

[Z RUSKÉHO.]

(1820. Slowesnost str. 49.)

Druhu mûg! chtě staupiť w šumný swět
S ljbeznau a čistau dušj swogj
W garnjm kwětu mládeneckých let,
Rád by mluwil o tom s musau mogj,
Čeho každý hledá na swětě,
A co wěčně lidem w předmětě,
O čem rowně powoleno sauditť
Učenému, gako newědě,
Bohatci, i komu gest se trauditť
W plášti chodeckém a obědě,
Na stolicjch sláwau okraužených,
I w chalaupkách sedlských utěšených,
Na čem naděge se u lidj
W každém země prauhu postawuge,
A co smrtných srdce obelšťuge,
Ale ach, se w nikom newidj!
O štěstj ge slowo. Událjme
Pod wětwj se k oné gjwině,
Prochladau swé city oswěžjme,
Tam i rozmluwau se nasladjme
W ljbezné té musám tišině.
Druhu mûg! i gestli k wjry hodnosti,
Aby deset tisjc bylo mněnj
Učených libomudrckých přenj
We spisownách šedé dřewnosti
O prostředcjch šťastně tuto žjti,
O prostředcjch útěchu nagjti?
Ale tak gest; nenj w počtu chybeno.
Thales, Chylon, Pittak a Stylponi,
Diogeni, Plato a Zenoni,

A co gíných swětu widěno,
W djlnách, chrámjch, sadech zrozkošnělých,
Na bečkách a kobkách zatemnělých,
O neywyššjm blahu mluwili,
Smrtedlnjky k štěstj wábili
Swému — berlami se žebráckými,
Bradami se klnauc swěcenými,
Že plod pozemnjho swršenstwa
W sadu maudrosti gich bráť se může,
Že w něm netlelý kwět blaženstwa
Swěže kwete gako pyšná růže.
Slowa kázala se překrásná,
Gen že nebyla i sauhlasná:
Geden křičel: staupey sady!
Druhý: ne, ne, pogdiž tady! —
A co Gréci? zabýwali se,
Učeným rozepřem smáli se,
Za časté i snem ge zwauce.
My též po gich stopě gdauce
Toho wěku dočekali se
Mnoho o té wěci šumu, sporu
Od negedněch nowých hrdecůw,
Kterým často bez rozboru
Dáno gméno mudrecůw.
Oni také swatě zaslibugj
Přjmý k štěstj ukázati sled,
Ale w twář ho sami nespatřugj,
Žiwau pode ghem, gak wšickni, běd,
Žiwau, hořké slzy z očj tratj,
Gimiž tjše osudowi platj
Za to práwo mudrcemi slaut,
O štěstj wynášet w knihách saud.
Nelstěme se klamem obraznosti,
Hledagjce w swětě blaženosti!
Spjše, druhu můg, ty dobudeš
Diwotworný filosofský kámen,

Než wěk bez bolesti probudeš.
Iapetůw syn étherný plamen
Člowěkowi krádj s nebe snesl,
Ale štěstj gemu nepřinesl,
Ono w úděl nám se nedostalo,
A tam s Jupiterem pozůstalo.
Wzdychey, taužií, nenj k platnosti!
Osudowé řekli: budiž swěte
Bydlo přjzraků a marnosti,
Kde w běd mnoze blaha málo kwěte!
Řekli — i hned šumnau ochotau
Marnosti wše na zem zpustily se,
Hrdinowé w brni strogili se,
Gsauce gati sláwy krásotau;
Mečem máwagjce poletěli
Usmrcowat lidj w zábawu,
Gedni trůnu chtjčem zahořeli,
Druzj být i w chrámě k odiwu;
Gedni drze wesly šumjcjmi
Rozdělili pěnu dalných wod,
Druzj chtiwě rukami mocnými
Otewřeli w zemi temný chod,
Swětlého by prachu hrstku wzali —
Matné domněnky wšem hlawu spialy.
Wjtěz nad národy mohutnými,
Wládce nad zeměmi bezčjslnými,
Gehož čelo bleskem wěnčeno,
W duševném přede mraku umdléwá,
Sám i sebe tagně často ptá,
K čemu na wýsosti stupně kráčel,
K čemu w krwi lidské laury smáčel!
Smělec Ameriku odekrywšj
Pauti žádné k štěstj neodkryl,
Indy okowami zakljčiwšj
Sám též okowami skljčen byl,
Wedl i skonal žiwot w utrpenj.

A ten skelet drkotagjcj,
Který nezná užjwati gměnj,
Prostřed něho w tauhách žigjcj! —
Ale kdo můg druhu s auplnostj
Wlny přečte w mořské hlubině?
A kdo předstawj nám w kartině
Ničemnost wšech zemnjch pečliwostj!
A co dělať? W lesůw pustině :
W newědomé skrýši žel se hostj,
S swětem zbožně na wždycky se prostj,
Kdy k neštěstj swět gest takowý;
Auwe, anachoret w přjkrowj
Pustém šťastliwěgšj giných nenj!
W samém strasti zemské zapomněnj
Geho duše ugediněná
Němým mrakem obehrazená
Poustáwá, klesá, wadne;
Srdce tesklj w hrudi chladné,
Čjm se zagjmati neznagjc;
Heyno oblud w adské hrozliwosti,
Plodůw dušnj geho pustotnosti,
Diwůw hrozných milionowé,
Zmige létagjcj, drakowé
Nad njm šustj křjdly šumégjce,
Um pak geho strachem ztemňugjce; —
W té on strasti žiwot skončuge!
Takowý ten swět gest podměsjčný:
Ač w něm blaha málo domuge,
Ač w něm hoře spůsob mnoholičný:
Gednak my přede pro něg rozeni,
Dušj, umem k tomu dařeni,
A w něm dlužni do skonánj býti.
Hleďmež geg si tedy sladiti,
Neyméně, gak možno, taužiti,
Raděgi, gak možno, tjše žjti,
Bez wšelikých marných žádánj,

Pustých, blýskagjcjch nadánj;
Ale co kde nagdem přjgemnosti,
Užjweyme toho w ochotnosti.
W pustých lesů hlubokosti
Býwá neykrásněgšj anemon,
Kdy úkradkau wygde on
Prostřed pjsku, w samotnosti;
We mhle, w kormautliwé mrákotě
Gest papršlek slunce weselegšj;
Dobra na zemi ge w sporotě,
Ale proto ono — tjm milegšj;
To buď srdcjm našim zisk a plen.
Kdo můž býti málem spokogen,
Nenj smyslůw, chtjče newolnjkem:
Bohactwa i sláwy pochlebnjkem,
Kdo gest dušj přjm gak postawau,
Po blahu se w koráb newydáwá,
Ani s moře lodj očekáwá,
Nechwěplj se wětrů zábawau,
Pod sluncem se we swém domku kryge,
Pro dnešek gen wždycky w dnešek žige,
A swé mysli neprostjrá dál;
Kdo se lidem přjmo w oči djwá,
Tráweniny w nápog nenaljwá,
Aniž kdy se trudné práce bál;
Koho blažj prochodiť se w poli,
Komu oddech w znogném čase mil,
Kdo se rukau, umem, neb gakkoli
Požitečna giným učinil,
Kdo gest na přjgemnau službu čil,
Žíge milowaný w šťastném snětj,
A gest otcem dobrých, milých dětj;
Kdo, kdy skuka, musy přizýwá
S něžnau gegich družj, milostkami,
Swé i cizj chwjle sladjwá,
Prosy nebo weršů zabýwkami,

Od čistého srdce smĕge se
(Prawo smĕge se, ne hřešno)
Nad wšjm, co se gewj smĕšno:
Tentoť swĕtem klidnĕ béře se,
Nežádá, by zhasli geho dnowé
Od gedu neb mečů hubjcjch,
Tomu swĕtem swĕt, ne peklem slowe;
Prostřed trnů žiwot koljcjch
Růžemi ten pauť swau kwĕtj,
Odtušenj nagde bolestem,
Čas wečernj s usmjwánjm wstřetj,
A w půl noci usne tichým snem.

ELOISA ABELARDOWI.[1])

(1807. Hlasat. II. str. 236.)

W té hlaubi samotnosti, wážném obýwánj,
Kde genom bohomyslné bydlj rozgjmánj,
A kde melancholie w sobĕ trudná kwjlj,
Kam w žilách dĕwy swaté tato bauře cjlj?
Proč duch můg sobĕ ráge krom té paustky twořj,
Proč oheň dáwnozhaslý w tomto srdci hořj?

---

1) Abelard a Eloisa žili w dwanáctém stoletj, bywše dwĕ přeznamenité osoby wĕku swého z strany umĕnj a krásy; ale nic gich tak w známost neuwedlo, gako nešťastná gegich láska. Po mnohém neštĕstj gdauce do klášterů rozdjlných, obĕtowali ostatek dnů swých nábožnosti. Mnoho let po tom rozlaučenj list Abelardůw, daný gistému přjteli, a obsahugjcj přjbĕh gegich neštĕstj, dostal se do rukau citedlné Eloise. List ten probudil znowa wšecku lásku gegj, a podal přjčiny powĕdomým psanjm, gsaucjm přežiwé wyobrazenj půtky mezi ctnostj a láskau. Wýborný Pope, básnjř anglický, přjtomné psanj, wytáhw ge na djle z dotčených, wyhotowil mistrnĕ, kteréž tuto w třináctisložném werši z angličiny wyložené se podáwá.

Toť geště, geště láska! — Abelarda gméno
Wždy geště od Eloisy celowánjm ctěno.

O strastné, drahé gméno! zůstaň nezgewené,
A newstup na rty swatým tichem zpečetěné.
Měg schowané ge srdce pod tjm krytem strogným,
Kde k němu pocit žige s citem bohabogným;
Ty nepiš má ho ruko — giždě předce psáno —
I budiž tedy wámi slzy wymazáno.
Nešťastná Eloisa darmo odporuge,
Wždy srdce welj psáti, ruka následuge.

Zdi neljtostné! w gichžto strašné mrákotnosti
Gsau pokagjcj wzdechy, wolné truchliwosti;
Wy od kolenau swatých skály wykleečené,
Wy geskyně a sluge trnjm wygežené!
Wy swatyně, kde panny bledotwářné bděgj,
Wy swatj, gichžto sochy slzami se stkwěgj!
Gsem studenau a tichau gak wy učiněna,
Wšak předce zapomnělá negsem do kamena.
Ne wšecko nebes, pokud Abelarda stáwá,
Wždy přirozenost zbogná srdce půl mu dáwá.
Půst, modlitby a slzy po léta tekaucj
To srdce nestawily urputně tlukaucj.

Hned gak, se chwěgjc, psanj twé gsem otewřela,
Má bolest gménem známým wšecka obnowěla.
O gméno wěčně smutné! wěčně drahé gméno,
Wždys ode mne gen lkánjm, pláčem wysloweno!
Ba trnu, kolikráte mé gen wlastnj přigde,
Že něco odporného brzy za njm wygde.
Tu slzawýma očma z řádky řádku stjhám,
A smutnau protiwenstwj rozmanitost zbjhám;
Ach potom, hořjc, cjtjm, we kwětu že wadnu,
A we klášteru tmawém osiřelá chřadnu,

Kde ohně nepowolné zbožnost přjsná dusj,
Kde drahý cti a lásky plamen hasnauť musj.

A předce piš, piš wšecko! radost geť wše znáti,
A radost moci hořem ohlas hoři dáti.
To mně i strast i lidé dali neyljtěgšj:
I zdaž ty Abelarde bylby ukrutněgšj?
Gsau slzy gměnj moge, nech ať plači tebe,
Chce láska oběť mjti, giž by bralo nebe.
Těm uslzeným očjm nenj wjce přáno,
Čjsť, plakať, to gest wšecko, co gim w swětě dáno.

Přeg tedy částky hoře, dey to potěšenj!
O přeg mi wjce, deyž mi wšecko zarmaucenj.
Psáť naučilo nebe neyprw nešťastnjky,
Buď zahnané neb gaté kterés milownjky;
Geť psanj žiwo, mluwj, duchem lásky dýše,
Pronášj horké city, gako ten kdo pjše.
Co nesmj gewiť djwka, psanj wyprawuge,
Wymlauwá stud, a celé srdce wygewuge;
Dwau dušj rozmlauwánj sladce pogj spolu,
A nese powzdechnutj od Indusu k polu.

Wjš, že má prwnj láska bez úhony byla,
An pod přátelstwj gmenem plameny swé kryla.
Gá genom ctila w tobě twora andělského,
A sličný gakýs wýplyw ducha wšekrásného.
Twé usměwawé oči, mjrně wzhlédagjce,
Se stkwěly libým bleskem, gak dwě nebes swjce.
Twých zpěwů poslauchalo nebe potěšené,
A od úst prawdy božské wzněly okrášené.
Což diwno, z úst-li takých pohlo naučenj,
A widjno mi, láska že nic zlého nenj.
Než brzo smysly ducha podmanily sobě,
Ne anděl, ale člowěk giž mi kochán w tobě.
Gen w mrákotě a wzdálj swatých rozkoš widjm,
A gim, gež pro tě tratjm, nebe nezáwidjm.

Gak mnohokrát gsem řekla, slyšjc o swátosti,
Buď proklat každý zákon, leč žeť od milosti.
Neb milost ráda wolná w pautech nemá zniku,
A wztáhnauc lehká křjdla, zapoletj w mžiku.
Ať čest, ať drahé zbožj za manželkau chodj,
Ať spanilé gj činy swatau powěsť rodj,
Předc ohni prawé lásky wše to ustupuge,
Česť, powěsť, drahé zbožj láska přewyšuge.
Když podněty se gegj zlehčj prostopášně,
Bůh žehrawý na pomstu wdechuge ty wášně,
A welj smrtedlnjkům oklamaným lkáti,
Genž wjce chtěli w lásce, nežli lásku, bráti.
Byť sám Pán swěta welký zljbil twora swého,
Předc pohrdla bych swětem, gjm i trůnem geho;
I cjsaře swé ruky nehodným bych mněla,
Gen swého milého bych milenkau býť chtěla.
Neb gest-li nad milenku gméno swobodněgšj,
To u tebe nech nagdu, gméno neymilegšj.
O štěstj! kdy dwau dušj milau nagjť shodu,
Když zákon přirozenost, láska za swobodu:
Tu plno potom wšecko, magjcj i gměné,
Tu žádným srdce prázdné tužbám wystawené,
A myšlénka se mjle gedna s druhau scházj,
A každá z prsj žádost obapolně wzcházj.
Toť blahost, to ge štěstj, pokud gen zde gaké,
A to gá s Abelardem gednau měla také.

Ach gaká nynj změna! strach to nesměřený!
Tu w pautech, w krwi ležj milý obnažený!
Kdež byla Eloisa, že ni hlas, ni ruce,
Ni dýka gegj kruté překazila muce?
Syrowče stůg! ó ustaň krwawé té rány,
Za stegnau winu buďte stegné tresty dány.
Ustáwám, hanbau, wztekem gsauci uchwácená,
Nech styd a slzy mluwj slowa zamlčená.

Zapomněls na tu smutnau, na tu slawnau chwjli,
Když u oltářnjch stupňů gsme co oběť tkwjli?
Zapomněls, kterak tehdáž gsem se naslzela,
Když w mladém, horkém wěku swět gsem opauštěla?
Gá ke studeným ústům swatau raušku zwedla,
An oltáře se třásly, swětla wůkol bledla.
Swým nebe nad wjtězstwjm stálo w pochybnosti,
A swatým byly sliby plny podiwnosti.
I k hrozné přistaupiwši obětnici bljže,
Gen na tebe gsem zřela, newidauci křjže.
Mé láska, ne-li zbožnost, byla powolánj,
Twé lásky ztráta gest mi wšeho postrádánj.
Přigď! oko twé a slowo bolest mau ukogj,
Wždyť we twé moci stáwá tato blahost dwogj.
Nech geště k twým se prsjm rozkochaná wigi,
Nech geště ze twých očj libé gedy pigi;
Dey k srdci přitulené na rtau twých se chwjti,
Co můžeš dey — co zbýwá, nechey mi se snjti.
Ach ne, ne! uč mne šetřiť giných kratochwilj,
Dey, ať mé hřjšné oči giných krasot pjlj.
Ty staw mi w celé kráse wysloněné nebe,
By pro Boha má duše opustila tebe.

Ach, měg swé aspoň milé stádo na paměti,
Twých wlastnjch rukau štjpky, modliteb twých děti,
Genž wygdauc w kwětu žitj s toho swěta zloty
Šli, kam gsi kynul, do hor, na paušť, do samoty.
Tys zbudil ty zdi swaté, samota se smála,
A rág znikl přerozkošný, pustina kde stála.
Tu stkwělých obětnicj, tjm což děditi mělo,
Sirůbě plakagjcj, krásiť newidělo,
A střjbrné sochy mraucjch od lakomců dané
Nechlácholily nikdý nebe rozhněwané;
Brž prostj přjbytkowé, djlo pobožnosti,
Tu wzněgj k twůrci hlasem chwály, powděčnosti.
Zde, genž nás wězj wěčně, mezi zdmi pustými,

W těch mechowatých chrámjch, s wěžmi wysokými,
Kde pod sklepenjm wážným noc se we dne šjřj,
A temná genom okna slawným swětlem žjřj,
Twých očj paprskowé radost prostjrali,
A spanilau dny sláwau mjle zgasňowali.
Teď zmizel pokog z každé božské twáři sličné,
Gest wše zde bledý smutek, slzy ustawičné.
Hle, kterak giných proseb hledám k přemlauwánj,
(Klam zamilowaného bližnjch milowánj!)
A wšak, proč giných proseb hledám w strastné psotě?
Přigď, wrať mi otce, bratra, přjtele i chotě!
Ach přigď, a wděk ten učiň dceři, sestře, robě,
Neb milence swé, gmenu, genž má wšecka w sobě!
Ty tmawé sosny, které na té skále čněgj,
A w dutém wětru hučjc wysoko se chwěgj;
Ty bludné praudy, které z dolin wyblyskugj,
Ty geskyně, co toků hrkot opětugj;
Ti wětrowé, co lkagjc w strómjch umjragj,
Ta gezera, co čřjcjm wětrem drkotagj:
To wše wjc nezpomáhá mé zamyšlenosti,
A neuspáwá djwky snářské obraznosti,
Brž we mrákotných hágjch, w slugjch zatemnělých,
W hlubokohlučných sjnjch, w hrobkách osamělých
Melancholie sedj, gegjž pohled siwý
Smrtedlné stele ticho, poklid kormautliwý.
Přjtomnost gegj mračná wšecko zasmucuge,
I zelenost i kwjtj wůkol zacloňuge,
A wýlewům tekaucjm dáwá zwuk temněgšj,
A w šedé lesy dychá hrůzy šediwěgšj.

A předce wěčně, wěčně mám zde obýwati,
Toť smutný důkaz lásky, že zná poslauchati.
Smrt, smrt z té pewné wazby dá gen wyniknauti,
Pak studený můg popel má zde spočinauti;
Zde křehkosti swé celé, wšechněch ohňů zbýti,
A čekať zde, až smjsiť s twým se bude smjti.

Ach nešťastnice! darmo chotj Páně slugeš,
Ty otrokyni lásky w sobě pociťugeš.
O přispěg Bůh! — Než odkud k Bohu odwolánj,
Gest ono z pobožnosti, čili od zaufánj?
Zde, čistota kam mrazná poukryt se zašla,
Pro ohně zakázané láska oltář našla;
Co měla bych, to nelze; proč mám, neljtostjm!
Pro milownjka tesknjm, pro hřjch nežalostjm.
Hřjch widjm swůg, wšak hořjm znowa u widěnj,
A klnauc staré, žádám nowých potěšenj.
Teď k nebi hledjc plači minulého činu,
Teď, zpomenauci tebe, klegi na newinu.
Z wšech protiwenstwj, která milownici mučj,
Neyhoršjť ono, když se zapomjnať učj.
O kterak citu nezbyť, hřjchu pominauti,
Gak kochať bezprawnjka, bezprawj klnauti?
Gak rozmilý ten předmět laučiť od páchánj,
Neb kterak oddělowať lásku od pokánj?
Dáť wýhost náklonnosti — pjle přenešťastná!
An duše celá hnutá, bodená a strastná!
Než takowá se duše w poklidu zas widj,
Gak často pomiluge, často nenáwidj;
Gak často daufá, zaufá, tišj se i wzpjná,
Přetwářj, hrdá, — wšecko, gen ne zapomjná.
Nech wšak gi pogme nebe, hned se rozplamenj,
Hned wšecka bude w citu, wšecka w wytrženj!
O, uč mne nad přjrodu powyšowať sebe,
Uč odřjkať se lásky, žiwota i tebe.
Nech čitedlné mé srdce Bohem samým bjti,
Gen toho můžeš soka, následnjka mjti.

Westálce neauhonné šťastná plynau léta;
Gsauc swětu zapomněna, zapomene swěta;
Powěčné gasno swjtj z gegj duše ctnostné,
A nebe prosby gegj slyšj nežádostné;
Půl wěku wezme práce, půl gj wezme lůže,

Poslušné [2]) magjc spánj, bdjť i plakať může.
W nj wášeň nezabauřj, tužby nezaplanau,
Gsau k potěše gj slzy, wzdechy k nebi wanau;
Gi milost oswěcuge zářj neygasnějšj,
A andělé gj šepcj sny neylahodnějšj.
Gen pro ni newadnaucj ragská růže zkwetá,
A peruť Serafjnská božský zápach metá.
Gj genom slibný prsten ženich připrawuge,
Gj bělorauchých panen heyno prozpěwuge.
Pak zwukem harf nebeských milenka umjrá,
A widěnjm dnů wěčných žiwot swůg zawjrá.

O což mau bludnau duši giné bawj sněnj,
A zábaw neposwátných giné wytrženj!
Když koncem každého dne smutné pečliwosti,
Což odňato mi pomstau, nagdu w obraznosti.
Tu swědomj mé usne, přjroda má wůli,
Tu strastná duše s tebau swau prowodj zwůli.
O kletá, wzácná hrůza noci wšewědaucj!
Gak walně smělau rozkoš možj hřjch horaucj;
Gak duchowé mi wábnj pouprostraňugj,
A wšeliký znik lásky we mně probuzugj.
Tu slyšjm, widjm tebe, půwabem twým plynu,
A wůkol stjnu twého wřelé rámě winu.
Procitnu; — mjgj hlas ten, mjgj pohled stkwostný,
Utjká rychle stjn twůg, gak ty neljtostný.
Gá wolám žiwým hlasem; neslyšj wolánj,
Prostjrám lokty prázdné; zmizj celé zdánj.
Chci znowu pousnauti, sklesnau oči samy,
Wrať mámenj se sladké, přigďte drahé klamy!
Ach darmo! hroznau pauštj, zdá se mi, že gdeme,
A pro strast obapolnau hořce bědugeme.
Zde pne se bledý břečtan k wěži pobořené,
Tam čněgj nad hlawami skály nakloněné.

---

2) Gak znamenj dá.

Ty, znikna do wýsosti, kyneš gjti k sobě,
Mrak, wjtr a wlny hřmotné nedagj mi k tobě.
Wykřiknu, wskočjm, nagdu tentýž pohled smutný,
A procit gest mi rowně gako sen ukrutný.

Twůg lepšj osud tobě w wljdné zůřiwosti
Dal chladnau nečitedlnost žele i radosti,
Twůgť žiwot mrtwé ticho, poklid wždycky stálý,
W twých žilách nenj bauře, plamen se newálj;
Co gezeros pokogný, dřjw než wicher wstane,
Dřjw než, an čeřj wody, rannj wětřjk wane.
Powlowný, gako snowé swaté rozhřešené,
A gemný gako nebe zbožným otewřené.

Přigď Abelarde! nebo čeho tu se báti?
Pochodně Wenušina mrtwým nemůž pláti.
Utichlo přirozenj, nábožnost se zpjrá,
Tys chladný, — Eloisu lásky plamen zžjrá.
Ach nenaděgný plamen! gaký w hrobkách býwá,
Kde strastný, mrtwým swjtě, popelnjk zahřjwá.

O gacj pohledowé mně se wygewugj!
Ty drahé podobizny, kam gdu, následugj.
Ty se mnau w různém hági, do swatyně chodj,
A dušizprzňugjcj kratochwile plodj.
Při lampě tráwjc gitro, oplakáwám tebe,
Twá podoba se laudj mezi mne a nebe.
Mnjm, že gsem w každém hymnu bljzka twého hlasu,
A wraucnau pauštjm slzu každém při zdráwasu.
Když oblak z kadidlnice libé wůně dýmá,
A slawný hlučných warhan hlahol duši gjmá,
Tu sláwu gedno hasj na tě pomyšlenj,
Wše, kněžj, swjce, chrámy, před očma se měnj;
Mé smysly do moře se plamenného nesau,
An blýskagj oltáře, andělé se třesau.

Když tuto rozprostřená ležjm w skraušenosti,
A z očj cedjm slzy rozkochané ctnosti;
Když modljm se a trnu, když se w prachu wigi,
A swjtagjcj milost w duši znikať čigi:
Přigď, smjš-li, ať tě zřjti w celé kráse mohu,
Weď rozpor o mé srdce, stoge proti Bohu.
Přigď, nech ať w té mé duši celé nebe gasné
Twých gednjm pohlednutjm laudných očj hasne.
Zpět wezmi tuto milost, slzy zarmaucenj,
Zpět skraušenj a ljtost, genž mi platna nenj,
Mne w stany blaženosti wstupugjcj swrhni,
Mým pomoz nepřátelům, a mne Boha strhni.

Ne! wzdálen, wzdálen budiž, gako swěta poly,
Buď mezi náma moře, buďte hory, doly!
Ach zůstaň, nechoď, nepiš, nepomysli na mne,
A co gá trpjm za tě, netrp i ty za mne.
Gá dáwám tebe z mysli, pauštjm z slibu twého
Ty zapomeň, nenáwiz wše, co bylo mého.
Nuž s Bohem! pěkné oči, wábná pohlédánj,
Wy dlauho milowaná, s Bohem! sladká zdánj.
O gasná nebes lásko! přespanilá ctnosti!
O božská nepaměti zemské pečliwosti,
Ty naděge kwětaucj, dcero nebe sličná,
Ty, naše nesmrtedlnost, wjro ustawičná!
Sem wljdnj, milj hosté, sem wáš pokrok wděčný!
Ať wzniknu, ať se octnu tam, kde pokog wěčný.

Ay, zde w swé Eloisa chyši zarmaucená
Tkwj, sausedkyně smrti, na hrob zpodepřená.
Neyslabšjm wětrů dechem wolagj duchowé,
A ze zdj těchto mluwj wjc než ohlasowé.
Zde při umjragjcj lampě kdys gsem bděla,
An z oné obětnice temná slowa zněla:
»Pogď sestro! (tak to řeklo, nebo řjci zdáno)
»Pogď, pogdiž smutná sestro, tu ti mjsto přáno.

»Gá někdy, gak ty, byla teskným hořem spiata,
»Tenkráte oběť lásky, nynj děwa swatá.
»Zde, zde gsau němj snowé, mjsta wšecka tichá,
»Zde láska nezapláče, žalost nepowzdychá.
»Tu powěra swé sama ohně potracuge,
»An naše Bůh, ne člowěk, mdloby rozhřešuge.

Gá gdu, gá gdu! připrawte nadpowětrné swěty
Mně růžowé swé laubj, wěkoswjžj kwěty.
Gá gdu, kde hřjšnjk sobě může oddechnauti,
Kde widěť Serafjny čistým ohněm žhnauti.
Ty Abelarde! k swětla nebeskému městu,
(O gen tu smutnau službu!) zlahodni mi cestu.
Wiz, gak mé rty se třesau, oči w slaupu stogj;
A seber duši wzdanau Eloisy swogj.
Ach ne — stůg při mně zbožný w poswátném oděwu,
A chwěge se obnášeg hromnicj swau děwu.
Hleď k otewřeným očjm křjž mi wstawowati,
Uč mne, a sám ode mne uč se umjrati.
Ach potom na swau djwku pohleď milowanau,
Nebť potom hleděť na mne žádnau tobě hanau.
Wiz, kterak mjgitedlné růže pršj s ljce,
A w gasných gindy očjch dohořjwá swjce.
Wždy hleď, až každé hnutj dehu i žil mých stane,
Až Abelard milowán sám být poustane.
O přewýmluwná smrti! w tobě spatřugeme,
Co, milugjc člowěka, za prach milugeme.

I potom, když twé osud žmařj půwabnosti,
Ty přjčiny mé winy, přjčiny radosti;
Twé půtky smrti tobě potěchau se staňte,
Sstup gasný na tě oblak, Andělé tě chraňte.
Paprsky wěčné sláwy tebe okrýweyte,
A láskau mé podobnau swatj obgjmeyte.

Kéž gedna spogj hrobka naše strastná gmena,
A láska má twau sláwau bude uwěčněna!

Vložka

(Drtina: Myšlenkový vývoj evrop. lidstva s. 87)

Životní osudy Abelarda a Heloisy jsou typickými dokladem, jak požadavky přirozenosti byly ve stálém boji s askesí života křesťansky dokonalého. Abelardovi, ve vědě již proslulému svěřil kanovník Fulbert vychování neteře své Heloisy. Mezi oběma vyvinul se záhy poměr milostný, vášnivá láska. „Měli jsme jeden příbytek a brzo jedno srdce." Heloisa utekla s Abelardem k sestře své, kde porodila chlapečka. Oba dali se oddati – Heloisa tušila, že bolest, jež jí nastává prudkostí rovnati se bude lásce, která předcházela – ale manželství jich mělo býti utajeno, aby Abelard mohl se věnovati povolání duchovnímu a činnosti učitelské. Heloisa hledala pak útočiště v klášteře Argenteuilském, ale strýc Fulbert pomstil se hrozně: Abelarda dal v noci přepadnouti a vykleštiti. Ab. sám vstoupil pak do kláštera. Dopisy obou milenců a manželů dýší vášnivou láskou. Tak Hel. píše: „I za bohoslužby, v okamžiku, kdy modlitba má býti vroucnější a čistší – jak hanbím se za to – poutají vzněcené obrazy rozkoší našich tak ubohé srdce mé, že více těmito nedůstojnými věcmi v mysli se zaměstnávám nežli svatou modlitbou." Oba milenci stali se mučenníky lásky, lásky pozemské, a celý průběh jejich tvoří působivou a výmluvnou protivu k legendě o lásce nebeské, jakou Alexius a Adriatica osvědčili. A souvislost je tím působivější, že i konec obou vypravování je podobný! Heloisa přežila Abelarda a projevila přání, aby v hrobě jeho byla pochována. Když pak tělo její ukládali v hrob, tu kosti Abelardovy objaly prý tělo milenky, aby s ním navěky byly spojeny. (Eucken sp. m. 471 a n.)

Takto nám označuje legenda o Alexiovi a Adriatice na jedné, osudy Ab. a He. na druhé straně dva protivné póly, mezi nimiž se stále pohybovalo myšlení, cítění a dychtění evropského lidstva.

Psáno 23. I. 07.

Tuť po wěcjch, když wšecka bolest moge pogde,
A toto zbogné srdce utišenj dogde,
Dwa časem milownjci, zaberauce bludně
Se k těmto bjlým wěžjm,[3]) k této střjbrné studně,
Swé sklonjc hlawy budau nad náhrobkem pnjti,
A obapolně slzy prolévané pjti;
Pak řeknau zarmauceně, když se wyplakali:
»O, kéž my nemilugem, gak ti milowali!«
Když budau zpěwy znjtí z kůru hlasitého,
A powyšowat oběť k chwále wšemocného,
Tu, uhlédá-li které oko obměkčené
Ten kámen, kdež gsau naše ostatky studené:
I zbožnost nebi ugme gedno pomyšlenj,
Ukápne gedna slza, nagdauc odpuštěnj.
A gest-li w budaucnosti některého wěštce
Podobný bude osud, by se trápil těžce,
A drahná léta smáčel zasmucené ljce
Pro djwku, kteréž krásy widěť nemá wjce;
O, gest-li kdo tak stále, wraucně pomiluge,
Ať smutný náš a tkliwý přjběh wyprawuge.
Můg pěkným žele zpěwem trudný duch se wztýčj,
Ten geg, kdo neywjc cjtj, neypěkněgi zljčj.

3) Abelard a Eloisa byli chowáni w gednom hrobě, nebo pod gednjm náhrobkem w klášteře sw. Ducha. On umřel léta 1142, ona 1169.

SELANKA MOSCHOWA IV.

(1805. Česká Wčela 1839. čjslo 45.)

Když moře modrošeré lehkým chwěge wětru se wánjm:
Hned mautjm gá w mysli se pečliwě, tuť ne mi Músa
Déle milá; wábj mne tichá geho wjce pokognost.
Než, kdy gekem se propasť šediwá zduge, pak woda walnau
Nadwjrá se pěnau, wlny na mnoze ljtě se bauřj:
Djwám se, kde strom ge a břeh, moře rychle utjkám;
Hned ge mi zem wěrná, hned gsau k ljbosti lesjky,
Kdež, byť wjtr i wál sebe walněgi, sosna mi zpjwá.
Zlá žiwnost ge w prawdě rybářowa: dům geho loďka;
W podwodném moři djlna, lowem ryba gest mu pochybným,
Tehdy mi sen sladký gest pod gaworem mnoholistým,
Zwuk ge milý i potůčku, anoť poslauchati bljzko
Šum geho rozkoš gest rolnjkowi, hrůza nebýwá.

M E S S I Á Š.

[Z POPE.]

(1814. Nowé básně A. Puchm. IV. st. 89.)

Uměny Sálemské! wzácněgšj počněte pjseň:
Wyššj gsau ke wěcem přjhodné tony nebeským.
Obmešené studénky a stjnů prochlady lesnjch,
Snářstwj Parnaské, i obecné Pindowy Músy
Dél nemohau mě těšiť. — O přigď a nadchni ty hlas můg,
Gjmž rety poswátné rozpáleny Isaiáše!
Takto prorok božský zpjwal, wytržen we budaucnost:
Počneť Panna diwem, porodj syna w čistotě panna.
Ey wyniká prautek z kořenů odrostage Isai,
Kwět geho poswátný wznešenau w nebi wůni wysjlá.

Odpočinauc duch nadwètrný na geho stane wětwj,
A wrcholek geho pak holubička osedne tagemná.
Sem rosu nektarowau, wy nebesné hůry wydeyte,
A w tichu přjgemném powlownym sprchněte deštěm.
Zrostlina ta silný bude ljk churawým a nemocným,
Záštita před baufj, a w úpalu ochlada horkém.
Pogdeť bezprawj wšeliké, dáwný zhyne auklad:
Sprawedlnost wrátj se a swau zase wyzdwiže wáhu;
Nad swěty opět mjr ratoljstku wztáhne oliwnau,
A s nebe sestaupj w bjlém k zemi rauše newinnost.
Plyňte na kwap časowé, žádaucj wzegdi to gitro!
Přigď na swět spasitedlné, přigď nemluwně! naroď se.
Tobě libá neyranněgšj nese přjroda kwjtj,
Tobě ty přjgemné wonné garo zápachy dýmá.
Wiz, hlawu gak sklánj wysokau k tobě sláwa Libanská.
Wiz, plesagj na horách shybugjc lesy wýšiny walné,
Wywstáwá wonný z njzkého i Sáronu oblak,
A kwětný w oběť Karmél w nebe wůně wydáwá.
Slyš w truchlé weselý hlas pustině: Cesty hotowte!
Bůh, Bůh se bljžj: Bůh, Bůh ty pahorky hudebné
Opětugj a hučj to skály, že bljzko ge božstwo.
Eyhle! přigjmá zem geg od nebe nakloněného!
Sniž horo se wšeliká, doly zhůru powýšeny buďte,
Sehněte swé hlawy cedry a kloňte se; měkněte skály,
Ustupte prudké řeky, ey Spasitel se bljžj,
Zwěstowaný Spasitel zpěwy dáwných po wěky wěštců.
Slyšte hlušj, a slepj prohlédněte! On s oka segme
Husté tmy a wydá na slepau zřjtedlnici swětlo.
Onť gest, on genž zatwořené hlasu průduchy zgasnj,
A powelj, by nowá nabytý sluch kauzlila hudba.
Zazpjwá si němý, a chromý swau odwrha berlu
Počne si poskakowať gelenem; bude reptu a lkánj
Neslýcháno potom, s wšeliké slza setřena twáři,
A spiata w pauto želczné smrt, i rány pocjtj
Wěčné wrah pekel ukrutný. Gak w péči ge dobrý
O swůg braw pastýř, weda geg, kde gasno powětřj,

A swjžj kde pastwa, hledá ztracených a na dráhu
Nawracuge bludné, dnem gich střeže a w noci chránj,
Autličká do náruči swé gehňátka pogjmá,
Swau i krmj ge rukau a na swém pěstuge kljně:
Weškeru tak pjli strážnau člowěčenstwo pozagme
Otce wěků přjštjch; tuť wjc proti národu národ
Newstane ukrutný, nezdwihne se k bitwě bogownjk,
Niž pole okrýwať bude blyštjcjmi se mečmi,
Ni k wzteku trauba budiť kowowá: skuge w nakřiwený srp
Sudlice neplatná, široký meč w rádlo se skončj.
Wzrostau hustě paláce: synem dokoná se radostným
Krátkowěký započal co otec. Bude réwa potomkům
Dáwati chlad; ruka, genž obilj sela, táž bude žjti.
W paušti neaurodné uwidj růsť ljlie pastýř.
S obdiwenjm uwidj zelenost powstáwati náhlau:
W pustině wyprahlé hlučných wody uslyše spádů
Ustrne se podiwem. Tam kde w rozpuklině skalnj
Ljtá bydlela saň, chwěge teď se w rozdechu wětrů
Tresť zelená, wysoký plyne tam gako wýlewy rákos.
Pjsečné, pusté doly, smutné gindy trniště,
Sosna nynj ztepilá a sličný zkrášluge pušpan.
Ustupugj kwětným bezlisté chrastiny palmám,
Myrtě i wonné hloh škodný. Bude owce a wlk se
Na zeleném spolu pásati aupoře; tygra i parda
Na řetězjch z kwjtj powedau pacholátka maličká.
S býkem u gedněch giž bude lew se scházeti geslj,
Neškodný pautnjkowi had paty ljzati prašné;
Djtě neostawené baziliška a geštěra pstrého
Uchwátj, ano se zeleným se zabýwati leskem,
A s gazykem geho rozdwogeným bude bez škody hráti.
Powstaň wěncowaný swětlem ó Sáleme mocný,
Powstaň, a spanilé hlawy giž pozdwihni a wzhlédni.
Walná eyhle! potomstwa dworů twých prostoru krášlj,
Eyhle! hrnau se dawem od wšech stran u wěku přjštjm
Nezrozenj dosawád synowé, dcery: žjti magjcj,

S žádostj čekagjce nebes! Wiz národy státi
U bran twých, w tém swětle chodiť, w twém poklonu chrámě
Skládati. Eyhle popatř, twoge gak obětnice gasné
Od nice pokloněných gsaucj obkljčeny králů
Kauřj se zbytkem Sabeyské aurody garnj.
Tobě se rozkwětagj Idumegské háginy wonné,
A na horách Offjr žeřawé zlata sjmě se leskne.
Otwjrá nebe giskřjcj široké swoge brány.
Wýlewy dnů lige nad hlawu twau; giž slunce zanedbá
Pozlacowať rána, splňowať též Cynthia roh swůg
Ustane střjbrný, brž we twé swrchowaněgšj
Pogde paprsky: geden wýlew bude sláwy, geden lesk
Nemračný dwory okryge twé. Samo swjtiti swětlo
Pozgewené bude a wěčný boha den bude dnem twým!
Wyschnau wláhy gezer, wymizj nebe w způsobě dýmu,
Skály se w prach sesugj, hory pak rozpuštěny pogdau.
Zůstane wšak slowo Páně nepohnuto, i s požehnánjm.
Wěčnéť twé panstwj, Messiáš twůg král bude wěčně.

L E N O R A.

[Z BÜRGERA].

(1806. w Hlasateli I. str. 466.)

Lenora diwě za šera
Se ze sna wyrazila:
»Wiljme, kde gsi? — newěra,
Či smrt tě zachwátila?«
On na Bělohrad u wogi
S Loudonem táhnul ku bogi,
A nepsal milé k zpráwě,
Zda z boge wyšel zdráwě.

Když pak udatnj plukowé
Se dosti nawálčili,
A smjřenj mocnářowé
Mjr swatý učinili:
Tu wznikne ples a zpěwu hluk,
A bubnů chřest, a ciňků zwuk,
A listjm ozdobené
Se wogsko domů žene.

A přewšudy a odewšad
Gde walem wše a stěžj;
A buď on stár, a buď on mlad,
Wstřjc plukům ryčným běžj;
Tam slyšeť otce, manžela,
Tu chotě wjtať z wesela:
Lenora čeká mnoho,
A wjtať nemá koho.

I ptá se tam zde každého,
A zbjhá celé řady;
Než nikdo nezná milého,
A nikdo newj rady;
A když pak přegdau plukowé,
Tu wrané wlasy sobě rwe,
Tu hrozné ryky plodj,
A wztekle sebau hodj.

I běžj matka k děwčeti:
»Kéž Pánbůh smiluge se!
Mé milé djtě, co ge ti?«
A od země gi wznese.
Co pryč ge matko, to ge tam!
Pryč se swěta, geť lest a klam!
Bůh nezná smilowánj,
Ach, auwe mého lkánj!

»Smilug se Pánbůh, otec náš;
  Ont dobře dělá námi.
Ach! pomodli se otčenáš,
  Bůh dobrý bude s námi.«
O matko, matko, klam a lest!
Ne, mnau co dělá, dobré gest:
  Dost gsem se namodlila;
  O, nač by prosba byla? —

»Bůh, dobrý otec, uslyšj,
  Kdy djtě mu se kořj,
Gdi přigmi swátost neywyššj,
  Ta žalost w tobě zmořj.« —
O matko, co zde zahořj,
To swátost žádná nezmořj,
  Ach, žádná swátost, máti,
  Znik mrtwým nemůž dáti. —

»Což, ať ten swodnjk šalebný
  Kams do Turek se pustil?
Pro nowý sňatek swatebný
  Snad swé se wjry spustil?
Nech, djtě, muže wrtkého,
On zisku dogde špatného,
  Kdy duše těla zbude,
  Ten klam ho páliť bude.«

Co pryč ge, matko, to ge tam,
  Co pryč ge, po tom weta!
Gen smrt ge zisk můg, swět ge klam —
  Kéž neznala gsem swěta!
Ha, zmiz ty tělo w hrob a prach,
A kryg tě hrůza, noc a strach!
  Bůh nezná smilowánj,
  Ach, auwe mého lkánj!«

»Ach nesuď z toho bezpráwj
  To strastné, Bože, robě!
Co slina kane, rozpráwj,
  Ach, nebuď winno tobě!
O djtě, zanech kwjlenj,
A pomni na swé spasenj,
  Ať duše aspoň swého
  Má chotě nebeského.«

O matko! co ge spasenj?
  O matko, co ge peklo?
S njm, s njm ge w pekle spasenj,
  A bez Wiljma peklo —
O, zmiz ty tělo w hrob a prach,
A kryg tě hrůza, noc a strach!
  Tam, kde ho nenj, žjti,
  I w nebi nechci býti. —

Tak zaufalost se wztěkala
  Skrz gegj mozk a žjly,
A proti Bohu reptala
  Hůř, hůře každau chwjli;
A tlaukla prsy zawilé,
Až zašlo slunce spanilé,
  A w zlatém po obloze
  Až gely hwězdy woze.

A wenku, slyš! to dupy dup!
  Co koňský cupe dusot;
A chřestem ssedne w domu wstup,
  A stawj gezdec klusot.
Pak u wrat počne kruh a hřeb
Gen zticha, zlehka klepy klep!
  A skrze wrata na to
  Ge slyšeť slowa tato:

Wpusť, pusť mě milá milenko!
  I bděla-lis, či spala?
Máš smjch, či hoře panenko?
  I zdalis o mne dbala? —
»Wiljme, ty? — tak pozdě k nám? —
Ba hoře, milý, hoře mám,
  A kwjljm bez pomoci.
  I odkud gedeš w noci?«

My sedláme gen w půlnoci,
  Až z Uher gedu k tobě:
Dřjw gsem ti nemoh' spomoci,
  Teď wezmu tebe k sobě. —
»Ach, pogď sem djtě medowé,
Skrz chrastj fičj wětrowé,
  Pogď, pogď sem zlatý hochu;
  W mých rukau okřeg trochu!« —

Ať fičj bauře wětrowa,
  Ať fičj, fauká, wěge;
Kůň hrabe, břinká podkowa,
  Tu nedobře se děge.
Pogď, kasey, zchop, a na mého
Wyšwihni se na wraného:
  Sto mil tě w ryčeném plesu
  Dnes w chotj lůže wnesu. —

»Ach, dnes sto mil? — dnes djwčinu
  Donese kůň tam rúčj?
Ay, gedenáctau hodinu
  Giž zwon na wěži hučj.«
Hle měsjc swjtj, gasnotě!
My s duchy gedem w klopotě:
  Oč že ty w té hodině
  Gsi w lůži newěstině! —

»Kde ložnice, kde, gaká twá?
  Kde, gaké lůžko twoge?« —
Gen malá, tichá, daleká;
  Šest desk, a deštky dwoge!
»Dost wolná?« — Dost! ty rychle pogď,
Kasey se, zchop, na kůň se hoď!
  Host k hosti hned se sběře,
  A do kořen gsau dwéře.

I kasá, zchopj, šwihne se
  Na koně holka prudce,
A wůkol gezdce obnese
  Swé liliowé ruce.
A rykem, rykem, hopy hop!
Kůň cwálá mžitkau na sta stop,
  A gezdce dál unášj,
  Až zem se ohněm prášj.

A w prawo, w lewo walem wzad
  Wše mjgelo, kde geli;
Gak letěl les, a sad a hrad!
  Gak duté mosty hřměly!
Strach djwčině? — i gasnotě!
My s duchy gedem w klopotě.
  Strach djwčině-li z duchů? —
  »Ach ne! — i nechey duchů!« —

Nač medle gest ten hluk a zwuk?
  Co wyge seyc tu dobu?
Slyš zwonu zwuk, a zpěwu hluk:
  »To tělo nesme k hrobu« —
A, nesa rakew na marách,
K nim průwod s tělem bljže táh';
  Zpěw geho k poslauchánj,
  Co žabj křehotánj.

W půl noci tělo pohřběte
Wy w zwuku, hluku, plesu;
Ať sobě tělo děwčete
Gá w chotj lože wnesu.
Pogď zpěwče s kůrem! přitřešti!
A swatebnj mi zawřešti!
Spog, pope, s ženau muže,
Než lehnem w chotj lůže!

Dost zwuku! — máry zaletj —
A gedwa okem kyne,
Hned rykem rykem w zápětj
Se wše to za njm line.
A dál a dále hopy hop!
Kůň cwálá mžitkau na sta stop,
A gezdce dál unášj,
Až zem se ohněm prášj.

Gak letj w prawo, na lewo,
Ay pole, role, sady!
A w lewo, w prawo, na lewo
Wsi, zámky, města, hrady!
Strach djwčině? — i gasnotě! —
My s duchy gedem w klopotě;
Strach djwčině-li z duchů? —
Ach, nechey, nechey duchů!

A hle! a hle! tu na kole
Půlzgewná w záři bledé,
Ta luza wůkol dozwole
Si ryčný tanec wede.
Sem, sem ty luzo! za mnau pogď!
Sem, skoky pogď, a sebau hoď!
A když se sňatky počnau,
Hop! tancug rykem skočnau!

A luza s kola prask a prask!
  Se hrne za njm chřestem,
Gak kdyby chrastjm wichr třask,
  A šustěl suchým klestem.
A dál a dále hopy hop!
Kůň cwálá mžitkau na sta stop,
  A gezdce dál unášj,
  Až zem se ohněm prášj.

Gak letj wšecko stranami,
  Co pod hwězdnau gest zářj;
I samo nebe s hwězdami
  Gak letj před gich twářj! —
Strach djwčině? — i gasnotě!
My s duchy gedem w klopotě!
  Strach djwčině-li z duchů?
  Ach, w pokogi nech duchů!

Ha, wraný! pěgj kaurowé —
  Čas kwapj neustále —
Giž wanau rannj wětrowé —
  Ha, wraný! cwálcy dále! —
Tu, tu se dráha skončila,
Tu djwka chotě nabyla!
  A s duchy pádem geli;
  Hle, tu gsme, kde gsme chtěli!

Pak přjmo k wratům klopotá
  Co přes záwodnj hony,
A šwižným prutem ztroskotá
  I záwory i spony.
Dsky břinkotem se rozletj;
On pogaw koně w zápětj,
  Se po hřbitowě řjtj,
  An gasně měsjc swjtj.

A hle, a hle! tu na droby,
Ha, strachem tělo trne!
Co traud gsa, s gezdce podoby
Se kyrys dolů hrne;
W leb nahý hlawa zmizela,
A zplchala a zlysela,
Gest kostliwec gen z něho,
A kosa w ruce geho.

I zpjná se a supá kůň,
Z úst plamenem mu hořj,
A pod nimi se w černau tůň
Zem propadne a zbořj.
Hluk hučj horem bauřliwý,
Gek gečj dolem strašliwý,
Smrt napjná swau kuši,
Lenora pauštj duši.

Hu, hu! teď wůkol duchowé
Hop! tančj kolem skočnau;
A tancugjce takowé
Gj zpěwy huhlať počnau:
Snášeg! byť srdce ustalo,
Lép, než by Bohu reptalo;
Duch ušel tělu swému,
Bůh milostiw buď gemu.

ČARODĚGNICKÝ UČEDLNJK.

[Z GÖTHE.]

(Slowesnost 1820. str. 72.)

Posléz gednau kauzedlnjku
Událo se z domu gjti!
Nynj bude učedlnjku
Duchy geho k wůli mjti;
Slowo mistra wšaké,
Zwyk i skutky znám,
Mocj duchů také
Čáry udělám.

Skoky, skoky
Ku potoku!
Wědro k boku!
Aby wody
Walným, plným tekly tokem,
W kaupel daly hogné brody.

Nynj pogď sem starý chwoste!
Za pacholka byl gsi dlauho;
Wezmi na se ruby prosté,
Buď mi k wůli wěrný slauho!
W hoře nasaď hlawu,
Dole nohy měg!
Běhey, co gsi w stawu,
Wody naléwey!

Skoky, skoky
Ku potoku!
Wědro k boku!
Aby wody
Walným, plným tekly tokem,
W kaupel daly hogné brody.

Wěru, hleďte! dolů spěchá,
Ku potoku, hony skoky!
Zase zpět co šipka gechá,
A tu lige rúčj toky!
Giž i po dwakráte!
Gak to natjká!
Geště gedenkráte,
Staudew přetjká!

Chwoste, chwoste,
Dosti moku!
Ani kroku
Negdi znowa!
Běda, běda, ach pomozte!
Zapomněl gsem toho slowa!

Slowa, kterým konečně se
W prwnjm gewj stawu prostém.
Ach! zas běžj, wodu nese,
Kéž pak bude starým chwostem!
Wždycky opět wleče
Wědrem nowý brod;
Ach giž na mne teče
Přjwal hrozných wod!

Nelze dlauho
Toho snésti;
Chci tě w pěsti
Chwátiť chlape.
Ach, nastogte, ó zlá tauho!
Gak se supj, gak se sápe!

O ty zlostný pekelnjku!
Má celý dům ztopen býti?
Newidjš-li z pokogjku
Praudy walem wen se ljti?

Ďásel chwosta mjwal!
Nechce slowa dbáť.
Chwoste, kterýs býwal,
Zůstaň gednau stáť.

Předce nechce
Zloboh státi!
Má se káti!
Gá ho schwátjm,
A to staré dřewo lehce
Širočinau w dwé rozwrátjm.

Giž ho zase widjm běžeť!
Gak se na tě wrhu mjle,
Hned padauchu budeš ležeť; —
Třeskl topor, padlo čjle,
Wěru dostal notně!
W dwé ge kletý chwost!
Gak mi bylo psotně!
Giž gsem leku prost.

Běda, běda!
Oba djly
Zas tu chwjli
Wzhůru wstaly,
Každý z nich co chlap si weda;
Kéž se bozi smilowali!

Oba běžj! Co tu wody
Po schodech a pokogjku!
Gaké řeky, gaké brody!
Kde gsi mistře kauzedlnjku?
Ach on práwě k tomu.
Mistře, zle ge, zle!
Duchů opět z domu
Nepozbudu, hle! —

W kautě stůgte,
Chwosti, chwosti!
Wody dosti.
Má-li djka
Z posluh býti, pozorugte
Genom mistra kauzedlnjka.

RUKAWIČKA.

[Z SCHILLERA.]

(1814. Nowé Básně Ant. Puchm. IV. 143.)

U swé lwárny, na stolici
Sedě, čekal na štwanici
Knjže Hleď.
U něho wládyky, podpora trónu;
Horem do kola na balkonu
Pěkná pleť.

A kdy prstem kyne knjže,
Otewrau se gedny mřjže,
Potom rozmyslně w gew
Wygde Lew,
A se djwá,
Zjwá,
Hřjwu wztřese,
Protáhne se,
A prostře se,
Tlapy snjže.

Opět prstem kyne knjže;
Na obrat
Z druhých wrat
Tygr skočj;

Kdy lwa zočj,
Wydá ryky,
Do okliky
Ohon wine,
Gazyk syne,
Plaše gda
Wůkol lwa,
Zuřj wrče;
Potom škrče
Lehne bljže.

Opět prstem kyne knjže.
Tu z dwau se záwor gedinau
Dwě lewhartice wyřinau.
Ty klopotem se w saubog smělý
Na tyğra střelj.
On chwátne ge w tlapy zuřiwě welmi.
Řwa wywstane lew,
A wšecko ztišj geho hněw;
W kolo diwé
Wraždy chtiwé
Rozhostj se ljté šelmy.

Tu od zábradla dolů smekne
Se rukawička s ruky pěkné,
Padne mezi drawce dwa
Tyğra a lwa.

I dj Wogslawu z uštipečna
Kunhuta slečna:
»Nu, pane rytjři! když lásku máte,
»Gakau každé chwjle mi přisaháte,
»Rukawičku mi zwedněte!«

A rytjř skokem chwjle té
Rychle w strašný okol sběhne,

Zmužilými pogda kroky
Mezi ljtých networ boky
Po ztrátě se směle sehne.
A s hrůzau na to podjwánj
Hledj zemanky a páni.
A rytjř klidně
Rukawičku přinese.
Tu chwála z úst wšech ozwe se,
Ale laskawě a wljdně —
Došel k radostnému cjli —
Šlechtična oň gewj pjli.
On kydw gj rukawičku řek:
»To pro mne, dámo, špatný wděk!«
A opustil gi po tu chwjli.

P A U S T E W N J K.

[ROMANCE DLE GOLDSMITHA].

(1797.)

»Weď, paustewnjčku laskawý,
Mne skrze pustinu,
Tam kde ten oheň blyskawý
Těšj tu dolinu.

Gá blaudjm tuto sám a sám,
Giž wšecek umdlený:
Čjm dál, tjm delšj nalezám
Les tento zmatený.«

»»O nechoď synu po tmawém
Odwážně po lese,
To swětlo w lesku klamawém
Ti zkázu přinese.

Přigjmám we swůg přjbytek
Pocestné častokrát,
A skrowný s nimi nábytek
Zdělugi mjle rád.

Beř, paustewnjk co chudičký
Ti w nauzi poskytne;
Měg se mnau pokrm střjdmičký
A lůžko rokytné.

Žiwůčka k gjdlu pro sebe
Gsem nikdá nezabil;
Milosti této od nebe
Dobrého gsem nabyl.

Mně trávná hora bez winy
Pokrmu dodáwá,
Wždy mi se chutné byliny
I wody dostáwá.

Ach, člowěk mnoho lopotu
Má pro swůg dennj kwas;
A málo třeba k žiwotu,
I to ne dlauhý čas.««

Gak sladce nebe déšť ronj,
Tak geho wýmluwnost:
A z ticha gemu se klonj
I následuge host.

We tmawé paušti geskyně
Geho se skrýwala;
Wšak ráda bludné chudině
Se wždy otwjrala.

K té pusté skrýši naměřj,
Tam w krátce přibyli;
Zacwakla skoba u dweřj,
A oni wstaupili.

Když w saumrak pilný dělnjček
Na lůžko chodjwá,
Paustewnjk kutj ohnjček
A hosta zabýwá.

A krměmi bylinnými
Geg wljdně čestuge,
I slowy boholibými
Mu chwjli zkracuge.

Koťátko spolu cjtjcj
Wesele skákalo;
Tu roždj plálo chřestjcj,
Tu cwrčé cwrkalo.

Radosti ty wšak odtuchu
Mládenci nedaly;
On sewřen byl we swém duchu,
Slzy mu kapaly.

To paustewnjka zle bodá,
Že gemu pláče host:
»»Gaká žalost tebe hlodá?
Neb znamenám žalost.

Gsi z wlasti wypowěděný,
A blaudjš sem a tam?
Či od přátel opuštěný?
Trápj tě lásky klam? —

Co štěstj dáwá, darowé,
  Gsauc marnj, neblažj;
Marněgšj pak ti blaudowé,
  Kteřj po nich bažj.

Přátelstwj? — gméno wětrné,
  Co sen, neostogj:
Bohatstwa, sláwy — šetrné,
  Wšak bjdy se bogj.

A láska? — tať ge prázdný hlas,
  Hra pauhá miličkám:
Ta genom hnjzda tento čas
  Zahřjwá hrdličkám.

Mládenče! zapomeň starost,
  Ženy i wšechen trud. —««
W tom náhle progewil se host,
  An ruměnil geg stud.

We twáři geho zkwjtaly
  Přeljbé sličnosti,
A rannj záři rownaly
  Se w pěkné krátkosti.

Prs zedmutý, zrak sklopený,
  A tělo ztepilé —
Giž pautnjk gest prozrazený,
  Gsa — děwče spanilé.

»Ach, odpusť, pane, děwčeti,
  Genž rušilo twůg klid,
A smělo semo kráčeti,
  Kde máš s bohem ty byt.

Politug, prosjm, stwořenj,
Gež láska zawedla,
A chtěgjcj utěšenj
Do smutku uwedla.

Byl slawný někdy otec můg,
A bohatstwjm se stkwěl,
Mně chystal wšechen statek swůg,
Mne gedinautě měl.

Mnohý ginoch z ruk otcowých
Mne wzjť usilowal,
A oheň ke mně w prsech swých
Buď cjtil nebo lhal.

Wždy s přjpowědj přjgemnau
Prodagný hluk tu byl;
I Litmjr stál o lásku mau,
Wšak mně nepochlebil.

Měl on gen prostočistý šat,
A žádnau mohútnost;
Na ctnost a rozum wšak bohat,
A to mi bylo dost.

Geg krůpě rosy přečisté,
Kwět ragské zahrady
By u rownánj zagisté
Nalezly bez wady.

Na kwjtku rosa, kwětu běl
Nestálau krásu má;
Gich krásu Litmjr dobrý měl,
Gich stálost měla gá.

Za geho gsem umjlenj
 Nelásku chowala,
A smjchem genom trápenj
 Mu odměňowala.

Až mne konečně zanechal
 Hrdosti a wině,
Na paušti obýwať se gal,
 Kdež umřel w tišině.

Wšak za ty geho tesknoty
 Můg žiwot spláceť má:
Hledám i gá té samoty,
 Kde on byl, budu gá.

Tu w zámutek se cele swůg
 Umrauci zawinu:
Tak zhynul pro mne Litmjr můg,
 Tak gá proň zahynu.«

»»Chraň bůh!«« — on obegma gi, dj,
 Uleklau welice:
Chce láť, wšak před sebau widj,
 Litmjra děwice.

»»O Angeljno! wrácený
 Mé duši angele!
Ay, žiwe Litmjr ztracený!
 Pusť djwko od žele.

Nech na smutek a wzdychánj
 Nastaupj weselj;
Po tomto sladkém shledánj
 Nic nás nerozdělj.

W té lásce blahé mnoho let
Kéž žiwi budeme!
Když ty powzdechneš naposled,
Tu pukne srdce mé.««

KŮŇ Z HORY.

[ČESKÁ POWĚST Z IX. STOLETJ; SKLÁDÁNJ HERDEROWO.]

(1832. Mus. Čas. I. 14.)

Pěkně lskne se oku zlato, střjbro:
Zlato, slunce; střjbro, luna země:
Stkwostná ozdoba i cena wšeho,
Wšeho, gen ne žiwota a zdrawj.
Mocněť wábj leskem; smj gen chudý
Gimi pohrdnauti; než bohatý
Wjc gich mage, wjce po nich taužj.

Bohatý byl knjže Křezomysl.
Země geho u prostřed hor krušných,
Rostly gemu stromy, střjbro, zlato,
Zlatá zrna wylewaly řeky,
Prali mu ge chudj ryžownjci.

Ale on hlauběgi w horách kopal
Dobýwage z lůna matky země
Zlaté pliky, těžšj než on sám byl,
Klada hory w oběť swému bohu.
Než čjm wjc má, tjm mu wjce chybj.

Ladem ležj nezorané rolj,
Národ zaklený w hlubiny hrozné
Ryge zem, a wzdychá k swému pánu.
Pán neslyšj wzdechu z hlaubi země.

Slyšj nebe: zatwrzené nebe,
Gako srdce železné gich pána.

Sucho bylo. Ze země wyprahlé
Wstane hlad, wyzáblý hlad a bledý,
Udawuge smutnau, nebohau chudinu,
A pohřbjwá do hlubiny země.
Walem, walem hladná i chřadnaucj
Ku knjžeti hrne se chudina:
Otče! dey nám chleba, umjráme;
Dey nám chleba, nám i dětem našim.
Nech kopáme rolj mjsto hory,
Nech bydljme w chatách mjsto dolů.
Otče slyš, ach slyš swých dětj hlasy!

I slyšel gich hlasy otec giný,
Dáwno bydlegjcj we swé hoře,
Kde žel gemu často bjdy lidu.

Slyšte powěsť diwnau! — Gednau wečer,
Lech, pro nářek země bolestjcj,
Často prosiw, darmo prosiw pána,
Chudým pomoc, we tmách hwězda gasná,
An poslednj skywu rozdal druhům,
Horymjř, w pustině smutný chodil:
»Kam mi gjti?« takto k sobě wece,
Mám se wrátiť do domu žalosti,
Nynj hladu a smrti obydlj:
Čili —« Ayta, muž tu náhle stogj,
Stár a wysok; koně w uzdě držj.
Koni zraky giskřily se bleskem,
Chřjpě geho soptaly mu ohněm;
Kůň byl bjlý. Starý muž ten wece:
»Horymjře dobrý, wezmi koně,
Šemjk gméno geho. Geho gméno
W nauzi woley, bude ti pomocno.

Ale nynj chwátey, zapěň doly;
Z dolů dým se walj, mor to chudým.«
Takto muž, a zgewně před očima
Wešel w horu; zawřela se hora;
Stál kůň očma swjtě, rže a hrabe.
S báznj Horymjř ho ugme, hladj:
»Šemjku, nuž gménem zowu tebe,
Ty mně pomoz!« To řka, zhůru na kůň;
Kůň co wjtr letj k zlatým dolům,
Řehce, dupá, tisjc hornjch duchů,
Mužjčků a šetků wygde w pomoc.
S hrozným hlukem zapěnj se zmrsky
W polu noci, luna gasně swjtj,
Komoň šipkau letj, nese geho
Na dwůr swětlý, na dwůr Křezomyslůw.

Swjtá. Horymjř zde, pánu slaužj.
Geho wrazi zprávu přinesauce
Druhého dne teprw přichwátagj.
Běda, běda pustošitelowi,
Genž knjžeti swému srdce srazil!
Za něho přátelé wěrnj prosj:
»Pane, zdali on tu nebyl wčera?
Kdo můž letmo tam i tuto býti?
Která za noc ruka zmrsk zapěnj?«
Wšecko darmo. »Umři! zjtra umři!«
Switne gitro, smrti čeká chrabrý;
Switne w mysli slowo muže z hory:
Šemjk gméno geho. Geho gméno
W nauzi woley, bude ti pomocno.
»Knjže, wece, dřjwe nežli umru,
Malau radost učiň mi a prosbu.
Nech ať na swém koni, milém druhu,
Progedu se geště w tomto dwoře.«
Smál se knjže; zamčeny wše brány.
Užig prosby blázen pustošitel.

Auzkostně Horymjř pogde k stági;
Smutně stogj komoň ohňozraký,
Gakby mluwil: »Zapomněl gsi na mne?«
Zařehotá, wsjsti na se dage:
Šemjku můg, Šemjku pomoz mi!

Sotwa pronešeno tiché slowo,
U wětru gest Šemjk; gezdce nesa
Přes záwory, tamo k geho hradu,
Tamo, kde ho tisjc chrabrých wjtá,
Tisjc wčel se rogj wůkol matky,
Ale Šemjk hlawu klonj smutný,
Mdlege, zraky mu se temně lesknau,
A, o diwu! hlas powýše, wece:
»Umřjť gest mi, býti w laupež wlkům,
W pokrm býti psům a supům žrawým,
Leč mne doprowodjš tamo k hoře,
Bez odtahu. Djlo mé skonáno.«

I wede geg bez odtahu k hoře,
Otewře se hora, muž tu stogj:
Wesele zařehce ohňozraký,
Omlazený komoň. Muž pak wece:
Blaze tobě, žes učinil práwě!
Synům twým se bude dobře wésti,
Ty slynauti země wyprostitel.
Přemysl mi gméno, gá gsem Čechům
Prworodič, prwnj gegich knjže.
Tento komoň gest komoň Libušin,
Na něm ona gezdjwá k swým dětem
Pomáhat gim w nauzi. To powěděw
Ugal koně, i zašel do hory.

OLDŘICH A BOŽENA.

(1806.)

Wjš ty, kde selskau děwici
  Wzal knjže za ženu?
Proč *Peruc* wes, a studnici
  Tam zowau *Boženu?*
    Swé wlasti neznage běh,
    I gsi-li ty Čech?

K swé zwůli Oldra knjže byl
  A pro swé trampoty
Kdys w traubu lowčj udeřil,
  Tu šlechta s holoty
    Se hrne z Postoloprt,
    I lowec i chrt.

A hurra! honba w lesině,
  A z lesa hlučj w plaň,
A knjžeti tu w dědině
  Se gewj dražšj laň.
    I gal se w pocitu stáť,
    Se diwiť a ptáť:

»Hle! peraucj tu děwici
  Tam při tom raubenj;
O diw! w té malé wesnici
  Tak pěkné stwořenj!
    Kdos kwjtku w pustině nám,
    Gak zwáť tebe mám?«

Dj ona: »Slowu Božena.«
A gegj hled se rděl:
»Ta Božena gest má žena,«
On zase powěděl.
A zeman wolně se smál,
Lid w podiwu stál.

»O lowče, netrop, kdoskoli,
Si smjchy z prostého,
Gsem djwka weská gakkoli,
Wšak ducha čestného.
Twůg, Pane, w městě ge swět,
Tam kwěte ti kwět.«

»Ho, ho! ty děwo, knjžeti
Kwět kde chce rozkwětá,
Ty měg mé slowo w paměti,
Bůh zjtra wjce dá.»
Stál zeman do zemi wryt,
Má potěchu lid.

A hurra! honba klopoce
A zmizne w lesině.
O gak se traudj hluboce,
O gak ge djwčině!
A zeman gitra se bál,
Wšak lid geho přál.

»Ať na hrad choť mi wyprawj
Dwůr slušný ústrogně,
A knjžecj mi oslawj
Trůn žena důstogně.
Kde kwěte krása i ctnost,
Tam urozenost.«

A z gitra slyš! tu we wrata
Cos náhle drnčelo,
A stál tu wůz, i od zlata
Se wšecko třpytělo.
I wegde družina k nj
A w úkloně dj:

Swau knjže welj ústrogně
Choť na hrad wyprawiť,
Twá ctnost a krása důstogně
Má trůn mu oslawiť.
Ctj gako urozenost
On krásu a ctnost.

Změň choti panská prostý šat
W ten stkwostný zlatohlaw,
Wšak na panowný wezmi hrad
Ten tichý, prostý mraw.
Ten tichý prostoty mraw
Geť nad zlatohlaw.

Wděg na ty zlaté kadeře
To drahé kamenj,
Gest geho leskot krásy twé
Gen slabé znamenj.
Co s krásau rownané twau
Demanty, co gsau?

Těch perel mjrná gasnota
Twá ňádra ozdobj:
Gim ctnota twá i dobrota
Se w ceně podobj.
O pro twau ctnotu a čest
Co perla, co gest?

Odjna djwka w drahý šat
A w perly, kamenj,
A wyprawena strogně w hrad
Pro trůnu zkrášenj.
Tu, ačtě národu wděk,
Wstal żeman i řek':

O knjže! chceš ty — práwě-li?
Nám kněžnu selku dáť?
Wždyť páni z panstwa bráwali,
Swůg k swému má se znáť.
Ay, předky w paměti měg,
A zemana dbey!

Ha! ty zemanstwo blahowé
Měg we cti rolnj rod!
Ze Stádic twogi wládcowé
Swůg wywodili plod.
I platj krása i ctnost
Co urozenost.

Či wezmu cizozemkyni,
A w hřjwu lepjk dám,
Bych zgednal wrahům wůdkyni,
Bič strogil Čechům wám?
Lép kněžnu z národu najť,
Než z ciziny wzjť.

A ulowené djwčině
Dal knjže korunu,
A byla prostá Čechyně
Hle! sláwa na trůnu.
I plésal wysoko lid,
Byl s zemany klid.

Wjš nynj, kde tu djwčici
Gal knjže za ženu,
Proč *Peruc* wes a studnici
Tam zowau *Boženu?*
Swé wlasti poznage běh,
Tak gedno gsi Čech!

ZUZANNA.

PRAWDIWÝ PŘJBĚH [1]).

(1814.)

Gaký to powyk! gaký lidu hluk
Tam, kde se ta šatlawa černá!
Zuzanna lomj ruce wěrná.
»Smilug se nebe! zde co mrzký kluk
Můg manžel bez winy do zlých muk
Uwržen zuřiwými ge dráby,
Pro bůh, gedowé mezi žáby.«

On w spolku giných — měšťanstwa to kwět, —
Kam mjtali lotry a žháře,
Po skřipci ge dán do žaláře,
Kde okna ni dwéře nerůznily zed,
Kde pljce žawjral puch a ged,
Tu s třjmimecjtma se traudil,
Že s odpapeženci zablaudil.

1) R. 1418 dne 30 máge Mikuláš Pichl, primas Litoměřický s městskau radau čtyrmecjtma mladých měšťanů k husitstwj se znagjcjch, bez wyššjho potwrzenj w Labi utopiti kázal, ani zetě swého nešetře.

A w zatwrzeném saud ukrutný
  Wydán Lidomjrowě městě:
  Že k lepšj nelnuli cestě,
Topiť w řece zbor ten urputný.
Primátor přjsnjk slowútný
  Směl nález na zetě psáti,
  To slz mnoho geg mělo státi.

Přiběhla Zuzanna i padla k nohám,
  Prosjcj otce krutého:
  »Ach pro boha, otče, dobrého,
Nedeyte na smrt, neostawte mukám,
Nebuďte katem zeti swému sám,
  Na swětlo, swobodna ho deyte,
  S zetěm dceru swau zachoweyte.«

Blaudjčku, blaude, nebuď ti žel
  Bludnjka i odpapežence.
  On sám sebe dal w zawržence,
Sám od wěrných odstaupiti směl:
Kterak s prawowěrci by bydleti měl?
  I ďáblu-li směl duši dáti,
  Bůh káže rybám tělo žráti.

»Ach otče, nekáže, to zlobě se zdá,
  Bůh náš, ten bůh smilowánj
  Hřjšnjky wodj ku pokánj;
Ten bůh duše pro bludy ďáblu nedá;
O, měgte milost, ať s wámi gi má.
  Na swětlo, swobodna ho deyte,
  S zetěm dceru swau zachoweyte.«

Co práwně celá rada ustawila,
  To nelze rušiť gedinjkům.
  Dnes, dnes zawilým bludnjkům
Žitj měra zlého se doplnila.
Hleď, by proti práwu ty nehřešila.
  Chci — nelze ginak se státi —
  Giného ti manžela dáti.

»Ach přeběda wám ukrutnjkům!
  Bůh s wámi newcházeg w saudy,
  Gak wy zde chodjte s blaudy.
Bůh slunce wysjlá hřjšnjkům,
Wy swětlo hasjte bludnjkům.
  Ach šetřcte manžela mého,
  Newdáte mě wjc za giného.«

Spokog se, spokog, dcero nezbedná,
  Ginak kdy nemůže to býti:
  Hůř mohlo by tobě se djti.
Nic, nic mu milosti nezgedná,
S bludnjky milosti ni bůh nezná;
  Nemnož smutného diwadla,
  By též ty do trestu nepadla.

I wymkne otec odsud hněwiwý,
  Splnit pospjchage saudu,
  Slzj zanechal dceru praudu.
Změnil se dceřin pohled truchliwý,
Gewil gj w twáři smjch se diwý:
  »Wezau chotě, ay gde newěsta.«
  To řkauci se wrhne do města.

A z města lidé dawem se hrnau,
  A wše k Labi stádně se shánj,
  Smutného chtiwé podjwánj;
A od wěže strážj obklopenau
Wezau tu bludem chasu nakwašenau,
  A zběř rozpásaně ljtá
  Ge hlučně pukawci pomjtá.

Pak do prámů hnali nastražených
  Radostné odpapežence,
  (Za smrt w nebi daufali wěnce).
Sto drábů kuklami zastrogených
Do wln ge mjtalo rozpěněných,
  Sto drábů dřewcemi stále
  Ge pjchalo od břehu dále.

Mnohau tu plakať, kudy břeh se wine,
  Manželku a s djtkami matku
  Slyšáno s gekem wody w zmatku.
Zuzanno! Zuzanno, hle muž ti hyne:
Zuzanno, plačj manželky giné:
  Po tobě se twůg z wody djwá,
  Ach darmo-li twé gmeno wzýwá?

Ne darmo! Zuzanna kwapj na ručesť:
  »Ach lásky tolik lidé měgte,
  Gen spatřiti manžela deyte!«
A lid prorazj, co wichřice tresť,
Než lid se nadá, ona w praudu gest:
  »Můg manžele!« řkauc, ho obegme;
  Očjm oba praud ge odegme.

Užasnul lid, mráz otce pošel,
  Zhrozil se swé twrdosti,
  A rwal hlawu od žalosti,
Prokljnage saud, co wynesti směl.
»Ach! w hrozný saud bůh se mnau wšel:
  Mne žel sprawedliwě traudj,
  Bůh sám swědomj nech saudj.«

LAZEBNICE.

[PODLÉ POPE.]

(1808. Hlasat. III. 580.)

Gak mnohá s manželstwjm gest bjda spogená,
To, slyšte, powj wám w něm panj zkušená;
  Co ona kaupila, wy maudrost darmo mĕgte,
  I žena gedenkrát že prawdu řekla, zneyte.
Gá owšem bez winy gsem také nebyla,
Neb sama sobě bič gsem na hřbet strogila,
  An od patnácti let, w tryumfu po kostele,
  Pět gatých manželů gsem wedla do postele.
O Kristu pjsmo dj, že swatbu uwiděl,
A mimo tu co žiw, prý, žádné newiděl;
  Co s autlým swědomjm chtj lidé z toho bráti? —
  Že zbožná křesťanka se nesmj dwakrát wdáti.
Wšak, nechať čtau, a mně, mohau-li, wyswětlj,
Co tamto w pjsmě se k Samaritánce dj:
  Ta pětkrát za muže se prawým sňatkem wdala;
  Ba aniž pjsma nám kde gistý počet dala.
Že plodiť, množiť se, Bůh poručil, to wjm,
A tomu textjku gá dobře rozumjm;
  I onomu, že muž má otce, matky nechať,
  A za swau zwolenau, kamž srdce táhne, gechať.
Wždyť pak i Šalomaun měl sám žen na kopy;
A předce maudrosti on šlapal na stopy.
  Gá sama mnohý gsem giž pěkný důwtip měla,
  A bohdá podobných bych geště mjti chtěla;
Neb kdyby umřel dnes můg manžel, nemrawa,
A žalost měla být má smutná potrawa,
Hned křesťan některý gest toho náprawa.
  Též Pawel dj, a tenť znal naše náklonnosti,
  Že lépe gest se wdáť, než hořeť w palčiwosti.
Ne, nenj bezpečno dáť oheň k kaudeli;
Toť prawda, a co mnj — gste dáwno wěděli.

Ten samý Apoštol to otewřeně sázj,
Že přjkaz panictwj w swých knihách nenacházj:
To prý gen rada gest, — a my se s rozwahau
Čjm chceme zprawugem, gj nebo wůlj swau.
I nezáwidjm gá, když ta, neb tento gistý
Si wésti wywolj hned zhola žiwot čistý;
Buď kdo a gak chce čist, kdo gak chce ctnostliwa,
Gá pro maličkosti být nechci teskliwa.
Gsau cesty wšelgaké, a mnohá powolánj,
A každý u sebe swé libé chowá zdánj.
Ne každý powinen, by statek rozprodal,
A cožkoli má sám, to aby chudým dal;
Kdo dokonalý gest, ať gest si swého prázen,
Mně ale odpusťte, gá nebudu ten blázen.
Wjm, že co stogj swět, giž mnohá swětice
Zlým mužům bránila swé čestné suknice:
Chléb bjlý takowé si s Pánem Bohem měgte,
Gen panjm poctiwým nám režný gjsti přegte.
Gá, kde mi kázal Pán, tam státi zůstanu,
A nikdý swau těžiť hřiwnau neustanu;
Gen spláceg mužjk můg swau daň mi podlé moci
A rownau odměnu měg za to každé noci.
Ne geho, ale mé, co má, gest, dobře wěz,
Toť Pawel powěděl, a ten byl maudrý kněz.
Nu tedy, z pěti mých, co wám se wyobrazj,
Třj prošli manželé, dwa byli darmo drazj.
Ti třj, ač obstárnj, se po mně třeštili,
A, blázni, do ohně by byli skočili.
Wšak, že gsem w penjze gich hned se uwázala,
Giž potom o druhé gsem hrubě málo dbala,
Za lásku dělala gim špatnau potěchu,
Přede měla zwůle wjc, než oni oddechu.
Co darů nanesli! — an zlatým (ať djm krátce)
Mi deštěm dwořili, gak Jowiš tam w pohádce.
Když gsem se zasmála, co chlapci skákali,
Když gsem se mračila, hned strachy zdechali.

Wy panj panowné! poslyšte, rozumĕgte;
Tak mluwiť manželům, tak wládnauť w domĕ zneyte:
Ne, nenj smrtnému to dáno mužowi,
By moh' tak důwtipnĕ kdy lháti gako wy.
Co na swé oči zřel, to gemu upřete,
A w swĕdomj, že lže, swau dĕwku wezmĕte.
Gá mluwjwala gim tak newinnĕ a sprostnĕ:
Hleď starý! kterak gde ta panj Klimba stkwostnĕ,
Gen samé hostiny a pocty, šwihlice!
Gá panj ubohá nepřigdu z swĕtnice;
A mysljm swozuge i tebe, žena peská!
Cožs zamilowaný, a tobĕ-li tak hezká?
Mne pak když widj gen strýc nĕgaký či brach,
Pro Pána! kterak hned se durdjš gako wrah!
A sám se, ožralý co nedwĕd, domů klátjš,
A pak w swém lenochu půl noci hubau mlátjš;
Ty z ženské wĕrnosti si dĕláš trpký žert,
A řjkáš, aby wzal, co ženského ge, čert;
Že, která chudá gest, ta muže utahuge,
A která bohatá, ǵalány přiluzuge:
A gest-li od stawu, že marná s giné dwĕ,
Wždy pýcha, newrlost gj fičj w kotrbĕ:
Že zakrnĕlá hned, a hned že tuze hlučná,
Kdy zdráwa, swéhlawá, a zastůnĕ-li, skučná.
Kdo pĕkná, ta že má co bránit čistoty,
An sjla nabĕhne k nj mladé holoty;
A která škaredá, i ta že w malé chwjlce
Swým wtipem kteréhos si swábj pošetilce:
A když nic giného, že šwárnĕ tancuge,
Neb zrůstem ohyzdnau twář wynahrazuge,
I každá šedá hus, co na rybnjk kdy wyšla,
S swým čestným hauserem že k páru také přišla.
Kůň, osel, můž být znán, dřjw než se způsobj,
A zwuk, prý, pronese hrnčjřské nádobj:
Gen s ženau ubohý se člowĕk w kaupi šidj,
Gest slepý w námluwách, po swatbĕ teprw widj.

Tu holá teprwa se prawda odkryge,
Tu teprw, co ge zlé a žena, počige.
Ty prawjš, aby gen mohl dobrau wůli mjti,
Že na mém pohledu twé oko musj mřjti,
Mé uši lahodau wždy krmiť gazyk twůg,
A wždycky w hubě mjť: Holaubku! cukre můg!
A kdy, (což zřjdka gest,) se pozardjm maličko,
Tu aby chwálil hned mé autlé měkké ljčko;
Co w modě pěkného, to že chci mjť na wlas,
A na mé rodiny že musj býti kwas;
Tu dary chowačce, a služce wywolené,
Tu samé hostiny, a taulky neskončené;
Tu strýčky, přátely, a přjbuzenstwa směš; —
To wšecko řjkáš ty, a wšecko to ge lež.
Co wjc? ty newražně se djwáš na Jenjka:
Hm, blázne žehrawý! což tobě z učedlnjka?
Gest w ljcech čerwený, a twáři bělawé,
A má ty kudrny co zlato blýskawé:
Wšak nech té starosti, a proto wyhlaď čelo,
Gáť nechci ho, by dnes se tobě umřjť chtělo.
Proč, z gaké přjčiny máš truhly zawřené?
Zdaž swětské gměnj twé a statky negsau mé?
Ba na mau milau wěř, twé tělo a twé gměnj,
Gá negsem bláznice, gen tobě wlastno nenj,
Z těch dwau mi gedno dáš, bys udělal co chtěl,
A kdyby zamčené ge pod sta zámky měl.
Hle, kdybys zpráwný byl, a rozumem se radil,
Ne každé pro trety bys hned se se mnau wadil,
A řekl by: zlataušku, měg wšecku swobodnost,
Wždyť pak gá tebe znám, znám wěrnost twau i ctnost.
Hle, hle, když ty dost máš, co tobě pogde z toho,
Zda uweselenj má ta neb tento mnoho?
Bych dáwať pak i bráť ge chtěla celý den,
Přede geho nábytek máš w noci weškeren.
Kdo můž to neprawé a nerozumné řjci,
Když saused sausedu dá rozswjtiti swjci?

Strog, prawjš, nákladný, též nebezpečný gest,
A která zšintěná, ta špatně chowá čest.
Když kočka spálená, a přiškwrlé gest srsti,
Tu doma ráda, prý, ge w popeli a prsti;
Wšak kdy se wyhladj, tu z kauta paluge,
Pohráwá ocasem, a w slunci šaškuge,
Twář mlzne kulatau, a pyšně na se kauká,
A ukazuge srst, a taulá se a mňauká. —
Hle sestry, tak gsem gá těm starcům kázala,
Tak gsem ge chuděry dle wůle týrala:
Gá řjkáwala gim: taks dělal, tak gsi řečil:
Nic prawda nebylo, než Jenjk wtipně swědčil.
Gá hrýzti gako pes a štěkať uměla,
Když byla wina má, gsem neywjc křičela.
A často lála gsem, že k kuběnám utekli,
Ač ledwa ze dweřj ocháblé lýtky wlekli.
A přisahala gsem, že chodjm na zwědy,
Kde gsau gich newěstky a nočnj besedy.
Skrz zámysl takowý gsem mnohé zwůle došla;
Ta wtipná bystrota nám ženám zhůry pošla;
Tjm darem nebesa zde ženu nadala,
By předla, plakala, a muže klamala.
S tak dobrým, důwtipným a maudrým počjnánjm,
A řečmi hladkými, a mocj, lstj a lánjm
Gsem odolala wždy, wždy byla prawda má,
A nebo wýčjtkau noc muži zkažená.
Když mne kdy laskawě se ruka geho tekla,
Hned gsem: hey, s panj-li tak towaryšsky! — řekla.
A chtěl-li — pokaždé mi taxu musel dáť,
Pak dostal — Tak gsem hle, wše na wlas znala bráť.
To každý mužský wěz, ať s škodau neprohlaupj,
Že naše pohlawj se newdá, leč se kaupj.
Prázdnýma rukama se nepřiwábj sup,
Wšak ale s penězi může přigjť také hňup.
Kde peněz, zdali stár, či mocen, málo dbáme,
Gen za ty milugem, gen za ty obgjmáme.

Gá často lála gsem i při obgjmánj,
A zase ljbala, a klela w ljbánj.
Gá pořjzenj swé bych brzo udělala,
Neb slowa mužowi gsem dlužna neostala.
A byl-li někdy swár, ten z těžka konec wzal,
Byť sedě u stolu sám papež w to se dal,
Wšak když zas po mé šlo: »Nu teď můg milý Pánek,
(Gsem řjkáwala mu,) gest pěkný gak beránek;
Nech ať tě poljbjm, že gsi tak hezaučký,
Tak wždycky hezký buď, tichaunký, wljdnaučký!
Znáš w přjklad Jobowu mi trpěliwost dáwať,
Když gi tak dobře znáš, měl bys gi zachowáwať.
Toť owšem nesnadno, wjm dobře, ale wšak
Můg milý mužjčku, gá naučjm tě gak.
Hleď, panj opatrná gest welké požehnánj,
Ta w domě přetrhne swár wšeliký a lánj.
Z dwau geden musj wlásť, a druhý pod njm býť,
I žeť pak šťastný muž má rozum za swůg štjt,
Nech ženu slaběgšj swau wůli za to mjť.
Z mé celé rodiny wždy ženy panowaly
Swým mužům laskawým, a ohně gich gim braly.
Pfy! to-li zmužilé, tak wzdychať si a lkáť!
Což nechceš žádnému swé ženy trochu přáť?
Nu tedy, měgž mě sám, a wezmi si to wšecko!
A pomsti se; co rád to máš, a nebuď děcko.
O kdybych odemkla gá krám gen drobjnek,
Ty newjš gaký bych gá měla počinek.
Než hleď, gá gsem gen twá! — nu na! — Pfy toho lkánj!
Co to, mé srdéčko? — hle hodens w prawdě lánj. —«
Tak s těmi swými třmi gsem žila manžely,
A ti, co ženská gest a žena, zwěděli.
Pak za penjze gich, co gsem si naspořila,
W swém stářj mladé gsem si muže způsobila.
Ač uswadnul kwět můg, wšak neswadla gsem gá,
Wždy plachá, swéwolná, co straka howorná,
A w tanci wšelikém gsem wždycky výhru měla,

A hlasem ljbezným, co slawjk wečer, pěla.
Krk žádá swlaženj, a srdce posily,
I pročež kofljky se mnohé prázdnily;
Wždy s wjnkem přechutným, krew zlepšugjcjm mladau,
A gsaucjm k milosti naběhlým žilám wnadau:
Toť gisto, gako že led pogde z mrznutj,
Kde hůra plna gest, tu spodek k nagmutj.
A wjno ljbkowi wždy w lásce činj dosti,
Gak hřičky znatelé to wědj z zkušenosti.
Ach, milj bohowé! když pogmu w mysl swau,
Tu radost mladých let, a krásu minulau,
Mé tenkrát libostky, má tenkrát potěšenj,
O w gaké rozpaly můg starý led se měnj!
Ten zlopowěstný swět měl rozkoše až moc;
Teď dobýwánj wšak a wnadě dobrau noc!
Běl pěknau přebrawši kam ubohá se wrhu?
I půgdu tedy gá teď s otrubami k trhu.
Můg drahý čtwrtý muž byl wěrný nehrubě,
On namlauwalky, prý, měl gednu nebo dwě:
Než wrub ten přepěkně gsem gemu wyplatila,
Ne gak wy myslјte, — ne tak gsem špatná byla;
Brž tanci, strogenjm, a kwasy, pitkami,
A shledem na kohos takými očkami,
Až mu to k srdci šlo, a zažehal ho w kosti
Hněw šjlený a wztek, a oheň žehrawosti.
Že wěčnau sláwu má, to nepochybná wěc,
Neb tuto byla gsem gá geho očistec.
Když mnohokráte geg kde střewjc w nohu tlačil,
Nedbage zpjwal si, a twáři nezamračil.
Gak gá ho zlobila, to samo nebe zná,
On, genž to čil, a gá, a kdo s to rozum má.
Když z pauti posledпj gsem s swaté hory přišla,
Kamž tenkrát s gistými gsem sobě kmotry wyšla,
Tu umřel; giž gest tam! — a křjžek dostal hned,
Gak z dřjwj dobrého, tak pěkný na pohled.
Ten náhrob nemá sic ty rytiny a slowa,

Gak ten, co Mousolu ta zbožná dala wdowa,
Neb ten, kde pochowán gest Daryg wýtečný,
Wšak náklad na hroby gest náklad zbytečný.
My gámu zasuli, a na to drnu dáno,
Buď Bůh mu milostiw, a tak gest dokonáno!
Můg pátý neylepšj a milý posledek —
Dey odpočinutj mu Pán Bůh wěčný wěk!
Od geho milosti gá srdečné a wěrné
Mám známky dosawad i zsinalé i černé.
A k němu láskau předc mé srdce hořelo,
I tu, když od bitj mě wšecko bolelo.
Co za podiwný chtjč gest pánem nad ženami,
Co těžko mjť, to chtj, a nic, co magj samy.
Buď muž gen zdrahawý, hned na krku ge má;
Kde wšeho w trhu dost, tu špjže laciná.
Gá toho weselku gen wzala k wůli twáři,
Byl z Wolowic, a tam kdes psáwal w kanceláři.
Byl strawau u wdowy w tom městě rodilé,
U panj Klábosky, mé družky rozmilé.
Ta wšeho tagemstwj, co na srdci gsem měla,
Dřjw než můg zpowědnjk se wždycky dowěděla.
Tu mjti chtěla gsem hned o wšem zprawenu,
A kdyby byl můg muž gen močil na stěnu,
Neb něco udělal, co žiwota se teklo,
To gj se, — tetce mé — a geště gedné řeklo,
Též hodné paničce: co neywjc tagiť chtěl,
Ten milý dychánek se toho dowěděl.
Gak mnohokráte on se podrbal a škeřil,
Že gaké tagemstwj kdy, hlupec, ženě swěřil.
Než kdys, — byl Božj půst, to gsem se bawila,
A tenkrát den co den k té kmotře chodila.
Můg muž, ten pro štěstj byl na daleké cestě,
My k domu od domu gsme cárali se w městě.
Gá, panj Kláboska, a pjsař (dennj host,)
A zewlowali gsme, a klewetali dost;
My w každém kostele gsme byli na parádě,

A byli při každé pobožné maškarádě;
  A pilně mjsta swá i stráže zastali,
  Ne moc se postili, wšak málo wyspali.
I na kázanj gsem w šarlatě chodila:
Má raucha od molů se nepokazila,
To proto, že gsem ge den gak den nosila.
  Když gednau pěkný mág zas plodil kwět a lásku,
  Šla gsem s tjm pjsařem wen w pole na procházku,
Tu gsme si mluwili, tak sladce — gako med,
Gá na swau milau čest mu dala přjpowěd,
  Že, až gen gedenkrát bych swého pochowala,
  Gen geho samého bych za muže si wzala.
Tu dáno po ruce, a trh byl zawřený;
Gá k nauzi prostředek wždy měla zprawený:
  A mysljm, špatná by to tuze myška byla,
  Genž na gednu by gen se djru bezpečila.
Gá řjkala, že mně on dáwno spanj bral,
A přisahala gsem, že gest mi udělal;
  A spala-li gsem kdy, že o něm gen mi zdáno,
  A na sny od maudrých že wždycky mnoho dáno;
  To wše gsem řjkala, než wšecko bylo lháno;
Gá genom plnila swé kmotry nauku,
Genž tuto lež — i wjc — mi dala na ruku.
  Tak tráwen po dni den, a měsjc po měsjci,
  Až mému mužowi Pán žitj zhasil swjci.
Tu prach gsem na hlawu, a černý wzala šat,
A w prsy bila se, gak wdowa má dělať.
  I šátek na oči gsem sobě přiložila,
  A slzy skrýwala, gichž gsem wšak neprolila.
Pak nesen nebožtjk do chrámu s průwodem:
Gá w smutku s sausedy při pjsaři šla gsem.
  Než, bohowé! co wám, když podlé wykračowal,
  Za lýtka kulatá a silná ukazowal!
On neywjc dwadceti se widěl mjti let,
Gá w prawdě staršj giž gsem byla o dwadcet,
  Wšak geště weselá a šwarná, čerstwá žena,

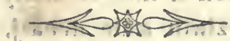
Gsauc hasiť plameny až k diwu wycwičena.
Mně hadač powěděl, (a ten znal wěštěnj,)
Na býku Smrtonoš že gest mé znamenj.
Gest tedy žiwot můg, gak hwězdy mi ho tworj,
Ach! žeť pak hřjch to gest, když člowěk láskau hořj.
Mne wděkem Venuše a ohněm nadala,
Od Marsa obljčeg gsem smělý dostala,
Tak silau tažená té mocné hwězdnatosti,
Gsem následowala swé wlastnj náklonnosti.
Než, nechať dopowjm: As pátau neděli
Gsme s tancem, zpjwánjm swé sňatky drželi.
Gá wšecko dala mu hned do wlády a wůle,
Můg nábytek, i dům, i penjze, i půle:
Wšak toho pykala, a pykám posawad,
Bylť zrádce, odbognjk, ba w ňádřjch skrytý had:
Bůh wj, že gedenkrát mi facku wyťal w ljce,
Gen sami posuďte, a slyšte napřed wjce.
Gá byla urputná, co lwice w náhlotě,
A hlasu powýšiť gsem znala po notě.
A taulky swé, co gsem prw w obyčegi měla,
Nechť on si klel gak klel, gsem wždycky wésti chtěla.
On byl tak wšetečný, a počal mudrowať,
A staré přjklady mi w oči wstawowať;
O Řjmských matronách, a gakés staré wdowě,
O Grachůw mateři, a ženě Duilowě;
Na konci kázanj, by wtip swůg dowodil,
Wždy z pjsma swatého text ňáký prohodil.
On řjkáwal, že ten, kdo w pjsku stawj baudy,
Neb cwálá po poli, kde weliké gsau hraudy,
Neb ženě chodiť dá na pauti wenkowské,
Má kuklu bláznů mjť a uši oslowské.
Nic platno nebylo, neb kdo mi chybu řekne,
Nechť gest on kdokoli, ten w žiwo se mne tekne,
Ten má mau nenáwisť; wšak wjm, že mnoho gich,
Ba každý dělá tak — muž, žena, kněz i mnich.
Můg muž, (měw učené, gak wjte, wychowánj)

Si na noc čjtáwal rád gisté pogednánj,
W tom wšickni skladači se w kopu sebrali,
(Čert wem ge napořád, že tolik nalhali:)
Walér a Jeroným, a Heloisina láska,
Chrysip, Tertulián, a těm podobná cháska,
I Šalomaun, a ctné Ovida uměnj,
Gichž cjrkew, gista gsem, neschwálj učenj.
O wjce ženách zlých, tam lhaly se pohádky,
Než dobrých postyla na wšecky klade swátky.
Kdo lwa kdy zabil? — muž! Nic toho o ženě:
Wšak kdyby mohly psát i ženy učeně,
Oč, žeby o mužjch wjc zlého w knihách stálo,
Než gegich pohlawj kdy o ženách se zdálo.
Nic nedbá na milost, kdo učenj ge wzdán,
I zagdeť Venuše, než wygde Dobropán.
Býť muži nemohauc, stanau se učenými,
A ženy pjchagj, čjm mohau, — pery swými.
Když wěkem churawj chuť ztratj k ljbánj,
A slabne rozum gich, tu sednau ku psánj:
Že žádná nedržj swých slibů žena stále.
(To prawjm přjhodně; teď slyšte, powjm dále.)
Kdys w zimě u wečer můg muž si k stolu sed,
A s welkau radostj w té knize na hlas čet,
Gak prwnj žena, prý, (což w pjsmě uwiděti,)
W strast muže uwedla i wšecky geho děti;
Gak Samson padl, a ten, co w gedu močený
Šat dostal od panj, a shořel zblázněný. [1])
I Erifylinu [2]) a Klytemnestry [3]) wadu,
Gak tamta kula lest a tato hromskau zradu.
Než neywjc gala geg ta Kretská necuda [4])
A manžel gegj — býk! pfy, pfy! ta ostuda!
On wěděl z paměti tu celau powjdačku,

1) Herkules. 2) Erifyle zradila muže swého Amfiarausa. Diod. Sic. IV. c. 67. 3) Klytemnestra muže swého Agamemnona pomocj Egista, swůdce, zabila. Mythol. 4) Ewropa.

Gak s dobrým manželem Xantippe měla rwačku,
A wěděl, kolikrát se za den wadila,
A kolik nádobek naň nočnjch wylila;
On trpěliwě prý gen hlawu utřel sobě,
A, »po hřjmánj déšť« — dal odpowěď té kobě.
Četl, kterak přjteli si Arig stěžowal,
Že sobě nešťastný strom w sádku wychowal,
Kde w krátce po sobě tré žen se oběsilo,
A bjdně kláceno, gak wjtr wanul, bylo.
I kdež ten strom, mu dj ten přjtel, řekni, kde?
Neb nenj lepšjho, hle, w žádné zahradě.
Deyž prautek od toho mi blaženého stromu,
Ať sobě štjpjm geg gá k swému také domu.
Pak, kterak od swých žen dwa muži wzali dost,
Pro záštj gedné z nich, a druhé pro milost.
Ta wilnost budjcj mu nápog udělala,
A tamta do pitj mu tráweniny dala;
A muži aučinek gich lásky zkaušeli,
Na noc se zbláznili, a ráno pomřeli.
Gak mnohé rubaly swým pánům w spanj leby,
A giné do hlawy gim tlaukly welké hřeby,
A giné klidily ge gedem bezbožně,
To wšecko četl, a četl to welmi pobožně.
Gá dlauho poslaucham, nabjrám, rdjm se, mračjm;
Wšak když ten přjběh byl wždy delšjm nežli kratšjm,
A když on pořád četl, a smáw se opět čet,
A tak giž zbůhdarma půl noci ušlo hned:
I wzskočjc, wyškubnu tři listy gá mu w zlosti,
A baňku dám, že padl, až chrupaly w něm kosti.
On wztekle wywstana mne strhne rukami,
A pod se připrawiw mi přišel s fackami —
Gak dlauhá ležjc, lkám: Ach toť ne k wůli knize,
Tos, prawjm, lotrase mne zabil pro penjze.
Než, gá ti odpauštjm — dey pocelowánj —
On chuďas s pláčem hned se nahnul k ljbánj.
Gá dám mu pohlawek; měl twář hned širšj mnohem:

Pak wzdychnu si, a djm: ach, s Bohem, ljbku, s Bohem!
Když mezi mnau a njm seč mnohá stala se,
Na welké prošenj gsem udobřila se;
A gak řekl: Milenko, nu tedy po twé woli
Si děley do smrti, co se ti ljbj koli:
Tu hned gsem geho wěc si wzala na starost,
Že po mé chodilo, giž na tom magjc dost.
Tjm panstwj dostala gsem neobmezeného,
I statku wládnutj i domu weškerého,
A spolu řjdila gsem gazyk, ruce geho.
Ta kniha, co se w nj tak lhalo na ženy,
Hned roztrhána gest a dána w plameny.
Teď Pán Bůh mužům mým rač wšechněm w nebi spolu
Dáť radost za tu zlau, co w swětě měli školu:
Přeg w hrobě klidného gich tělu bydlenj,
Gich duši mrawy mé pomohly k spasenj.

U T Ě C H A M Y S L I.

[Z INDICKÉHO PODLÉ ANGLICKÉHO PŘELOŽENJ.]

(1821. Krok I. b. str. 27.)

— —	— —	— —	— —
⏑ —	⏑ —	⏑ —	⏑ —
— ⏑	— ⏑	— ⏑	
⏑ ⏑	⏑ ⏑	⏑ ⏑	

Člowěče, uhašug lakomau žjzeň;
Nesytá žádost pauhá trýzeň:
W bohatém statku ctnostna konánj
Twá duše njwey gedno kochánj.

Kdož twá žena gest, kdo twůg rozenec?
Co ge sám ten swět, co ty, geho plozenec,
Ten swět diwný, kdež ty obýwáš:
Na to, na to, můg brate, ať pomnjwáš.

Nechlub se rolj, sluhami, mladostj,
Wšechnoť časowau mine rychlostj;
Klamy duse Majiny[1]), chutney wěděnj,
U Brahmy[2]) nohau giskey učenj.

Gak rosy krůpěg na lupenu drkotá,
Takto žiwot náš kluzký se motá.
Nikde tu gistoty, nikde stánj:
Našeho korábu to po moři plowánj.

Člowěk se rodj, člowěk umjrá,
Dlauho-li ho žiwot mateře zawjrá!
Ty powahu zlostj na swětě litugeš;
Proč tedy sobě w tom dolu libugeš?

Gitro se a wečer wracowati wjdá,
Zima, garo, den a noc se wždy střjdá;
Čas plyne, a žiwot stále ucházj,
Náděge wěčné wjtr přicházj.

Nermuť přjliš sebe wrahem a druhem,
Synem a pokrewným, wálkau, neduhem:
Mysl wždy stegnau sobě-li osobjš,
Tau se gakostj Wišnowi podobjš.

Ay tělo padawé, wlasy osněžené,
Usta holozubá, zraky podkalené;
Starci se berla w ruce zachwjwá,
W báni lakomstwj ale neubýwá.

Sedm gezer, osm hor, slunce a bohowé,
Ti genom stálj we změně časowé;

1) Maja = bohyně fantasie, neb wlastně mámenj (delusio); cf. maju, mane se na mysl.

2) Brahma = bůh neywyššj Indianů, bytnost lidskau myslj nepostižitedlná, která se ale wygewuge duchem swým Wišnu (t. g. pronikatel).

Wšak ani ty, ani gá, ten, onen národ:
To-li dostogný smutku ti zárod? —

W tobě i we mně stan má Wišnu;
Proč-že wypjnáš swau duši pyšnu?
W swé duši každau duši poznáwey,
Sobě nigak sám předku nedáwey.

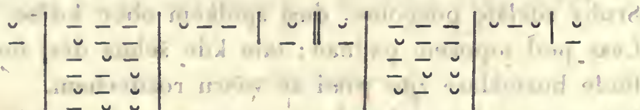
Tak dlauho pachole po hřjčce chodj,
Tak dlauho ginocha zase láska wodj,
Tak dlauho kmeta newrlost saužj,
Že dokona žádný Bohu neslaužj.

K R O K.

GINOTAGITELNÁ POWĚST, PODLÉ HÁGKOWY KRONIKY NA LISTU I–IV.

(1821. Krok I. a. st. 3.)

Na sjni kdys lidohlučné poswatného Wyšehradu,
Na Čechowě zlatém stolci wěhlasný Hleděwic seděl,
Hleděwic, bohumil wěštec, z uměnj zwán lidu Krokem.
Na hlawě mu Čechůw wjnek, Čechowá berla mu w ruce,
S berlau wjnek wladoznačný let dewět Halatem chowán
Tři kwětné dcery u stolce, ljbezný choti plod geho,
Choti Njwy lepotwárné, tři wěštkyně bohům milé.
Osudné w gich rukau desky, gež otec psáti gim welel.
Káša mocnost bylin tagnau, a wšecku znala přjrodu,
Znala wšem neduhům ljky, a kauzlila slowem zdrawj.
Zpytugjcj druhá, Tetka, co gest člowěk, co mjr, co bůh,
Wěkožizným bohům poctu dáti kázala, ne tworům,

Tworům gegich, stromům, ohni a hwězdám, kamenj, wódám.
Wladorodná třetj djwka, Libuša gméno pěwkyni;
Kauzelným warytem skály pohýbala, co Amfion.
Tyto tři dcery u stolce, řeknul by wtělené umy.
W prawo w lewo kosým křjdlem kmeti, leši a wládyky;
Ge zastaupil kolem národ, národ mnoholičen k sněmu.
Tu ze zlatého Krok sjdla wěštjm takto počal hlasem:
»Tři dni oběť bohům dáno; slyš národe, co wůle gich,
Wůle, giž chowagj tobě tři wěštkyně bohům milé.
Wám mužj bugarých srdcj, gimžto za praporem bylo
Reka gjti, dadaucjho to sladké gméno wám, Češi!
Wám gsau ty bohaté wlasti bohowé dali na wěky,
Od střjbropramenů Labských až tam Wltawy ku pěnám.
Bozi wšaké dadj dobro: ge chowať — snaha člowěka.
Ni waše wám lwowá chrabrost, ni silné paže obrana,
Ni twá porada, Černauši, pěkný walohrdý Budeč,
Ni tento na twrdé skále strmjcj Wyšehrad swatý.
Rozum cwičný, a národstwj w mysli welké, to hrad pewen.
Gazykem gedno žiw národ: toho smrt — geho záhuba.
U střjbrotoku wod rybných, pustjce lesowé budy,
Sruby zděláte pospolné: dušj spolkem obec kwěte.
Lesy pod toporem padnau; tam kde šelma děsj bory,
Bude hustoklasé žjto wláti se wětru rozdechem.
Kde wstáwá, kam lehá slunce, na sewernu, i tam kde gjh,
Na wše strany pozjreyte, skaumagjce umem čilým
Zemi žjrnau, kterau statnj ugali plukowé Čecha,
Slušno gest dar bohůw znáti, geho neznať — nemjti gest.
Ay báně železokrušné! — Twé Botáku gich odkrytj,
Zemi tu w drženj dáwám, nech ať twých buchotem kladiw
Němé zahlaholj stráně, w žčřawém teče praudu kow!
Žiwot bez železa trudný: železo w bogi wjtězem,
Než lépe se třpytj w rádle a w ženců weselých dlani.
Zlatopjské widjm lauky: synowé bugná Rohslawa
Wáš nález. Tam ryžownjci! nechť wám péře se kow drahý.
Co gest komu bohem dáno, aniž bráti mu neslušj.
Choweyte wšak i srdcj swých: mnohýmť ge pohybel zlato!

Bohaté gsau Čechů wlasti, bohaté na drahé rudy:
Pastýř w poli hodj kámen wzácněgšj skota za skotem.
Ay tam wody mocj tagných, wěčná, země, ti oslawa,
Z twých dolů putugjcjmu prýštj se klokotem zdrawj.
Zdrawj ti w bylinách roste, z nebe twého kāne zdrawj.
Řeky, plesa, lesy, hwozdy pište na březowých korách,
Na korách březowých pište wšecku swých bohatost dědin.
Wodu, zem, též oheň, wětry, wše znáti probytečno wám.
Wšecko znáti welj nauze, i wěčnj welegj bozi.
To geště Swětowid káže: Hudbu a zpěwy Čech milug.
Mocj hudby, zpěwu kauzlem krotnau i sapawj lwowé.
Sem pěwče s warytem zwučným, tu chrámSwětowidůw swatý,
Tu pěg ctnost a Čechůw slávu w libém přjrody rozměru.
Tu ljbezných zpěwů saudce Krok tí prawdolibý sedj.
Ty pak Mane ctiodbogný, rodobigce, chuti wrahu!
Ty skotj powahau zdurný, zapřahán budi se skotem.
Tobě wlasti milownjku, we Ctinowsi hrobu swatá
Uchystána s Čechem pocta: tebe w swětle Merot wodj.
Radamas Tasanům hrozným newydá w pohybel tebe.«
Domluwil. Powstali wšickni kmeti, leši a wládyky,
Chwáljce Kroka wěhlasnost, i wěštkyně geho dcery.

GINOTAGITELKA.

(1816.)

Znáš toho wýborného kmeta,
Ten odiw dlauhowěkosti,
A stálé mladé žiwosti?
Kéž w nápodobné čerstwosti
I gá swá stará trávjm léta!
Gest swůg; wšak tjm kdo nebýwá?
Teď škaredě se podjwá,
Teď wzhledné opět usměwawě;

Zlý, dobrý gest swé ku zábawě.
  Ač starý, změnu miluge,
Wždy baurage a stawě.
Kde přjlišně rád widjn býwá,
  Tam nedlauho se zdržuge;
Wšak odtud zdlauha ucházjwá,
  Kde naň si někdo ztěžuge.
I lakomstwj prý nenj prázen,
An gako skrbný mnohý blázen
  Dost chudý oděw na se wzaw,
  Swůg starý schowal zlatohlaw:
Gá wšak mám pewně za to,
Že posud nosj zlato. —
  Ten kdo má oči protřené,
  Zřj ctnosti geho wznešené.
  On potěšuge ztrápené,
A milý balsam do ran lige,
On krásné slávy wěnce wige,
  A učj hlupce maudrosti.
On, když se lidská srdce dwogj,
Ge nowým přjzně swazem pogj.
  Gest pln wždy tiché činnosti,
A w zimě, w letě, we dne, w noci
Swé nedá leniť žiwé moci,
Nade wše pilnost miluge.
Hra, žert a marné děckowánj
Geg sužuge i odehánj,
  Zahálka geg umrtwuge.
  Mzdu práci hodnau wěnuge,
A přinášj, gak může,
Tam bodláčj, tu růže.
  Wždy šetřj řádu slušného:
A protož maudrý gen s njm kde ge,
I mluwj, rmautj se a směge,
  A blázen to wše bez něho.
Syn prawý přirozenj!

W němž chlauby nemáš ani s wlas.
Mûg zpěw, ach! gemu wzácen nenj,
Ba ani, čtenáři, twé čtenj;
Neb utjká nás obau — *čas.*

ŽÁDOSTKA I BLAHODAL.

[GINOTAGITELNÁ BÁSEŇ Z V**.]

(1814.)

Žádostka ge bystrá, žiwá,
Ale nedočkawá, chtiwá;
Před zrakem gj mrakota,
W mysli tauha kormútliwá.
Na twáři hned tesknota,
Hned radosti gasncta
Gewj se, i wášeň diwá.
Lahodné gest gegj sněnj,
Sladké gegj probuzenj.
Ona den oslazuge,
Blahodala miluge.
Geg w milostném rozčilenj
Přjliš djwka starala,
A pro chwjle nestrpenj
U wýčitky se dala:
Tjm milého zahnala.
Se smjchem odšel w rychlosti,
A nechal gj w zaufalosti.
Bezsmyslná běhala,
Po wšem swětě hledala
Newěrného odběhljka,
Nemohauc být bez miljka.

Neyprwé šla ke dworu:
Widěli gste rozmilého?

Máte Blahodala mého? —
Šprýmownjkům we zboru
Zdá se řjkat potworu;
S smjchem prawj, kde ho děla?
Kdo gest, aby powěděla,
By wypsala milého.
Můg milý gest snadno znalý,
Ontě wšecek dokonalý;
Laskaw ge na každého,
Každý laskaw na něho.
Um má zdrawý, smysl kalý;
Neznal nikdá swjzele,
Wšudy má swé ctitele.
Načež oni: S bohem gděte;
Tu swé ztráty nenagdete,
Taký člowěk, djme wám,
Nepřicházj nikdá k nám.

Žádostka gde odtud k městu,
W klášter wezme prwnj cestu,
Mnjc, že tu swé srdéčko
Nagde w sjdle pokognosti.
Dj gj přewor: Děwečko!
Čekali gsme dlauho dosti
Hocha twého pěkného;
Newiděli wšak gsme ho.
Geden bratr holený
Prawil dobrodružce našj:
Uspořte si cesty wašj,
Neb ten hošek milený;
Gestliže gsem prawdu slyšel,
Z toho swěta w onen wyšel.
Na ta slowa hnětliwá
Wece djwka hněwiwá:
Milý brachu, gá wám to djm,
Že ten, po němž smutná chodjm,

Pro mne zrozen gedině;
Gistě bydlj w kragině,
W njžto můg se osud wige,
Gáť gsem žiwel, w kterém žige;
Kdo wám o tom ginak děl,
Ten nerozum powěděl.

Potom krásná z toho zcestj
Pošla hledat na náměstj
Domnělého zběhljka,
Nadějjc se nagjť gistě
S krasomluwci miljka,
An ho malugj tak čistě.
Geden prawj: Mysljme,
Bude na omylu panj:
Onť gest genom w našem psanj,
Wjce o něm newjme.
Běžjc wůkol domu rady
Zamkne oči Žádostka:
O, můg milý nenj tady,
W tomto sjdle sporné wady,
Geho giná radostka,
Geho giné swedly wnady;
S předmětem mé milosti
Černé rotě Themidině
Nenj žádné swornosti.
Gednak w chrámu Thaliině
Na diwadle myslila,
Že milého spatřila.
Wolaná gde na besedu
K rozkošnjkům gako host,
Zwaným *dobrá společnost.*
Lidé tu ljbého hledu
Magj we swém způsobu
Gakaus geho podobu;
Ale čjm wytwařowali

Blahodala snažněgi,
Tjm, gak widj, méněgi
Gemu gsau se podobali.
Posléz djwka w zaufánj
Z neplatného hledánj
Domů přigde. Ledwa wkročj,
W pokogi Miljka zočj,
An tu stogj w nadánj
Náhlého se shledánj.
Trwey, prawj, w budaucnosti
Se mnau w sladké pokognosti,
Nežádagjc přjlišnosti.
Chceš se stále kochati
W mé milosti a osobě? —
Warugiž se žádati
Wjce nad to, než dám tobě.

Žádostku a Blahodala
Nečechowé málo znagj:
Nech se dobrých Čechů ptagj,
By gim gasna wěc se stala,
Kam to podobenstwj cjlj,
Co gest naše určenj? —
Blahodala každý pjlj,
Lid po něm mře tesknau chwjlj;
I gá gsem w tom domněnj,
Že gsem geho w drženj;
Ale chránjm se to djti;
Kdo se gjm kdy pochlubj,
Záwist mu ho pohubj;
Chce-li geg kdo dlauho mjti,
Hleď se a swůg žiwot skrýti.

TĚŽKÉ WYBRÁNJ [1]).

(Nowé básně Ant. Puchm. IV. 1802. st. 29.)

Djwky dwě můg žiwot sladiť wolj,
Popohnulo gich mé wzdychánj,
Sladké, wšak gak těžké wybránj!
Obau nelze, gednu wzjti bolj.

Rusá, gako zlatá sjge w rolj,
Lila, gemně hořj k ljbánj;
Prudkým hřege ohněm k kochánj
Pěkná, žiwá, černooká Lolj.

Zwoljm prudkau lásku Lolinu,
Čili gemný oheň modrých očj?
Prudkýmť se i gemným rozplynu.

Slepě, wztáhna ruce, když mne zočj,
Která dřjwe k horkým prsům skočj,
K prsům horkým slepě přiwinu.

1) Tento prwnj pokus znělky w českém gazyku od r. 1798 naděge se laskawého saudu.

LÉTAWJ MRAWENCI.

(1799.)

Nad skalinau w záři hesperowé
Letmo w kole hragj mrawencowé:
Wiz, gak rogně sebe stjhagj,
Po kotaučjch z wýše prchagj.

Proč se w zatočině Kartezowé
Autlých žjžal brogj národowé?
Milowánj pudem wznikagj,
Geho medem zpitj klesagj.

Láskau wšeho tworu srdce bige;
Láska w ljtém moři pod geky,
W země kwjtj, w nebes swětle žige.

Láska blažj červa, člowěky;
Gegjm wjrem zem se gatu čige,
Láskau wesmjr trwá po wěky.

MÚSY.

(1798.)

DJWKA.

Powěz, milý zpěwáku,
Kdo gsau blahé ty Músy,
Kterých pomoc woláte?

BÁSNJK.

Ty Músy, má děwinko,
Sestřinky gsau milostné,
Ge wšech do počtu dewět,
A těchto ljce krásné,

A těchto lásky přjzeň
Okauzluge zpěwáka,
Že z úst mu pjsně medné
Plynau a srdcegemné.
Ty máš gegich i ljce,
I wšecku gich podobnost:
Popřeg swogj mi lásky,
Gsi Músa má desátá.

N Á P I S O W É.

P O L O W I C E.

(1798.)

Swau ženu Hlupoň, ljtau lwici,
Nazýwá wždy swau polowici:
I což se gemu zdá?
On s milenci gi, očma hledě,
Den gak den widj na besedě:
Wždy Hlupoň prawdu má.

N A W A N D U.

(ze Sarbiewského.)

Mezka s gednjm okem kaupils Wando sobě:
Wadj mezku oko, wadj oči tobě.

N A N E W T O N A.

(z Pope.)

Nočnj tmau se celé weškerenstwo krylo.
Bůh řekl: Newton buď, a wšude swětlo bylo.

N E D O H L J D A W Ý.

(1798.)

Twá ti nebem slowe milostnice,
W twáři gegj widjš oblohu:
Gá na čele draka widjm sice,
Panny ale widěť nemohu.

NA GETŘICHA.

Zpěw welebjš sprostý, wyššjho nechápage myslj:
  Getřichu, tys sprosták! – Sprosto-li tohle ti dost?

NA TÉHOŽ.

Bezchutné a nebásnické dals pochwalu pjsni,
  Básnická se ti pak chwály nehodna widj:
Gest syrinx, lyra ge zde také, ge tu Pan, ge Apollo:
  Segmi klobauk, Mjdas, Getřichu, též tu bude.

K GISTÉMU CIZOZEMCI.

Buď wšetečnost, buď nauze přiwedla tě z dálj;
Proč ústa twá gen wždycky waši zemi chwálj?
Tu nic ti negde k chuti, gak tam za horami:
Gdi, zůstaň, kde se ljbj, my zde dobře sami.

NA ZLÉHO KAZATELE.

Kazatel ten lidmi pohybuge:
Mně i žaludek se zkormucuge.

NA TÉHOŽ.

Že pohnutedlně káže, kdo můž přjti?
Gen počne, hned se každý chystá gjti.

Z ANTHOLOGIE ŘECKÉ.

(Slowesnost 1820. str. 158.)

1) SLEPÝ A CHROMÝ.

Na plece pogma slepý žebrák žebráka chromého
Wet nese: půgčuge on zrak druhu, druh mu nohy.

2) SAFIN NÁPIS NA HROBU RYBÁŘE.

Postawil ay, zde rybáři otec Pelağonu Meniskus
Weslo a wrš, žiwota trudna památku geho.

3) NA OBRAZ FILOKTÉTA.

Známe Filoktéta; w prwnj naň wzjrage pohled
Každý rychle widj trapliwu srdce žalost.
Částka geho hlawy má zgežené wlasy; část ode pautce
Kštjci nosj surowé barwy mu kostrbatau.
Kůže plná wrásek se widj, a wšecka wyzáblá,
A skoro, žeť wyschlá, moh' namakať by rukau.
Ustydlé slzy wyplakaných mu zřjti na wjkách,
Náramné patrnau známku bolesti geho.

4) NA OBRAZ PĚKNÉ KRAGINY.

Čj ge to pěknořadé stromowj, pastýři? — Oljwy
Pallady gsau: winný kmen se wine Bromiu.
Ti klasowé? — Démétery. Čj a gakého to božstwa
Kwjtj? — Hérino tu, růženy tam Pafie.
Páne milý! neračiž swé pjšťaly dáwať ode rtů,
Ozwěna w auporu tom nagde se gistě také.

5) K SLAWJKU ULOWENAU KOBYLKU DO HNJZDA NESAUCJMU.

Attyčane stredný, zpěwawau uchwátě kobylku
Ty zpěwawý za pokrm ptenci nepernu [1]) neseš:

1) Ptáčku neopeřenému.

Pěwkyni sám ty pěwec, letawý blaholepno 2) letadlo,
Zárownau letnjk letnici, hosti ty host.
Rychle gi pusť ubohau, i nenjť zapodobno ni práwno
Pěsnolibými pogjť ústami pěsnolibým.

6) BŘICHO.

O břicho nestaudné! pro tě mastihuba spolugedlý
Ljbezné swobody práwo za gjchu prodá.

7) TANCJŘ.

Pleskonosý Niobi když tancuge Memfis a Dafni,
Gak z kameneť Niobi, gak z dřewa Dafni wede.

---

2) Bláhau lepotu magjcj.

PROSA.

O GAZYKU ČESKÉM.

(1803. w Hlasateli I. str. 43.)

ROZMLAUWÁNJ PRWNJ.

Daniel Adam z Weleslawjna, Čech a Němec.

Weleslawjna. Dowol Minose! ať promluwjm několik slow s tjmto přjchozjm. Tušjm, Pane! že rozpráwjte česky?

Čech. Tobše Pan! ga měla, tyš pyl chlapes, chowaška, a ten pyl šesky.

Welesl. Chwalné a potěšitedlné gest to srdci mému, an widjm, kterak i do cizjch zemj gazyk můg milý se šjřj. Wy, gakož patrno gest, Němec gste; odkud, prosjm, rodič?

Čech. Na, na, Pan! ga Šech ge, a w Šechy narotil.

Welesl. I toť gste tedy celé swé žiwobytj w cizině stráwil; a kdežto můg milý, že wám možné nebylo, abyste se doučil gazyku Českému?

Čech. Ga pyl můg šiwot ne pšeš ğranic šesky. Ga w Prase narotil, w Prase šiwa pyl, a w Prase umšel.

Welesl. Pro Bůh! gak gest to možné: Čech — Pražan — a tak nedokonale mluwiti gazykem swým.

Čech. Můg gasyk ga mlufit tobše.

Welesl. Pohřjchu! nehrubě; leda byste (čehož Bůh ostřez!) k ginému se znal gazyku.

Čech. Můg gasyk ge Němesky.

Welesl. I wjm wšecko; wyť gste syn něgakého Německého řemeslnjka, gimž předkowé naši Pořič za obydlj

wykázali, aneb snad některého do Čech wnowě přišlého Němce, a Němci wždy měli tu wadu do sebe, že, rádi do Čech se laudjce, neradi gazyku Českému zwykali; snad gste i málo s Čechy obcowal?

Čech. Prafil fám, še s Prase sem. Ge ne šatny Kaféhaus w Prase, kte ga nepyl gako toma, šatny Saal, kte ga ne fortansowat, theatr a khostel, kte ga neunterhaltowat. Ga mám tobše tabak kaušil, tobše Billiard hral, cechofal i fechtofal, a mám wšesko tělal, so se šikofal na šlofěk od kultur.

Welesl. Odkud mnedle ta hřjšná gazyka swého neumělost?

Čech. Ga šek fám, še můg gasyk ge Němesky; a ten kto šest w těle, a topry kapát na tělo má, ten šesky mlufit hanba.

Welesl. Nastogte! česky mluwiti se hanbj! gazykem, wkterém weškeré králowstwj se řjdj, gjmž od končin do končin po celé wlasti slowo Božj se káže a hlásá, gjmž uměnj se přednášegj, a srdce Česká k ctnosti a hrdinstwj se wzbuzugj! — W hrdlo lžeš člowěče! že Čech gsi! Němec tobě z očj i kroge hledj; oč, že Šwáb gsi? —

Čech. Šwab nepo Šech! tnes to getno. Ale ga Šech ge, a Minos k Šechy mi anweisowat.

Welesl. Odrodilý předků swých potomku! Gestližes sobě w kafjrnách, w těch cizozemců, gak widjm, hnjzdech, Němce wywálel, wšak gsi we škole lépe česky naučiti se mohl i měl; čilis do žádné nechodil?

Čech. Še ga mlšel k ten šeči, fitěl Pan, še Philosoph sem; snám i jura wšesko, a ga moch moge půl funt attest, gako kto giny s nofey ušensy, producirofat.

Welesl. A wšak z Koldjna, kancléř wýborný, neposlednj zagisté gest spisowatel; což gste geho městských práw nečetl? Tuť byste byl měl přjležitost dobré češtině se naučiti.

Čech. Ga uměl ne šesky šjst, a ga to nepočebofal.

Welesl. Co slyšjm? Prawda-li, že nynj w Čechách

někdo může naučiti se weškeré filosofii i wšem práwům, genžby česky ani čjsti neuměl? Nečjtagj se tedy, gakož gsem daufal, spisowé těch ušlechtilých mužů, kteřjž statky i žiwoty swé na zwelebenj gazyka swého wynakládali? Nečjtá se Konáč, Welenský, Hágkowé a můg milý Kocjn, aneb onen, gehož sláwa i nás se donesla, dobromyslný Komenský? A což Weleslawjna, ha! powěz, čjtagj-li toho?

Čech. Můg Pan! To ge šesky fesnic! o ten lit mám ga, so šiw, nis neslyšel. Ale to prafili mi, šę ten šesky knišky ge pletky a pláto; ten němesky proti něg slato; a ten šesky pyl ne tost na Couvert těm němesky

Welesl. Utrháš! co za mého času psáno bylo, to nebyly pletky; byli to plnj bohabognosti a uměnj spisowé, byly drahé ctnosti kameny, gimž oprawdowá pobožnost zgednala utěšenau a wěku mému milau skwělost; byla zrna prawdy bez plew lichoty, zlato počestných mrawů bez trusek lehkomyslnosti. Němci sice wšjm úsiljm za našeho času pracowali, wšak neprawda i lež gest to, aby w tom swém štěkawém a chrochtawém gazyku djla wywedli, která by ona našeho libého a zwučného gazyka gako zlato nad bláto předčila! Ha! powěz oprawdu, magj-li Němci tak drahně spisů wýborných?

Němec. Prawdu mluwj přjchozj tento, kterýž, gak widjm, gest prawý obraz nyněgšjch Čechů, ničehož méně neumějcjch, gako česky, a to prošlé skrze twé péro přjslowj prorocké *že někdy na mostě Pražském bude Čech newjdaněgšj, gako gelen s zlatýma rohama,* wyplněno gest téměř tuto dobu. Ne tak Němci; ti by měli wašim za přjklad býti. Gest tomu asi 60 let, co našinci gazyk swůg upřjmě wzděláwati počali, brausjce, pilugjce, hladjce tak dlauho, až se každému we swětě gazyku w bohatstwj a dokonalosti wyrownati mohl. W brzce wěk zlatý Němcům wykwetl, gehož wůnj milau zakochali se i wašinci, zwláště proto, že štěp swůg, mohaucj nápodobný kwět nésti, swéwolně ze wšech odrali paupat.

Nebo giž dwě stoletj wyzauwagj se ze wšeho, což Českého gest; spáliwše staré knihy předků swých, nowých nepsali; mraw, krog, až i skoro gazyk otcowský proměnili, aneb aspoň změniti usilugj; slowem, přigda mezi ně, řekl by, že ne Český to, ale z Franků a Němců gest složený národ: welcj z Franků, sprostj z Němců, a to wšickni, když ne skutkem, aspoň wůlj. Wšemu ge naučjš raděgi, než gazyku předků gich!

Welesl. Přestaň, pro Bůh! přestaň! nahý meč gsau slowa twá.

Němec. Widjm w tobě staročecha, gednoho z těch, kteřj pro gazyk swůg a wlast nasazowali gměnj i žiwoty swé, gimžto slauti Čechy byla chwála neyžádaněgšj, kteřj byli strašnj práw hagitelé, podiw záwistných národů, łampy u prostřed wichru hořjcj. Gednák zhasly lampy ty, přišel podiw ten w přjslowj a lehkost, a usnuli hagitelé práw strašnj. Čas, Danieli! čas, ten wšeho dárce a zhaubce, za njmžto města, obce, národowé i swěty wycházegj a zacházegj napořád — i to gméno České, leč že Čechowi bude možné odolati osudům, brzy, brzy snad wěčnými přikryge zawalinami.

Welesl. Ach, přjsný saude Božj! nastogte, že mi nelze po druhé umřjti, že takowá hanba potomků mně zahořčila sladké Elysegské radosti! Zagdu, kde bych newiděl přicházeti nezdárnjků těch, i snažiti se budu, abych s wlastenci wěrnými o tom, což bylo, rozmlauwage, nad tjm, což nynj gest, uskrownil zármutku swého.

Němec. Nermuť se Danieli! nenj geště posawad po wšem weta. Žiw gest národ ten, gehožto gazyk zcela nepošel. Stogj až po tu dobu onen štěp wašinců, ač odraný, ač ostjm wůkol dušený, nicméně zdá se pauštěti nowé pupeny, silné dosti, aby geště gednau geho předešlá mladost se obnowila; gen ať dobrý zahradnjk gest ho šetrný, genžto w sadu swém každý strůmek rownau péčj pěstuge. Powstáwá, djm, ušlechtilegšj Česká rodina, zdárnj synowé wlasti, powinnau k té matce lásku w pr-

sech čigjej. Ti, kde gste wy snažjce se ustali, uchopugj se Českého uměnj, a wytrhnau (buďtež gednoswornj!) slawnau druhdy wlast swau z přjslowj a posměchu okolnjch národů, gen gestli; (a lze-li pochybowati?) ten dobrý otec národů, král náš milostiwý, k žádosti Milionů wěrných naklonj ucha swého, a bude, gjmž byl Karel i Rudolf odpoly, docela otcem Slowanům swým!

ROZMLAUWÁNJ DRUHÉ.

(1803. Hlasat. I. str. 321.)

Slawomil a *Protiwa.*

Protiwa. Nenadál gsem se we zboru wčeregšjm, žeby z úst dáwno prohlášeného swětaobčana tak horliwá obrana gazyka Českého se pronesla.

Slawomil. Swětaobčana? — horliwá obrana? To prwnj od wljdnosti wašj za poklonu tjm raději přigjmám, že tak se radowati mohu, an gsem wám poněkud podoben; než to druhé? — i nu, každý má swého konjčka, na něgž zasedna rád w zámeznj končiny paluge. Gá zagisté toho nepřjm, že na swém zaháleti nemohu; mysljte wšak, že mezi těmi dwěma slowci gest něgaký odpor?

Prot. As takowý, gako gest mezi těmito: býti a nebýti, nebo dokonce mezi milowati a nenáwiděti.

Slaw. A kterak to? prosjm.

Prot. Buďto že w prawdě kdo swětaobčanem gest, a ten owšem celý swět zaroweň miluge, nebo ale některau geho částku za obzwláštnj lásky swé předmět wywolil, a ten swětaobčanem býti patrně přestáwá; nýbrž bogjm se, aby takowá stranná láska k gedné částce lidj snadno w nenáwist ke druhé nepřešla.

Slaw. Co se mně tkne, gá o swětaobčanstwj docela giného gsem mjněnj. I mnjm, že se tak láska k wlasti

s láskau k ostatnjmu swětu, gako láska k přjbuzným s láskau k sausedům srownáwá. O tom wšak gindy. Wčera tedy gsem se wám zdál horliwěgi rozmlauwati s tjm poněmčilcem? — Než medle, widaucjmu mně u prostřed wlasti newlastenectwj tak náramné, Čecha rodem, an wšemu, což dědům geho swaté bylo, se rauhá a posmjwá, domácj tupj, cizj chwálj, těch nenáwidj, od nichž žige a tyge, — možno-li, prosjm, aby kdo horliwostj pogat nebyl, a neypřjsněgšj newole proti synu wlasti nehodnému necjtil?

Prot. Možno-li wám wlastně, oprawdu newjm; to gediné wjm, že tudjž za horliwost swau widěti gste musil na pokánj, gak odpůrce wáš, gakož při půtkách obyčegně se děge, tjm pewněgi na swém zůstal. Gá, co chladný wás obau posluchač, snadno gsem se warowal swědčiti gedné neb druhé straně, a olege do ohně ljti; nýbrž toho prospěchu při tom užil gsem, že w obapolně zahřitém a tudy gako plynutěgšjm wtipu wašem, welice gsem se kochal.

Slaw. Prawáť gest to maudrého powaha, z pošetilosti giných rozumného požitku nabýwati. Než tenkráte néodnesl gste geho darmo. Pokud zde sedjme w tomto starým Čechům poswatném hági, powězte mi, prosjm, komu z nás sám u sebe gste dal za prawdu, neb co smýšlel o tom celém rozmlauwánj?

Prot. S gednau wýmjnkau.

Slaw. Přigjmám gi, buď gaká koli.

Prot. Byste poslyše mne zůstal chladný.

Slaw. Zůstanu gako led.

Prot. Nemálo gsem se diwil, kterak gste zwláště wy celé to rozmlauwánj od hlawnj wěci na ginau a docela rozdjlnau přewedl, aneb ať zřegměgi djm, od lásky k wlasti k lásce gazyka Českého se uchýlil; což mi tak směšné přicházelo, gako když tam Lucianůw Jupiter rozběhna se s swým mnohohrotným hromem na zapirače Bohů Anaxagora, sám neweda gak, udeřil do chrámu

Kastora a Poluxa, kteřj mu ničjm neubljžili, gešto zatjm filosof bez neymenšjho úrazu wywázl.

Slaw. Chrám Spartánských bljženců a Anaxağor filosof owšem wěci nestegné byly; gestliže pak mezi wlastj a gazykem wlastenským táž gest nestegnost, toť bychom arci daleko za cjl byli házeli. Než, dowolte, ať se wás zeptám, gaký národ přebýwá w Rakausjch? Řeknete zagisté, Němci! na týž způsob Francii Frankům, Rusii Rusům připjšete; aniž zapřete, že wšickni tito swau zwláštnj wlast magj. Nuže, což práwě tjm ge dělá, aby Frankowé, Rusowé, Němci byli?

Prot. Zwláštnj gich každých obec a zpráwa.

Slaw. Než co, kdyby se wšecky gich země pod gedinau zpráwau spogily, zdaž by předce gako prwé tolikerými byli národy?

Prot. Bylaby to gedna obec w Němcjch, Rusjch a Francjch záležegjcj.

Slaw. Gedna, ale rozdjlných národů. Každý ten národ sebau by obmezen byl, a mnjm, žeby nenamluwil tak snadno Rusowi někdo, že Francie geho wlast gest. Sami Francauzowé, ač že gako neyhlawněgšj swětaobčané wšudy doma gsau, neopominuli by swého Zárýnska, gakožto wlasti swé, plnau hubau zwelebowati. A mnedle, tu kdeby gedna zpráwa, gedno práwo, gedno, deyme i to, náboženstwj panowalo, odkud předce ta patrná rozdjlnost mezi těmi národy pocházj?

Prot. Rozumjm wám: mjnjte, že gazyk gest to, co obmezuge národy a wlasti gegich. Než co, kdyby mjstnj okršlek snad to byl, gegž wlastj nazýwáme? Deyme tomu, žeby Francauz we Wjdni gsa zrozen a wychowán, o wlast swau tázán byl: může-li, nelhage zapřjti, že Wjdeňan gest? umj-li německy, čili nic, na tom nezáležj.

Slaw. Welmi mnoho. Neuměge německy, wůbec za Francauze gmjn bude.

Prot. A co, kdyby takowých Francauzů buď we Wjdni, buď w okolj gegjm wjce, až i na tisjce bylo?

Slaw. Tu by se patrně dělili, a gako gsau u nás Češtj a Němečtj Bojemowé, nápodobně by tam Němečtj a Francauzštj Rakušané byli; wždy wšak dwa národowé w gedné zemi.

Prot. Tedy w gedné wlasti?

Slaw. Pokud gistau země částku, neboliž gisté zhor, dolů, řek a lesů sestáwagjcj okolj wlastj nazýwáte, nepřjm se, a na ten způsob celá naše, gakkoli prostranná máti země gedinau bude wšech národů wlastj, a předce, že wjce na zemi wlastj gest, (wygjmage ty waše swětaobčany) žádný potud nepochybowal; aniž, pokud mně známo gest, přirozenost zwláštnj tak nazwané wlasti obehnala něgakau hradbau, aneb plotem gakýmsi widitedlným opatřila, tak aby gedné každé z nich wěčné byly wykázány meze, a ona za hodnými toho přjčinami menšj nebo wětšj býti nemohla.

Prot. Widjm že, nechci-li, aby se ten led docela rozgihl, ustaupiti musjm. Tedy kolik gazyků, tolik národů, a kolik národů, tolik wlastj?

Slaw. Gelikož gistá částka země s swými obywateli dle gazyků rozdjlnými práwem wlast slowe —

Prot. Čechia tedy částkau Bojemie, a w Uhřjch neyméně trogj wlast, a co při tom neyutěšeněgšjho, hezky pomatena gest!

Slaw. Smějte se do wůle; ginak nenj. O gméno se nehádáme, nýbrž o wěc samu; a mnjm, kdyby Český národ se poněmčil, aneb gakým koli giným způsobem pošel, (čehož na wzdory nenáwistnjkům Českým geho duch ho chraniž a ostřez,) žeby gméno Čechie zemi té tak málo náleželo, gakož gj náležj ono Bojemie, an w nj dáwno žádných Bojůw wjce nenj. Tedy-liž wčera cjle tak hrubě chybeno? Nebo gestliže wlasti bez národu, národu bez gazyka zwláštnjho pomysliti nelze, dokládám geště gednau, že se žádný, kromě kdož gazyk národu swého miluge, prawau láskau k wlasti honositi nemůže.

Prot. Nechci déle upjrati, že gakási národu bytost

w gazyku geho záležj. Wěru! Slawomil domněnj swá, buďte ona sebe zwláštněgšj, wýborně ohrázeti zná.

Slaw. Zkaušjte mne přjteli! Wy, gsa milownjk a znatel staré i nowé literatury, wjte dobře, kterak každý we swětě národ o swém gazyku smýšlj. Znáte ono Řjmanůw na wtjragjcj se cizozemce neustálé newraženj, aniž třeba připomenauti wám Juvenála, an gako wšech wlastenců zástupce ty Řékuly tam ne nehodně mrská; chcete staršj přjklad? máte geg na neystaršjm, od něhož památky gsau, národu, Hebregském: celý zákon pln gest lásky rozpálené k wlasti a gazyku. Ale proč hledati u mrtwých, čehož u žiwých dosti! Frankowé až pyšně rozpráwěgj o gazyku swého rozšjřenosti a sláwě; Angličané swého sjlu, hognost a krátkost, ač že ta geg nemálo štěkawým činj, horliwě zastáwagj. Což Němci? ti zagisté gednau rukau wynálezky učenj a uměnj Francauzských dychtiwě wždycky uchwacowali, a wšak druhau wšemu, co u nich pofrančiti se chtělo, widliček podáwali.

Prot. Wše to pohřjchu swědčj, že swět posawad nezmaudřel. Ony wýborné myšlénky o powšechné obci, o wšeobecném gazyku, o pokogi wěčném, zůstanau tedy —

Slaw. Čjmž byly na počátku — pěkným snem! Ten maudrý a mocný přirozenosti spráwce, kterýž působj, aby ty waše Španielky a ty mé Holandské tulipány, čjm dále tjm wjce, ony k owcjm, tyto k tulipánům Českým podobněgšj byly: kterýž winnému kři rowně gako králowskému gablku náležitý prauh země wykázal, nás obělil, Maury očernil: kterýž, ať djm wšecko, ani dwau we swětě zrnek pjsečných docela sobě rowných neučinil, ten spráwce, prawjm, nedopustj, aby ta we wšech wěcech panugjcj rozmanitost podiwná w gednom pokolenj lidském, aneb gen w gedné wlastnosti geho lidskau mocj zrušena býti měla.

Prot. Ačkoli sám pochybugi, žeby kdy geden gazyk, byť i gakási nadpřirozená moc wšechněm národům dnes

geg w ústa wložila, dlauho se udržeti mohl, aby ho nowý Bábel nerozdělil: nicméně za to mám, že gak bez ugmy oné w prawdě welebné a diwné rozmanitosti', tak bez ugmy osobnosti swé národ Český poněmčiti by se mohl; nebo ani neysubtilněgšj záwěrek toho mi nedokáže, aby týž národ, proměniw gazyk swůg, zjtra byl proto giným, než dnes gest, národem. Gen se přizneyte, že gakýsi záblesk od toho gazyka Českého oko waše zarazil, aby wám, že geden gazyk gest gako druhý, nelze bylo pochopiti.

Slaw. Mohl bych wám odpowědjti, gakož odpowěděl onen filosof učjcj, že smrt a žiwot gedno gest, tážjcjmu se, proč on tedy žiw gest a neumřel? Pro tauž přjčinu, wece, že to gedno gest; — aneb tjm wás odbyti, že owšem gedno gest, gestli růže od přirozenj čerwená aneb bjlá; nicméně djwky naše by to nesaudily za gedno, aby gakaukoli růžj pěkná ňádra swá ozdobowaly, nýbrž každá by rozwážliwě wybjrala tu, která by k pleti gegj neylépe se hodila. Ale odstupte šprymy, kde rozmlauwánj tak wážné mjsto má. Kdyby waše filosofie kosmopolitská byla filosofij weškerého swěta, řekl bych, že prwnj gsem, který se snášjm; ale dokud neywýborněgšj lidé u wzdělaných národů s wšeobecnau pochwalau zpjwagj:

Franky budauce, budem národ, ne wšak ale Němci. 1)

Aneb:

Každý národ ge žiw, pokawad přemilý mu gazyk znj
Mateřský, s njm ach! gestost geho hasne negistá. 2)

Dotud tušjm bez hany smjm přáti, aby národ můg milý raděgi s druhými národy chybowal, než aby zadal to neposlednj Slowanské gméno a bytnost swau, zadage ten drahý poklad — gazyka swého, pro který od předků gehô mnoho krwe prolito bylo. — Ale nechtěgmež

1) Gleim. 2) Virág básnjř Uherský znamenitý.

odkryti té rány, ledwa zamřelé — nebo kdož by mnedle z Čechů bez bolesti na ni pohleděti mohl? Než co, kdyby to, že gest geden gazyk gako druhý, znělo pěkněgi než prawdwiěgi? Zdaž každý národ nemá swého zkušenj a gako wychowánj wlastnjho? A nenj-li gazyk gako sklad weliký wšj wědomosti lidské, kteráž gjm od otce na syna, co zwláštnj gedné každé rodiny bohatstwj přecházj? Co wjce? gazyk gest neywýtečněgšj, dle zwláštnjho země prauhu, mrawů, smýšlenj, náklonnostj, a dle tisjcerých každého národu rozdjlů uzpůsobená filosofie, a tudy, gakož každý účinek k swé přjčině se nese, tak on složenjm, zwukem a powahau swau neygistěgšj a neywěrněgšj obraz počátku, zobecněnj, wzdělánj, powahy a způsoby samého národu předstawuge, tak že w gednom gazyku gako celý národ žige, a geg co známku a důwod osobnosti swé pronášj, geho skaumánjm sám neomylně skaumán býwá, a gjm samým od giných národů tak se dělj, gako se dělj člowěk od druha giného wychowánj a zwedenj. I může tedy wlastenec, nic se neohlédage na gisté zámeznj filosofy, bez bázně, žeby w auhonný předsudek upadl, milowati gazyk gakýkoli národu swého, ano, ať djm geště gednau, gelikož to gistému lidu dosti praweno býti nemůže, bez lásky k wlastenskému gazyku na lásku k wlasti, t. g. k národu swému pomysliti nelze; a Čech tedy zárownau smělostj zpjwati může:

Němci budauce, budem národ, ne wšak Češi wjce!

Prot. Tenkráte (mezi námi) po celém tom ledu weta! an již negen wlastenský, ale i básnický oheň wás rozehřál. Ale ti Čechowé, co se tak trpěliwě gako ta růže sličná na bjlo z červena barwiti dáwagj, aniž se bogj, žeby gsauce bjlj růžemi býti přestali, a co se při německých mrawech, způsobu a řeči tak wýborně magj, žeť i neradi gsau, když gim kdo těch dřewnjch gegich Českých připomene, ti, prawjm, Čechowé musegj býti welmi prosaičtj lidé, že se citliwost gich tak náramně

změny, gakau wy w poněmčenj gegich widjte, neleká; zdá se, gakoby ge změna ta nic nebolela, ano i přjgemněgšj gim byla, než snad pupě zmoteylenj gegj.

Slaw. Wědomo gest wám, že člowěk w roztrhaném kabátu wšeho mluwiti nesmj. Diwjte se wšak, že ti motýlowé, nebo raděgi brauci (tak gsem ge z mládj gmenowati slýcháwal,) lépe se magj, wyssáwagjce pro sebe kwjtj lučné, nežli wčeličky, kteréž pro obec zásobu strednau pracně sbjragj? Gsau to hladoleti, gichžto bohem břich gest, a gestliže ten pln, co gim do wlasti a národu? Deyte takowému sobjku gjsti, a chcete-li, on wám zapře negen wlast, ale i matku a otce swého; tak málo se wjže přirozeným zákonem! Wšak on wždycky nagde pěknau zástěru hanbě swé, buďto pokrče ramenama dj wám, že tak osud to nese, nebo konečně za filosofa se wydá, gelikož mnj, že těmto pěkně slušj, nižádné wlasti nemjti. Aby o swé spoluobčany dbal, přjběhy národu swého čjtal, k tomu ho ani prosbau nepřiwedete; a gakby mnedle čjtal, ano Česky neumj, a w něměině gen gednostranně předky swé sezná, ač že ani wněmčině nečjtagj hrubě takowj Nečechowé letopisů o národu swém, bogjce se, žeby dočtaucjm se, gak šlechetnj byli otcowé gegich, wlastnj swědomj gim odrodilost od nich připomjnalo, a z hrdin pošlých hubenců spjlalo. Což tedy, chtj-li ugjti zgewného na sebe prstem ukazowánj, zbýwá gim giného, než aby se doma i wně za Němce wydáwali, gelikož widj, že Čechowé od dáwna tak zdwořilj gsau, a Němců, kteřj za dwadcet i wjce let mezi nimi bydljce Česky naučiti se nemohli, beze wšeho smjchu snášegj: gednák tu oni zdwořilost magj genom k cizozemcům, že nechtj uraziti práwa hostinstwj, ale s našinci, newjm, proč by takowau útrpnost měli? Na ty celá potupa a hrdánj gich slušně naléhá, že směli potupiti wlast swau, žežhule! sebjragjcj pérka po páwjch, a znagjcj se k stádu cizjmu, a kyhagjcj s njm; odkudž by dáwno giž wyštjpáni byli, leč že tamti, trpjce ugmu

na západ, počet swůg k wýchodu rozhogniti hledj, třebas genom žežhulemi opowrženými.

Prot. Ay, ay! toť něgaký Satyr z podšjwky wám hledj! Smál bych se, kdyby se ty žežhule na wás sesuly, a hodně wám, gak tam Lucianu filosofowé, wyzobaly a wyrwaly.

Slaw. Kdybych gim to řekl německy, — Česky nerozumějgj, neb aspoň stawj se, gakoby nerozuměli, bogjce se, kdyby gednau nekyhali, celý swět by zwěděl, že gsau newděčné žežhule. Gednák nechť přigdau, tušjm, žebych gako Lucian hodného saudce nalezl.

Prot. Neradil bych wám k rozepři w tento čas, gelikož pro drahotu wšech wěcj i na sprawedlnosti hrubě přiskočilo. Ale bez šprymu, Slawomile! rozmlauwánj naše stalo se nad nadánj oprawdowěgšj, budiž, gak prawjte, že gen potud Čechowé zůstanau Čechy, pokud Česky mluwiti budau: než, prosjm, co na tom, gestliže oni Čechowé gsau nebo Němci, genom když šťastnj gsau; čili mnjte, žeby Němec nemohl tak šťastný býti gako Čech?

Slaw. O milý Prótiwo! rozumějte mně lépe. Negsem tak mdlý, abych to myslil. Gá sobě wážjm Němců, co giného národu oswjceného, a každý Čech tak prawotný bude a wyzná, že gim w uměnj aspoň tolik, co oni sami Francauzům, dlužni gsme; kterak bych mjnil, žeby proto samé, že Němci gsau, šťastni býti nemohli, gešto gá sám to, co ge šťastné činj, umělost gegich wysoce welebjm a milugi? Ale mohau-li Čechowé, pokud to gich poněmčowánj trwá, šťastni býti, to wěru giná otázka gest. Uwažte sám a suďte! Pauhý Čech ode wšech auřadů wylaučen gsa, ani nizerným nadennjm pjsákem býti nemůže, nýbrž gako tam u Egypčanů ku pluhu neb šjdlu otců swých zaklen gest, gešto zatjm cizozemec nadutý w sprawu zemskau a prospěchy geho se uwazuge; aneb welkým nákladem a pracj k auřadům ten kljč německý zgednati sobě musj, we školách, očkowaných sice němčinau, ale k tomu neywjce hodných, aby i poslednj znik

wtipu Českého udusily; w nichž by i neybystřegšj hlawě za čtwero i patero let nebylo možné se naučiti kromě tomu německému bukwaři, hezky od slowa k slowu, gakoby na moldánky hrál. O porozuměnj wěci, pohřjchu! dbánj nenj žádného, a k posledu wygde ubožák gak wšel, gen o něco tupěgšj. Zdali wás nepřiwjtali gako mne, Čecha pauhého, s pauze německým slabikářem? Wás-li učitel neugišťowal gako mne tisjckráte, že Němec gsem, že němčina gest má řeč mateřská, ačkoli matce mé německého slowa nikdý ani na gazyk newstaupilo? A co studia? zdaž i tam, coby se neywjce učiti mělo, u mládeže se nepředpogjmá? Těch zagisté žák Český buď pro nesnadnost dwau řečj neznámých, z nichž gedna neučj se tak, gakby se žádalo, brzy se odstrašj, a do djlny nebo na pastwu se wrátj, gestliže postudentiw se wjce mrzkým nebude powalečem, — aneb pak wšecku nesnázi zmužile přeskočj, a konečně buda wýborným Němcem, Čechem býti přestane, a k auřadům w Čechách Němce gest nemnoho lepšj. — Netrpj-li samá při tom sprawedlnost? Zdaž na tom gest dosti, že práwům, takměř pauze německým, toliko saudce rozumj? — Zdaž od našich auřadů pauhý Čech sprawedliwosti bezpečně nadjti se může? Prosebný geho list Český buď se zawrhne, buď, že žádný mu rozuměti nechce, do němčiny třebas naopak, překládá, gsa podáwán od Kaifáše k Pilátowi, an zatjm každý škrabák nad njm frnj, že německý nenj. A tak Čech, chce-li k swému, wol newol práwnjmu přjteli, často řekl bych nepřjteli, a opět na wětšjm djle — Němci, do rukau se wrhnauti přinucen.

Prot. Než odkud mnedle w Českém mjstě sudj Němec, gelikož dle opatrného rozkazu při skaumánj za saudce zgewný se rozdjl mezi Němci a tak nazwanými obogetnjky činj? —

Slaw. Činj, gedno pozdě! Potom každý, ať gen něco po chůwě bleptati zná, nebo dobrého gitra po Česku dáti umj, za obogetnjka, kterýmž owšem w giném

smyslu býti může, se wydáwá, a tak obcházj neywyššj wůli; ale možné-li, aby gazyku, gemuž patnácte let učiti se zameškal, w tom poslednjm, pracj předůležitau zaneseném roce, naspěch se naučil? — Prawda, že Čechowi úsudek český wydati se musj, ale pro Bůh, Český-li? — kolik Linakrů cjditi by geg musilo, aby Český smysl z něho se wytwořil? — Než nechci wás dlauho woditi po kancelářjch, gichž gména samého, snad ne bez přjčiny, mnohý se leká, to řeknu toliko, že mne pokaždé Demokritský smjch napadá, kdykoli německý ljstek Intelligencj do ruky wezmu, a čtu, kterak tam neb zde pauhý Čech k dostawenj se pod trestem powolán býwá, nebo weřegnau dostáwá zpráwu o nápadném dědictwj, rozchwacowánj statku geho, a tisjcerých wěcech užitečných a potřebných, o nichž se celá německá Řjše snáze dowj, než práwě ten, koho se týče, gelikož tuze mnoho gest od něho žádati, aby, Čech gsa, nowiny německé, gimž nerozumj, kupowal, a sobě wykládati dáwal. Což tak za práwourážné uznáno gest, že samo neywyššj řjzenj weřegně prohlásilo,[3]) *že žádostiwo gest, aby list Intelligencj také Českým gazykem se wydáwal:* gakoby prawilo, aby se Čechowé styděli geden na druhého německy, rozuměg on neb nic, wolati a mluwiti. Prospěge-li to laskawé země Pána pokynutj? — Čas neylépe ukáže.

Prot. Na ten způsob Čech předce šťastný gest, gelikož ani sám newj, co mu chybj.

Slaw. Tak šťastný, gakož ten úsměch wáš geg šťastným býti dokládá! Bohužel, že ne šťastněgšj! Než gaký diw, když ne umělegšj! A může-li to, pokud celé uměnj w rukau Němců gest? Čech welmi málo zwj o wydokonalém hospodářstwj, málo o přirozenj, wědomostech a giných wěcech, wzdělanému národu potřebných: gešto zatjm Němec negen z tolika učených spisů prospěch

3) Dekrét dwořský 2. prosince, léta 1801 prošlý.

swůg béře, nýbrž i wšelikými spisy potřebnými, co některakými rukowětmi ke wšemu uměnj hogně opatřen gest. I pomlauwá-li ten potom geg, že nenj tak zprávný gako lid německý, že nenj k djlnám rozmanitým a k fabrykam způsobilý; mnedle nenj-li hoden úkoru gako w bágkách prawice, ana swé sestře lewici nemotornic předhazowala? Bláznowá! kdyby člowěk cwičil obě bez rozdjlu, což by překáželo, aby gj lewice we wšem rowna nebyla?

Prot. Co se týče hospodářstwj, ba i giného uměnj, mnjm, žeby w tom duchownj pastýřowé a učitelé školnj lidu přispěti mohli, an by přjklad gegich wjce wydal, než knihowny spisů neywýborněgšjch.

Slaw. Deyme, že tomu tak gest, ač že weliké pohnútky mám toho přjti, deyme i tomu, že slušno gest, aby duchownj také w tělesných potřebách lidu dobrau radau poslaužiti mohl: než, prosjm, žádati-li se od něho může, aby on wšecko we swětě uměl, a w tom smyslu wšecko wšem byl, aby přjkladně štěpowal, oral, wčely přehljžel, snad i rozepře wedl, a rány léčil? — Učitelé? — Kolik, mnedle, mezi nimi Borowých, Pawlowských a Michálků? Nežádeymež, aby za skrowný plat swůg geště i učenj byli.

Prot. Wše to arci důwodem gest, že kde wětšj uměnj wáha, tam i dělnost, pilnost a způsobilost se nakloňuge. Než to wás neywjce těšiti může, že práwě wzdělaným gazykem, gakož německý gest, uměnj neylépe do národu přicházj; a mysljm, že Čech uwykna němčině, w uměnj a wzdělánj dřjwe a snáze prospěge, než aby w swém gazyku od dwau set let, gakž na to sami Čechowé nařjkagj, zanedbaném, wzděláwati se měl; gešto snadno to každý pochopj, že snáze gest, stu knihám w cizj řeči porozuměti, nežli gen gednu dobrau sepsati.

Slaw. Že uměnj s gazyky do země se wnášj, kdož pochybuge? Ale zůstane-li uměnj to w gazyku cizjm, aniž s welkým národu zástupem se zdělj, tuť, mysljm,

méně prospjwá, nežli bohatstwj, které tam Pan Steyskal za žjto shrabuge a we sklepě pochowáwá do truhly železné: tomu Weyskal, synáček otci na leytka hledjcj, gen co z domu ho prowodj, wjka otewřit poběhne, a úplnau swobodu i oběh mezi lidem požitečný způsobj. Ale kdo způsobj doma oběh náramné učenosti Pana Wšewěda? Ten umj wšecky gazyky, gen ne Český; učenosti pak má tolik, že newj kam s nj, nýbrž rok co rok baljky gj posjlá do Lipska židům, ač že mu psali kolikráte, aby přestal woziti dřjwj do lesa, že gest tam wjce spisowatelů nežli kupců. — On wšak předce neustane pracowati pro cizinu; gednak na wlastence s autrpnostj hledj, že tak zpozdilj gsau a toho gazyka neuměgj, w němž on tak utěšené wěci wynášj. Nebo we wlasti geho gim nerozumj nižádný, a gest to pro domácj tak, gakoby on ani učeným nebyl; a o něm práwě řjci se může, že nenj prorokem we swé wlasti. — To na waši prwnj námjtku; druhau dowoljte mi tak obrátiti: Snáze gest národu sto dobrých spisowatelů wynesti, než celému w giný národ se obrátiti. A wěru, deyte Čechům, co k tomu potřebj, a stogjm za to, že za dwadcet let diwy na literatuře gegich uhlédáte; kdežto oněch padesáte let, za které onen našeho národu dobrodinec, že Čechy celé se poněmčj, slibowal, giž drahně minulo, a čjm dále, tjm wjce gest widěti, že selhal. Tak Bůh potrestey wšech Čechowých nenáwistnjků, aby zkwétati geg widěli, čjm wjce se nadáli záhuby geho.

Prot. Což gest padesáte let wzhledem národu, an gako mrawná osoba gest nesmrtedlný! Gá prawjm, že za dwě stě, a když to ne, owšem za čtyry sta let zagisté se zněmčj. Nebo k tomu že přicházj, widjte sám, gestliže wás ta wlastenská láska docela neoslepila. Za posledních třidceti let okolo pomezj na sta městeček a wesnic se poněmčilo; šest kragů gest německých, a ti gsau práwě neylidněgšj, práwě neywzdělaněgšj, kdež obchod, uměnj, fabryky a hospodářstwj w takowé dokona-

losti se nacházegj, gakéž w pauze Českých ledwa gaký stjn onde a onde gest znamenati. Němců, přidáte-li Prahu, wětšj města a úřednjky pozemské, tolik neyméně gest, co Čechů; a tito, kdož gsau proti oněm? — Sedláci, a něco měšťanstwa w menšjch městech; u wětšjch, gak sám prawjte, za Češtinu se stydj; tak že w Čechách gazyk Český sedlským, a to gen z částky, německý naproti tomu městským a zwedeněgšjm gmenowati se může. Ač že giž i pauze Češtj sedláci děti swé pilně k němčině magj, wědauce, že ginak gim od pluhu daleko stawiti se nemožno; a městské dcerky? co platna těm krása, bohatstwj? neuměgj-li německy, i ten chatrný bradýř gimi pohrdne. Německý gazyk této doby gest krása, wtip, ctnost, bohatstwj i poctiwost. Toť hlas sedláka i měšťana; wše newražj na ty předky naše, že nebyli raděgi Němci. Gelikož tedy němčina gediné gest spasenj wlastenců wašich, i což gim gj nepřegete, a to gim chwáljte, čehož by rádi pozbyli? Wšak, wěřiti-li tomu Českému Pautnjku, nic wám pilnost waše neprospěge, protože nad to wšecko dobře on pozorowal, že země Česká se Slowany ginými toliko na Morawu mezuge, a což neybolestněgšj rána Češtině gest, že i nowězrůstagjcj pokolenj w pauhých prwé Čechách nynj giž w prawdě německé gest; i gestliž tak, gakož wěru gest, nenj do toho času daleko, kdy se řekne: *Kdež Čechowé? Byli, a nenj gich wjce!*

Slaw. Ten Český Pautnjk, co tak brzy doputowal? — Tomu na potkánj uhodnauti se mohlo, co gest za kragana: wždyť gen na pomezj gezdil; a Čechowé za to geho k nim smýšlenj, které sem tam podřekna se pronesl, málo přjčiny magj gemu wděčni býti. Diw-li, že gežek w bágce posawad pjchá? — Že Čechie aspoň skrze Morawu s ginými zbratřenými Slowany se stýká, to má nad zemi Maďarskau: může-li wšak Maďar udržeti se a zkwétati wjce, než cizozemci sobě představugj, proč, chtěge též, nemohl by Čech? Ale přizneyme se,

že, zhasne-li gméno geho, on sám toho gest neywětšj přjčina. Nedá-li gemu zdwořilost geho, aby gako Maďar spolnjky swé nazýwal přjpletkami, mělť by owšem ho následowati w tom, aby milowal gazyk swůg, a zachowal půwodnost národu swého, která že s ugmau gazyka za našich dnů náramně trpěla, toho zapjrati, bylo by arci o polednách slepým býti; že by ale národ náš w prawdě na počepj byl, a strach šel, aby wše, co Čechem gest, před námi očitě nezhaslo, gak to giž gistý lid s plnau hubau a s radostným srdcem prowoláwá, gako nad hrobem Čechie dupage a křiče: *Ha! tu ležjš! přečkali gsme tě hrdá sokyně!* — to, mysljm, směšný gest triumf před wjtězstwjm! Od té chwjle, co do Bojemie Čech nohau wkročil, w neustawném trwá zápase s cizozemci, a tolik wždycky nepřátel proti gazyku geho doma i wně válčilo, že, diwil-li se Balbjn po tolika wognách býti gen gednoho w Čechách obywatele, my dnes práwěgi diwiti se můžeme, že slyšeti gest i neyslabšj hlahol došlé nás od předků slowanštiny. Než tak zdlauha, i sám chtě, umjrá národ! Přepial tedy úsudek swůg ten, kdož prawil, že giž německé po nás wyrostá pokolenj, tak abychom my posledni Čechowé byli; ó toť mluwil ze žádosti srdce swého! Čili mnj, že se wypudj gazyk náš, co neduh něgaký, očkowánjm giného? — Ta gest člowěka powaha, aby čehož neumj, nedbal, widěl w každém druha swého, a gako ona bezocasá liška každému radil kusým býti. Zagisté, pokud ten weliký obecného lidu zástup Česky mluwj, plésati nad pohřbem Čecha gest směšno; práwo-li? Tomu by tušjm Němci, kdyby gich se to gako nás týkalo, neylépe učili. Než děkugme Bohu, že nenj tak zle, aby nemohlo lépe býti. Lid Český gest; panstwo, nechť sobě howořj francauzsky neb chaldegsky, (rozumněgšj gazyk lidu swého milugj) což na tom? že lid za to ge má, zač sebe wydáwagj, — za cizozemce, a tjm méně ge miluge, čjm méně od nich milowán gest. Wšak gim to špatně slušj, když s podda-

nými swými skrze tlumače mluwj, což ať s Lucianem djme, w prawdě tolik gest, gakoby cizjm uchem slyšeli, cizjma rukama gedli, a cizjch očj a nohau potřebj měli, a woditi se dáwali, gakoby slepj a chromj byli. Pakliže to slepota a chromota mizerná gest, což řjci mám o těch trefných opičkách mezi nižšjmi, genž mysljce, že kdy neumēgj Česky, hned Páni gsau, Českau řeč za sedlskau magj? — Ubožátka! newědj, že každý gazyk tu, kdež doma, sedlský gest, a že sedlák gest obywatel země neypředněgšj, genž by gim práwě řjci mohl: Což mi to gečj okolo hlawy? Gá wám dáwám gjsti: gste-li wy lidé gako gá, mluwte, ať wám rozumjm! Diwno gednak, že mnohý děti swé německy učiti rád dáwá? Wšak i Němci swých do Čech posjlagj; oba tedy obau gazyků potřebu cjtj. Než má-li Čech, že se Němec w zemi geho rozšjřil, přestati Čechem býti? Proč ne radēgi onen Němcem? čiliž, aby kam směřuge, wyšlo a řeklo se: *Hle! nebylo z Čecha nic, pokud se neznèmčil?* i bylo prawdiwé cizozemců přjslowj: *České gest* 4) *wědēnj nehodno!*

Prot. Kam wás nese zámeznj horliwost! Zdaž gest Čechům na škodu gedno neb druhé cizozemců přjslowj, kteréž gediné dowodj, že oni gazyka Českého neznagj? Toť zagisté zwedeněgšjm Čechům žádný za auhonu nepoložj, že německy se učj, a s gazykem uměnj německá sobě oswogugj.

Slaw. Nenj to gegich auhona, že umēgj německy, ale, že neumēgj Česky! gakž toho dobré a sláwa wlasti gegich wyhledáwá. Kdyby, mnedle, cizozemec, čta přjběhy země České, žádostj pogat byl widěti ten národ, gehož kolik předků, tolik hrdin bylo, který negsa welký weliké sobě we swětě zjskal gméno, a samým sebau toliko přemožen býti mohl; kdyby prawjm připutowaw k nám widěl a slyšel, gak mnohý poctiwých otců ne-

---

4) Wieland w nowých básnjch.

zdárný synek nemjrným weseljm w diwadle tleská rukama na pochwalu herci německému,[5]) který přigda po hostinu opowážil se toho hrubešstwj, prawiti weřegně wšem wůbec Čechům, *že w bauřliwém času dokázali se býti prawým národem německým!* gakoby gen Němec hodným býti mohl: — kdyby widěl a slyšel, gak za tak welebné a šlechetné předky tak chatrnj potomečkowé se hanbj, a studem lekagj, když Čechy ge někdo nazwe, widěl a slyšel, gak, čjm kdo méně Čechem gest, tjm wětšj hodnosti docházj: gak tu saudce protokol sobě do němčiny překládať dáti musj, nebo krage správce gak tam w N* důležité země Pána rozkazy pauze Českému lidu německy wykládá, a kdy wše hubu naň otwjrá, mnj, že to pozornost, a newj, že posměch gest; nebo gak tam w N* [6]) nenj Čecha duchownjho, by lidu slowo Páně Česky hlásal, protože w Čechách studugjcj za patnácte let nemá, kdeby se naučil Česky, a má-li, newj, že k platnosti to gest; gak Němec kaplan s lidem se modlj, až se wšecko za břich popadá, a gak na to geho správce druhý den do školy běžj, honem německy učj, a když to hned negde, wšeho tak nechá, a spokogj se tišjci důchodů swých: kdyby ty, a těm podobné wěci na swé oči widěl, a na swé uši slyšel, gako my ge widjme a slyšjme den co den: kdyby widěl konečně ten národ pocestným gedaucjm po deližancj podobný a spogený gen mjstem, bez spolnj záležitosti, bez odměnné lásky, bez wlastenectwj; podobný oněm čtyřem sochám představugjcjm čtwero národů, gešto stogj na mostě Pražském, zdělané od welikého mistra Prokofa, aby byly wěrným obrazem cizjho sobě Českého národu, gemuž na dowršenj hanby nic neschází, než aby, k čemu se i giž schyluge, gako páni s poddanými, sudj s stranami, tak i duchownj učitelé s lidem skrze tlumače mluwili: — ó což by se pohrdliwým čelem obrátil, nebo smjchy pukal,

5) Ifflandu w 1802. 6) Psáno gest to léta 1803.

blahoslawě sebe, že cizokragný gest, a pospjchal by z té hrdin starých zaškaudlé kraginy, kde patrnj wygewugj důkazowé, gaká neřesť z toho býwá, když národ, znechutě sobě ctnost a mrawy předků swých, zanedbá i gazyka swého, a swjzel doma, wně pak potupu sobě připrawj.

Prot. Widjm owšem, a přjti nemohu, že buď gak buď w čase budaucjm, nynj aspoň toho gest potřeba, aby každý mezi námi, kdož něgaký auřad zastáwá, Česky uměl, ano i tomu za prawdu dáwám, že, gestli ne ten lidu druh, který k Němcům se přirazil, kamž i úřednjci náležegj, alespoň ostatnj lid potřebu literatury České cjtj, řekl bych z částky, že wšak pro úzký wšech uměnj swazek toho řjci nelze, prawjm bez obmezenj, literatury České; kteráž by ale tak dokonalá býti musila, aby i ten, kdo s německau známý gest, zamilowati gi mohl, ginak wždy by mu, gako sama Čeština, byla zawržena. Nebo gen s literaturau k gazyku láska se wštěpuge, a gestliže gi potracugj tudjž Čechowé, gak brzy německau literaturu zachutnali, zdaž i Němec gi mjti může, an mimo to s welkau nesnadnostj gazyka zápasiti musj? A w prawdě, chudoba literatury České gest snad neywětšj přjčina, pro kterau Český gazyk tak málo milownjků má. Gá sice se přiznáwám, že o ceně gegj negsem posawad cele přeswědčen, ale mnjm, že, kdyby něco na nj bylo, giž dáwno bychom to na gewě widěli. To wjm, že Němci gak samému gazyku twrdost pro mnohé spoluzwučky, tak literatuře tu náramnau chybu wystawugj, že až po tu dobu ani gedné knihy České newyšlo, která by něco nowého, wýborného obsahowala. Wšecko, co potud Čech dobře powěděl, buďto w německém gazyku powěděl, buď to lépe powěděli Němci nežli on, gelikož literatura gegich Českau, i w Čechách samých, giž dáwno přewážila. Přidám i to, načež sami Čechowé sobě naříkagj, že zwláště w technických slowjch welký nedostatek trpj. I gestliže tomu tak, gakož nelze pochybo-

wati, tuť malý prospěch učinj ten gazyk w umách a wědách. Od giných ale dialektů Slowanských aby sobě gich zapůgčil, neprospěge tjm mnoho, protože gim Čech předce rozuměti nebude. Tak weliká, hle, na tom, co českého gest, ležj klatba!

Slaw. Gak toho gednau žádný nebude zapjrati, a kdož by zapjral, což i Protiwa uznáwá? — že gazyka Českého wědomost Čechům gest i chwalitębna i prospěšna, ano co wše do se zawjrá, newyhnutedlně potřebna, gestliže nemagj mrawy, duch, sprawedlnost, štěstj, až i sám národ gich zahynauti: o gazyku a literatury České zwelebenj malá péče bude. Že gazyk ten dosti wybraušený a způsobný ku wzdělánj wšelikých uměnj gest, toho stařj spisowé zgewnými zůstáwagj důwody, anobrž i gak našincowé, tak Němci, (wygmauce ty naše nenáwistj zaslepené,) nestranně ukázali. Slow, kterých mudřec a umělec žádá, owšem na mále nagde; než, prosjm, dlauho-li tomu, že w němčině wjce? A u koho gest ten nedostatek neywětšj? U toho, kdo s gazykem neyméně gest známý! Potom táži se wšech České řeči milownjků a zpytatelů: giž-li wšecka slowa a mluwenj způsobowé mezi lidem a w spisech sebráni a wůbec w obchod uwedeni gsau? — Posléze nepochopugi, tu kde by se prawý nedostatek wyskytl, coby zabránilo Čechowi bráti slowce z giných dialektů Slowanských — od gedné matky pošlých? Ten ale křik nad množstwjm spoluzwuček w našem gazyku zpozdilý gest. Má-li sem tam Čech něco wjce gich na začátku, zdaž za to Němec na konci tolik, ba i wjce gich nenahrnuge? Zwykem nesnadnost mjgj. 7) Zatjm dobrý spisowatel w obogjm ga-

7) Co té ubohé Češtině wšecko wytýkagj! Slyšel gsem na swé uši, kterak gistil muž gakýsi gednak neneučený, že to sikawé latinského *st* a *sp*, co *št* a *šp* wyslowenj od Čechůw pošlo. O wýborný úsudek! Kdož pak we swé řeči *st* a *sp* co *št* a *šp* wyslowuge, Čech-li či Němec? — Adelung prawj, že Saská řeč ljbosti od Wenedů nabyla. Mnedle, zdaž Němci, čjm bljže Slowanů, tjm gemněgi nemluwj? naproti

zyku mnohým twrdostem nenesnadně se wyhne. Gsme za Němci této doby, ale ugdeme-liž kam, zůstanauce státi? Ač že i w tom se nám utrhá. Máme důležité spisy o národu našem, máme o slowu Páně, máme práwa, máme — nechci se do literatury našj paušteti na tom mjstě, snad toho gindy hodná přjležitost bude. A giž tam na wýchodu wystaupá olowěné nebe, i my obadwa máme potřebj warowati se wečera chladného, chceme-li nápotom ještě pracowati pro miláčky swé, wy pro ten wáš weswět, a gá pro Čechy swé.

Prot. Byl bych Slawomilowy satyry hoden, kdybych gestě newyznal, že kdo swým wlastencům prospjwá, swětu prospjwá. Co wjce? pozorugi dle sebe patrně, že hrdánj Českým gazykem konečně od gediné neumělosti geho pocházj; giž i geho potřebu uznáwám, a že mnohé newědomé přednosti má, to cele wěřjm wám, gešto ho wědom gste. Gednak pochybugi, aby kdy gen na prostřednj stupeň dokonalosti se wynesl, pokud (powjm otewřeněgi, gelikož gen tento němý hág gest swědkem našjm) ta hlawnj záwora geg swjrá, a znikati mu nedá, a dáti nemůže. —

Slaw. Mysljte zemské řjzenj? —

Prot. Tak gest! Neboť patrno, že dobré slawného domu panugjcjho žádá, aby z Čechů Němci se stali; toť by gemu snadnost spráwy, gednotu a sjlu wlády zgednalo. Nebo, ať wšecko slowem uzawru, Francia pro gednotu řeči gest nepřemožená. —

Slaw. Gá bych zgewně mluwil, byť i celý swět za swědka stál. Dwůr náš i s nepřátely zacházj prawotně: my bychom s prawdau předeň gjti se štjtili? Čirá noc by nás tu na tom mechowitém kořánj napadla, kdybych wypráwěti měl, gak wždycky Čechowé k sobě Nečechy byli, tak že, ač wšickni slawnj z toho welkého domu

---

tomu Slowané, tjm twrděgi, čjm bljže nich? Suďme Šwába, Sasika, Čecha, Poláka, Rusa.

panownjci neměli se stegně k Čechům, řjci se může, že padne-li gazyk Český, Čechowé sami tjm winni budau. Nebo, giž-li kdy gednohlasně prosili země pána o zachowánj gazyka swého, giž-li gen znáti dali, že gim milý gest? Giž-li gim, kdy čeho požádali, odepřel? Zdaž k pokynutj na prosbu swých wěrných wždycky nebyl přeochotný? — Francie nepřemoženost? Ta, myslјm, w hlubině politiky zcela giné má průwody. Gisté gest, že dialekty gazyka franského britský, kymriský a biskaiský dosti se patrně dělj; a neznj-li i potud celtický mezi nimi, ať pominu německý a giné rozšjřeněgšj. — Panowaliť giž we swětě mnohogazycj národowé: slaužili také lidé gednoho gazyka. I giž-li kdy slawný dwůr náš přemožen? A gestli kdy s štěstjm nerowným bogowal, zdaž gazykowé národů geho byli tjm přjčinau? Zdaž práwě tjm nestal se silněgšjm, že kolik národů, tolik zwláštnjch o čest zápasnjků do pole uwedl? — Gaký diw? wšickni mu srdcem oddáni gsau, gelikož wědj, že wážj sobě práw, náboženstwj a gazyků národů swých! Konečně gsme té naděge, že ten Otec wšeobecný, který žiwj lidu i žiwočichů pokolenj wšeliké, i národ náš skrze mnohá zkušenj prošlý, ostřjhá i dochowá do časů budaucjch. Geště, než domů se odebéřeme, dowolte, abych pronesl několik pobožných žádostj: aby nám opět do škol a radnic gazyk náš milý uwedli, aby se mládež Češtině učiti musela, neb ona žel! neučj se, než co musj! — aby wšem Čechům láska k wlasti swé, a swornost mezi sebau, Němcům pak našim wětšj snášeliwost nás, a wětšj chuť k našemu gazyku s nebe do srdce sstaupila; a každý, čemuž gak náležj nerozumj, aby gak slušno na skromného člowěka, haněti a tupiti hezky warowal se!

WÝTAH Z KNIHY
O NĚMECKÉM NÁRODSTWJ
(DEUTSCHES VOLKSTHUM)

FRID. LUDW. JAHNA.

(Prwotiny pěkných Uměnj, we Wjdni 1814. list 48.)

Nic nenj obec bez národu, bezdušný strog; nic národ bez obce, bezžiwotná twářnost, wětrný stjn, gako cikáni a židé těkawj po swětě. Obogj dělá — národstwj.

Národstwj gest prawá mjra welikosti národu, kde ono gest, tam gest obec, ne ale na opak, kde obec, tam národstwj. Obec bez národstwj — hwjžď (prázdný ořech).

Zéwnitřnj meze a hranice nečinj národa. Lidé nemohau se gako slanečky do beček naložiti a nasoliti, anebo do člowěčj obory gako stádo uzawřjti.

We wšech časjch zahubeni býwali celj národowé; ale žádná lidská moc ani gediného národu newzkřjsila. Tisjciletý dub neroste w pařeništi, nébrž pod šjrým nebem.

Smjšenci zwjřecj nemagj dobré plodnosti, u p. mezkowé, a bastardnj národowé nemagj wlastnjho národnjho žiwobytj. Kdo se zasadj proti wěčné, půwodné moci wšech wěcj? W kwjtku pomněnce kochagj nás nebeská a ohniwá barwa w sličné shodě; smjchey ge, bude špina mrzká. Kdo snažen gest, národy zemské sehnati w gedno stádo, wydáwá se w nebezpečenstwj panowati nad powržliwým smětjm pokolenj lidského. Newěř mulatowi a mezku, prawj španielské přjslowj. Čjm národ čistěgšj, tjm lepšj; čjm smjšeněgšj, tjm k banditům podobněgšj. Den narozenj monarchie wšeobecné gest poslednj den člowěčenstwa.

Arab půlnočnj Afriky, přecházegjcj do Mauřenjna gest hanba pokolenj swého. Tam i podlé *tisjce a gedné noci* auhlawnj nepřjtel lidský swau králku prowádj, a *Mogřeby* gest neyhrozněgšj wýmyslek Šezeradénůw. *Kalabrés* gest hrdina banditů italských. *Barbeti* na starofrancauzském pomezj, *Mikeleti* w Pyrenejch čjhagj na kořisť a laupež, gako drawá zwěř w brlohách. *Lytychowé* a *Walloni* gsau powěstnj od Tilliho až na Ameila. Mezi Švedy *Šonowé* w podezřenj gsau. W Konstantinopoli Turek i nowý Hellen neypodlegšj; w Asii Turek lepšj — w laupežnických zemjch na prosto — powrhel a ohawa. Kde nowý Hellen nesmjšen bydlj, tam gest hoden swých předkůw. Gak ušlechtilý národ gest wlastnjch Kafrů, gak dobré powahy a neškodný gest Hottentot, a opět, gacj běsowé gsau lesnjci (Buschmänner). Swobodná obec půlnočnj Ameriky bude dlauho nedužiwěti na mjšeninu národnj.

Žádný pták nedělá hnjzda spůsobem giného; žádný stawitel nestrogj domu hodjcjho se do wšech zemských okrsků. Samogedský kregčj nebude w hod šjti Quineanowi. Nenj té zrostliny, nenj toho zwjřete, aby wšude se dařilo. Gen onen, který Nowau zemi ohřege, by Tahity —, Saharu swlažj, by Egyptem —, Mauřenjnsko ochladj, by Jonij, a ledné hory alpské zúrodnj, by rágem se staly — mohl by na to mysliti, aby geden národ wšem ostatnjm za wzor a obrazec wystawil. Spánj a štěstj, wjra a láska nedá se uprawiti gako gjdlo. Nikdo tělesného spánj do ušj, tjm méně duchownjho do ducha nahřjmati mocen gest. Otec prwopočátečný giž umřel, prwotnj pokolenj došlo, národu prwotnjho nenj wjce. Wšeobecného wzoru, přjměru a obrazu pro weškeren a každý národ nikdý nebylo, nemohlo a nemělo býti. Protož každý zhaslý národ gest neštěstjm člowěčenstwa, ztrátau historie a nedoplnitedlnau mezerau. W gednom toliko národu nemůže se ušlechtilost člowěčj wygádřiti, anobrž we wšech se wšemi. Nikde nenj stegného obli-

čege, nikde gednoho smýšlenj, gedné powahy. Ne geden a týž charakter, ale swůg wlastnj má sobě každý člowěk wzdělánjm přiosobiti, a tak řka samotworcem býti. Přjtel i nepřjtel pohrdagj bezcharakterným, ničemným člowěkem, magjce w poetě půwodnost.

Národowé, gako gedinaký člowěk magj swé slabé chwjle. Řjm zbořili Gallowé, a to wěkostálé město kupowalo pokog od laupežnjků. Wlny nawalugj se na skály, bauře na čelo hor alpegských, země se třese a — ostáwá. Charakter nezlomně klonj se pod nauzi, zotawený powstáwá ze psoty, gako uchřadlý kwjtek buda napogen rosau nebeskau. Gen Tamrlan, gehož dennj práce zahubowánj bylo, — nesa tři kaule swěta na štjtu a korauhwi, chtěl po celé zemi Páně toliko geden národ, geden gazyk, gedno náboženstwj mjti.

O založenj a zachowánj rowné wáhy ewropegských wladařstwj dlauhé wogny wedeny byly: budaucnost dočká se wogen o meze národnj; ale to budau wogny swaté.

Starých gmen, daných wětšjm i menšjm kraginám, násilně rušiti nehodno. Stará nazwánj wůbec gsau ctihodný odkaz předkůw, napomenutj potomstwu, že u něho gest, také sebe zwěčniti. Kdo giným paměti nepřege, gen za žiwota na nebi hwězdu mjti bude, zhasnaucj po smrti geho.

Občanská poctiwost, dobré swědomj potřebny gsau i tam, kde zákon a práwa průchod magj. Samostatnost může odňata, ale ne tak brzo wštjpena býti.

Saudce (rychtáře), učitele a kazatele každá obec we cti měg, nechceš-li se sama zdlauhawě zabiti.

Politura nenj kultura, a přjlišné wzdělánj gest sodomské gablko, wně sličné, wnitř plno popele, který do očj ljtá.

Učitel weský gest důležitá osoba. Toho ctjm gako hlawnjho učitele, který mne čjsti naučil. Kde dostatek hodných učitelů, tu za času pokoge méně pluků, méně trestnjch a chudých domů potřeba.

Nezralé knihy gsau nebezpečněgšj než nezralé owoce; špatné knihy záhubněgšj, než nezdrawé maso.

Lepšj žádné wychowánj, nežli špatné. Wychowánj nenj bez učenj; toho možnost w gazyku. Clowěk má gednu matku, na gedné řeči mateřské genu dosti. Běda ssagjcjm, kterýmž chůwy potřeba, běda nemluwňatům, kterým wedlé mateřského gazyka i hned chůwiným mluwiti dlužno. Mateřská láska gest neylepšj tlumočnjk počátečnjho mluwenj, ana z leptánj a zagjkánj wytwořuge řeč. Tak s gitrem žiwota mateřská mluwa stáwá se otewřenau branau k srdci, k paměti a rozumu; cizj raučj a newčasné breptánj otwjrá zadnj dwéřka zloděgským kljčkem. Dwě matky neporodj gednoho těla; dwě nebo wjce řečj spolu nerozwinau schopnosti k mluwenj. Přednj i zadnj dwéře gednjm rázem otewřené dělagj průchod powětřj. Koně z předu i z zadu k wozu zapřaženj neodtáhnau ho daleko. Učiti se z mládj w tuze autlém wěku, dwěma, nebo wjce gazykům působj nezhodu w mysli, přetrženost myšlének a pomatenj celého člowěka. Podobně gako w stářj člowěk se plete, naučiw se wjce gazykům z mladosti: tak to newyhnutedlně děge se w autlém počátku žiwota. I dwaugazyčnj Karaibowé mluwj w dětinstwj gedinau řeč, obecnau ženám, až dospělj k brani budauce naučj se otcowskému gazyku, co něgaké tagnosti. Zázračné děti, gako Heinke, Baratier, Witte a g. gsau sokolowé, wyučeni od figlařů (tašečnjků), a děti zohawené od lidolomců, aneb wždy nebezpečné samého sebe šálenj. W mateřském gazyku ozýwagj se wšecky hluboké city, dozwučelé hlaholy srdečné, od prwnjho hlasu w koljbce, až do přesladkého, rozkošného rozhoworu milosti. Gen w gednom gazyku možno welkým býti. Homér, a celá přjkladná starožitnost, Ariosto, Tasso, Cervantes a Shakespeare zagisté neproleptali w cizjch řečech swého mateřského gazyka. Mluwiti bez řeči, gazyky znáti, a žádného mocnu nebýti; wěděti chleba we wšech řečech gmenowati, a žádnau řečj geho

zjskati nemoci; krokánj, špačkowánj, papauškowánj, žádného národu tak gako Němce (ba Čechy wjce) nespotwořugj, a k neštěstj libugeme si tu potwornost, gako mnozj horáci — wolata. Naše opičj láska k cizjm gazykům giž dáwno znamenitými učinila mnohé wětrnjky, nedopány a tuláky: náš prostý a poctiwý národ zkazila, z ženštin strogné lautky udělala. Cizj gazykowé tomu, kdo ge toliko z náklonnosti a žwatlawosti mluwj, gsau tagná otrawa.

Nenj to z pauhé wůle, gakau řečj djtě neyprwé mluwj. Nebe, powětřj, země wztahugj swau moc na orğány mluwu. Tak prawj důstogný Koray, Nowořek, následek Herodota a Hippokrata, skaumatelů lidské přirozenosti.

Mnoho knih nedělá učeného, nébrž čtenj dobrých wěcj, a těch časté čjtánj dělá učeného a dobrého.

Národnau býti, národ historicky wyobraziti, a to w otcowském gazyku, gest swatá trogice historie. Historik nic nenj bez wlasti, bez národu, bez wlastenského gazyka. To gsau kauzly Jana Müllera — po německo-šweycarsku, proto magj nowj národowé ewropegštj tak málo historiků, Angličané tak mnoho a dobré.

Kdo miluge swůg národ, přičiň se o geho děginy; kdo ge wj, ten ge piš; kdo psáti umj, uč se děginám. Psánj historie stawj skutkům chrámy a mosty přes zapomenutj.

W swém gazyku ctj se každý národ; w pokladu gazyka paměť wzdělánj geho složena. Národ odřjkage se gazyka, odřjká se hlasu swého w člowěčenstwu, a odsauzen gest býti němau osobau na diwadle národnjm. Nech ať se naučj wšem gazykům we swětě a přeučen gsa, bude tlumačem u Babelů — a wšak proto wždy nenj wjce národem, gest mjšeninau papaušků a špačků.

Twořenj slow, buďte gen dobrá, zpěčiti se nehodno. Haller poprwé užil slowa *Sternwarte* (hwězdárna). Nowináři za času sedmileté wogny mjsto franc. slowa bagage

užili nowého: *Gepäcke* (zawazedla). Sterne Angličan wynalezl slowo sentimental (citliwý), geho překladatelé němečtj: empfindsam. Büsching wywolil: Erdbeschreibung (zeměpis) atd. Podobně w českém gazyku Kramerius prwnj užil slowa *loďstwo* (Flotte); Stach přeložil abstractum gmenem *odtažený;* a i my bychme historii gazyka swého psáti mohli.

Národ mage národnj spisowatelstwj, gest pánem nesmjrného pokladu. Zachowagj-li se swaté geho knihy, může z popela wlasti zkřjšen býti.

Weliké to neštěstj, když někdo zapomenauti nemůže, že učeným gest; mnohem wětšj, když potměšilowé a nadymálkowé w prázdném domněnj swé wysoké ceny opowážj se dusiti spisowatelstwj, magjce sebe za samodržce rozumu.

Nezdárný syn, kdo se stydj za rodiče; proklatý spisowatel, kdo swůg národ před cizinau tupj.

O RŮZNĚNJ

ČESKÉHO PJSEMNJHO GAZYKA.

(1832. Mus. Časop. II. 165.)

Gestliže literatura, česká od některého desjtiletj u prostřed mnohých překážek wznikagjcj, žiwotem poněkud obgeweným wlastence upřjmně smýšlegjcjho obradowala: nemůže ginak býti, než že způsobau a twárnostj, kterau této doby na se bráti počjná, téhož wlastence mysl zarmucuge, a naděgi w něm o swém dalšjm zniku a zkwětánj na welikém djle udušuge. Ta smutná twárnost gegj gest bezpotřebné od gazyka w pjsmě posawad užjwaného odstupowánj, a geho na giné a giné

podnářečj rozdrobowánj. Pohledněme na neynowěgšj staw literatury české, a obogj wadu poznáme.

Počjtá ona sice mnohé upřjmné a přičinliwé milownjky, pokusila se za našich dnů dosti šťastně o wyššj uměnj a rozličné druhy básnictwj, a na sebe pozor negedněch dřjmagjcjch wlastencůw obrátila: ale dwě sobě odporné strany mezi spisowateli dalšjmu zniku gegjmu nemálo škoditi se widj. Gedna sobě gistau dobu minulosti, kterau zlatým wěkem nazwati ráčila, za neywrchněgšj a neydokonalegšj obraz wšeho psánj wystawila, a nesnášeliwě i urputně má se k těm, kteřj gen o wlas od wedaucj tam cesty se uchylugj, byť to i s naprawenjm a uhlazenjm té weliké silnice djti se mělo. Těm každý nedostatek a omyl zlatého gegich wěku rowně tak swatým gest, gako správnost a dokonalost geho gazyka. Oni wšecku literaturu i we zpěwjch i w newázané řeči w auzké meze slohu skoro gediného historického těsnagj, pro strach, aby se od wýborných Weleslawjnů a Komenských neušinuli, raděgi ničeho nepjšjce, k čemu by těchto klassický gazyk nestačowal. Od nich nelze čekati, aby nám českau logiku, fysiku, metafysiku podali, neb chrám giných wyššjch wědomostj kdy otewřeli, nemohauce kljčů k tomu we swém Weleslawjnowi nalezti. Gakkoli ale tito starowěrci literaturu w pokroku gegjm nemálo zdržugj, a gi gako Niobu w nepohnutedlný kámen obrátiti usilugj; předce wšak, kdyby se gim toliko, čehož owšem daleci gsau, podařilo Weleslawjnů a Komenských w prawdě dostihnauti, zapřjti nelze, žeby wždy tak geště weliký národu a literatuře geho užitek přinášeli. Neměl by český národ spisů we třjdě saustawných wěd a wyššjho básnictwj, ale historickými a z prosta poučugjcjmi knihami by oplýwati mohl. Dobře tedy oni o zachowánj přesnosti a čistoty gazyka se snažugj, toliko w tom chybugjce, že o wyššj wzdělánj geho málo se staragj.

Daleko škodněgšj literatuře našj gest druhá strana těch, kteřj od došlého nás způsobu psánj nepotřebně

odstupugj, anebo dokonce nowá nářečj w pjsemnj gazyk uwozugj. K prwnjm počjtáme ty, kteřj českému gazyku mezi cizozemci odwykli, nebo gemu se ze staré literatury nenaučili, (ano mnozj wjce knih českých napsali než přečtli), neb konečně zcestným hlaubánjm wlastnjm, neb nedorozuměnými od skaumatelů dobrých gazyka pronešenými slowy se zawedli. Těm ani zwuk českého gazyka ljbiti se, ani geho sklad k chuti déle býti nechce. Nagdau-li kde w německém neb giném gazyku něgaké dwogsmyslné a k básnické hřičce schopné slowo, nebo má-li giný který gim známý gazyk dwě saugmenné neb šťastně podobnosti rozlišugjcj, nebo konečně gim zdagjcj se býti zwučné neb lahodné slowo, tu giž nad chudobau a neohebnostj, nad twrdostj domácjho swého gazyka bědugjce, geg na cizj brdo přetkáwagj, nowá slowa zamyšlugj, stará stahugj neb natahugj, samohláskami protykugj, cizj smysl a zwuk gim wnucugj, a tak bohdá giný, bohatšj, libozwučněgšj dialekt z nuzného, hrubého mateřského utwořugj. K tomu z wětšjho djlu přistupuge neznámost geho prawidel, která to působj, že w užjwánj, změňowánj, odwozowánj a skloňowánj slow scestně a práwě opak pokračugj, a tak pohoršenj gazyka i čtenářů wšemožně dowršugj.

K druhým, kteřj konečně od českého gazyka docela odcházegjce, nowý naprosto sobě gazyk pjsemnj twořj, počjsti musjme některé z pánů Morawanů a Slowanůw Uherských. Byla to naděge utěšená, že u šesti millionů zbratřených Slowanů našeho pjsemnjho gazyka užjwagjcjch literatura swým časem weliké a wzácné plody ponese; we kteréž naděgi nás našeho Palkowiče, Tablice, Kolára, Šafářjka, Gallaše a giných přičinliwá horliwost posilowala; a wšak ze sladkého sna té weliké naděge nemile nás probudilo nowěgšj na Morawě i w Uhřjch usilowánj, tuto nitrančinu, tamto gakausi walasko-hanacko-českau mjchaninu w pjsemnj gazyk powýšiti. Šžel se duchu slowanskému toho samowraždného úsilj! —

Ginj národowé, magjcj daleko rozdjlněgšj dialekty nežli my, honosj se gediným pjsemnjm gazykem, w něm palladium bytnosti národnj pokládagjce, gemu každau oběť rádi přinášegjce. Ať nedjme nic o Anglii, Francii, Italii, Hispanii, kdež negedni gazykowé domácj wšeobecné pjsemnj řeči swé celé práwo postaupili, obraťme pohled swůg toliko na neybližšj nám Němce. Komu neznáma gest mnohonásobná rozličnost dialektů gegich njzké a wysoké, saské, šwabské, braniborské, rakauské, baworské, w každém kragi, w každém okolj giné a giné němčiny, a předce geden pjsemnj gazyk wšecky gakkoli od sebe se lišjcj šťastně spoguge. Bawor ne baworsky, Šwab ne šwabsky, Rakušan ne rakausky, ale každý z nich německy, to gest, we wyššj spisowné němčině pjše, čte a wzdělává se. Gaký tu prospěch wšem wůbec a každému zwláště, gaký samému gazyku gegich užitek, z tolika pramenů w gednu welikau a wše potopugjcj řeku se stjkagjcjmu! — My pak nářečjmi mnohem sobě než oni bližšj, k nenabyté literatury a wzdělánj obecného škodě a zkáze, k žalosti wšech o naše powšechné dobré upřjmně smýšlegjcjch wlastenců, k newýslowné radosti našich nepřátel a gazyka slowanského hubitelů, sami se roztrhugeme, slabjme a zničenj konečné sobě připrawugeme. Půgde-li to dále, budeme mjti brzo knjžky w pražském, domažlickém, krkonoském, holomuckém, turčanském, a kdo wj w gakém podpodnářečj, w každém něco, we wšech nic! —

Český gazyk od 14. stoletj až do 17. doma i wně wáženým, w okolnjch zemjch dobře známým, na Morawě wůbec, a na mnoze i mezi Slezany a Slowáky w psánj užjwaným byl. Drahé zůstatky geho dáwnj wzdělanosti gsau neypewněgšj a neylepšj základ nowě wznikagjcj w těchto nynj dotčených wlastech literatury. Žigjcj gazyk dle běhu přirozeného ustawičným proměnám podroben gest, kteréž proměny podlé mjsta a okolnostj wšude ginau twárnost magj. Psáti, gak se kde mluwj,

byloby gazyk národnj na nesčjslné dialekty rozdrobowati. Má-li národnj literatura něgakau gednotu a wnitřnj ukončenost mjti, potřebj gest, aby gazyk co nástrog gegj na obecných a určitých prawidlech založen byl. Takowá prawidla poskytuge obyčegně sjdelnj neb giné hlawnj město, z kterého, gako ze srdce slušný mrawu a mluwy způsob do těla ostatnj wlasti wycházj. Přestal-li ale domácj gazyk w témž samém městě býti nástrogem občanského žiwota, a ginému swé práwo postaupil, tu giž nemá mjry a prawidla, leda w samém sobě a w literatuře swé, kterých spustj-li se, w nesčjslné a záhubné nowoty a změny, i konečně w mrzké barbarstwo ubjhá. Doswědčuge toho prostřednjch wěků latina, kteréž z kalu hlubokého nebylo ginak pomoci, než auplným ku klassičnosti starořjmské nawrácenjm.

Nebude snad mezi Čechy nikoho, kdo by starau literaturu naši za hlawnj školu gazyka pjsemnjho nepowažowal; rozumjm pak zde netoliko celý gegj běh od prwnjch počátků nám powědomých až do 18. stoletj, ale obzwláště spisy 16. wěku, a mezi těmi na prwnjm mjstě biblj kralickau, ten poklad neoceněný národu našeho, kterýž gako pramen a zákon pjsemnjho gazyka w Čechách, na Morawě i w Uhřjch powažowán býti může, a za to od maudrého jesuity Matěge Šteyra práwem powažowán byl. Užili toho psánj způsobu wšickni lepšj spisowatelé, zwláště zaslaužilý Faustin Procházka, wydawatel pjsem swatých, tak že geho biblj, co se gazyka týče, tomu, kdo kralické nemá, gegj mjsto na wětšjm djle zastaupiti může. Pilné čtenj biblj této ano kterékoli giné, wšecky gsau dobře česky psány, wšecky sláwa českého národu, gest spisowatelům českým wywěšený praporec, ku kterému kdo nepřisáhl, snadno cizjm zběračům a podwodnjkům, to gest, pokaženosti neb mjstné zwláštnosti gazyka materského, neb dokonce zwuku a prawidlům gazyků cizokragných sebe swésti a zběhem od pjsemnjho gazyka našeho učiniti dopustj.

Nawrženo dobře smýšlegjcjmi literatury našj přátely, aby Češtj spisowatelé něco od swé češtiny upustili, a ke slowačině i morawčině přibljžiti se hleděli, ano, když každá strana něco pro shodu obecnau učinj, snáze obě se sgednotj. Pěkně! ale, ptáme se, kterak to wywésti, aby z toho wětšj zmatek nepowstal? Má se bljžiti čeština oběma spolu nářečjm a raděgi hned wšem podnářečjm? To zagisté nemožno. Čili gen — slowačině? Kterému, prosjm, podnářečj? Deyme, že gen gednomu, nitranskému, gakožto neywjce wznikagjcjmu. Co tjm giným podnářečjm zpomoženo? — Potom otázka, má-li to přibližowánj rozumjno býti z strany materie, t. g. užjwánj slow tam obyčegných, gak to činil Tablic, Palkowič a ginj spisowatelé oněch wlastj? W tom se my přeradi snášjme, a ugišťugeme, že giž w prawdě mnohá gegich slowce u nás měšťanského práwa nabýwagj. Rozumj-li se ale zewnitřnj způsoba čili forma gazyka, tu nelze pochopiti, gak by dwě rozdjlné způsoby sgednoceny býti mohly. Přigjmánj slow ginoslowanských, budiž gen střjdmé, nářečj naše pjsemnj obohacuge, zdokonaluge: přigjmánj ale forem ginokragných ge rušj a zničuge, i připrawuge nás o mnohem wětšj prospěch, kterýž nám stará literatura česká přinášj. Škoda nám odstaupenjm od nj způsobená nemůže nižádným giným užitkem nahrazena býti.

Newstaupeyž nikomu na mysl, žeby Čech, užjwage pjsemnjho swého gazyka, swým domácjm nářečjm psal, Morawan pak a Slowák, chtěge po česku psáti sám gen teprwé tomu se učiti musel. Gest zagisté pjsemnj gazyk český, gakowýž w biblických a giných dobrých spisech se nalezá, a kterýž my sobě za obraz dobrého způsobu psánj wystawugeme, owšem sprostému českému bližšj než morawskému a slowáckému: ale i od našeho sprostého, zwláště, máme-li ohled na rozdjlné krage české země, znamenitě rozdjlný, tak že kdo se gemu z pjsem a knih nenaučil, gjm psáti nikoli způsoben nenj; ano každý

i prostonárodnj spisowatel, který se čtenjm knih dobře českých pilně nezanášj, břidilem hnusným ostáwá, a slawy dobrého spisowatele nikdý nedosáhne. Biblj kralická w Morawě powstala; Komenský, Žerotjn, Ctibor a ginj mnozj w staré literatuře co hwězdy prwnj welikosti se skwěgjcj, Morawané byli: Tránowský, Slezák; Čerňanský, Doležal, Hruškowic, Semian a mnozj ginj správně česky pjšjcj, Slowáci. Morawě a Slowensku pannonskému náležj i nynj mnozj z neylepšjch spisowatelů československých, gichž gména w historii literatury české po wěky skwjti se budau. Odkud, ptáme se, tito wšickni ušlechtilj Morawané a Slowené naučili se tak dobře česky, že lépěgi než tisjcowé rozených Čechů pjšj? Ne odginud, než odkud ostatnj částka česky pjšjcjch našich wlastenců, ze staré literatury české, a z nowých některých spisů podlé přjkladu onéno zhotowených.

Odstup to od nás, abychom neynowěgšj snahu o gazyk a literaturu slowenskau dobré paměti Bernoláka, a w šlepěge geho nastupugjcjch wýborných mužůw haněti měli; my raděgi upřjmně z toho se těšjme, že u gednowěrných bratrů našich w Slowácjch, w tom slowútném prwnjho křesťanstwa sjdle, odkudž ono swé paprsky i na českau zemi prostjralo, konečně gednau láska k národnjmu gazyku a literatuře domácj se probudila; diwjme se rekowné mysli, stálosti a wytrwánj gednoho muže, kterýž u swých kraganů w nepřjzniwých okolnostech sám takořka literaturu zbudil a gi obšjrným i na ten čas welmi správným slownjkem obdarowal: s podiwenjm a úctau hledjme na toho muže, který snad prwnj we swé wlasti o wyššj básnictwj se pokusiti směl, a hned Horacowu lyru w původnjch odách uchopil, hned za Virgilem, Ovidem i Homerem chwalně pokračowal, a pustiw se sám o swém wesle na epické moře, nowého zlatého rauna, — Swatoplukyady šťastně doplawal; ctjme w prawdě ony muže, kteřj welikomyslnau podporau nowé té literatury, stali se dobrodinci nesmrtedl-

nými swého národu, gichž péči i pjsmo swaté slowensky mluwjcj kragané gegich dlužni gsau. Wšecka ta gegich přičiněnjm wydaná i budaucně wydáwaná djla gsau obohacowánj literatury, a nowý zdrog čili pramen pro skaumatele slowanského gazyka, z něhož obzwláště my Čechowé, co neybližšjho nám hogně čerpati můžeme. A wšak kdyby pracowitý Bernolák byl českau literaturu důkladně poznal, o gegj rozšiřowánj se zasadil, a podobné pomocnjky a ochranitele nalezl, gistě by ranněgšjmu a množšjmu owoci on i kragané geho se radowali; a kdyby wšecka ta djla, gegich snaženstwjm spůsobená, české raucho měla, třeba látka slownj táž sama zůstala, gaký tu byl by přjrostek literatuře nám někdy s nimi obecné; za sto nalezlo by se tisjc čtenářů, a tak by desetkráte wjc užitku ten pracně štjpený strom wynášel. Gegich knihy potěšowaly by celé čtenářstwo české i morawské, a tak odměnně gedněch druhé; byl by wšechněm třem geden gazyk pjsemnj, zásobau wšech třj kmenů obohacowaný, byla by gedna literatura we wšech třjdách uměnj, snázegi wzrůstati a zkwětati mohaucj; kdežto každá literatura o sobě nedostatek spisowatelů i čtenářů newyhnutedlně trpěti, a tak každá neduživěti, a na wzdoru gednotliwým obětem a snažnostem wždy s chudobau, gestli ne mizinau a zkázau zápasiti musj. O, kéž tento hlas z upřjmného slowanského srdce pochodjcj nebude hlasem wolagjcjho na paušti! Kéž ti dobřj mužj wěc tu pomyšlenj swého za hodnau uznagj, a k naprawenj té škody wšeobecné přinesau tu welikau oběť: zapřenj sebe! Swornostj malé wěci rostau, neswornostj weliké se rozpadugj.

O ČESKÉM GAZYKU

ÚSUDEK LUKÁŠE HORNICKÉHO,

POLÁKA, STAROSTY WASILKOWSKÉHO A TYKOTINSKÉHO, W DRUHÉ POLOWICI XVI. STOLETJ.

(1830. Mus. Časop. III. 293.)

Lukáš Hornický, čili polsky Górnicki, wydal w r. 1565 spis, pod gmenem: *Dwořanjn Polský*, kterýžto spis podlé wlaského podobného spisu hraběte Kastigliona zhotowen, králi Sigmundowi Augustowi připsán, neynowěgi pak we Waršawě r. 1828 we »*Zbioru pisarzów polskich*« wytištěn byl

Wystawuge w dotčeném spisu obraz dokonalého dwořenjna, na týž způsob, kterým Cicero dokonalého řečnjka wypsal, a také w rozmlauwánjch Ciceronowým podobných. K wýbornosti dwořenjna náležeti prawj mezi ginými wlastnostmi také *wýmluwnost*, a tu přjležitost podala se gemu mluwiti o gazycjch, zwláště národnjm, kteréhož auplné známosti u dwořenjna žádá. W tom ohledu p. Kryský, geden ze spolku osob w té knize rozprawěgjcjch, takto se pronášj:

»Náš Polák, by gedno kus z domu wygechal, hned nechce gináče mluwiti, gedno tjm gazykem, kde trošku pomeškal: gestli byl we Wlašjch, to za každým slowem: *Signor;* gestli we Francii, to: *Par ma foi;* gestli w Hispanii, to: *Nos otros caballeros;* a časem druhý, ačkoli nebude w Čechách, i gedno že hranici Slezkau přegede, to giž gináče nebude chtjti mluwiti, gedno po česku; a čeština, wj to bůh, gaká bude. A gestli mu řekneš, aby swým gazykem mluwil: to powjdá, že zapomněl; anebo že mu se přirozený gazyk prawdiwě hrubý widj: čeho dowodě, wyrwe gakés staropolské z Bohorodice slowo, a českým gakým hladkým slowkem ge přebige, aby swého gazyka hrubost a cizjho pěknost pokázal: na

konec i s tjm na plac wygede, že skoro každý w Polském gazyku řečnjk Českých slow mjsto Polských užjwá, gako by to bylo na schwal dobře.«

»Nenj, co by tu mohlo se ljbiti, když někdo, mage wlastnj Polské slowo, zawrhna ono, wypůgčj na mjstě geho z cizjho gazyka, a mjsto »*Stanów* koronných« mluwj *Stawy* koronné; nebo to gest neginače, gedno gako kdyby kdo Poláky wyháněl ze země, a Čechy do nj přigjmal: w čem gaký by byl rozum, widj to každý. Prawda to gest, kdyby slowa Polského nebylo na tu wěc, kterau by Polák okřtiti měl, aneb w přetlumačenj z gednoho gazyka na druhý potřebowal by cizjho slowa: netoliko nehanjm, ale z tak podobného mluwě našj gazyka, gaký gest Český, wzjti mu dowolugi. Tak to podobno naši řečnjci Polštj slawnj činili; čemuž nerozuměgjce dnešnj, gali se nestydatě w swůg gazyk klásti diwná slowa cizozemská, a mjsto slow wýborných Polských stawěti Česká, dobře než naše podlegšj. Zatjm to gde, že těm nowým Ciceronům málo rozumjme, a tomu prosto nic, co nám kdy w pjsmě podadj. I mněgj oni, by to byl neywětšj rozum tak mluwiti, anebo tak psáti, aby málo lidj, aneb žádný nerozuměl, w čemž gak blaudj, znáte páni sami.« (Potom mluwj pan Kryský wůbec o srozumitedlnosti w mluwenj i w psánj, což zde pomjgjme).

Na čež p. Lubelský: »Nynj mi to Pane Kryský powěz: když gazyk náš Polský nenj práwě dokonalý, (i pamatugi gá, kdy u dwora takowého řečnjka chwáleno, kterýž we swau řeč neywjce češtiny mjchal), gakým gazykem dwořenjn nastawiti swého má: gestli Českým, či Ruským, čili Charwatským, anebo Slowanským; anebo gestli mu též wolno starodáwné a práwě giž umrlé Polské slowa zkřjsiti, kde by se které sgjti mohlo. Nad to, že latinská mluwa gest u nás welmi pospolitá, wolno-li též dwořenjnu časem mjsto Polského slowa latinské wložiti. K tomu též i to bych rád wěděl, který gazyk

z těch wšech, které s našjm magj přjbuzenstwj, gest neyčistěgšj.«

»Abych na to slušně odpowěděl, (dj p. Kryský), musjm trošku wýše počjti. Napřed tedy abyste wěděti ráčili, náš gazyk nenj sám w sobě starý, ač gjm dáwno Poláci mluwj, ale urodil se ze Slowanského, gako Český, Ruský, Charwatský, Bosněnský, Srbský, Bulharský. — Bulharowé přigawše litery od Řeků̊w, a přičiniwše gich něco, a druhé předělawše, počali psáti prwnj gako tako: gednak předce pilnostj swau přišli k tomu za časem, že mnoho pjsma Božjho na swů̊g gazyk přeložili. Tu giž ten gazyk dobře bohatšj než náš býti musj: a odtud, že dáwněgi w něm psáno, než w našem. Od Bulharů̊w potom Racowé, Srbowé, Rus, i ginj pjsmo wzali. Nastalo zase pjsmo České z latinských liter, giž cos polerowanégšjho, odtud podobno, že Čechowé gsau w sausedstwu s národy neprostými; ti hned spůsobněgi, umělegi, ozdobněgi, zachowagjce gakés protahowánj w slowech, podobné latinskému wyslowenj, mluwiti počali. I odtud urostla gim ta sláwa, že gich gazyk měl by býti owšem než náš čistěgšj. Gakož podobno bohatšj než náš býti může, a to odtud, že dřjwe k nim i pjsmo i nauky přišly; ale o pěknost geště to nechať wisj na wýroku. A tak přistupugjc k wěci, když dwořenjnowi slow Polských nestane, dobře učinj, že půgčj z Českého gazyka rychlegi než z druhých, a to proto, že giž ten sám u nás gest wzácný a počjtaný za neyčistěgšj. — Ale kde by se slowo gaké nahodilo w českém, které by bylo přjtrudněgšjm, a na to mjsto bylo-by nebo Ruské neb Charwatské, neb Srbské lehké Polákowi k wyrozuměnj, tam w té mjře bude lépěgi dwořenjnowi wedlé swého zdánj obrátí z těch druhých lehčegšj a sličněgšj slowa, a zanechati Českého. Wšak to wšecko záležj na geho wlastnjm rozsudku, aby uwážil, které slowo wjce slaužj ušim Polským, které značněgšj, které zřetelněgšj, které wlastněgi wěc opisuge. —

Naposledy M. Pane, ráčjš mne ptáti: Který by mi se z těch gazyků z Slowanského powstalých neyčistěgšj widěl: newjm gak na to Wašj Milosti odpowědjti; neboť w té mjře nečinjm dosti sám sobě. Český gazyk gest pěkný, ale gakoby trošku mazliwý (pieszczący), a mužowi málo přjstogný; Ruský zase surowý; Rácký, Srbský, Charwátský, Bulharský giž magj cos pohanského, nebo se od Turkůw nakazili. Náš též Polský zdá se trudný, a gakoby člowěk celau hubau a snahau mluwil. Gá w tom newjm co powědjti, i owšem wolil bych ptáti se koho, který gazyk na swětě neyčistěgšj.« (Tu přegde rozmluwa na gazyk Řecký a Latinský gakožto neywzdělaněgšj).

Toto sprostičké o našem gazyku pronešenj přjčinu podati může k důležitému o něm přemyšlowánj. My zde maudrému, gak se prawj, napowědauce, gen toho podotkneme:

a) Připomenauti slušj, že tento wýpis z Hornického schwalně do slowa téměř ne tak přeložený, gako raděgi wyňatý, a wždy, gakož se naděgeme, Čechům lepšjm srozumitedlný gest. Podobnost gazyka Polského s Českým za onoho wěku byla mnohem wětšj než nyněgšj, proto, že od té doby každý z těch dwau gazyků swau cestau u wzděláwánj se pokračowal, djlem z sebe se wywjgegjce, djlem formy giných gazyků sobě osobugjce; w čemž posledujm Český tjm se zwláště odlišil, že mnohem wjce z powahy Německého gazyka přigal, než Polský; což ne tak nám Čechům patrno, gako giným Slowanům o našem nářečj poněkud přemýšlegjcjm.

b) S potěšenjm zagisté každý Čech dočjtá se tuto, že byl někdy čas, kde i geho gazyku dostalo se za hranicemi známu a wáženu býti w té mjře, až i nad přjlišným oblibowánjm geho tam od wlastenců horleno. Toho tušjm netřeba se wjce obáwati; ale tolik sobě i nynj i budaucně Český gazyk sobiti může, aby, gako

gemu wzdělaněgšj slowanská nářečj ku pomoci slaužj, tak on gim opět swým bohatstwjm, swau hladkostj a braušenostj mnohonásobně k užitku prospjwage, swau u nich platnost zachowal, čehož gen mnohostranným, gako za našeho wěku počato, literatury wzděláwánjm dosáhne.

c) Kterak se to postawenj gazyka Českého k druhým Slowanským od té doby změnilo, wůbec známo gest, a giž Weleslawjna, wida, gak daleko w literatuře Poláci za swého Sigmunda Welikého pokročili, nad tjm taužj, že Čechowé wáhawěgi postupugj. Kdyby Hornický dnes psal, podobno, že by i o giných nářečjch Slowanských, zwláště o Ruském a Illyrském, gináče saudil. —

d) Že Hornickému Český gazyk mazliwý, zženštilý, neb, gak on prawj, pěštjcj zdál se býti, toho přjčina gest ne giná, než že Český gazyk mezi Slowanskými, práwě gako Atticky mezi Řeckými, užjwánjm wyššjch samohlásek gakausi měkkost a tenkost sobě oswogil, která nezwyklému, a gako Dorickému, na plnost a hlubokost zwuků nawyklému uchu snadno nadsazenau, pěštěnau, maznawau zdáti se může; což i podnes mnozj mezi Slowáky a ginými s námi pobratřenými národy hlasowé, do prawočeského zwuku swau neljbost gewjcj, potwrzugj. A wšak žádati, abychom my Čechowé k hlubšjm hláskám docela se nawrátili, gest žádati, abychom, ať tak djm, od atticismu odstaupili, a k ginému nářečj se uchýlili; což my, ostatně každý Slowanský dialekt w rowné wážnosti magjce, za nepotřebné a že našemu uchu odporno, za neradné, a literatuře našj škodliwé uznáwati musjme.

e) Co konečně o mjrném přigjmánj slow ginoslowanských do Polského gazyka powěděl spisowatel, a zwláště z Českého, gakožto neybližšjho, — to rozumno a sebau samo chwalno gest, a snadno na Český gazyk, odkudž by tento pomoc bráti měl, obráceno býti může.

O KLASSIČNOSTI W LITERATUŘE
WŮBEC A ZWLÁŠTĚ ČESKÉ.

(1827. Mus. Časop. I. 29.)

Literatura každého národu w čase prodlauženém nestegné, to gest wjce méně dobré, plody wynášj, z kterých ony, gežto neylepšj býti se widj, obyčegně gmenem klassických spisůw se nazýwagj. I naše téměř tisjciletá česká literatura, prošedši rozmanité doby, a zakusiwši moci negedné, gak od nábožcnstwj tak od správy obecné, zagisté w počátku, prostředku a konci swém rozdjlná gest materij a formau. Gak dalece ona klassičnau slauti, a kterak té chwály, gest-li gaká, dowršiti může, gest otázka, na kterau ne wšickni gednjm hlasem odpowjdagj. Gedni giž dokonalé mezi námi klassiky widj, a dle domněnj gegich Ciceronů, Liviů, Horaciů a g. máme bez nedostatku; druzj na některém ze staršjch wěků lpěgjce, wšjm, což nowého gest, bez rozdjlu pohrdagj; ginj konečně, podlé swého srdce žádosti, sebe a swé přátely a kdo gich kdy pochwálil, za klassiky pokládagj, ostatnj wšecky pod klassu, to gest, pode wšj cenu stawjce.

Hodno tedy bude o klassičnosti wůbec i obzwláštně české, a o důležitosti gegj tuto několiko slow pronesti, s užitjm k tomu poněkud, co o té wěci geden z lepšjch spisowatelů německých powěděl [1]). Neboť poznánj sebe gest wšeliké dokonalosti počátkem.

Klassický neb *klassičný*, gakoby *třjdný*, (pocházegjcj od slowa classis, *třjda*), Latinjkům tré znamenalo: 1) potahmo na třjdy lidu Serwiem Tulliem ustanowené tolik, co měšťan z prwnj třjdy, neybohatšj, neyobzwláštněgšj; 2) potahmo na wogsko tolik co wogenský, bogowný: classicum canere, znamenj ke shromážděnj se, k tahu,

1) Pölitz w knize: Das Gesammtgebiet der deutschen Sprache. Leipzig 1825.

k bogi dáti; 3) potahmo na loďstwo neb koráby tolik, co lodnj, korábnj, n. p. classicum bellum, classici milites. My béřeme slowce classicus, gak ge bral Gellius (Noct. attic. XIX, 8.): e cohorte illa duntaxat antiquiore, vel oratorum aliquis, vel poetarum, id est classicus assiduusque aliquis scriptor, non proletarius. Rozumjme ge tedy na spisowatele, kterýchžto hlas w literatuře tak rozsuzuge a rozhoduge, gako w Řjmě mohowitěgšj měšťané we wěcech obecnjch rozsuzowali a rozhodowali. *Klassičnost* nám znamená uměleckého djla w swém způsobu dokonalost, kdež se materie s formau pronikagj a w geden celek swrchowaný splýwagj. Mluwnická spráwnost a řečnická ozdoba negsau k tomu dostatečny; w klassičném spisu pohledáwá se netoliko gasnost mluwy a spogená s nj čistota, wlastnost a určitost wýrazů, ale také ukončená krása a gednota, nebo sauhlasná mjra a ličnost wšech částek.

Tato klassičnost gest gakoby kwět neb raděgi owoce dlauho zrostagjcjho štěpu národnj literatury. Prawý genius owšem činj i zde wýmjnku; on předbjhá wěk swůg a gjmage swé sauwěké mocj neobyčegnau, dáwá spolu budaucjmu wěku zákony: ale *doba klassická* literatury a gazyka nepowstáwá gednjm nebo druhým spisowatelem wynikagjcjm, ani wzděláwánjm prospěšným gednoho neb druhého pole literatury, n. p. básnictwj, anobrž znamenitým množstwjm spoluwěkých, wýtečných, půwodnjch hlaw, a zdařilým wzděláwánjm wšech, anebo skoro wšech hlawnjch forem spisowatelských — básnictwj, prostomluwy a řečnictwj. Takowáto doba klassická teprwé poswěcuge národnj literaturu, a spolu na budaucnost klade pewný základ weškerému duchownjmu i mrawnému wzdělánj a mluwě bohaté. Nebo gen tenkráte, když spisowé nepochybných klassikůw národnjch we wyššjch okresech společenstwa se čjtagj, ale také prostřednjm ano i njzkým stawům k obzwláštnjmu wzdělánj a ke spráwě i řjzenj duchownjmu základem gsau; gen tenkráte, když to, co

práwě klassičného gest w národnjm básnictwj, w ústech zástupu obecného žige, u wyučowánj mládeže přecházj, a w rowné mjře žiwaucj a zkwětagjcj pokolenj pozdwihá, nadechuge, proniká; gen tenkráte plodj se wšestranná literatura národnj, weliká k nj wážnost, a obgewowánj se též literatury we weškeré činnosti národu. To pronášeli za starodáwna Řekowé a Řjmané, to w nowěgšjch časech pronášegj Italowé, Španielé, Frankowé, Brittowé, to Němci, Polané a Rusowé. Cervantes, Tasso, Petrarcha, Ariosto, Racine, Corneille, Shakespeare, Thomson, Pope, Schiller, Göthe, Kochanowský, Krasický, Mickiewič, Lomonosow, Deržawin, Karamzin, Puškin a giná slawná gména, žiwa gsau w ústech každé wzdělaněgšj osoby těchto národů, a nepřehledná gest moc i působenj takowýchto klassiků w rozwjgenj a wzděláwánj dorostlých i dorostagjcjch pokolenj. —

W klassičnost a w literaturu wůbec neywjce působj spráwa obecná, náboženstwj, duchownj wzdělánj a mrawy. Čjm wolnomyslněgšj gest wláda, čjm wjce, nepodporugjc wládařstwj luzy, obecnau swobodu wštěpuge a utwrzuge, čjm lehčegi duch lidský pod přiměřenau časům spráwau, wynakládánjm wšech duchownjch i tělesných mocj národu se pohybuge a mnohostranně wzděláwá: tjm rychlegi rozwjgj se gazyk, tjm dřjwěgi národnj klassikowé zlatý wěk literatury přiwodj.

Čisté, ušlechtilé náboženstwj mluwu lidskau mocně powyšuge, a k wyznamenánj prawd, nadsmyslnému a netělesnému swětu náležegjcjch, hognost ponětj odtažených w řeči rozwjgj, nedostáwagjcjch se gazyku, kdež národ na stupni cele smyslného náboženstwj a obřadu stogj.

Duchownj wzdělanost národu, wisjcj od plozenj um a wěd [2]), má-li k dokonalenj gazyka patrně přispjwati, žádá, aby mezi umami obzwláštně básnictwj a řečnictwj,

---

2) *Wěda* (wěděti) gest učená wědomost, scientia, Wissenschaft; *uma* (uměti) gest uměnj, zwláště krásné, ars, Kunst.

a mezi wědami libomudrctwj a dĕgepistwj kwětlo. Obecenská, sebe uhlazenĕgšj mluwa nestačj dosaditi wyššj sjly gazykowé u wystawenj básnických, libomudrckých a dĕgepisných předmětů. Žádný gazyk w celém okresu swém klassičným nazwán býti nemůže, který toliko básnjky a řečnjky, ne pak i libomudrce a dĕgepisce w řadu swých klassiků počjtá. Při čemž pozorowati slušno, že wlastnost a klassičnost gazyka tjm wýše staupá, čjm wjce lyričtj, dramatičtj a epičtj básnjci předměty zpěwu z prostředku žiwota, z dĕgůw a z ducha národnjho čerpagj, čjm wjce oheň politických řečnjků z nadšenj a lásky k wlastenské správě wycházj, a čjm mnohostrannĕgšj a zagjmawĕgšj gsau strany dĕgů národnjch, na kteréž dĕgepisci zřetel wlastenců obracegj. Tudy a gen tudy patrno, proč Homér wýše stogj nežli epik Virgil, proč libomudrci Řjmštj daleko za Řeckými zůstali; proč ale političtj řečnjkowé obau národů na rowném stupni klassické dokonalosti se zgewugj, a i dĕgepisci gegich klassičnostj w celosti sobě rowni se nalezagj. To samé ukazuge se w nowých časech. Italie má swé básnjky a swého Guicciardina: wlastnjch filosofů a politických řečnjků nepoznala. Podobným způsobem Francauzská literatura, bohatá na básnjky, počjtá některé wýborné politické řečnjky a dĕgepisce, ale gegich eklektické filosofii nedostáwá se hlubokosti, bohatstwj a osobliwosti. Brittowé magj básnjky, řečnjky a dĕgepisce, gen we filosofii gsau za Němci. Němci pak také honositi se mohau swými filosofy, básnjky a historiky, ano i w duchownjm řečnictwj nad giné mnohé předčj, a wšak w politickém řečnictwj za Britty a Franky stogj.

Na posledy mrawy w klassičnost mluwy národu znamenitě působj. Gsau-li mrawy prosté a čisté, gest i mluwa šlechetná a čistá; klesagj-li mrawy w rozličných stawjch společnosti obecné, tratj mluwa swau wnitřnj důstognost, byť i na wtipowé hřičky a obogetnosti, ukrýwagjcj pod zewnitřnau slušnostj nemrawnost, přebohata byla.

W určenj klassičnosti mimo to zřetel mjti náležj na wzdělanost gazyka, a na rozdjl, žiw-li on či mrtew. Wzdělaný gazyk sluge ten, který w ohledu na materii a formu dokonalý gest. Co do materie takowý gazyk postačuge k wystawenj wšelikého předmětu, k wyznamenánj wšelikého stawu a wztahu wzdělanosti národnj, gak we fysickém, tak rozumowém (intellektualnjm), krasocitném a mrawném ohledu. Každý staw domácjho i obecného žiwota, každé ponětj, každý cit a každé snaženj wůle nalezá dostatečné i auplné wygadřugjcj slowo, které buď půwodně gazyku tomu náležj, buď z ginécho přigato, ale dlauhým užjwánjm zdomácněno gest. Co do formy wzdělaný slowe gazyk, když cele rozwitý gest a postačitedlný ke wšem formám prosaickým, básnickým i řečnickým. Naproti tomu známka newzdělaného gazyka gest ta, když w některém, když we wjce, nebo w každém wztahu na materii nebo na formu nedostatečným a nedokonalým býti se nalezá. Přjčina toho býwá, buď že národ gazykem tjm mluwjcj po wšechnu dobu swého politického bytu neměl přjležitosti a potřeby moci swé duchownj swobodněgi rozwinauti, anebo že se gazyku geho nedostalo onoho postupu u wzdělánj, gakowýž w každém wzdělaném gazyku znamenáme. Postup onen záležj w tom, že neyprwé básnjci z prostředku národu powstáwagj, a gazyku bohatstwj, nowoty w slowech a spogowánj, blahozwučnosti a národnosti udjlegj; že k básnjkům přípogugj se libomudrci, gimiž gazyk sprawnosti, určitosti a rázu wědného we wšem okresu, i bohatstwj nabýwá; že po těch následugj řečnjci, kteřj nalezenau a filosoficky spořádanau hognau zásobu mluwy k okresům nábožného a politického žiwota wztahugj, až na konec dějepisci gazyk giž co wycwičený a cele wzdělaný nástrog naleznau, by geho pomocj wšecky wztahy a úkazy wnitřnjho i zewnitřnjho národnjho a obecnjho žiwota w žiwém obrazu wystawili.

Z wyhaslých gazyků nám toliko ti důležiti gsau,

w kterých pjsemné památky, a sice z wěku duchownj i politické dospělosti národu se zachowaly. Mezi těmi (ano neystarśj Indické literatury známost ne wele posud w Ewropě rozšjřena), wždy geště řečtina a latina prwnj mjsto magj. W spisowateljch Řeckých a Řjmských spatřugeme postupugjcj wzdělánj gazyka w rozličných dobách, a weliké giž we starožitném swětě býwalé bohatstwj rozmanitých forem básnických, prosaických i řečnických, a spolu obraz wzdělánj gich i wýše politické. Zde gsau básnjci, filosofi, řečnjci a děgepisci, kteřj wšem wěkům za klassiky platj, a kteřj swau důstognau prostotau a krásau, welikým, mnohoobsáhlým smyslem a plastickau dokonalostj ke wzdělánj a dobytj podobné klassičnosti napotomnjm národům nesmjrně poslaužili. A wšak wzdělánj klassické nowěgšjch národů nenj bez obzwláštnosti, aniž pauhý oblesk staroswětské klassičnosti. Rozdjlnost země, náboženstwj a spráwy obecné dalo také obzwláštnj ráz nowěgšjmu wzdělánj, a utwrdilo samostatnost geho na wěky. Pročež klassikowé nowěgšj w gazycjch k zlatému wěku dospělých nestogj ani pod klassiky starožitnými, ani nad nimi, ale wedlé nich w rownosti; gelikož rozdjl wěků a národů, ku kterýmž tito wzornj spisowatelé náležegj, šetřjn býti musj.

Žiwý gazyk gmenugeme ten, kterým národ wůbec mluwj a pjše, a který nese osud národu toho wzhledem na celé wzdělánj a spráwu. W žiwém gazyku tedy wystupugj klassikowé, gak brzo gazyk ke wšem předmětům domácjho, společného a obecného žiwota, a ke wšelikému aučelu wědy a umy rowně zdokonalen, a we wšelikých formách prostomluwy, básnictwj i řečnictwj wzdělán gest. Zlatý wěk gazyka padá w tu dobu, když národ we swém fysickém, rozumowém (intellektualnjm), krasocitném a mrawném wzdělánj neywyššjho stupně dokročil, a wzdělánj toho obraz w dokonalých (klassičných) formách wystawuge. Neboť gakož ku prospěchu gazyka potřeben gest prospěch národnjho wzdělánj: tak zase

rychlý pokrok gazyka nápomocen k rychlegšjmu pokroku we wzdělánj.

Na to wšak pamatowati slušj, že klassičnost w žiwém gazyku z giného ohledu považowána býti musj, nežli we wyhaslém; že wůbec klassičnost ona toliko w gisté mjře platj, potažitá (relativnj) gest. Neboť w žiwém gazyku to možno, že nastaupj doba, we které literatura wyššjho wzdělánj a dospělosti nabude, tak aby klassikowé gegj nad klassiky dřewnjch wěků daleko předčili. A protož o klassičnosti literatury, o rozdjlných dobách a zlatém gegjm wěku, toliko po wyhasnutj národu konečný úsudek wynesen býti může. We wyhaslém gazyku klassictwj pokazuge se gakožto celek ukončený, we swé stupně neboli wěky oddělený, stálý, pewný, neproměnitedlný: w žiwém gazyku to samé klassictwj wygewuge se gakožto celek žiwau posawad působjcj silau utwořený, wždy geště ku wětšj dokonalosti zragjcj a dospjwagjcj.

Český gazyk ten zwláštnj a nešťastný osud měl, že po celý swého se rozwjgenj čas o samostatnost a gako o žiwot zápasiti musil se dwěma ginýma, latinským, swau ukončenau wzdělanostj a přigatau od náboženstwa důstognostj gemu w swětle stogjcjm, a s německým, pro politickau přewahu bljzkých, podnikawých Tewtonů gemu nebezpečným. Protož gen na krátké doby, a to ne bez násilj a necele w samowládě se udržowal. Auplná historie literatury w Čechách zawjrá také literaturu latinskau a německau. Česká, wlastně gen částka celku toho, sama sebau rozpadáwá se na tři epochy, z nichž prwnj wztahuge se od počátku literatury až do 15 stoletj; druhá odtud až do 17ho, a poslednj odtawad až na naše časy.

Prwnj epocha, obsahugjcj nikdý dosti neoceněné zůstatky neystaršjho básnictwj, we swém způsobu klassické, ale na několiko druhů saužené, nemůže pro nedostatek ostatnjch gak básnických tak prosaických a řeč-

nických druhů wlastně epochau klassickau slauti. Gazyk sám té epochy, ačkoli slowenštěgšj než kdy napotom, giž nynj zastaralý a od nowé češtiny znamenítě rozdjlný gest. Gest to penjz z čistého, drahého kowu, ale se starým rázem, toho wěku neberným, a—přjliš w malém množstwj, by běžnau minci zastati neb zapuditi mohl.

Druhá epocha literatury ráz gazyka až dosud trwagjcj ustanowila, a zwláště poslednj gegj polowice, obyčegně zlatým wěkem zwaná, znamenitá gest plody rozličnými w poli historickém, lékařském, práwnickém a zwláště bohomluweckém; ale básnictwj gegj, co do krásy, za staršjm wěkem zůstalo. Mimo to tma powěrečnosti, hadactwj, astrologie, alchemie, celau tehdáž Ewropu krygjcj, na plodech literatury našj tehdegšj rowně ležj. Giný k dokonalosti klassické nedostatek literatura z té epochy nese ten, že pauze prostonárodnj gest. Nenj gj to na snjženj; neboť toho času téměř nikde w Ewropě giné literatury w národnjm gazyku nestáwalo, kromě prostonárodnj, proto že wšudy tehdáž wyššj nauky a wědy w latině se přednášely a wzděláwaly. Aniž w sobě wada gest, že prostonárodnj byla, ano každá klassická literatura také prostonárodnj stranu mjti powinna, má-li do žiwota národnjho wcházeti; ale to wada, že wědné strany rowně potřebné neměla. Odtud pošlo, že gazyk český, ačkoli ostatně bohatý, ohebný, předce ani pro wyššj básnictwj, ani pro filosofii a saustawné wědy uzpůsobiti a wzdělati se nemohl, bez čehož prawá klassičná doba gazyka i literatury nikoli powstati nemůže. Tu wadu, gakož dotčeno, wšecky literatury Ewropegské na onen čas wjce méně nesly. Teprwé w 17. stoletj národnj gazykowé nad zletilým práwem wzdělané latiny wjtěziti počali, a zwláště Italowé záhy, pak i Francauzi, Angličané a posléz Němci swůg domácj gazyk za hlawnj wzdělanosti nástrog slušně wyzdwihli; kteréhož štěstj Čechům pro dosti známé okolnosti nedostalo se. Má-li tedy česká literatura s ginými Ewropegskými na spra-

wedliwau wáhu položena býti, neginak to státi se může, než do oněch dob, to gest do 17. stoletj; a tu směle řjci můžeme, že tehdegšj naše literatura, ačkoli w celku swém prawé klassičnosti nedosáhla, předce chwalitebné mjsto mezi sokyněmi swými zasluhowala, a co do čistoty gazyka, mnohé giné přesahowala. Gméno tedy zlatého wěku, které zwláště literatuře za Rudolfowých časů podnes se udělugé, neznamená nic giného, než že ten wěk mezi ostatnjmi wěky neywjce plodů wlastenské literatury wynesl, a co do gazyka, posud zákonem zůstáwá, gelikož napotom wzdělánj geho wjce nepostupowalo, ale owšem klesalo. A potud my dobře srownáwáme se s těmi, kteřj na tom ustrnuli, abychom ginak nepsali, než gak psali Weleslawjnowé, Komenštj, Kocjnowé naši, ano gistě při wšem snaženj swém gich čistotau a wlastnostj gazyka převýšiti, ba ani dostihnauti mocni negsme. Wšak s těmi, kteřj domnjwagj se, že zlatý onen wěk byl také wěk swrchowané klassičnosti weškeré literatury, kteřj mněgj, že ani neslušj o wěcech česky psáti, o kterých se za krále Rudolfa nepsalo, kteřj chyby a wady onoho wěku podobně gako geho ctnosti sobě w zákon wystawili; kteřj myslj, že nižádné gakkoli gmenowané oprawy buď we způsobu mluwenj, buď we způsobu psánj neslušj přigmauti nad to, co oni stařj zawedli a užjwali, kteřj w ničem ani o wlas od oněch starých uchýliti se nechtj, ačkoli nás dwě stě let od nich dosti uchýlily,— s těmi srownati se nemůžeme a twrdjme, že buď gest nám úsilně za přjkladem giných národů postupowati ku předu, buď wšeho tak nechati a podati se wšepřeplawjcjmu cizjch literatur náwalu.

Nowá literatura Česká gest plod některých milownjků, kteřj, nepřátelům na urážku, swogjm newděk, sobě často na škodu, přinášegjce drahé oběti wlasti a přirozenému swému gazyku, gi až posud zachowali, ač gen mezi žiwotem a smrtj, od kteréž posledni gj toliko spogená mnohých snažnost uchrániti může. Učinili w prawdě

tito podnikatelé ku podiwu mnoho, a w negednom ohledu nad předešlé wěky wynikli; zásluhy gegich, gimžto mnozj newděčnjci toho času rozuměti nechtěgj, budaucj časowé zagisté uznagj: a wšak, má-li k wyššjmu žiwotu a zniku literatura přigjti, daleko wjce zbýwá, než činěno gest. Potřebj starati se o to, aby dobrý, bohu i wládě ljbezný duch a prawý národnj smysl, který welice utuchl, opět se zkřjsil a zmáhal; potřebj nezištné, bezzáwistné aučinnosti wjce zkušených maudrých spisowatelů; a wůbec mrawného wyššjho wzdělánj, a dobyté tudy důwěrnosti a podpory weřegné; potřebj snahy o prawau gak gednotných spisů tak celé literatury klassičnost, o dokonalé wšeliké wědy a umy wzdělánj, odkudž by napotom gako krew ze srdce do žil tělesných, tak wědomost wšeliká a wzdělanost do prostonárodnj literatury wplýwala, a tak literatura naše, co možné, ze žiwota wycházela a do žiwota národnjho wcházela; slowem potřebj nám we wšech formách poetických, prosaických i řečnických gak obsahem tak slohem dokonalých půwodnjch spisů bez nedostatku, klassiků klassikům ginonárodným podobných, které, přičinj-li se o to národ, swoge doba i u nás wynese.

Tento buď našich pracj weliký aučel; aučel, který wšecku práci, pilnost a snaženj zasluhuge. Neboť od něho wisj zachowánj toho, kterým se zůweme, národu. Národ, (dj Pölitz), který wywedl klassiky, může pogjti, ale řeč geho zůstane; na proti tomu národ nemagjcj klassikůw, neslawně pocházj, a rychlegi mizj w praudu wěků, než národ, který we wzdělánj a w řeči swé wjce chowá, nežli zemi, na které bydlj. Nechať země ta změnau časůw ginym obcem wlastnj bude, klassikowé, kteréž nesla, až do skonánj swěta gmenowáni budau po tom národu, který ge zplodil.

O BEÁNJCH [1]) AKADEMICKÝCH.

(1832. Mus. Časop. I. 54.)

Býwal starý obyčeg při wstupowánj do liternjho uměnj zkaušeti nowáčky rozličným, někdy wtipným a směšným týránjm. Tak pjše Řehoř Nazianzenský w řeči swé dwadcáté, o způsobu, kterak za geho času w Athenách wjtáni, uwáděni, neb raděgi nabjráni býwali ti, kteřjž tam poprwé do učenj liternjho přicházeli. Neyprwé, prawj on, takowého nowáčka pozwal k gjdlu některý přjtel, neb kragan, neb geden z žáků sofistům oddaných, potom wšak geg wšickni haněti počali a wšeligak týrati, hned hrubšjmi hned tenšjmi šprýmy, gakož geg wzdělaněgšjho neb surowěgšjho býti znamenali; naposledy wedli přes náměstj k láznjm, w páru předcházegjce, a tam křikem, posunky, tlučenjm na dwéře strachugjce, až pak do lázně geg wpustiwše swobodna učinili, a z lázně wycházegjcjho již co druha a přjtele wjtali. Aučel toho byl okrocenj mysli (*συστελλειν το φρονημα*) a gako podmaněnj nowáčka.

Obyčeg ten s uměnjm přešel w prostřednjm wěku na University w Ewropě založené, Pařjžskau, a podlé nj na Pražskau a giné. Nowj žáčkowé museli se podrobiti gistým zkauškám trpěliwosti, a i peněžně wkaupiti se do towarystwa studentského. Na den bidellem weřegně prohlášený, a to s powolenjm professorů, sešli se do některé kollege staršj posluchači, a nowáčkowé, gimž beáni neb bejani řjkali, a kdež ge směšnými obřady uwáděli we spolek studentský, obyčegně gednoho některého z nich sobě za cjl střelám wtipu swého oberauce. Snad to byl tak nazwaný opat beánů

---

1) *Beán* = neuk, neokřesaný člowěk, snad od hlasu owčjho *be* nazwaný; porowney přjslowj: Ani *be* ani *me*; dle giných od Francauzského bejaune, gako becjaune, něm. Gelbschnabel.

(abbas beanorum), o němž u du Fresna zmjnka se děge. Při tom dána bywala i hra něgaká diwadelnj. Přjčina toho zwyku byla, aby se tudy nowáčkowé, gak prawjme, otesali, okřesali, ostřjleli, hrubost a hlaupost wšecku s sebe složili, a gako rohy sobě sráželi; načež latinské wýrazy: mores agrestes per beaniam relinguere, beaniam in hirco deponere, a samého toho gednánj giné gméno depositio (skládánj) ukazugj. Ale že puštěná mládežce podobná swoboda ráda w prostopašnost přecházj, nenj diwu, že giž Justinianem cjsařem posluchačům práw takowé hřičky zapowěděny gsau. (Sec. Const. de Pandectis).

Podobně w Čechách r. 1544 mistři učenj Pražského wydali zwláštnj rozkaz, aby se těmi, kteřj se tak uwáděgj mezi studentstwo, wljdněgi a mjrněgi, než před tjm, nakládalo, ze gména, aby se netýrali smradem shnilých a červy prolezlých pljcj, ohyzďowánjm a potjránjm twáři neb giných audů smolau tekutau, kwasnicemi, neb ginými nečistými a hnusnými wěcmi, které nechuť zbuzugj, a počestného muže nebo dobře zwedeného mládence uraziti mohau. (Cod. dec. phil. Fac. II. 332). Obraz takowého uwáděnj akademického do studentstwa zůstawil nám náš kragan Pontanus (Mostský) we swých pěknau latinau psaných předběžných cwičenjch (progymnasmata), wyhotowiw o tom zwláštnj rozmlauwánj, kteréž tuto swobodně w češtinu přenešené čtenářům našim se podáwá.

UWÁDĚNJ (DEPOSITIO).

Těch. O, proklatý den prwnjho dubna! Nikdý mi newygde z paměti. Což bych gá tomu dni rád oči wylaupal, tolik mi přinesl wzdychánj, tolik hořkosti. Zagisté poznamenám geg sobě černau známkau.

Hron. Čj to hlas obrážj mé uši! Koho tu na bljzku wolati slyšjm! Ty-li to Těchu?

Těch. Co ten chce?

Hron. Zdráw buď, co děláš?

Těch. Domů se ubjrám.

Hron. Postůgmež trochu. Proč se tak welmi hněwáš nad tjmto dnem, a na něg wěčně pamatowati se zakazugeš?

Těch. Proto, že gsem dnes trpěl strašné wěci.

Hron. Ay, co prawjš! trpěl strašné wěci? A gaké, prosjm? Skoro bych ale hádal, co to bylo.

Těch. Newjš-li, gaké náwěštj wywěšeno bylo na wratech Akademie?

Hron. Přjsný rozkaz bidellůw, kterýmž ohlásil beánům, aby o hodině dwanácté polednj, kdež obyčeg gest, dali se nagjti ke slyšenj a trpěnj toho, což sprawedliwost a slušnost žádá.

Těch. To samé náwěštj, prawjm, mně bolest a úkory mnohé způsobilo.

Hron. Řeknu swobodně, kterak myslјm. Nic tobě wjce než ginym zwláštnjho a trpkého gistě se nepřihodilo.

Těch. Probůh, gestliže takowým způsobem přigjmagj wšechny, lépe gest mnedle mezkářem neb skotákem než-li studentem učiněnu býti. A wšak s mými spoluškolnjky wljdněgi se dálo.

Hron. Nemysljm.

Těch. Ale gá mysljm, ano gsem očima widěl, a sám cjtil. Mne sobě gako lepšj zwěř wywolili, po které by, giných téměř nedbagjce, hnali se swými psy lowčjmi; a byliť to psi štěkawj, welmi dorážliwj a kausawj.

Hron. O té nehody!

Těch. Když gsem wstaupil, hned mne tu někteřj gménem *arcibeána* pozdrawili, ginj widliček, ginj ſjků podáwali, wšickni pak mne obletowali a škubali, gako ptáci sowu. Srdce mi klepalo strachem, a kormautila se mysl auzkostliwau péčj. Musil gsem ležeti znak, natažené bez pohnutj, gako mrtwý.

Hron. Co se tobě dálo?

Těch. Náčinjm tesařským, pilau, sekerau, oštěpačkau, bradaticj pěkně a podlé šnůry, to gest, podlé tlustého prowazu, gako nėgaké břewno k stawenj tesali mne, bigjce štědře hnáty, ramena, boky, ba co djm? celé tělo. Pročež gestliže mne štjhlegšjho spatřugeš, nežli wčera a přede wčjrem, nenj diwu, an gsem mnoho ztratil we třjskách ze mne odťatých.

Hron. W té samé djlně, nynj tomu tři léta, poznal gsem gá welikau bjdu.

Těch. Holili mně bradu ti dobřj holiči, ano mi se brada geště nespe; myli mi hlawu studenau wodau, kterau gsem sám z kuchyně w měděné a nešwárné nádobce přinesti musil; ze které geden nezbednjk, gda mi po boku, twář mi rukau swau pokropowal, a kolenama mne postrkowal. Potom česal tak tenkým hřebenem, že gsem hrábě to býti domnjwal se. Zpomněl gsem na Polyféma, o němž Ovidius pjše, že se takowým hřebenem česáwal. O ručnjku, kterým mne utjrali, co řjci mám, ano z lázně a hřebenu domysliti se snadno o geho hladkosti a měkkosti.

Hron. Co bylo dělati? trpěti, neboť kdoby se opjral a bránil, neprospělo by wjce, než kdyby wodu w moždjři tlaukl.

Těch. I chlapci dwaupjdnj urauhali se mi, luskagjce mi w obljčeg, a dáwagjce štilce.

Hron. Stawěl-lis se, gako by se hněwal, čili prosil, aby se nad tebau smilowali?

Těch. Stawěl-li gsem se? nestawěl, ale hněwal se z toho srdce, a upřjmně žádal, aby pomněli, že člowěk gsem, ne howado. Ale ti nešlechetnjci, čjm gsem wjce prosil, tjm hůře dotjrali, tjm úsilněgi týrali, nadáwali, ledačeho spjlali, štilci z nowa okrýwali. Wěru zdálo se, ano gehně octlo se w stádě wlků.

Hron. Toť bych rád byl při té komedii.

Těch. Nebyla to komedie, byl to skřipec nebo tur

Falarisůw. Ach, gak mne wšecko bolj, tak gsem utáhán, usmýkán a stlučen. Ano (neslýcháno) za takowé úkory a potupy gako za něgaké dobrodinj newjm co gsem na penězjch platiti musil, děkowati a přisáhati, že toho na koni nikdý mstjti nebudu. Kdybych nebyl přisahal, nestogjm za to, že bych některému z pilněgšjch týratelů mých rownným za rowné neodplatil. Co gsem žiw, nic mne tak nemrzelo gako to.

Hron. Co se stalo, ne ze zlé wůle a nenáwisti, ale z lehkosti a pro stropenj smjchu stalo se. Odpusť, a pomysli, že i ginj podobného cosi nesli posawad, a ponesau budaucně.

Těch. Těžko gest, co radjš. Poslyš ale klam podiwný. Přinesli mi kalamář na saustruh dělaný, s pérem a papjrem, a kázali psáti. Gá chtěge kalamář otewřjti, nemohl gsem, neboť zátka nebyla zastrčena a k wyndánj, anobrž wše djlo bylo z gednoho kusu, gak prawjm, na saustruh učiněné. Tu wyskočj geden, a mne klepna přes prsty, řekl: Pro pána krále, ten beán geště neumj otwjrati kalamáře. Wšickni se počali chechtati. O, což bych rád chlapu tomu byl kygem hlawu natřel, aneb aspoň twář pěstmi pohladil, tolik chutj gsem w ruce cjtil.

Hron. Mjrně tu s tebau naloženo, ha, ha! Newzal bych za to sto zlatých, abych se s tebau dnes nesešel. Geště něco bylo?

Těch. Bylo a mnohem horšjho.

Hron. Powěz mi to, rád uslyšjm.

Těch. Něgaký šibeničnjk strčil mi nepatrně do kapsy u kalhot psanjčko, gako od matky mně poslané, kteréž on wytáhna přede wšemi četl. Pro pána boha, gaký tu strhl se smjch rozpustilý a nemjrný od něho i ode wšech tu přjtomných.

Hron. Co tam bylo psáno?

Těch. Matka nařjkala sobě pro mé odgitj, wyčjtagjc, s gakau bolestj mne rodila, kterak pilně prsama přikágela, gak často ljbala překrásné děťátko, gakau mne

pečliwostj chowala, a gak wraucně od dětinstwj co mazánka swého milowala, ano gsem prý byl gegj srdéčko, zlataušek, holaubek, gehňátko, cukraušek, sladšj nežli neysladšj med; potom přidala, že spáti nemůže, a každodenně potoky slzj prolévá nad mučenjm, které že slyšela, trpěti mám w uwáděnj tomto. To wšecko oni posměwači wymyslili a napsali. Nic gim nad to přjgemněgšjho nebylo. Tu téměř wáleli se smjchy, psánj mi strkali, mne pěstowali, wjce a wjce štilcowali, krátce wšecek učiněn gsem gako gediný štilec. Zagisté snesl gsem posměchu na zbyt a bez nedostatku, a wolil bych raděgi umřjti, nežli geg z nowu trpěti. Ďábljci, šetkowé, rarášci štwali na mne ty bjdnjky. Kdybych byl napřed wěděl, že se to stane, byl bych odešel na akademie, kdež takowých wěcj nedowolugj.

Hron. Připauštjm, že we mnohých akademijch nic toho nenj, ale wšak předce proč to uwedeno, a w obyčeg podáno, může prawdě podobná nalezena býti přjčina; aniž nepřjm, že mnoho opuštěno, mnoho mjrněgi konáno býti může.

Těch. Budu-li kdy uwedenj cizjmu přjtomen, wlastnj škodau naučen gsem, kterak k nim slušno se mjti. S bohem.

Hron. I ty s bohem gdi Těchu, a poslyš!

Těch. Co?

Hron. Cos mi powěděl, toho giným nerozpráwěg.

Těch. Netřeba twé wýstrahy.

STARÝ, CHUDÝ RICHARD,

A N E B

PROSTŘEDEK BOHATÝM BÝTI.

[Z FRANKLINOWÝCH MENŠJCH SPISŮ.]

(1807. Hlasat. II. 494.)

Připom. Benjamin Franklin wydáwal pod gmenem Richarda Soundersa kalendáře Pensilwanické; tento krátký spisek byl gednomu z nich za předmluwu, a nalezá se mezi geho menšjmi spisy.

Zastawil gsem se onehdy se swým koněm na gednom mjstě, kdež se bylo k weřegné prodegi mnoho lidj sešlo. Bylo geště tuze časně; lidé mluwili o zlých časjch, a geden z nich obrátiw se k gakémus letitému a podlé ohledu možnému člowěku s šediwau hlawau, dj gemu řka: I což wy otče Abrahame řjkáte k těmto nyněgšjm časům? Nemnjte-li, že ty narámné daně a platy celau zemi wyssagj? Nebo, kterak mnedle možné bude gim dostačiti? A co se wám zdá, abychom dělali? — Otec Abraham pozastawiw se za chwjli, odpowěděl: »Má dobrá rada wám we wšj krátkosti k službám stogj: nebo maudrému, prý, napowěz, a slowy se žádná kočka nedá wehnati do pytle, gak prawj chudý Richard.« Celé shromážděnj nutilo geg, aby mluwil, i obstaupili ho, a on takto počal:

»Milj zlatj sausedé a přátelé, prawda, že gsau mnohé a těžké daně, ale kdybychom neměli žádných giných odbýwati, kromě wrchnostenských, ty bychom předce zaprawili: my pak geště máme giné daně, a ty nás wjce ztěžugj. Naše lenost, ku přjkladu, dwakrát tolik nám ugjmá co wrchnost, naše marnost třikrát, a naše bláznowstwj čtyřikrát tolik. Těchto danj nás žádný deputowaný ani odpoly, ani zcela neoswobodj; zatjm nenj po wšem weta, chceme-li gen dobré rady uposlechnauti; nebo, gak prawj

chudý Rychard w swém kalendáři na rok 1733, Pán Bůh pomáhá těm, kdo si pomáhagj sami.

»Kdyby některá zemská wláda doháněla lidu k tomu, aby gj desátkem swého času robotil, toť by každý křičel: ale lenost wětšjmu počtu z nás mnohem wjce času odnjmá. Spočtěte genom ten čas, který naprosto zahálkau, to gest, ničehož nedělánjm, nebo zábywkami, na nic hrubě lepšjho nesměřugjcjmi, strawjte, a poznáte, tušjm, že prawdu mluwjm. Zahálka newyhnutedlně ukracuge nám žiwota, protože nás zemdljwá. Zahálka gest rez, hlodagjcj mnohem silněgi než práce. Kljč často potřebowaný pěkně se swjtj, prawj chudý Rychard. Milugeš-li ale žiwot, nemař času, prawj chudý Rychard dále, nebo z času udělán gest žiwot. Gak mnoho pozbywáme giž tjm, že spjme nad potřebu, nepomnjce, že liška spěcí nechytá zágjců, a že w hrobě dosti dlauho spáti budeme.

Gestliže čas gest neydražšj wěc na swětě, i bude tedy mrhánj času marnotratnost nad wšecky neywětšj: nebo, gak prawj chudý Rychard, ztracený čas newrátj se zas, a to, co prawjme *dost času*, na konci málo kdy stačj. Nuže, hýbeyme rukama, dokud sjly se dostáwá. Lenost wšecko ztěžuge, pilnost působj snadnost. Kdo pozdě wstáwá, nikdý nedodělá; noc gest, než se hodně zabral do práce. Leniwost laudá se tak wáhawě, že gj chudoba brzy dohonj. Nalehey na práci, aby nenaléhala práce na tebe. Záhy do postele, záhy z nj: w tom gest zdrawj, rozum i gměnj, prawj chudý Rychard.«

»Co gest platno lepšjch časůw žádati a daufati? Buďme gen my ginj, časowé také se změnj. Pilnosti nenj třeba žádostj, prawj chudý Rychard. Kdo se krmj naděgj, hleď, aby hladem neumřel. Bez práce nic nenj. Gá si pomáhám rukama, protože nemám polj, a mám-li gaké, přičiňugi sám rukau, protože na něm welká daň. Chudý Rychard dobře powěděl: Kdo má swé řemeslo,

má gistinu, a kdo má hlawu, má wýnosný úřad k zaplacenj daně. Kdo miluge práci, nalézá chleba; pracowitému hlad někdy do domu kauká, ale wgjti nesmj. Ani práwnj poslowé newkročj přes práh geho; nebo přičinliwost zaplacuge dluhy, ale chaulostiwost množj ge. Třebas nenašel pokladu, a nedědil po žádném streyci: dobřeť tak! Pilnost gest matka štěstj, a pilného wšjm daruge Bůh. Děley pole swé, když ljnj spj; budeš mjti obilj s potřebu i prodeg. Děley dnes, nebo newjš, co ti zjtra překaziti může. Geden dnešek za wjc stogj, než dwa zegtřky, prawj chudý Rychard, gakož i neodkládey na zegtřj, co dnes udělati můžeš. Kdybys slaužil hodnému pánu, nestyděl-li bys se zaháleti před njm? A wšak tys pánem swým, styď se tedy sebe sám, když zahálješ, mage co dělati pro sebe, pro dům, pro wlast, pro knjže. Chutně měg se k práci, a pomni, co prawj chudý Rychard, že kočka w rukawicjch myšj nechytá. Gest arci mnoho co dělati na swětě, a ty snad máš měkké ruce od přirozenj, ale gen gednau počni srdnatě, a půgde práce denně lépe. Nenj-li prawda, že děšť i mramor k posledu promočj? myš trpěliwá a pilná i lodnj prowaz překauše? pod opětowanými rázy padne i neysilněgšj dub?«

»Řekne mnohý z wás: A co, nemáme-li sobě naprosto nikdá pohowěti? Odpowjdám, gak prawj chudý Rychard, užjwey dobře času, chceš-li zaslaužiti odpočinutj, a nepotracug hodiny, nemage gisté minuty. Uprázdněnjm nazýwáme čas, w kterém něco užitečného dělati se dá. Pilný nalézá uprázdněnj takowé, ale leniwý nikdý. Nebo, gak prawj chudý Rychard, žiwot plný dobré prázdnosti, a prázdný (zahálčiwý) žiwot, gsau wěci welmi rozdjlné. Mnohý by rád, bez pracowánj, od swé hlawy žiw byl, ale málo kdo s nj daleko dogde. Ale práce naproti tomu přinášj pohodlj, nadbytek i wážnost. Utjkey kratochwilj, a budau stjhati tebe. Pilný pawauk má welikau pawučinu, a od té doby, co mám krawičku a ně-

kolik owcj, každý mi wzkazuge dobré gitro — pozoruge chudý Rychard welmi prawdiwě.«

»Ale samá pilnost nepůsobj wšeho; potřebj gest, abychom byli ustawičnj, nelhostegnj, aniž nerozmyslnj; abychom sami dohlédali k swým wěcem, a nebezpečili se přjliš na giné. Nebo gak prawj chudý Rychard, strom často přesazowaný, a rodina často se stěhugjcj dařj se méně, než když zůstáwagj na mjstě. Trogj stěhowánj gest gako gedno wyhořenj. Neopauštěg djlny swé, a djlna twá neopustj tebe. Chceš-li, aby twá wěc dobře pořjzena byla, gdi sám, ginak, pošli giného. Kdo zbohatnauti chce od pluhu, weď sám, nebo poháněg. Oko pána spomáhá wjc, než obě ruce geho. Nedostatek péče wjce škodj, nežli nedostatek důwtipu. Kdo nebdj nad dělnjky swými, ten otwjrá gim měšec swůg. Přjlišná důwěrnost zkazila mnohé: w tomto zlém swětě méně oklamáwá newěra, než doweřowánj se. Žádný nepykal, že se staral o sebe, nebo, gak prawj chudý Rychard, chceš-li mjti wěrného a přjgemného slauhu, služ sobě sám. Malá nedbalost býwá přjčinau weliké neřesti. Že nebylo hřebjku, upadla podkowa, pro podkowu zašel kůň, pro koně gezdec: dostihl a zabil ho nepřjtel, čehož by se bylo nestalo, kdyby byl hleděl u podkowy na hřebjk.«

»Tolik o pilnosti, milj přátelé, a o pozoru na swé wěci. K těmto dwěma geště něco třetjho přigjti musj, a to gest *strjdmost*. Kdo neumj tak dobře šetřiti, gak wyděláwati, upracug se do smrti, nezůstawj čjsla. Tučná kuchyně dělá hubené pořjzenj, prawj chudý Rychard. Gak nabyto, tak pozbyto, můžeme řjci o mnohém pěkném tolárku od té doby, co ženy naše pro kafé na šitj a tkánj, a my mužowé pro wjnko a punč na motyku a kladiwo gsme zapomněli. Chceš-li býti bohat, neuč se genom wyděláwati, ale i šetřiti, prawj chudý Rychard. Španiely Amerikau nezbohatly, nebo wydánj gegich přewyšuge důchody.«

»Uskrowněte bláznowé stkwostnosti, a netřeba wám taužiti do zlých časů, těžkých danj a welikého nákladu w domě; nebo wjno a ženy, hra a podwod ztenčugj statek, a rozmnožugj potřeby. Gedné nešlechetnosti chowánj stogj tolik, žeby se dwě děti wyžiwiti mohly. Mysljte, že šálek kafé, sklenička wjna, něgaký pamlsek, o něco tenšj oděw, malá někdy wygjždka mnoho neznamená? ale pomněte, co prawj chudý Rychard: mnohokrát málo, také mnoho: warugte se malých wydánj: malá skulina dělá, že se weliký koráb utopj. Mlsná huba přjčina žebroty: blázen zaplatj koláč, maudrý ho snj. Wy gste se tu shromáždili k weřegné prodegi wšelikého kupeckého zbožj a šperků. Pokládáte tyto wěci mezi statky, ale wizte, ať některým z wás nebudau pro ně nedostatky. Mysljte, že gich dostanete lacino, snad daleko pod cenau; ale nepotřebugete-li gich newyhnutedlně, na wšecken způsob draze ge zaplatjte. Pomyslte na to, co prawj chudý Rychard: Kup, čeho nepotřebuges, a brzo prodáš, bez čeho nelze. Mnozj lacinau kaupj na zkázu přišli. Rozmysl se pokaždé, než dobře kaupjš. Býwá kaupě gen na oko dobrá, a zdržj-li tě od řemesla, můžeš mjti mnohem wjce škody než zisku. O, toť welká pošetilost, draze kupowati pykánj, a předce ta pošetilost na prodegjch denně se přiházj, protože lidé na kalendář nemyslj. Rozumný, prawj chudý Rychard, zmaudřj škodau giného, blázen ani swau wlastnj. Znám lidi, kteřj pro pěkný klůcek rádi se postj, a swým dětem chleba ugjmagj. Šarlat, hedbáwj, aksamjt a tykyta uhašugj oheň w kuchyni. Chyba toho, že negsau ku potřebě, nenáležegj ani k pohodlj žiwota: žádáme gich geding, že do oka padagj. Tak se stalo, že množšj gsau wymyšlené nežli přirozené potřebnosti člowěka, a tak bohatj chudnau, a býwagj dlužnjci těch, na kteréž gen s wysoka hledjwali, kteřj ale pilnostj a schránliwostj swau w dobrém stawu se zachowali. Odtud swětle gest widěti, gak prawj chudý Rychard, že wětšj gest sedlák

na nohách, nežli zeman na kolenách. Mnohý hrubý steyskálek krásnau mohowitost zdědil, ale zapomněl, kterak k nj přišel, a myslil: nynj gasno gest, a pošmaurno wjce nebude. Tak malé wydánj ze statku, gakýž gest můg, ani se nepozná; ale chudý Rychard prawj: Pořád z bečky, a nikdá do bečky, budeš brzy na dně, a když wyschla studnice, teprw sobě wážj wody. A to mohli dřjwe wěděti, kdyby k němu byli šli na radu. Milj lidé, chcete-li wěděti, gak gsau drahé penjze, gděte a wypůgčte se gich. Za dluhem starost běžj, prawj chudý Rychard. Nehrubě lépe býwá těm, kteřj gistým lidem půgčugj a swému chtěgj. Chudý Rychard dáwá welmi dobrau radu, když prawj: dětinská chuť k šperkům gest nebezpečné bláznowstwj. Napadne-li tě chautka, abys co wydal, podjwey se na měšec. Marnost gest tak násilná žebračka, gako chudoba, a mnohem nezbedněgšj. Kaupil-lis geden pěkný kus, kaupjš giných gedenáct, aby se wšecko k sobě hodilo; nebo gak prawj chudý Rychard: snáze odolati prwnjmu chtjči, nežli wšem následugjcjm, a chudý, který se sprawuge bohatým, gest tak směšný gako žába, která se nadýmala, chtěci býti tak weliká, gako wůl. Welký koráb se dále pustiti může, ale malé loďky, nechť se břehu držj. Takowým pošetilostem trest w zápětj kráčj. Chudý Rychard prawj: Kdo má k obědu marnost, dostane k wečeři potupy, nebo: pýcha s nadbytkem snjdá, obědwá s chudobau, a wečeřj s hanbau. A co prospěge konečně lichý blesk, pro kterýž tolika se odwažugeme, tolik trpjme? Ani nezachowá zdrawj, ani neoswobodj nemoci. Ano coby měl zwýšiti cenu člowěka, wzbuzuge záwist, a klopotem w záhubu táhne.

Gaká pošetilost tedy, pro tak zbytečné wěci dluhy dělati! Prawda, netřeba platiti až po půl létě; a to snad mnohého sem přiwábilo, který nemá čjsla w kapse. Gest owšem welmi pohodlno kaupiti bez peněz, ale pomněte, co to gest, w dluhy se zaplesti! Tjm dáte dru-

hému práwo nad sebau. Nemůžete-li zaplatiti w čas, bude wám hanba, když wás potká wěřitel. Budete se třásti, mluwjce s njm, a koktati mizerné wýmluwy. Poznenáhlu ztratjte wjru i stud, a zlehčjte se hrubými a ošemetnými lžemi. Nebo lež gest druhý stupeň ku křiwdě, gakož dělánj dluhu prwnj. Lež za dluhem chodj. Člowěk swobodný měl by každému na swětě bez strachu do očj hleděti: ale chudoba ponižuge a ugjmá ctnosti. Prázdný měšec klesá a nestogj, prawj chudý Rychard.

»Co byste řekli o wládaři neb spráwě zemské, která by pod trestem žálaře uložila wám, abyste se šatili gako lidé od stawu? Neřekli-libyste, že gste lidé swobodnj, a že můžete choditi gak chcete, že rozkaz ten swobodě na ugmu, a panowánj to že tyranské gest? A wšak, sami se takowému tyranstwj podrobugete, pro úprawné šatstwo dluhy se obtěžugjce. Wěřitel to práwo má swobodu wám, kdy chce, odnjti. Nemáte-li čjm platiti, může žalařowati wás, dokud chce, třebas do smrti. Kupugjce nemyslili gste na zaplacenj: ale wěřitelé magj lepšj paměť, než dlužnjci. Wěřitele máte gako hodiny, na wlas wědj, kdy lhůta wyšla. Zaswitá den placenj, než se probudjte, a přigdau upomenaut dluhu, dřjwe než pomnjte na zaprawenj geho. Byste pak i pomněli, předce lhůta, prwé tak dlauhá, nynj náramně krátká wám přigde: bude se wám zdáti, an čas, křjdlatý na plecjch, giž i na patách křjdel dostal. Ten má krátký půst, kdo o welkonoci dluh platiti musj. Snad gste nynj w tom stawu, abyste něgakého malého bláznowstwj dowésti mohli, bez uškozenj sobě, ale odložte raděgi něčeho na staré šediny a k náhodě; nebo gak prawj chudý Rychard: rannj záře netrwá celý den. Wýdělek wáš může býti krátký a negistý, wydánj ale gisté gest, a trwati bude, co žiwi gste! Snáze gest wystawiti dwě ohniska, nežli na gednom pořád strogiti. Polož se raděgi bez wečeře, než aby s dluhem wstal. Wyděláwey co můžeš, a neplýtwey tjm, cos wydělal. Toto gest prawé

tagemstwj proměňowati olowo w zlato. Kdo w drženj gest toho kamene maudrosti, nebude déle naŕjkati na zlé časy a těžké daně.«

»To gsau, milj přátelé! prawidla rozumu a opatrnosti. A wšak nenj co spoléhati na swau wlastnj pilnost, šetrnost a bedliwost. Ač že gsau to přewýborné wěci, nicméně bez požehnánj shůry málo wám prospěgj. Proste tedy pokorně za to požehnánj, a nebuďte twrdj k těm, kdož ho nemagj, nýbrž přispěgte gim k pomoci. Pomněte, že Job trpěl, a k posledu požehnáno měl. K záwěrku, zkušenj gest druhá škola, ale gediná, w které blázen se učj. Nebo můžeť se dáti komu dobrá rada, ale ne dobré chowánj. Komu nelze raditi, nelze pomoci, prawj chudý Rychard, a kdo neslyšj, ten cjtj.«

Tak domluwil stařec. Lid poslauchal řečj geho, a schwalowal maudrá geho učenj, ale, gak to obyčeg po každém kázanj, dělal tu chwjli na opak. Prodeg se začala, a neywětšj gich djl kupowal bez rozumu a powahy.—

Franklin, který tu celau wěc s přjstupem o marnosti spisowatelské počal, gjžto prý nic we swětě nenj přjgemněgšjho, gako když koho ginj spisowatelé za žiwa w swých spisech uwodj, skonáwá gi gednák tjm otewřeným wyznánjm, že se nemálo kochal nad tjm mužem, který, co on skrze pětmecjtma let w swých kalendářjch prohodil, tak dobře užil, wždy na chudého Rycharda se odwoláwage, gednak ale i tjm nicméně poučugjcjm přjkladem, že, ač se tu byl stawil, chtěge kaupiti sobě sukna na nowý kabát, nicméně po té řeči starcowě, odložil toho, a odgel odtud s tjm úmyslem, že přestane geště poněkud na tom kábatu, kterýž měl. Laskawý čtenáři, můžeme-li, ty a gá, něco podobného do sebe způsobiti, budeme týž, který on, prospěch mjti.

P L J W N J K[1]).

(1832. Mus. Časop. IV. 403.)

U Myslibora ge pljwnjk, milá kmotřičko, swěřila polohlasně Soběna swé sausedě Nedělce, když z kostela gdauce nowý pěkný dům Mysliborůw mjgely. Onehdy teta Zorka na swé oči widěla, kterak ohniwý drak letěw powětřjm, rychle gako blesk na geho dwůr se snesl.

To ge pljwnjk, prawila Nedělka, poznamenagjc se křjžem na čele. Snadno stawěti domy, a zakládati zahrady; ale, odpusť pánbůh, nechtěla bych spáti pod tjm krowem, nebo gjsti gablek z toho sadu.

Gde tu o spasenj, řekla opět kmotra Soběna. Wšecko u něho gako z wody, a gako po ljhách. Gen se podjweyte na geho dobytek, koně, kráwy, owce, wše to bugné, tučné; a s obiljm letos newj kam; stodola plnička i přjstodolek a geště wysoký stoh! Powjdagj, že ležj pořád w knihách, a wj napřed, co se státi má. Milá kmotřičko, on wám řekne, bude dešť; a dešť gistý gako hodina; bude gasno: a gasno co rybj oko.

To negde dobrau cestau, doložila Nedělka, on má gistě pljwnjka.

Myslibor má pljwnjka! šlo gako po trubách w celém sausedstwu. Tam ge pokladů, pro pána krále! — přidáwali mnozj ne bez tagné záwisti. Ginj hrozili se tak bljzkého s duchem nečistým sausedstwj, a kteřj powěsti o pljwnjku prwé newěřili, nynj s podiwenjm w pochybnosti se wiklali. Kdo prwnjch osm dnj okolo domu Mysliborowa šel, do půl kola na deset kroků obcházel,

1) *Pljwnjk* nebo *plewnjk*, ginde *plewel*, slowe ohniwý drak w powětřj letjcj, o němž powěra bágj, že ku komu w stawenj wpadne, bohatstwj přinese. Pocházj to slowce od gména *pljwný*, gináč pljný nebo plenný, slowensky plěnný, t. g. hogný, bohatý. Prawjme pljwné žito, t. hogné na semeno.

djwage se plachým okem na zeleně barwená wrata, na čistá, weliká okna, a na krytau taškami střechu; mráz ale pocházel toho, kdo s samým Mysliborem se potkáwal; toliko tomu diwili se, že se twář geho nezměnila, i swau obyčegnau barwu, bodrost a přjwětiwau weselost na gewo dáwala. Zdálo se gim, že by ten, kdo se zlými duchy obcuge, něco strašliwého, peklem páchnaucjho giž w samém obljčegi mjti měl. — Čiliž dobrý to duch, ten pljwnjk? — tušil prwnj saused Naděg, že neškodě nikomu, wywolence swé poklady obsýpá. I osmělil se k samičkému domu, a po krátkém rozmyšlenj i w dům wešel. Ljbilť se sobě sám we swé srdnatosti, i pudila geg wšetečnost, gestliť ne samého ducha, aspoň poklady, o kterých slyšel, očima swýma spatřiti; ano gakási naděge co blesk mysl geho progela, kdyby snad i on také —. Ale nic nikdež; co wjdal gindy, widěl dnes; prostranný dwůr do čtyr uhlů, wůkol hospodářské stawenj, chléwy, stodolu, kůlnu s sennjkem, a obydlj důkladně stawené, pohodlné a pro sedláka i pěkné; wšecko w pořádku. A domácj? Tiť, myslil on, dawše wýhost wšem pracem, budau seděti s založenýma rukama a mjti gedinau starost — hljdánj pokladů. Ano pak wšickni, gako gindy, hospodyně, čeládka, děti w swé obyčegné práci a činnosti. Nad čjmž, když kýwánjm hlawy podiwenj swé němé wygewowal, náhle ugat gsa za ruku, a gako ze spánj probuzen, widj před sebau státi — Myslibora. Wjtám wás sausede Naděgi! Co tak ostýchawě, gako cizj? Mezi sausedy důwěrně! Musjmeť spolu dobré i zlé nésti. Saused s sausedem, řjkáwagj, plané hrušky gjsti powinen. Saused za přjtele stogj, ba lepšj bljzký saused, než daleký přjtel. Co byste rádi? —

Gá — koktal pomatený Naděg, gá gsem — gá bych — nehněweyte se — gá slyšel —

Něco o pljwnjku a pokladech, nenj-li prawda? nawrhl Myslibor.

Prawda, odpowěděl Naděg.

Pozorný na wšecko Myslibor giž byl zwěděl, co se mluwilo we wsi, a wzaw o to radu s wýborným duchownjm spráwcem té osady, ku kterémuž, gakožto maudrý k maudrému, neobmezenau měl důwěrnost, radowal se, že mu naskytla se tak dobrá přjležitost ospravedlniti se u swých powěrečných sausedů, a snad i některého z nich poučiti. Milý sausede Naděgi, prawil s přjwětiwým usmjwánjm, žádost waše bude také žádost některých giných sausedů našich; pročež, aby to rázem wšecko se odbylo, sřekněte se s těmi, kterým w hod a w chuť, a nawštěwte mne zjtra, gest božj neděle, odpoledne, na sklenici čerstwého piwa. Gá se před swými sausedy a přátely ničjmž tagiti nechci, a swého pljwnjka rád wšem ukáži. Zlé se neutagj, a s dobrým můžeme před boha i před lidi. —

S dobrým? — Tedy gsem uhodl, a nenj se tu čeho báti! — Tak sobě opakowal Naděg, odcházege, a wrtě hlawau nad Mysliborem, gehož zdjlnosti a otewřenosti dosti nadiwiti se nemohl.

Druhého dne u Myslibora seděli za stolem sausedé Radislaw, Podiwa, Swatoch, Honěk a ginj, které přemluwiti událo se Naděgowi, aby, padni co padni, na ten diw se podjwali. Každému čjsti bylo něco giného na čele. Gedni pochybugjce o dobrotě ducha Naděgem twrzené, se strachem přemáhaným pohledu geho očekáwali; ginj s nedowěrau hleděli na Myslibora, s prawdau-li se wytasj, čili s klamem obegde; část záwiděla gemu tak náhlého štěstj a lehkého zbohatnutj; část, a w té byl saused Naděg, tagně sobě lichotila, že by snad podobné štěstj i na ně dogjti někdy mohlo. Darmo chwálil Myslibor swé piwo: nebylo žjzně. Konečně wida wšechněch neukrocenau žádost, a nestrpenj odtahu, počal mluwiti takto:

Milj přátelé a sausedé! Nenj mne tagno, co se o mém domě w obci od některého času rozpráwj, že — ať djm bez okolku — duch gakýs, gehož pljwnjkem

gmenugj, zde obýwati má. Že gsem padl na lidské gazyky, nemnoho wážjm. Řjkáwagj: Chceš-li maudrým slauti, dey řečem mimo se plauti; aby pak wšem ústa zawázal a zašil, musilby mnoho nitj a plátna mjti. Nezapjrám toho, gest u mne, bohu chwála, gakýsi dobrý duch; ale duch ten u každého rád obýwá, kdo mu přjstupu k sobě nebránj. On nehledj k osobám, gako nesprawedliwý saudce, netáhne se po bohatých, gako zisku hledatelé, ano rád činj z chudých bohaté; přinášj potrawu, šatstwo, pomáhá stawěti domy, wzdělávati role, štěpowati sady, a činj z pustin ráge. Gest to *duch hospodářský*, milj přátelé, wám wšechněm známý, ač ne ode wšech rownau poctu beraucj. Prawý gest on pljwnjk, bohaté a pljwné obilj s pomocj božj plodjcj. Tomu duchu může každý z wás zapsati se bez ubljženj swědomj, ano to i bohu samému ljbezno bude. Slyšte ale wýmjnky a zákony, kteréž on tomu klade, u koho bydleti má.

Prwnj zákon gest *bázeň božj*, z čehož widjte, že sám z boha gest a duch dobrý. Bázeň ta nesmj býti pauhá bázeň, anobrž plná wjra, naděge a láska, k twůrci nebes a země, odhodlanost na wše, a spokogenost se wšjm, coby koli člowěka potkalo, buď to dobré nebo zlé, při wšem stegná, wcselá, bohu oddaná mysl. Což i platno protiwiti se bohu; moře newypigeš, boha nepřewáljš. Děg se tedy wůle božj. Warug se hřjchu, za hřjchem pokuta w patách běžj. Odtud prý až potud; džbán wodu nosj, až se rozbige. — Nezwede se něco w hospodářstwj? pomysli sobě, že nenj wždycky auroda, ale také někdy škoda, a gak prawj přjslowj: Ne wždycky rak, také někdy žába. Gest, co tebe hněte? pomni na to, co tebe kdy těšilo, kdo wypil wjno, wypig také droždj, a kdo užjwati chce sladkého, musj také okusiti kyselého. Trpěls ztrátu? mysli: Co tam, to tam, o to hlawy nelam; pánbůh dal, pánbůh wzal, buď gméno geho pochwáleno. Neradug se přjliš ze štěstj, aniž zarmucug se z neštěstj. Maudrý blázen smáwal se gda k wrchu:

plakáwal gda s wrchu. Řjkáwagj: Štěstj když chřestj, bog se neštěstj. Neštěstj ugde gako mrak, a bude i před twými wraty slunce. Wšeliké řemeslo swau poctu nese, a w každém stawu mnoho dawu: má-li gen twůg bez psoty býti? — Druhý zákon gest důwěrnost ku wrchnosti, duchownj i swětské. Dey, co gest cjsařowo, cjsaři, co božjho, bohu. Čiň dobře a práwě, nebog se cjsaře a krále. Nestýskey si na daně a powinnosti; bez nich obec weliká, w které žiweš, státi nemůže. Ona tebe ochraňuge, aby bezpečně orati a kliditi mohl; ty k zachowánj a wedenj gegjmu napomáhati powinen gsi. Nereptey na robotu a desátky, pomysli sobě, že gsau to wýmjnky, pod kterými tobě statek swěřen byl, a náležj ke kaupi. Kdybys kaupil dům, a penjze za něg placené okragowal, zdaž by trestán nebyl co šantrok a zloděg? To samé činjš, když robotu necele a ke škodě wrchnosti odbýwáš, nebo desátku utrhugeš, špatněgšj dáwáš. — Máme, milý přátelé, my giné roboty a desátky, které nám wjce ugjmagj, než panské a kněžské. Robotugeme zahálce, robotugeme hrám a rozkošem, robotugeme nowým krogům a nádhernému šatstwu, robotugeme starým škodliwým zwykům, neumělosti a hlauposti.

A protož třetj, čehož žádá pljwnjk, gest *uměnj hospodářské.* Myslj owšem mnohý, že, poněwadž hospodařj, také hospodařiti umj. Ale nenj každý mistr, kdo se řemeslem objrá, ne každý oráč, kdo se pluhu držj. Nikdo se nedoučil. W každém řemesle a uměnj lidé postupugj: má-li naše uměnj hospodářské gediné do skonánj swěta na gednom mjstě státi? Nestogj, milj přátelé! Tisjcowé wýborných hospodářů přemeyšlegj o tom stále, kterak by to neb ono lépe činiti a wésti mohli; co den děgj se nálezowé we wšech třjdách uměnj, kteréž promyslný hospodář k swému užitku obraceti se wynasnažuge. Wycházegj knihy k zlepšenj hospodářstwj polnjho wedaucj. Nelze owšem sedláku, aby každau

četl, ale giné gest čjsti wšecko, giné s potřebu. Kdo čte, dočte se. Dobrá kniha gest dobrá rada w potřebě, a kdo držj se maudré rady, nedogde brzo wady. O čem se nedočteš, ptey se u lidj, neboť přjslowj gest: Kdo chce wěděti a znáti, musj se na to pilně ptáti. Čemus pak se naučil, zkušug sám. Cwičenj a zkušenj dáwá uměnj. Nerci, že gen bohatý zkušowati může: můžeť i chudý, toliko w swé mjře. Kdo má krátké nohy, drobné kroky děley, a gakau duchnu má, tak lehni, tak se pod nj obrať a stěhni. Kdo na zkaušenj mnoho nakládá, ten na zlatau udici ryby chytá, hledá gehly a pálj swjčku; kdož pak sprawuge se cizj zkušenostj, ten hrage gistého, a kaupage se neutone, neboť držj se břehu.

Dále předpisuge můg duch hospodářský *pilnost*. Pilný hospodář hledj k času, a negen co, ale kdy a gak konati má. Řjkáme, kdo má k čemu přjhodný čas, nechť na giný nečeká zas. Kowati železo, dokud horké, a když se lyka drau, gjti na ně i s dětmi. Střez se *zahálky:* zahálka gest wšeho hřjchu počátek. Stogatá woda zesmradj se. Pročež Boha wzýwey a ruku přikládey. Žádný bez práce negj koláče, a pečený holub nikomu do úst neletj. Kdo chce gádro gjsti, musj prwé skořepinu rozlauštiti. Kdo nesege, ten newěge. Přigde čas, že se zeptá zima, co gsi dělal w létě. Prawj moge stará knjžka: Kdo Martjnka často swětj, husy, kaury mu zaletj; dům, dwůr, lauku i dědinu přiwede wše na mizinu.

Buď *opatrný:* opatrnosti nikdý nezbýwá. Dobře z předu i z zadu oči mjti. Kdo neprohlédá očima, prohlédne měšcem. Dobře w čas giskru uhasiti, ale pozdě zawřjti klec, když ptáci wyletěli, a dělati záwory, když koně wywedli. Poraď se s rozumem, než co učinjš; po aučinku zlá rada.

Nechať děti twé zwykagj práci. Zwyk gest druhé přirozenj; čjm hrneček za nowa nawře, tjm, až se rozbige, páchne.

Čeládce dohljdey. Řjkáwagj: Gaký hospodář, takowá čeládka: gaký pastýř, takowé stádo; gak weliké hodiny ukazugj, tak malé se po nich sprawugj. Oko páně neylépe koně wyobročj, a kde pán sám do kautů nahlédá, tu hospodářstwj dobře stogj; kdo wšak chce we psj býti, spusť se na čeleď.

Nebuď marnotratný, ale šetrný. Kdo šetřj, ten má. Řjká se: Neutráceg wjc než zjskáš, sic se na hlawu potřjskáš. Gednjm zubem chléb gjsti, když gest potřeba.

Dluhů warug se. Dluh s tebau z mjsy gjdá a býwá čjm dál wždy mladšj. Dluh, řjká moge stará knjžka, má nohy, wede tě do Nuzowic, a odtud na koráb, a koho koráb zachwátj, nebrzo se z něho wrátj.

Wěc půgčenau opatrug. Za ztracené cizj lýčko řemenem zaplatjš.

Nehrag! Prwnj wyhránj z kapsy wybánj, a poslednj prohránj z kabátu.

Nestůg o *cizj.* Kdo o cizj stogj, přicházj o wlastnj. Cokoli býwá zle nashromážděno, toho neužige třetj koleno. Gak přigde, tak odegde.

Nebuď *lakomý*, ale *dobročinný.* Lakomec žádnému dobře nečinj, leč, když umře, statek poberau ginj. Prawj opět moge stará knjžka, že lakomec maudrosti a bázně božj nemá, prawdy mu se nedostáwá, upřjmnost před lidmi zakopal a sprawedlnosti oči wylaupal; wjru do pytle zašil, naděgi udusil, a lásku w komjně usušil; kostel mu daleko, pán bůh přjliš wysoko; modlitba ho mrzj, chudými pohrzj: pakli by kdy před lidmi komu pro hanbu penjz dal, hledj, aby ho prwé ugebal. Řjkáwagj: kdo se bogj nauze, nerád pro bůh dáwá; a kdo rád z swého udělj, toho pán bůh nadělj. Neodkládey s dobrým skutkem. Za zdrawého žiwota dobře činiti, po smrti času nebude. Pomáhey sausedům, pomohau tobě. Když ruka ruku myge, obě bjlé budau.

Měg *dobrau wůli* w domě i se wšemi. Dobrá wůle koláče gj, zlá hlawu tepe, a řjdké piwo pj. Nechoď

mimo dům swůg po wyraženj. Kdo nemá radosti doma, ginde gj darmo hledá, a blázen, kdo ginam pro to gde, což doma na zbyt má. Každý gest swého štěstj strůgce. Gak kdo činj, tak odplatu béře. Gak sobě ustele, prawj přjslowj, tak lehne. —

Toto gsau tedy ty wýmjnky a zákony, milj přátelé, které wyplnjte-li ochotně, duch hospodářský, gehož třeba pljwnjkem nazowte, u wás se uhostj, a poklady, rozuměgte požehnánj božj, zdařilost obilj i dobytka, a gestli toho nenj, aspoň spokogenost a weselost mysli, chléb s solj s dobrau wolj, wám přinese hogně a bez nedostatku. Z těchto pokladů — giných u mne, sprostého gako wy, sedláka, nehledeyte, — gá bohu neustále děkugi, a wám gich z toho srdce přegi a žádám. A nuže sausedé! geště sklenici na zdrawj naše společné! —

Posluchači geho, kteřj se byli při této řeči mnohokráte w twáři změnili, nemohauce ginak, nežli zdwořilost a srdečnau přjwětiwost Mysliborowu zdwořile přigmauti, wljdně děkowali, prosjce, aby ničeho gim we zlé pokládáno nebylo, a odešli w tichosti, ačkoli s nestegnau myslj; někteřj smáli se swé wlastnj lehkowěrnosti, že k tak hlaupým klewetám wjru přiložili; ginj mrzeli se, že ge Myslibor zahanbil, a gakož prawili, rozumy z nich wláčel; saused Naděg téměř litowal, že ta celá wěc pauhá bágka byla, a tudy geho pěkná naděge w nic se obrátila; neymaudřegšj z nich Radislaw, rozcházege se s nimi, oslowil se s usmánjm: »Myslibor ukázal nám swého pljwnjka: teď gest starati se, abychom i my gemu swého co neydřjwe ukázati mohli.«

Druhau neděli spráwce duchownj měl w kostele kázanj o powěrách, kdež zwláště úkaz létagjcjch ohniwých draků přirozeným a patrným způsobem wyswětlil a přjhodně poučil swé posluchače, kterak lepšj gest prawé oswjcenj rozumu, gemuž wěk náš radowati se počjná, nežli powěrčiwá neumělost předešlých časů, kdež častokráte newinnj, bohabognj lidé z pauhé powěry a nařčenj

kauzlů stjháni, mučeni a páleni býwali; při čemž rodičům, aby djtky do školy pilně posjlali, pohnutedlně domlauwal. Od té doby gméno pljwnjka w osadě našj w žert pošlo, a když se na úrodu a zdařenj čeho gedni druhých ptali, řjkáwali: Co dělá pljwnjk? — Máte-li letos u wás pljwnjka? —

I my, čtenáři laskawý! gsme-li mezi nauzj a nadbytkem uprostřed, máme-li čisté swědomj, dobrau, spokogenau, ani štěstjm ani neštěstjm nezwiklanau mysl, řjci můžeme, že w domě našem pljwnjk obýwá.

ČTYŘJ SPROSTNJ BRAMJNI.

[Z INDICKÉHO, PODLÉ A. W. SCHLEGLA W IND. BIBL. BONN. 1826. II. 3.]

(1828. Mus. Časop. III. 71.)

W gednom kragi oznámeno bylo, že swěcena bude gedna z oněch welikých slawnostj, na kterých Bramjni hostinami a dary poctěni býwagj. Čtyři lidé toho stawu, každý w giné wsi bydljcj, powstali, aby se tam wydali. Segdauce se náhodau po cestě, a rozuměgjce, že wšickni stegný úmysl magj, umjnili ostatnj djl pauti společně wykonati. Na cestě potkali se s wogjnem od stawu, putugjcjm práwě gim naproti, kterýž gda okolo, pozdrawil gich způsobem, gakým se pozdrawugj bramjni: sepna ruce pozdwihl ge až do čela, i řekl: »Dobrého zdrawj Wašj Ctihodnosti!« Načež bramjni wšickni čtyřj gednohlasně s obyčegným požehnánjm odpowěděli.

Brzo na to přišli k studánce prýštjcj se u samé cesty, kdežto se posadili, aby žjzeň uhasili, a potom odpočjwali we chládku pod stromem wedlé studánky stogjcjm.

Poněwadž gim w odpočjwánj tom rozum gegich málo, čjm by se zabýwali, poskytowal, přišlo gednomu na mysl přetrhnauti mlčenj, i počal ke druhým takto: Powinno wyznati, že ten wogjn, kterého gsme nedáwno potkali, gest člowěk zdwořilý a rozumný. Znamenali gste, gakau čest mi prokázal, a kterak mne uctiwě pozdrawil?

Načež ozwal se neyblјže sedjcj bramjn: Tebe on nepozdrawil, na mne pocta geho gedině směřowala. — Wy se oba mýljte, prawil třetj, gá wás ugišťugi, že se pozdrawenj geho mne samého týkalo. Na důkaz toho wogjn oči po mé straně obrátil, když prawil: Dobrého zdrawj Wašj Ctihodnosti! — Nikoli, řekl čtwrtý, mne genom pozdrawil; sice bych nebyl mu odpowěděl: Blahoslawen buď! —

Hádka pomalu tak tuhau se stala, a s takowau horliwostj wedena byla, že čtyřj naši pautnjci na tom byli, aby do sebe se dali, když geden z nich něco méně pošetilý nežli druzj, pro uwarowánj mrzutých wády následkůw, takowauto radu wynesl: Proč se nadarmo hněwáme? Kdybychom sebe gakkoliwěk hanliwými slowy obráželi, kdybychom se třeba, gako neysprostěgšj luza, poprali, zdaliž by tjm wěc, o kterau se hádáme, gistotně rozhodnuta byla? Kdo nás lépěgi z pochybnosti wywede, nežli ten, který nás w ni uwedl? Bogownjk, který nás potkal, a gednoho z nás pozdrawil, nemůže geště daleko býti. Gá mysljm, abychme rychle za njm běželi, a z geho wlastnjch úst se doweděli, komu z nás čtyř on swau poctu wzdáti mjnil.

Tato rada zdála se býti welmi rozumná, a protož ochotně přigata byla. Powstawše tedy běželi za bogownjkem, a téměř bez dechu gsauce dostihli geho přes hodinu cesty od mjsta, na kterém ge byl pozdrawil. Gak brzo geg z daleka spatřili, wolali naň, aby stál; potom přistaupiwše blјže, předložili gemu přjčinu hádky wzniklé mezi nimi, i prosili geho, aby oznámenjm, koho se zdwořilost geho wlastně týkala, rozporu konec učinil.

Bogownjk ze zpráwy gegich na rychlost poznal, gak sprostj byli lidé, s kterými činiti měl; chtěge sobě na gegich autraty kratochwil způsobiti, odpowěděl chladně: »Ayta, toho gsem pozdrawenjm obmýšlel, kdo mezi wámi čtyřmi gest neybláznowěgšj.« To powěděw odwrátil se od nich, a cestu dále nastaupil.

Bramjnowé tau odpowědj spleteni, také opět dali se na cestu, a putowali nějaký čas po tichu.

Zatjm pozdrawenj bogownjkowo tak welice gim na srdci leželo, že o ně brzo nowá mnohem tužšj hádka wypukla. Tenkrát každý práwo swé na wýpowědi wogjna samého zakládal; nebylo žádného mezi nimi čtyřmi, který by sebe netušil ostatnjch daleko bláznowěgšjm býti. Této z cela nowé přednosti práwo wšickni sobě osobowali s takowau horliwostj a násilau, že by newyhnutedlně bylo přišlo na pěsti, leč že půwodce prwnj rady druhau zamyslil, aby zwjragjcj horaucnost poněkud umjrnil. Gá twrdjm o sobě, prawil on, že bláznowěgšj gsem kohokoli z wás, a každý mezi wámi twrdj totéž o sobě. Nynj ptám se wás, kdybychom se ukřičeli do ochroptěnj, kdybychom se bitjm uprali, můžeme-li tjm dokázati, čj mezi námi bláznowstwj neydokonalegšj gest? Wěřte mi, zastawme na ten čas wádu. Negsme daleko od Dharmapury; pogďme tam, postawme se na saud, a požádeyme spráwců toho města, aby mezi námi pokog učinili. Ta rada zdála se býti welmi rozumná, a nikdo nezpěčowal se gj poslechnauti.

Nemohli w prawěgšj hod přigjti. Spráwcowé města Dharmapury, bramjni a ginj byli práwě shromážděni w saudnici, a že toho dne nigaké důležitěgšj pře rozhodnauti nebylo, bez odtahu připustili cizince k saudu, a kázali gim wěc přednesti.

Geden z bramjnůw našich, staupiw u prostřed shromážděnj, wyprawowal, neopomina i neymenšj okolnosti, co za přjčinau pozdrawenj a dwogsmyslné odpowědi wogjnowy mezi nimi se přihodilo.

U wyprawowánj shromážděná rada wjce než gednau dala se do hlasitého smjchu. Gegj předsedjcj, nad mjru weselé mysli, byl radostj naplněn, že mu se udála přjležitost k tak utěšené kratochwjli. Wzaw tedy na se oprawdowý pohled, kázal wšem ticho, a mluwil k žalobnjkům těmito slowy: Poněwadž cizj a w tomto městě neznámj gste, nelze wěc rozpornau wyslyšenjm swědkůw rozhodnauti. Dle mého domyslu máte gediný prostředek, kterým wěc saudcům wašim obgasniti můžete, a ten gest, aby každý z wás předložil nám něgaký skutek ze swého žiwobytj, kterým bychom se o geho bláznowstwj docela přeswědčiti mohli. Teprwé potom, když wás wyslyšjme, budeme wstawu usauditi, kdo z wás w té wěci nad giné předčj, a sobě pozdrawenj bogownjka práwem osobiti může. Na tom nawrženj žalobnjci se usnesli.

Prwnj z brahmanů, kterému slowo wésti powoleno, držel následugjcj řeč: Můg oblek, gakož widjte, nenj nikoli čistý, a w odránce té nechodjm od dneška ani od wčeregška. Prwnj přjčina špatného mého šacenj gest následugjcj. Bohatý kupec w mém okolj, welice dobročinný k brahmanům, před mnohými lety darowal mi dwa postawy neytenšjho sukna, gaké kdy w našj wesnici wjdáno bylo, abych sobě z něho šaty udělati dal. Ukazowal gsem to sukno wšechněm mým přátelům, kteřj se mu dost nadjwati a nadiwiti nemohli. Tak šťastně nalezený poklad, prawili oni, gest toliko plod dobrých skutků, které gsi w předešlém žiwotě konal. Dřjwe, než gsem se w to sukno oblekl, wypral gsem podlé obyčege oba kusy we wodě, abych ge omyl z nečistoty lpěgjcj na nich, proto že skrze ruce tkadlcowy a kupcowy byly prošly. Uwázal gsem ge oběma konci na wětwe stromu, aby uschly, ano tu náhodau pes pod nimi proběhl; znamenal gsem to teprwé, když opodál byl, a nemohl gsem tedy gist býti, zdali gich se nedotekl a následowně gich neposkwrnil.

Tázal gsem se swých dětj; ty ale prawily, že si toho newšjmly. Kterak gsem se měl w té pochybnosti upokogiti? Počal gsem tedy gjti čtwermo, tak že hřbet můg asi w té wýši byl, gako psůw, a tak podlezl oba kusy sukna. Dotekl gsem se gich? táži se dětj, kteréž pozor dáwaly. Ony, že ne. Skákal gsem radostj při té žádaucj zpráwě. Zatjm to okamženj mi napadlo, že ocas psj na horu stál, a že tedy koncem této strměgjcj částky sukna mého dotknauti se mohl. Pro wšecku gistotu přiwázal gsem sobě dole na záda srp na horu obrácený, a opětowal gsem mau zkaušku. Moge děti, kterým gsem přikázal, dobře pozor dáti, prawily mi, že srp tenkráte o sukno lehce zawadil. Nemoha pochybowati, že se to psjm ocasem w též mjře dálo, přišel gsem do zlosti tak, že gsem ničehož wjce rozwážiti nemohl, a uchopiw oboge sukno roztrhal gsem ge na kusy.

Přjběh ten brzo wůbec se rozhlásil, a každý se mnau zacházel gako s nemaudrým. Kdy by hned pes ta sukna dotknutjm znečistil, prawil geden, nemohl-li gsi gich druhým wypránjm opět očistiti? Nežby sukno roztrhal, prawil druhý, nemohl-li ho raděgi dáti něgakému chudému nádennjku? Kdo ti budaucně po tak bláznowém skutku darowati bude na šaty? — Toto poslednj slowo se gen přjliš wyplnilo. Gestliže gsem od té doby sobě usmyslil, někoho poprositi o přjdaweček na slušněgšj oděw, bylo mi za odpowěď: Ty asi máš chuť opět trhati sukno na kusy. —

Když skončil swau děginu, prawil geden z posluchačůw: Zdá se, že dobře umjte čtwermo choditi. — Ba umjm, odpowěděl bramjn, k tomu gsem welmi způsobný; hned uwidjte. Na to sehnul obě ruce, a po swětnici dwakrát i třikrát čtwermo běžel, tak že se diwáci diw smjchem nezalkli.

To gest dostatečno, prawil wrchnj saudce; co gsme nynj slyšeli, dokazuge giž mnoho pro wás; ale dřjwe

než něco usaudjme, potřeba slyšeti, gaké důwody bláznowstwj swého ostatnj přednesau.

Načež druhý brahman oslowil se tjmto způsobem: Chtěge na slawnost w okolj našem oznámenau slušně se dostawiti poslal gsem pro holiče, aby mi hlawu a bradu oholil. Když wykonal tu práci, řekl gsem swé manželce, aby mu w odplatu dala polturák, a z nedopatřenj dala mu dwa. Nadarmo žádal gsem, aby holič geden polturák wrátil; nechtěl toho učiniti; gakkoli gsem na tom stál, odpjrati nepřestáwal. Hádka byla tuhá, a giž počali gsme geden druhého haněti, a holič spustiw na gednau, mjrněgi počal a řekl: Gest owšem prostředek wyhowěti té wěci. Za ten polturák, kterého žádáte, wašj panj hlawu oholjm, gestli se wám tak ljbj. Po nedlauhém rozmyšlenj prawil gsem: Prawda; twé nawrženj skončj naši rozepři, a nestane se ani gednomu ani druhému křiwda.

Moge panj to uslyšeci, a widauci, co gi potkati má, chtěla se odstraniti; ale gá gi uchwátil a přinutil sednauti na zem, a holič ozbrogený břitwau, hlawu gj do hola obnažil. Mezi tjm panj moge hlasitě křičela, a praudem lánj a zakljnánj na nás chrlela; ale gá nechal gj křičeti, chtěge gi raděgi s oholenau hlawau widěti, než tomu lotrasu holiči polturáku dopřjti, gehož by nezaslaužil. Moge panj tjm skutkem o swé pěkné kadeře připrawená, skrýwala se hanbau a nechtěla wygjti na swětlo. Holič dal se w koty, a potkage matku mau na ulici, honem gj wyprawowal, co se tu chwjli w mém domě přihodilo. Ona hned přiběhla, zwěděti chtěci, takli by tomu bylo; a uwidauci swau newěstu cele oholenau, stála něgaký čas němá užasnutjm a gako zkamenělá. Ale brzo prudkým hněwem propukla, lála, úkory obrážela, kteréž gsem snášel ani neckage; neboť počjnal gsem znamenati, že gsem ge zaslaužil.

Šelma holič těšil se z mé škody a s radostj ten přjběh wšude rozšiřowal, tak že ze mne posměch wši-

ekni obywatelé toho mjsta měli. Zlj gazykowé powěsť tu geště ozdobili, a neopominuli dáti na srozuměnau, že gsem swé panj gen proto hlawu oholiti dal, abych gi za cizoložstwo potrestal. Sausedé sešli se hromadně k mému obydlj, ano přiwedli osla, chtěgjce dle udánj prowinilau na něho posaditi, a gi s obrácenau na zad howada twářj, po wšech ulicjch woditi; neboť tak u nás lid trestá panj, kterých nepořádnost na gewo wyšla.

Powěsť o tom přjběhu donesla se w krátce až do mjsta, kde můg tchán a tchyně obýwali. Přišli ke mně na kwap, a můžete sobě snadno pomysliti, gaký powyk tropili widauce swau ubohau dceru tak zohawenau. Wzali gi s sebau domů, užjwali pak té prozřetedlnosti, že s nj toliko w noci gezdili, aby gj hanby uchránili, a w tak bjdném stawu, gakož byla, lidem na odiw neukazowali. Měli gi čtyry léta u sebe, nechtjce o gakém udobřenj ani slyšeti, až mi gi konečně wrátili. Ona prokletá nesmyslnost winau byla, že gsem slawnost promeškal, ku které gsem se třjdennjm postem připrawowál. Toho mi bylo tjm wjce ljto, když gsem se dowěděl, že nadobyčegně skwostná byla, a hosté přečišťowaným máslem hogně častowáni byli. Čtrnácte dnj potom ohlášena byla giná slawnost, a gá dopustil se té neprozřetedlnosti, že gsem se na nj dal nagjti; ale přes osmdesáte bramjnůw tam shromážděných přigalo mne s hlasitým posměchem. Zmocnili se mne, a ohlásili se, že mne newydagj, dokud gim nepowjm swůdce panj mé, aby podlé přjsnosti stawu našemu daných zákonů potrestán byl. Složil gsem přjsahu, že gá sám winen gsem, a oznámil gsem prawau přjčinu, která mne pohnula, abych tak gednal. Úžas mých posluchačů při mém wyprawowánj na neywýš wystaupil; oni geden na druhého hleděli, a zwolali: »Slýcháno-li kdy, aby wdané panj hlawa oholena byla, gežto manželské wjry nezrušila? Ten člowěk buďto gest klamce, anebo neywětšj blázen, který na swětě žige.« — Daufám, tak dokonal

wyprawowatel, že i wy tak sauditi budete, a mau pošetilost wětšj býti uznáte oné, kterau wás můg předek zabýwal. —

Shromážděnj nalezlo, že ta pošetilost prawá gest we swém způsobu, ale nechtěli geště wynésti úsudek, ažby ostatnj dwa saupeře wyslechli.

Třetj, který giž dáwno netrpěliwě toho okamženj očekáwal, nynj toto přednášel. Gindá slaul gsem Anantaya, nynj wšude známý gsem pod gménem Betel-Anantaya. K té přezdjwce dal přjčinu následugjcj přjběh mého žiwota. Minul asi měsjc, co moge panj, až do onoho času w otcowském domě pro swůg autlý wěk chowána bywši, u mne bydlela. Gednau wečer před spánjm řekl gsem, newjm z gaké přjčiny, žeby ženy byly plesky. Ona odpowěděla bystře a bez dlauhého rozmyšlenj, že zná muže aspoň tak pleskawé gako ženy. Gá znamenal, že se tjm na mne naráželo, a popuzen gsa gegj odpowědj, prawil gsem: Uwidjme, kdo z nás dwau dřjwe promluwj. Budiž, prawila ona; ale co dá druhému ten, který prohrage? List betelowý, řekl gsem gá. Tak se založiwše pošli gsme spat bez neymenšjho slowjčka. Z gitra, když bylo slunce wyšlo, a my se neukazowali, woláno nás gménem, my se nehlásili. Woláno silněgi, wšecko ticho. Klepáno na dwéře pokoge našeho, ale darmo. Nynj poděsil se celý dům, mysliliť, že gsme w noci náhle umřeli. Tesař wesnický na kwap přiwolaný přišel s nástrogi swými a prolomil dwéře.

Naši domácj nemálo se podiwili widauce nás oba cele zdrawé seděti na zemi skrčenýma nohama. Zdáli gsme se býti bez neduhu, toliko mluwy zbaweni. Zkušowali rozličným způsobem přiwésti nás k mluwenj, ale nezdařilo se to. Matka moge úžasem bez sebe, dala se w powyk, tak že se sběhli wšickni brahmané ze wsi se swými panjmi, a tázali se na přjčinu tak welikého zbauřenj. Dům byl pln lidu, a každý podlé swého obyčege mudrowal o přjhodě, gežto nás potkala. Domněnj že

nĕgaký tagný nepřjtel zlými čáry nás do toho stawu uwedl, opanowalo. W tom přeswědčenj rodičowé mogi rychle powolali slowútného černokněžnjka w tom okolj. Ten přišed neyprwé na nás za chwjli hleděl upřenýma očima, potom nás obcházel řjkage diwná slowa, a ohledal nám puls na rozličných částkách těla, a wšeligak potwořil se, že posud na něho bez smjchu zpomněti nemohu. Posléze prohlásil, že w prawdě okauzleni gsme; gmenowal i běsa, kterým gsme dle geho domněnj posedĕni byli, a popisowal geg gakožto welmi twrdošigného a urputného. Pro nesnadné geho zahnánj cenil sobě oběti a giné potřebné k tomu obřady na pět čerwených zlatých. Rodičowé mogi nebyli bohati; náramná cena žádaná od kauzedlnjka ulekla ge welice; zatjm předce uwolili se radĕgi k tomu platu, než aby mne a panj mé němých nechali, a přislјbili mu nad to přiměřený dar, gestliže by nám mluwu nawrátil. Kauzedlnjk práwĕ chtěl počjti swé zažehnáwánj, když geden přjtomný známý brahman wšem na wzdory utwrzowal, že staw náš pocházj od přirozené nemoci, čehož mnohé přjklady že widěl; připowěděl nás zhogiti beze wšech autrat. K tomu konci kázal přinesti pánew s žeřawým uhljm, a žádal gehlu zlatau. Mage wše pohotowě, rozpálil tu gehlu, gen že se nerozpustila w ohni, a ugaw gi kleštkami, dotekl se mne gj we spodu nohau, pod pažj, w gámce nad břichem, a konečně na wrchu hlawy Wydržel gsem ty hrozné muky bez pohnutj, ani nececkna. Gá bych byl radĕgi umřel než té hanby dočkal, abych prohrál. Pokusme toho na panj, prawil nezbedný léčitel, mau stálostj giž poněkud z brku wyražený. Přibljžiw se k nj, přiložil gj zlatau gehlu ku spodu nohy. Ledwa wšak oheň pocjtila, trhla hbitě nohau a zkřikla: Dost, dost! Na to se ke mně obrátila a prawila: Prohrála gsem, tu máš betelowý list.

Newěděl-li gsem to napřed, že ty prwnj mluwiti budeš? Ty potwrzugeš tjm, co gsem řekl na noc, že

gsau ženy plesknу. — Musjm to nésti, odpowěděla ona; budaucně s tebau se wjce nesadjm.

Diwači na sebe hleděli s podiwenjm, newědauce, co o tom přjběhu mysliti magj. Wyswětlil gsem gim toho přjčinu, na čemž gednjm hlasem zwolali: Gak podiwná to pošetilost! celé sausedstwo zbauřiti, dáti se páliti od paty až do hlawy, aby nepřišel o betelowý ljstek! Wěru, w celém swětě nikde nenagde se tak spálený mozek gako twůg. — Od té doby w celém okolj gmenugj mne Betel-Anantayu.

Tento důkaz šálenstwa zdál se společnosti owšem znamenitý býti. Sauzeno ale za sprawedliwé, aby dřjwe wynešenj úsudku poznalo se také, čjmby čtwrtý žalobnjk swého požadowánj zastáwal. On to učinil následugjcjm způsobem.

Zasnaubil gsem se s mladičkau djwkau, která pro útlost wěku geště šest neb sedm let w otcowském domě zůstala. Když dospěla, wzkázali gegj přjbuznj našim, že nynj na té době gest, a wšecky powinnosti stawu manželského wyplnj.

Obydlj tchána mého bylo asi šest neb sedm hodin cesty od našeho wzdáleno. Matka má práwě stonala, když ta radostná zpráwa přišla, a nemohla té cesty spolu podniknauti. Kázala tedy mně gjti pro newěstu, a napomenula mjti se ostražně, a ničeho nedělati a nemluwiti, čjm bych obmezenost duševných swogjch mocnostj ukázal. Bogjm se, prawila při laučenj, aby něgakého hlupstwa nedokázal, protože twau sprostnost dobře znám. — Přisljbil gsem dle napomenutj gegjho maudře sobě wésti, a dal se na cestu.

Tchán můg přigal mne ochotně, a na čest přjchodu mého pozwal wšech bramjnů toho mjsta na hody. Když přišel den odchodu, powoleno mi a newěstě mé odgjti. Tchán můg dal mi požehnánj, a proléwal potoky slz, gakoby neštěstj byl předzwjdal, které dceru geho potkati mělo.

Nastaupila práwě doba letnj, a w den odchodu na-

šeho bylo welmi horko. Šli gsme přes suchopárnau planinu, táhlau na mjli. Pjsek od slunečných paprsků rozpálený w krátce ožehl nohy mé mladé společnici, kteráž wychowaná w stjnu krowu otcowského tak unawugjcjmu putowánj nezwyklá byla. Začala plakati; gá wezma gi za ruku wšemožně snažowal se dodati gj mysli. Ale brzo opustila gi wšecka sjla; ona položila se na zem a prawila, že tam radĕgi umře než dále půgde. Měl gsem welikau nesnáz, sedě wedlé nj a newěda co počjti, ano tu kupec okolo gde, a stádce wolů s rozličným naloženým zbožjm před se žene. Gá promluwjm k němu, žalugi mu slzawě swau bjdu, a prosjm, by mi w té ukrutné těžkosti raden a pomocen byl.

Kupec přikročiw k mé newěstě, djwal se na ni pozorně, a prawil, že w tom pořád geště přibýwagjcjm horku žiwot toho ubohého stwořenj gest patrně w nebezpečenstwj, buď že ležeti zůstane, buď že wstane a dále půgde. Než byste, prawil on dále, dočekali té žalosti, a widěli před swýma očima gi umjrati, aneb snad dali se w podezřenj, že gste gi zabili, radĕgi mně gi přepusťte. Posadjm gi na mého neystatnĕgšjho wola a powezu: tjm způsobem ugde ginak neúchranné smrti. Arci že potom pro wás bude ztracena; ale wždy to lépe, nežli w domněnj přigjti, že gste gi zabili. Gegj ozdoba asi dwadcet čerwených zlatých obnášj: tu máte pět a dwadcet, a přepusťte mi swau newěstu.

Toto předloženj muže toho zdálo mi se prawé býti; wzal gsem tedy podáwané penjze, on pak newěstu mau, posadil gi na wola, a bez meškánj dal se na cestu. Gá také ubjral se dále, nohy mé od horkého pjsku, po kterém mi celý den gjti bylo, téměř ohořely, až gsem pak pozdě wečer domů se nawrátil. »Kde gest twá newěsta?« ptala se matka moge s podiwenjm, widauc mne přicházeti samotného. Gá gj wyprawowal celý přjběh swé cesty a zpráwu dal o té smutné náhodě, která potkala mau mladau společnici, a mne přinutila prodati

gi kupci tamtudy potugjcjmu, raděgi než býti swědkem neúchranné smrti gegj, nebo snad obwiňowánu býti že gsem gi usmrtil. Posléze wytáhl gsem z kapsy oněch pětmecjtma zlatých mně za škodu daných.

U wyprawowánj toho přjběhu horlenj matky mé takowého stupně dokročilo, že neyprwé oněměla, a gako zkameněla. Ale brzo potom zadržený hněw násilně a ohromně propukl: chrlela na mne haněnjm a proklj-nánjm, wždy geště převráceného gednánj mého, gako se gj zdálo, slabšjm. — Ten nesmyslnjk! ten nešťastnjk! hlasitě řjkala, prodá swau newěstu! přepustj ginému! Dceru bramjnskau za saułožnici podlému kupci! Co lidé o tom pomyslj? Co řeknau přjbuznj té ubohé djwky, a naši, když se té ohawnosti dowědj? Možno-li, aby tak náramnau pošetilost a hlaupost uwěřili?

Smutná náhoda mé newěsty k přjbuzným gegjm brzo se donesla. Přiběhli plnj zuřiwosti, kygi ozbrogeni, magjce w úmyslu mne ubiti. To by se bylo nepochybně stalo mně i ubohé matce, ačkoli cele newinné, kdybychom záhy dowěděwše se o gegich přjchodu, rychlým autěkem pomsty gegich byli se neuwarowali. Nemohauce sami sobě náhradu wzjti, přednesli wěc k wrchnjm třjdy swé, kteřj mne gednohlasně k zaplacenj dwau set pagod w náhradu za snjženau čest oné rodiny odsaudili. Odsauzen tedy byl gsem k bezženstwj po celý čas žiwota. Geště bylo to mé štěstj, že mne z řádu bramjnůw na wždycky newylaučili. Milost ta byla mi udělena pro neumřelau geště paměť otce mého mezi třjdnjky, muže welmi ctěného a nad mjru wáženého.

Zůstáwugi saudu wašemu, gestli důwod tento bláznowstwj těch, kterými wás mogi saupeřowé zabýwali, o něco menšj, a gestliže wšjm práwem přednost mně nenáležj. —

Po pilném potazu a radě usaudilo shromážděnj, že každý z saupeřůw nepochybné důkazy swého bláznow-

stwj pronesl; že wšechněm stegné a pewně založené práwo přednosti w té wěci náležj; každý tedy z nich že může sobě wyhranau w bláznowstwj osobowati, a pozdrawenj onoho šlechtice gakožto k němu wzkázané powažowati. —

Wšickni gste wyhráli rozepři, prawil gim wrchnj saudce: gděte a putugte w pokogi!

Spokogeni docela s tak sprawedliwým úsudkem podali se opět naši putugjcj brahmané na cestu, každý gako w záwod wolage: Gá wyhrál rozepři! Gá také! gá také! —

Z LUCIANA SAMOSATENSKÉHO.

(1806. Hlasat. djl I. str. 249.)

A.

T I M O N,

A N E B

N E W L J D N J K (MISANTHROPOS).

Obsah. Člowěk do neywětšj chudoby upadlý, který nynj opuštěn gsa od lidj, gimž prwé mnoho dobrého činil, k Jupiterowi wolá. Ten pohnuw se autrpnostj, pošle k němu Pluta, bohatstwj boha, který ho z nauze wytrhne. Osoby rozmlauwagjcj gsau: *Timon, Jupiter, Merkurius, Plutus, Chudoba, Gnatonides, Filiades, Demeas, Thrasikles.*

Timon. Jupiteře! zástupce přátelstwa, hostinstwj, towaryšstwa, hospodářstwj, přjsahy, hromowládce, mračnoshaniteli, hřimateli! a gestliže tebe geště ginák nazýwagj ohromenj básnjci, zwláště když gim nechtj plynauti werše, nebo tenkráte ty, wšelikých dostáwage gmen, napomáháš skladu, a doplňuješ rytmické mjry, kam se poděl

ten twůg třeštjcj blesk, a hrůzohřmotný hrom, a ta spalugjcj, horaucj, strašliwá zbraň? Nynj se zgewilo, že to wšecko gsau titěrky a dým básnjřský, neúčinný, toliko zwučná gména. Ta pak wychwálená, dalekonosná a rychlá střela twá, newjm kterak docela uhasla a ustydla, nemageci w sobě ani giskřičky hněwu na bezbožnjky. Tudy křiwopřjsežnjci spjše se bogj něgakého wčeregšjho oharku, nežli plamene hromu wšepotraucjho, a gest gim, gakobys po nich házel opalkem, gehož ohně a kauře se nestrachugj, nýbrž domnjwagj se, žeby gich toliko počernil. Salmonews osmělil se hřjmati proti tobě, a nenesnadno udržuge o sobě to domněnj; gaký diw? kdežto ty w hněwě ustydlý, on pak muž gest w předsewzetj horliwý a wysokochlubný. I proč gsi pak, gakoby ležel pod spánkem, neslyše křiwěpřisáhagjcjch, ani newida pášjcjch neprawosti, nýbrž krhawý a blikawý při tom, co se děge, a zalehlého sluchu, gako wěkem sešlý. Dokud gsi mladý byl a ostražitý, a popudliwý k hněwu, tuť mnohos počjnal sobě proti lotrům a násilnjkům, nečině nikdý přjměřj s nimi, alebrž wždycky činliwý byl hrom twůg, a zdwižená pawéza twá; hřjmáwal a blýskáwal gsi gako na půtku; země se třásla, gakoby třjbil, snih padal, gakby z pytle sypal, a kraupy, gakoby kamenjm tlaukl, a nechať dopowjm spanile, náramným klopotem se waljwaly déště, každičká byla krůpě řekau. Odkud znáhla se stalo za Dewkaliona násilné tonutj, tak že, když byli pošli wšickni korábowé, zachowána gest sotwa gediná lodička, obsahugjc w sobě gen gako něgaký wzнět lidského pokolenj, aby potom wětšj neprawosti prowodilo. Wšak od nich béřeš hodnau odplatu za showjwánj swé, an tobě žádný nepřinášj oběti ani wěnců w, kromě snad při hrách Olympických, a to geště gen pro obyčeg starožitný. Bez mála i tebe, utěšený Bože, gakos ty Saturnowi udělal, s trůnu shodj. Ať nedjm nic, že ti olaupili chrám, ba i na tebe samého ruce wztáhli tam w Olympii; ty pak, hluboko-

hřmitel, liknowal se zbuditi psy, nebo swolati sausedy, aby w autěku schytali ty swatokrádce; nýbrž, slowútný Ğiğantozhaubce a Titanobigce seděl gsi, drže w prawici desjtiloketnj hrom, ano zatjm lotřjci holili tobě zlaté kadeře. Kdy pak, ó wýborný Bože, ustaneš prohljdati takowé neřesti, i kdy se pomstjš nad tolikerým bezprawjm? Kolikeré ohně a potopy stačily by na tak náramný pych lidský? Co gsem gen gá, neřku o giných, Athenienských powýšil, a z chudých boháčů nadělal, wšjm, čehož potřebowali, nadaw ge! Nebo, ať djm zrowna, dobročině přátelům, wyhazuge swůg statek, zchudl gsem; oni pak teď mne neznagj, aniž pohljžegj na mne, ač že gindy wšemožně hleděli mne ctjti, klaněti se a slaužiti mi. Potkám-li koho z nich, mine mě gako zkácený a zpukřelý náhrobek některého dáwnomrtwého smrtedlnjka, nechtěge si ho ani powšjmnauti; nebo, zhljdna mě zdaleka, pryč se obrátj, gako před něgakým zlowěštným a utjkánj hodným úkazem; předemnau, prawjm, kterého nedáwno nazýwali spomocnjkem a dobrodincem swým. Pročež, na mizinu přiweden gsa, tuto w haleně dělám zemi za mzdu osmi obolů, při této motyce o samotě filosofuge! To aspoň ještě gest můg neylepšj zisk, že newidjm těch šelem křiwdami a bezprawjm obohacených, nebo toby se mi k smrti rownalo. Nuže pak ty Saturnůw a Regin synu, probuď se z toho těžkého a sladkého spánj, kterým gsi předčil samého Epimenida, rozswěť sobě opět blesk, nebo zažži geg w Etně, aby zaplápolal gako gindy, a ukázal hněw srdnatého a náhlého Jupitera, leč že prawda gest, co prawj o tobě Kretenštj, že gsi pauhá bágka a smyšlénka básnjřů.

Jupiter. Merkuře, co gest to za ruhače tam w Attice na podwršj Hymetském? Špinawý a ukálený gest to otrhanec, w kozj kůže oděný, a shrbený kopá. Žwawý a opowážliwý člowěk! Toť gakýs filosof gest! sice by tak bezbožně proti nám nemluwil!

Merkur. Co djš otče? což neznáš Timona Echekra-

teowce Kollytenského, který nám tolik newadných a wzáctných obětj dáwal, a u kterého gsme tak skwostně twůg hod slawjwali?

Jupiter. Možná-li? Ay, gaká to proměna! I kterakž tak slawný, bohatý a tolika přátely nadaný člowěk upadnauti mohl do takowé bjdy, že tu ukálený a nuzný, z auplatku, gakož widěti, těžkau se traudj motykau?

Merkur. Přjčina geho zkázy gest, gak řjkáme, užilost, láska k bližnjmu a milosrdenstwj; nebo ať řeknu práwěgi, zpozdilost, sprostota a nepowážliwost u wybjránj přátel: i nepomyslilť, že se zawděčuge krkawcům a wlkům, a domnjwal se ubožák, že ty gátra gemu zžjragjcj káně přátelé geho gsau a společnjci, z něgaké dobromyslnosti k němu, kdežto zatjm oni mu dwořili gen pro nagedenj. Ohlodawše pak mu kosti dohola, a byl-li w nich gaký tuk, i ten wyssawše na prosto, odebrali se od něho, zůstawjce geg zmořeného a znuzeného, a giž ho nechtj znáti, aniž hledj naň, mnedle proč? aniž pečugj o něho, aniž čeho odměnně mu udělugj. Protož on, gak widjš, opustiw město, hanbě se za otrhánj swé, ze mzdy kopá motykau zemi, zblázniw se nad neštěstjm, wida že lidé, zbohatše od něho, pyšně ho pomjgegj, aniž wjce se pamatugj, že mu *Timon* řjkagj.

Jupiter. Neslušj, abychom mužem tjm opowrhli, a se o něho nestarali, ten nešťastný zagisté by práwem se hněwal, kdybychom i my také tak činili, gako ti proklatj pochlebnjci, a nepečowali o člowěka, který nám tolik howězjch kyt, a tak mnoho kozjho tuku na oltáři spálil, od čehož až posawad w chřjpjch wůni mám. Ostatně, pro mnohé zaneprázdněnj, a pro weliké množstwj křiwopřjsežnjků, násilnjků a laupežnjků, a pro strach před swatokrádci, od nichž ani uwarowánj ani oddechu nenj, za drahný čas gsem ani pohleděti nemohl na Attiku; neywjce od té doby, co filosofie a hádánj o slowa mezi nimi powstalo. Nebo když se wespolek potýkagj, krykugjce, nenj možné uslyšeti těch, kteřj se k nám

modlj. Protož buď tu musj geden s zacpanýma ušima seděti, nebo se gim rozkřičet dáti, gešto, newjm o gakau čest, netělesnost, a samé titěrky, náramný powyk wedau. A proto se stalo, že gsme pozapomněli o toho Timona dbáti, gjmž nelze pohrdnauti. Wezmi tedy Merkuře! s sebau Pluta a pospěš tam. Ty pak Plute, pogmi Boha Poklada, a zůstaňte oba s Timonem, a neodcházegte od něho, byť i wás, gak gest dobročinný, z domu odbyti chtěl. Strany těch pochlebnjků a prokázané gemu od nich newděčnosti, uwidjm potom, co se dá dělati, i potrestám ge zagisté, gen co se mi hrom oprawj. Polámalo mi se u něho dwé hrotů neywětšjch, když gsem gjm tuze klopotně hodil po sofistowi Anaxağoru, který swým žákům dokazowal, že nás Bohůw naprosto nenj. Ale chybil gsem se ho; nebo držel nad njm ochrannau ruku Perikles. Hrom pak do chrámu uhodiw, spálil geg, a málem by byl o skálu se rozrazil. Ač pak i pochlebnjci dosti potrestáni budau, uwidauce Timona welmi obohaceného.

Merkur. Hle, kterak dobře gest, když se kdo hodně ozwe, hubuge a křičj, netoliko na saudech, ale i když se modlj. Nebo ay! Timon tento, byw chudjčký, nagednau zbohatl, že modle se křikem a powykem Jupitera na se obrátil. Kdyby byl w tichosti kopal shrbený, potud by kopal w opowrženj.

Plutus. Ale gá, Jupiteře, k němu nepůgdu.

Jupiter. A proč, můg zlatý Plute, zwláště když gá poraučjm?

Plutus. Proto, wěru, že mě potupil, wystrče mne ze dweřj a celého roztrole, gešto gsem gemu giž od otcowa času přjtelem byl, a giž málem by mne byl widlemi z domu wypjchal aneb zahodil, gako zahazugeme z rukau žeřawý uhel. Mám tedy gjti na wýhoz břichopáskům, pochlebnjkům a newěstkám? Pošli mne, Jupiteře, k takowým, kteřj znagj mjru dobročinnosti, mne sobě wážj, gimžto wzáctný gsem a žádaný. Tito ale

blázni ať přebýwagj s chudobau, poněwadž gi ctj wjce než mne, a nechať wezmauce od nj kabeli a motyku spokogeni gsau nuzáci wýdělkem čtyř penjzů, gelikož darem desjti hřiwen z bůhdarma pohrdagj.

Jupiter. Giž nic takowého tobě neučinj Timon; nebo nenj-li nečitedlný wšj bolesti, motyka dokonale ho naučila, že slušj tobě mjsto dáti před chudobau. Ale ty také wždycky máš něgakau stjžnost: nynj si stěžugeš na Timona, že otewřew tobě dwéře sem tam taulati se tobě podlé ljbosti dopustil, že tebe neuzamykal, aniž o tebe horlil, a wšak prwé gsi se hněwáwal na boháče, stýskage si, že tě magj pod zámky, záworami a pečetmi, ani chwjlku na swětlo nepauštěgjce, nýbrž w náramných tmách tebe mořjce; což, prý, tebe tak saužj a bledého činj, a dnawého na ruce pro samé počjtánj, a tudy že gen kdyby přjležitosti nabyti mohl, uteci se snažjš. Slowem, přeobtjžno ti bylo panensky gako Danae w měděném aneb železném ložci obýwati, a pod krutými a neprawými správci Lichwau a Počtem chowánu býti. Řjkáwals, že hlaupě sobě počjnagj skrbci, kteřj milugjce tebe náramně, a mohauce užiti neopowážj se toho učiniti, ač gim žádný toho nezbraňuge, gešto gsau nad tebau pány; nýbrž že hljdagj bedliwě, nespustjce s oka pečetj a záwor, domnjwagjce se, že giž tebe dosti užigj, ne když sami užjwagj, ale když žádnému tebe užiti nedagj, gakož pes u žlabu děláwá, genžto sám obroku se netkna koni hladowému ho zbraňuge. Nad to smáwal gsi se těm, kdož šetřj a chowagj, a což neypodiwněgšjho, i sobě samým záwidj, newědauce, že některý zlotřilý služebnjk na poklady nemilowaného pána se dobude, a opowrženému skrbljku pozadu se wysměge, kterýž při tmawém kahánku s knotem tenjčkým a přemálem olege nespj, a auroky počjtá. Nuže, gak to mám srownati, ano prwé boháčům to předhazowaw, nynj naopak Timonowi to za zlé pokládáš?

Plutus. Kdybys chtěl prawdu wyšetřiti, shledal by,

že w obém dobře mám. Co se tkne tohoto Timona, nebylo gednánj geho se mnau dobromyslnost, nýbrž nedbalost a prostopášnost; ti ale, kteřj mě we tmách zamčeného chowagj, a o to dbagj, abych hodně tlaustl, tělnatěl a tučněl, sami pak se mne nedotknau, aniž mne na swětlo pustj, by mne žádný newiděl, mysljm, že blázni gsau a mně křiwdj, gešto beze wšj winy mne tolika mukami mořj, nepomněgjce, že w krátce umrau, a mne některému šťastnauškowi zůstawj. Ani těch tedy, kteřj mne užiti neuměgj, ani těch, kdož mne pořád meži prsty držj, chwáliti nemohu. Žádných tedy z těchto, nýbrž ty toliko, kteřj, což neylépe gest, prostřednj mjru zachowáwagjce, ani bez užjwánj mne nenecháwagj, aniž docela wybýwagj a zahazugj. Nebo poważ toho probůh, Jupiteře, kdyby někdo, pogaw řádně manželku sličnau, potom gj nedbal, a giným naprosto nezáwiděl, dopauštěge gj dnem i nocj se protulowati, ba i nawolage sám k nj cizoložnjků, zdaž by se řjci mohlo, že takowý swau ženu miluge? Ty zagisté negsi toho mjněnj, Jupiteře! genž w milowánj hogné zkušenosti gsi nabyl. Kdyby pak kdosi giný, přiweda domů řádnau choť, aby s nj djtky plodil, gj se nedotkl, aniž komu pohleděti na ni dopustil, alebrž pod zámkem kwětaucj a pěknau pannu chowal, a prawil, že gi miluge, a i toho bledau twářj, chřadnaucjm tělem a wpadlýma očima doswědčowal: nebyl-li by takowý člowěk za blázna gmjn, že mage swět množiti, a práwa manželstwj užiti, wadnauti dáwá tak sličné a milostné djwce, gako by kněžiny Cereře odchowáwal? Nad tjm hle gá práwě se mrzjm, že někteřj neważně po mně kopagj a mne mrhagj, ginj gako znamenaného odběhlce žalařugj.

Jupiter. A proč se na ně mrzjš? obogj se sami dosti trestagj; neb gedni, gsauce gako Tantalus žjžniwj a lačnj, wyprahlá ústa otwjragj na zlato: druzj gako Fineus musegj widěti, gak gim Harpye pokrm z hrdla wydjragj. Ale gdiž, nalezneš zagisté Timona mnohem maudřegšjho, nežli prwé.

Plutus. To gest tolik, gako bys mě poslal doléwat děrawého sudu: dřjwe to z něho wyteče, než se naligė. Pln gest děr a skulin.

Jupiter. Gestli že gich nezadělá, bude brzy na suše, a nalezne na dně kwasnice, to gest, kabeli a motyku. Ale gdětež a obohaťte geg. Ty pak Merkuře, nezapomeň mi přiwésti z Etny několik Cyklopů, aby mi sprawili a zostřili hrom, neboť bude nám ho nabraušeného welmi potřeba.

Merkur. Pogďme, Plute. Ale co to? ty kulháš? Že slepý gsi, wěděl gsem, můg milý pane! ale žes i chromý, to mi bylo neznámé.

Plutus. Negsem wždycky, Merkuře, nýbrž gen tehdáž, když mne Jupiter k někomu pošle, tu hned zwáhawjm, a na obě nohy kulhám, tak, že ledwa a dosti těžce tám dogdu, ano ten, ku kterému gsem poslán, zatjm wěkem segde, a giž sotwa sebau wládnauti může. Když ale odcházjm, tu by myslil, že křjdla mám, nad ptáka gsem čerstwěgšj. Nebo sotwa že wyběhnu w záwod, giž mne za wjtěze prowoláwá hlásný, an gsem tak kwapně okol přeběhl, že mne diwáci ledwa okem postihnauti mohli.

Merkur. To nenj wždycky prawda; gáť wjm, že mnozj wčera tak chudj byli, že ani na prowaz neměli, dnes náhle bohatj gsau, nákladně a stkwostně sobě wedau, šesti koňmi gezdj, gežto nedáwno ani oslete w domě neměli, zlaté prsteny nosj, a w šarlatu sobě wykračugj, aniž pak se přeswědčiti mohau, žeby to gegich bohatstwj sen byl.

Plutus. To gest něco giného. Tenkrát gá nechodjm pěšky, aniž mne Jupiter posjlá, nýbrž Pluto, který také rozdáwá bohatstwj a statky, gakž to patrně dowozuge gméno geho. Pročež když za Plutonowau přjčinau se mám od gednoho k druhému bráti, uwrhnau mne w pořjzenj, uzapečetj bedliwě, a z domu přenesau po nosičjch. Zatjm zemřelý ležj někde w kautě domu, obalen gsa

wetchým plátnem, ano okolo něho kočky se perau, chtěgjce se do těla dáti, mne pak přátelé čekagj na náměstj, gako přiletugjcj matky laštowičky šweholné. Když pak se pečeť segme, poslednj wůle otewře, a můg nowý držitel prohlásj, buď něgaký přjbuzný, buď pochlebnjk, aneb konečně služebnjk pro libostky milowaný, přede wšemi předek magjcj holobrádek, za mnohé rozkoše, které nedospělý gsa pánu swému způsobil, nynj hognau odplatu beraucj: tuť, budiž on kdožkoli, uchopiw mne i s pořjzenjm, honem se mnau utjká, a na rychlost gméno swé proměnj, dage sobě něgaké nádherněgšj, a zůstawj soky swé, kteřjž za njm hledj s otewřenau hubau, a rmautj se nepřetwářeně, že takowau štiku po sněděnj nechatrné wnady z newodu pustili. Takowý tedy mne uchwátiw člowěk, we wšem, což dobrého gest, nezběhlý a hlaupý, posawad bogj se želez, a gestliže kdo okolo gda praskačem hrochne, nastraženýma rychle ušima poslauchá, žernu pak w uctiwosti má gako chrám; takowý, prawjm, člowěk gest nesnesitedlný těm, s kterými obcuge, swobodným se urauhá, swé spoluotroky mrská, gako na zkaušku, gestli i to by mu prošlo, až pak uhodj na něgakau newěstku, nebo do konj se zbláznj, nebo břichopáskům se cele oddá, přisahagjcjm, že pěkněgšj gest nad Nirea, urozeněgšj nad Cekropa neb Kodra, maudřegšj nad Ulyssa, a bohatšj nad šestnáct Krésůw pospolu, a w okamženj promrhá nešťastnjk wšecko, což mnohými křiwými přjsahami, krádežemi a klamy nabyto gest.

Merkur. Toť gest owšem prawda. Než chodě sám na swých wlastnjch nohau, gak medle cestu nagdeš, při takowé slepotě, aneb gak poznáš ty, ku kterým tebe Jupiter pošle, gež on má za hodné bohatstwj?

Plutus. A myslјš ty, že ge poznám?

Merkur. Nehrubě, oprawdu, sice bys neopominul Aristida, a nepřiwinul se k Hipponiku aneb k Kalliowi, a k giným z Aténských, gešto ani obolu hodni negsau; ostatně, kterak to nastrogjš, poslán gsa od Jupitera?

Plutus. Taulage se sem a tam chodjm, až z náhody na někoho wrazjm, který mne prwnj potkaw uchwátj a domů k sobě odwede, a tobě Merkuře děkuge za tak nenadálý zisk.

Merkur. Tedy na omylu gest Jupiter, domnjwage se, že obohacugeš gen ty, kteréž on bohatstwj hodné mjnj.

Plutus. A to práwem, můg milý, poněwadž on, wěda že slepý gsem, mne posjlá gich hledat, což nenj tak snadná wěc, i giž dáwno gj nenj mezi lidmi; sám bystrozraký Lynceus by gj tak snadně nenalezl. Pročež že dobrých lidj málo gest, zlj pak w obci we wšecko se uwázali, snáze na ty než na ony wrazjm, sem tam obcházege, a od nich polapen býwám.

Merkur. Ale opustiw ge, gakž gim tak snadno utečeš, newida cesty?

Plutus. Tu gediné, když utjkám, gaksi rychlokřjdlý a bystrooký se stáwám.

Merkur. Geště mi to řekni: Gak se to stáwá, že gsa slepý ano i (ať netagjm prawdy) bledý a těžký na chůzi, tolik máš milownjků, že wšickni gen k tobě zřenj swé magj, požjwagjce tebe, za šťastné se pokládagj, ztratjce tebe nechtj déle žiwi býti? Známť zagisté mnohé, kteřj do tebe tak zamilowáni byli, že s wysoké skály, po hlawě do hlubokého moře skočili, mnjce od tebe opowrženi býti, že prý gsi na ně ani nepohleděl. Ostatně ty sám wyznáš, gestli sebe znáš, že blázni gsau ti, gešto tak náramně tebe milugj.

Plutus. Tyť myslJš, že mne za takowého zhljžegj, gaký gsem, totiž za chromého a slepého, i se wšemi ginými wadami mými?

Merkur. A kterak gináč, leč by i oni sami slepj byli?

Plutus. Negsau, můg milý; ale newědomost a omyl, genž nynj wšecko posedly, zatemňugj gegich mysl. Dolož, že i gá, abych wšecken nesličný nebyl, gim w postawě přemilostné, zlatem a drahým kamenjm okrášené,

i w rozmanitém oděwu se ukazugi. Oni pak, domněgjce se widěti přirozenau na mně krásu, zamilugj mne, a nemohauce mne mjti, žiwoty sobě odnjmagj. Owšem, kdyby mne gim kdo nahého ukázal, poznali by, že walně blaudj, wěc nemilostnau a nezpůsobnau tak klopotně milugjce.

Merkur. Ale gak to, že i zbohatše a larwu sobě přistřewše na omylu zůstáwagj? Ano kdyby gim gi někdo odnjti chtěl, hlawu raděgi, než tu larwu by ztratili; neboť nenj podobné, aby zdrawý smysl magjce ani toho newiděli, že wšecka ta gegich krása toliko wyljčena gest.

Plutus. W tom, milý Merkuře, mnohé gsau wěci, které mi na pomoc přispjwagj.

Merkur. A které medle?

Plutus. Když mne někdo, gehož gá poneyprw potkám, k sobě dweřmi pustj, tuť i se mnau tam podtagj wegde pýcha, pošetilost, chlauba, rozmařilost, nádhernost, podwod, a giných kopa; kteréž když mysl toho člowěka opanowaly, tuť se diwj, čemu diwiti se nenj, a dychtj po tom, čehož by warowati se měl. Mne pak tolika wcházegjcých neřestj otce přigjmá se wšjm oborem, a wšecky muky raděgi by wytrpěl, než by dopustil, abych odšel.

Merkur. Wšak tys tak hladký a plzký, milý Plute, že welmi nesnadno gest tebe chowati; za nic se držeti nedáš, nýbrž gako had neb auhoř nepatrně z ruky se wysmekneš! Naproti tomu chudoba gest lepkawá a přjchytliwá, snadná k přigetj, na sta klik gj wšudy z celého těla čnj, tak že kdo se k nj přibljžj, i hned od nj polapen býwá, aniž tak snadně wyprostiti se může. Ale hle! za našjm howořenjm zapomněli gsme na něco důležitého.

Plutus. A nač to?

Merkur. Pokladu gsme newzali, gehož nám neywjce potřebj.

Plutus. Nestarey se o to. Toho gá, wstupuge na

swět k wám, pod zemj necháwám s tjm poručenjm, aby doma zůstal, a žádnému neotwjral, leč že by mne wolati slyšel.

Merkur. Giž tedy wcházjme do Atiky; drž se mne za šaty, a následug mne, až se do samoty k Timonowi dostanu.

Plutus. Dobře děláš, že mne wedeš, Merkuře, sice bych snadno některému ničemnjku do rukau padl. Ale co to za třeskot, gakoby někdo motykau o kámen kopal?

Merkur. Timon tu na bljzce dělá twrdau a kamenitau kopaninu. Ey pak, gestiť u něho Chudoba a Pracowitost, Trpěliwost, Maudrost a Zmužilost, a celý ten pluk, který pod swým praporcem hlad wodjwá. Tyť gsau mnohem silněgšj, nežli twá družina.

Plutus. Utecme tedy rychle, Merkuře, neb což znamenitého počneme s člowěkem, genž tak statečnau stráž okolo sebe má?

Merkur. Ginák se o tom Jupiterowi widj; pročež nabuďme mysli!

Chudoba. Kam wedeš toho slepého, Merkuře?

Merkur. K tomuto Timonowi poslal nás Jupiter.

Chudoba. Cože? k Timonowi se nynj posjlá Bůh bohatstwj? k němu prawjm, gehožto gá, zle spraweného od stkwostnosti přigawši dala gsem těmto zde, Maudrosti a Pracowitosti, a učinila z něho srdnatého a přehodného muže? Tak wy tedy hrdáte a hragete s Chudobau, že toho gediného, kteréhož gsem měla, když se utwrdil w ctnosti, odnjti mi chcete, aby Plutus opět geg dostal, Prostopášnosti a Pýše wydal, a rozmařilého, ljného a hlaupého, gako prwé byl, z něho učiniw, potom zase mi ničemnjka a darebu nawrátil?

Merkur. Tak se Jupiterowi widj, milá Chudobo!

Chudoba. Odegdu tedy, wy Pracowitosti, Maudrosti, a ostatnj družino má! pogďte se mnau. Wšak on brzy shledá, co na mně ztratil, dobrau totiž spoludělnici, a mistryni wšelikého uměnj; na mně, prawjm, s kterauž

obcuge i na těle zdráw i na duši silen byl, mužný žiwot wedl, a gen k sobě zřenj a wážnost měl, ostatnj wšecky wěci za zbytečné, gakož tomu w skutku gest, počjtage.

Merkur. Odcházegj Plute, nynj my tedy k němu přistupme.

Timon. Co gste zač, padauchowé? a proč sem přicházjte? mne abyste obtěžowali, člowěka ze mzdy pracugjcjho? Neodegdete zlosyňowé beze škody; gá wás hned hrudami a kamenjm utluku.

Merkur. Chraň se to činiti Timone, nebť nekamenowal bys lidj, gak mjnjš, nýbrž bohy. Gá gsem Merkur, a tento gest Plutus. Posjlá nás k tobě Jupiter, wyslyšew prosbu twau. Přigmi tedy můg milý! bohatstwj a štěstj, zanechcy pak práce.

Timon. Budete biti, třeba gste, gak prawjte, bohowé byli; nenáwidjmť rowně gak bohů tak lidj. Toho ale slepce, buď kdo buď, motykau zabjm.

Plutus. Pro Jupitera! utecme Merkuře, abych odtud neodnesl něgaké pohromy, neb ten člowěk zdá se mi nemalý blázen býti.

Merkur. Měg rozum, Timone! raděgi slož s sebe ty nezdárné a syrowé powahy, přigmi oběma rukama dobré štěstj, buď opět bohatým a prwnjm mezi Atenskými, a měg w opowrženj ty newděčnjky, sám pro sebe blaženosti užjwage.

Timon. Warugte mi, o nic se wás neprosjm: dosti bohatstwj mám w této motyce; ostatně šťastný gsem, když se žádný ke mně nebljžj.

Merkur. Tak nelidsky sobě počjnáš, můg milý? Mám-li tu tak twrdau a urputnau odpowěď Jupiterowi přinesti? Wěřjm ti, že nenáwidjš lidj, od nichž tolik bezprawj gsi přetrpěl; wšak abys i Bohů nenáwiděl, genž tak dobrotiwě o tebe pečowali, toho pochopiti mi nelze.

Timon. Tobě Merkuře a Jupiterowi skládám djky swé za waši starost o mne, ale toho Pluta gá nepřigmu.

Merkur. A proč ne?

Timon. Protože prwé na mne náramně mnoho zlého uwalil, wydage mne pochlebnjkům, přiweda na mne aukladnjky, ztropě mi nenáwist, poruše mne rozmařilostj, a záwisti wystawě; k posledu mne i opustil newěrně gako zrádce. Předobrá ale Chudoba zaměstknala mne pracemi neyzmužilegšjmi, s Prawdau a Zwolnomluwnostj spolu u mne přebýwagjc, mně ustáwagjcjmu, čehož potřebj bylo, poskytowala, mnohými wěcmi hrdati wyučowala, na mně samotném wšelikau naděgi žiwota zakládagjc, a ukazugjc mi, které by bohatstwj mé bylo, gehož ani pochlebnjk ljsawý, ani utrhač strašný, ani lid zgitřený, ani poštiwač obecný, ani tyran aukladný odnjti nemůže. Posiluge se pracj, mile a rád půlko toto wzdělávage, a newida nesčjslných neřestj městských, dostatečné a stálé potrawy pomocj této motyky nabýwám. Pročež se wrať zase Merkuře s Plutem k Jupiterowi, mně pak bude na tom dosti, když on to způsobj, aby wšickni lidé úpěli a hořekowali.

Merkur. Nikoli můg milý, aniž pak wšickni hodj se k hořekowánj. Ale ty přestaň té hněwiwosti a klopotnosti plaché Timone, a přigmi Pluta k sobě. Darem od Jupitera poslaným nemá se pohrdati.

Plutus. Chceš-li ó Timone při proti mně wésti? čili tobě protiwno gest, že mluwjm?

Timon. Mluw tedy, ale zkrátka, a bez obšjrnosti w slowjch; ne gako ti zlopowěstnj řečnjci činjwagj. Merkurowi, genž tu přjtomen gest, k wůli to učinjm, že několika slow twých poslechnu.

Plutus. Měl bych welikau řeč držeti na tak těžké obwiněnj, zatjm poważ gen sám toho, zdaliž gsem tebe urazil, gá, gešto gsem tobě wše, což člowěku neymilegšjho gest, totiž čest, přednost, wěnce a giné rozkoše zgednal. Skrze mne gsi byl u giných wážen, weleslawen, a wšelikými službami opatřen. Gestliže ale od

pochlebnjkůw cosi nelibého tobě se přihodilo, tjm gá negsem winen; nýbrž mně se od tebe weliká křiwda stala, že gsi mne tak neważně wydal w moc lidem neyhoršjm, chwalomluwným, ljsawým a auklady mně strogjcjm. Konečně prý gsem tebe zradil; a wšak gá bych wětšjm práwem tebe z toho winiti mohl, gešto gsi mne wyhostil, a skoro po hlawě z domu wystrčil. Pročež mjsto měkkého, stkwostného oděwu tobě ctihodná Chudoba tuto halenu dala. Swědkem buď Merkur sám, gak gsem Jupitera prosil, aby mne podruhé k tobě neposjlal, gešto gsi tak nepřátelsky se mnau nakládal.

Merkur. Giž nynj widjš Plute, gak smeyšlj; směle se tedy měg k němu; ty pak Timone kopey, gak gsi počal; a ty Plute zawoley poklad pod geho motyku, neb gak zawoláš, tebe poslušen bude.

Timon. Musjm tedy poslechnauti Merkuře, a na nowo zbohatnauti; neboť weč bohowé se wložj, co tu člowěk dělati má? Ale powaž toho, w gakau psotu mě nešťastného uwrhneš, mne, genž po tu dobu šťastný žiwot weda, náhle takowé zlata množstwj přigjti, a w tolikeré starosti se uwázati mám, ano gsem nic zlého neučinil.

Merkur. Mně k wůli to Timone snášeg, byť to sebe těžšj a nesnesitedlněgšj bylo, snášeg to, prawjm, aspoň uwidjš ty pochlebnjky záwistj pukati. Gá pak nynj přes Etnu do nebe se nawrátjm.

Plutus. Merkur odletěl, po šustu křjdel to znáti. Ty tedy Timone zde zůstaň, a gá poodegda pošli ti poklad. Nuže, kopey gen hlaub. Hey! wolám tě, poklade zlatý! buď poslušen tohoto Timona, a dey se mu nagjti. Kopey Timone, hlauběgi zarážeg motýku! gá nynj odstaupjm.

Timon. Nuže tedy motyko, posilni se, a neustáwey dobýwagjc pokladu z země. Při sám Jupiter! á ty laskawý Merkuře, bože zisk propůgčugjcj! odkud mi tolik zlata? zdaliž pak to sen gest? bogjm se, abych pro-

citna mjsto pokladu nenalezl uhlj. Ale wždyť gest to zlato bité, wážné, a přepěkné na pohled.

O zlato, pěknýs dárek smrtedlnjkům,
Gak oheň stkwjš se we dne w noci!

Pogď sem neymilegšj, má rozkoši gediná! Nynj wěřjm, že do zlata se gednau Jupiter proměnil. Nebo, která by panna milownjka tak krásného nepřigala otewřeným náručjm, an by k nj střechau připršeł? O Midase! ó Krése, a wy pokladowé Delfičtj, gak gste maličcj proti Timonu a Timonowu bohatstwj, gemuž ani král Perský se newyrowná. Tebe motyko, a tebe haleno neylépe bude poswětiti w oběť zde Panowi. I skaupjm gá sobě wšecka tato pole, a wystawjm si wěž k zachowánj toho zlata, w njž bych gá sám gediný, a žádný wjce bydliti mohl, w njž pak, gak myslјm, i hrob sobě udělám. Toto pak ustanoweno mi buď za zákon, co budu žiw: warowati se wšech, nikoho neznati, hrdati wšechněmi; přjtel, host, společnjk, milosrdenstwj, pauhá słowa a šašky gen buďte. Smilowati se nad plačjcjm, přispěti nuznému buď u mne přestaupenjm zákona, wywrácenjm dobrých mrawů. Žiwot můg bude samotný gako wlkůw, a gediný Timonůw přjtel — Timon; ostatnj wšicknі mi buďte nepřátelé a aukladnjci. Promluwjm-li s kým z nich, ať nečist gsem, uwidjm-li koho, buď mi ten den černý. Zhola žádného rozdjlu neučinjm mezi nimi a mezi sochami kamennými a měděnými. Aniž wyslance gich přigmu, aniž w gakau wegdu smlauwu. Hranice mezi mnau a nimi buďte paušť a samoty. Saused, kragan, wlastenec, ano wlast sama, neužitečná gména a gen bláznivých lidj buďte žádost. Timon sám pro sebe gen bohatý buď, žádného si newšjmey, buď žiw sám sobě stkwostně, podál od pochlebnjků a wychwalowatelů nemjrných; bohům obětug, a hodug samotný, gen sobě buď saused a kragan, daleký wšechněm lidem. Konečně to buď ustanowenjm, sebe gediného milowati, a i po smrti wěnčowati sebe samého. Neymilegšj gméno mi

buď *newljdnjka.* Mrawů mých powaha buďte newrlost, zuřiwost, syrowost, hněwiwost a nelidskost. Uzřjm-li koho, an w ohni se pálj, a žádá, abych hasil, smolau a olegem hasiti budu, a kdyby koho w zimě ljtá řeka zanášela, a on sepiatýma rukama prosil, abych ho wytáhl, hlawu mu potopjm, aby newywázl; tak se rowným za rowné těm neřestnjkům odplatjm. Tento zákon dal gest Timon Echekrateowicůw syn Kolytenský, a na potwrzenj geho snesl se tentýž Timon. Nužc! buďte to zákonowé, a mužně se zachowáweyte. Ostatně mnoho na tom záležj, aby se wšickni dowěděli, že gsem zase nad mjru zbohatl, neboť nad tjm se poškrtj! Ale hle, co to? což znamená to pospjchánj? Odewšad se hrnau uprášenj ke mně, diw ducha nepustj; newjm odkud gim zlato zawonělo. Co udělám? mám-li wylezti na ten kopec, abych, mage odtamtud po ráně, zahnal ge kamenjm? aneb to gediné učinjm proti zákonu nynj pronesenému, abych gen geště gednau s nimi promluwil, by se tjm wjce mrzeli, gsauce ode mne pohrzeni. Toť bude gak mjnjm, lépe. Počkám tedy. I kdož pak gest ten prwnj mezi nimi? Ĝnatonides pochlebnjk gest to, práwě týž, který onehdy mně o almužnu ho prosjcjmu oprátku podáwal, ač dřjwe mnohdykráte u mne plné sudy wjna wyblil. Dobře že gde; bude za to neyprwněgšj nařjkati.

Ĝnatonides. Neřjkal-li gsem, že bohowé Timona, toho dobrého muže, neopustj? Zdráw buď Timone neykrásněgšj, neysladšj, neyhodowněgšj!

Timon. Zdráw buď i ty Ĝnatonide, ze wšech kánj neyžrawěgšj, a ze wšech lidj neyničemněgšj.

Ĝnatonides. Ty gsi geště pořád ten starý šprymownjk; ale kde pak gsau připraweny hody? Přinášjm tobě docela nowau a weselau pjsničku k daušku.

Timon. Mnjm, že smutnau zazpjwáš k této motyce, a to welmi přežalostnau.

Ĝnatodines. Co to, Timone? Ty mne biges? gá si

wezmu swědky. Při sám Herkules! auwe! auwe! počkey, gá tě obžalugi u Areopagu, že gsi mi hlawu roztlaukl.

Timon. Gestliže hned neodtáhneš, můžeš mne obžalowati, že gsem tě zabil.

Gnatodines. To se nestane. Ale nynj mne zhog; dey mi na tu ránu trochu zlata; nebo to prý neylépe stawj krew.

Timon. Geště gsi tu?

Gnatodines. Wždyť gá gdu, ale ty toho opykáš, že z muže tak zdwořilého takowý nezdwořák gsi se učinil.

Timon. Co gest to za plecháče, genž sem přicházj? To gest Filiades, nade wšecky pochlebnjky neyošemetněgšj. Ten dostal ode mne celé popložj, a pro dceru na wýbytnau dwě hřiwny za odměnu, že zpěw můg, když wšickni mlčeli, sám gediný wychwalowal, přisahage, že hlas můg nad labutj gest pŕjgemněgšj. Wšak onehdy, když gá nemocen gsa k němu gsem přišel, o pomoc ho prose, bitjm mne ten dobrý muž odbyl.

Filiades. Ha, nestydo! Nynj zas Timona znáte; nynj gest Gnatonides geho přjtelem a spoluhodownjkem? Dobře se stalo tomu newděčnjku. Gá ale, dáwnj Timonůw druh, wrstewnjk a kragan, skrowněgi sobě wedu, aby se nezdálo, že mocj k němu wetřjti se chci. Zdráw buď hospodáři, a warug se těch zlořečených pochlebnjků, genž k hodům toliko přicházegj; ginak mezi nimi a krkawci žádného rozdjlu nenj. Teď nenj komu co wěřiti; wšickni gsau newděčni a ošemetnj. Gá ale hřiwnu tobě přinášege, aby něco pro potřebu měl, cestau, giž negsa daleko odtud, dowěděl gsem se, že gsi opět náramného bohatstwj nabyl, a že w wýborném gsi stawu. Přicházjm tedy tobě dat wýstrahy, ačkoli sám gsa maudrý, žádného napomenutj nepotřebugeš, genž by sám i Nestorowi rady uděliti mohl.

Timon. Budiž tak, Filiade! ale pogď dále, ať tě také tau motykau pozdrawjm.

Filiades. O lidé, pomozte! ten newděčnjk mi hlawu rozrazil, že gsem mu dobře poradil.

Timon. Eyhle! tamto třetj se bljžj, Demeas řečnjk, s dekrétem w ruce, nazýwage se přjbuzným mým. Ten z mého nagednau šestnácte hřiwen obci zaplatil; byltˇ odsauzen a železy ukowán, nemoha platiti, gá pak mage s njm autrpnost, wykaupil gsem geg. Onehdy, když řad na něho losem přišel, aby třjdě našj almužnu rozdáwal, a gá přistaupil, abych dostal, co mi náleželo, řekl, že newj, zdaliž gsem měšťan, čili negsem.

Demeas. Zdráw buď, Timone, welká ozdobo rodu swého, podporo Atenských, sjlo Řecké země! Giž dlauho tebe očekáwá wšecken lid shromážděný, a obogj rada. Ale poslyš neyprwé dekrét, který gsem gá tobě ke cti napsal: »Poněwadž Timon Kolytenský, Echekrateowec, muž negen mrawopočestný, ale i maudrý, gemuž nenj po celé Grécii rowného, drahný čas wýborně swé wlasti poslaužil: gednjm dnem kolbau, zápasem, a během w Olympii, konečně i w gjzdě rytjřské dwogj i čtwerau spřežj swjtězil; —«

Timon. Gá? gešto gsem gak žiw nikdý w Olympii nebyl?

Demeas. Co z toho? můžeš tam přigjti. Čjm wjce takowých wěcj w dekrétu, tjm lépe. »Též předešlého roku u Acharnei welmi statečně k dobrému wlasti se zachowal, poraze swau rukau do dwau tisjců Peloponézských.«

Timon. I gakž by to bylo možné? Gáť ani zbraně neměl, protož gsem nemohl s ginými sepsán býti.

Demeas. Ty owšem mjrně o sobě mluwjš, Timone; my wšak bychom newděčni byli, kdybychom toho nepřipomenuli. — »Dále, nawrhuge práwa, dáwage radu, a sprawuge wogsko, nemálo prospěl obci. Z ohledu toho wšeho ljbilo se radě i lidu, i wšemu shromážděnj po třjdách i osobách, wšem wůbec i každému zwláště, od zlata postawiti Timona podlé Minerwy na hradě,

w prawici hrom držjcjho, s paprsky okolo hlawy; pak korunowati geg sedmi korunami zlatými, a tuto poctu ohlásiti dnes na diwadle nowém, (budeť skrze to dnes diwadlo). Dekrét ten nawrhl Demeas řečnjk, krewnj přjtel Timonůw, a učedlnjk geho, neboť i řečnjk neylepšj gest Timon, i wšecko, cožkoli se mu ljbj.« Tak znj dekrét ten. Pak gsem chtěl také k tobě synáčka swého přiwesti, gehož gsem po tobě Timonem nazwal.

Timon. Kterak to Demee, wšak gsi, co gá wjm, nikdý ženatý nebyl?

Demeas. Ale oženjm se, dá Bůh, přes rok, a prwnjho (neboť zagisté syn bude), Timonem nazwu.

Timon. Newjm, aby se ty kdy wjce oženil, když takowau ránu ode mne dostaneš.

Demeas. Auwe! auwe! co to? mjnjš-li tu pánem býti, Timone, že se opowažugeš lidi swobodné bjti, gešto o tobě samém pochybugj, zdaliž gsi swobodný a měšťan? Ale brzy budeš za to potrestán, i za giná mnohá bezprawj, i že gsi hrad zapálil.

Timon. Hrad nikdý nehořel padauchu, a tudy gsi zgewný utrhač.

Demeas. Odtud gsi zbohatl, žes okradl obecnau pokladnici.

Timon. Ta geště okradena nebyla, tedy i to whrdlo lžeš.

Demeas. Okrade se ale potom, a ty wšecko giž máš, co w nj bylo.

Timon. Tu máš tedy geště gednu.

Demeas. Auwe! má záda!

Timon. Nekřič, nebo ti dám třetj. Byl bych wprawdě smjchu hoden, kdybych, poraziw dwa tisjce Lacedemonůw, a to negsa ozbrogen, gednoho zlotřilého člowjčka ztroliti nemohl. I nač by mi bylo také wjtězstwj Olympické w zápasu a kolbě? Ale co gest to zač? Nenj-li to Thrasykles filosof? On gest to. S wytaženými fausy a wysokým obočjm, cosi breptage, wážně a hrdě si

kráčj; škaredě gako Titan hledj, mage zahrnuté wlasy do zadu; prawý gest to Boreas neb Triton, gakž ge Zeuxis malowal. To gest ten muž, který slušnostj swau zgewuge sprostnost, chůzj počestnost, pláštěm maudrost a mjrnost, který ráno obšjrně o ctnosti rozpráwj, na kochagjcj se w rozkošjch náramně žehrá, a střjdmost chwálj, gak mile ale z lázně k obědu se zabéře, a služebnjk gemu wětšjho kofljku na wjno podá (gest pak milownjk samočistého, bez wody) tu neginak než gako by se z řeky zapomenutj napil, činj wše, co zcela geho rannjm řečem na neywýš odpjrá: padá do gjdla co hladowitý sup, ustrkuge loktem přjsedjcjho hostě, kálj sobě bradu omáčkau, a shrbený co pes hltá, gakoby na mjsách ctnost nalezti daufal, taljř prstem pilně wylizuge, aby ničehož od gichy nepozůstawil. Ustawičně nařjká, že gest s krměmi zkrácen, aby gen sám gediný celé paštiky, aneb celého wepře došel; potom (což gest žrawosti a nenasycené lakoty následek) ožralý a na mol spitý, dáwá se netoliko w zpěwy a plesy, alebrž i w swáry a rwačky. Pak při kofljku gsa howorný tlachá mnoho o střjdmosti a slušnosti, až ustane, ledwa se hýbage a směšně leptage; potom blige. K posledu wynesau ho někteřj mocj z wečeřadla, ač oběma rukama zpěwakyně se držj. Ostatně, když wystřjzliwj, nenj nad něho we lhánj, w chlubnosti a lakomstwj; gest pochlebnjk neypředněgšj, křiwě přisáhati wždycky hotow: před njm gde podwod, nestydatost po boku. Konečně celý gest maudrý, wšecken dokonalý, a pln wšelikých přednostj. I wynasnažjm se, aby ten dobrý muž také swau slušnau odměnu dostal. Co widjm? Ay, ay! proč pak tak pozdě, Thrasykle?

Thrasykles. Z giné přjčiny k tobě přicházjm, Timone, než tito wšickni, gešto twým bohatstwjm puzeni, daufagjce zlata, střjbra a hodowánj stkwostných sem se sběhli, a wšemožně se ljsagj k tobě, muži prostému a štědrému. Wjš zagisté, že na špatné kaši přestáwám, že cibuli a geřichu za neymilegšj gjdlo mám, a chci-li kdy,

trochem soli sobě přilepšjm. Nápog můg gest ze studnice, a tento plášť mi nad šarlat milegšj. Zlato pak mi nezdá se mjti ceny wětšj, nežli kamenjčko, gehož plni gsau břehowé. Přicházjm sem gediné pro tebe, aby tě neporušilo to, což gest neyzáhubněgšjho a neyaukladněgšjho, bohatstwj, kteréž mnohé často w neytěžšj bjdu a psotu uwrhlo. Poslechneš-li mne, do moře ge whodjš, gakožto nepotřebné muži dobrému, gemuž wšicknj pokladowé maudrosti gsau otewřjni. A wšak neházeg do hlubiny, můg milý, nýbrž wegda do wody až po pás, nedaleko břehu polož, aby žádný newiděl, než gá. Nechceš-li ale toho, wybuď ho gakýmkoli giným způsobem z domu, ani obolu sobě nenechage, nýbrž rozdage wšecko nuzným, po penjzi a hřiwně. Gestli kdo mezi nimi filosofem, dwog- i trognásobný djl dostati musj. Mně pak (ač že ne pro sebe žádám, než abych potřebným přátelům dáti mohl) dosti bude, když naplnjš zlatem tuhle tobolku, do njž tak ze skrowna dwě měřice se wegdau. Neboť na člowěka filosofa slušj málem spokogenu býti, a nemaudřeti dále, než tobole stačj.

Timon. Dobře Thrasykle, ale držjw než ti toboli naplnjm, pěstmi tobě natluku hlawu, a motykau ti přjdawek dám.

Thrasykles. O demokracj! ó zákonowé, w swobodné obci od neynešlechetněgšjho zlosyna bit gsem!

Timon. Co si stěžugeš, milý Thrasykle? snad že gsem ti dal gen sháněnau? počkey, gá ti dám wrchowatau. Ale co to? množstwj gich sem běžj! Blepsias, Laches, a Gnifon, a kopa giných; ti půgdau s plačky. Wylezu honem na tuto skálu, a dage odpočinutj motyce walně zpotřebowané, nanesu sobě kamenj, a přiwjtám ge tjm krupobitjm.

Blepsias. Neházeg, Timone, my giž gdeme.

Timon. A wšak mi neodegdete bez pohromy a skrwácenj.

B.

(1808. Hlasat. djl III. str. 643.)

DIOGENES[1]) A POLLUX.

Dotýká filosofů, boháčů a giných.

Diogenes. Prosjm tě Polluxe [2]) — nebo na tobě tušjm, zegtra gest wygjti na swět, — když tam přigdeš, uwidjš-li kde toho psa Menippa (a nalezl by ho neyspjše w Korintě, an se we školách hádagjcjm se filosofům posmjwá) — řekni mu, že mu wzkazuge Diogenes, gestliže se dost nasmál wěcem pozemským, aby sstaupil dolů, kdežto se geště mnohem wjce smáti bude: nebo bylo-li gemu tam do smjchu, kdež, gak řjkáwal, w pochybnosti byl o tom, co se děge na druhém swětě: tuto zagisté bez přestánj bude se smáti, gako gá; obzwláštně když uwidj, gak tu boháči, dwořané a králowé gsau maličcj a nepatrnj, gen po nářku znalj, a celj chaulostiwj a malatnj, kdykoli sobě wzpomenau na wěci hořegšj. To mu wyřiď, a řekni gemu, aby přišel s naplněnau tobolj buď škrkawičným hrachem [3]), nebo Hekatinými [4]) hody,

1) Diogenes a Menippus byli dwa z filosofů tak nazwaných cynických, t. g. gakoby řekl *psjch*, protože způsobem psů wšecky přirozené potřeby weřegně konagjce, gednak welmi twrdý žiwot wedli. Gegich učenj bylo: že slušno maudrému ničjm se newázati, ani štěstjm, ani lidmi, ani samým sebau; a tudy w ustawném bogi stáli s křehkostmi a wadami lidskými. Přjhodně tedy Lucián, chtěge se opřjti některým předsudkům tehdáž panugjcjm, napomenutj swá Diogenowi a ginde Menippowi w ústa klade.

2) Kastor a Pollux, synowé Lédini, onen z Tyndara, tento z Jupitera, a tudy nesmrtedlnj. Když Kastor od Lyncege zabit byl, zželelo se Polluxowi nad bratrem swým tak náramně, že požádal Jupitera, aby s njm nesmrtedlnost zděliti směl. Což mu powoleno. Tedy třjdau geden w Adu celý den obýwá, druhý k nesmrtedlným bohům wstupuge.

3) Škrkawičný nebo Řjmský hrách, lupinus, Lin., tak sprosté gjdlo, že Virgil ge nazýwá tristes lupinos. Chudj lidé a cyničtj filosofowé sobě gjm pomáhali.

4) Bohyně w gedné osobě trogj gsauci, pod zemj Hekate, na nebi

nagde-li ge kde na rozcestj, nebo očišťowacjmi wegci [5]), nebo čjms podobným.

Pollux. Wyřjdjm to Diogene; ale abych ho dobře poznal, powěz mnedle, kterak wyhljžj.

Diog. Gest to stařec plechatý, magjcj pláštjk děrawý, každému wětru prowěgný, a od záplat strakatý. Směge se pak neustále, a neywjce chlubným filosofům se rauhá.

Pol. Snadno gest geg podlé toho nalezti.

Diog. Smjm-liž pak i těm filosofům něco wzkázati?

Pol. Wzkaž, ani to mi těžko nebude.

Diog. Wesměs tedy gim natjrey, aby přestali děckowati, o wšecko se hádati, gedni druhým rohy [6]) sázeti, a krokodyly [7]) dělati, a tak scestným otázkám mládež učiti.

Pol. Ale oni řeknau, že gsem neumělý a nezwedený, gešto se opowažugi stjhati maudrost gegich.

Selene (měsjc) a na zemi Artemis (Diana) slaula. Gj za oběť pohané wšeligaká gjdla na rozcestj kladli, kteráž chudj lidé w noci sbjrali a gedli.

5) Stařj, když se podlé swého zdánj prohřešili aneb znečistili, očišťowali se rozličnými wěcmi, mezi něž i wegce náležegj. Zdá se, že i takowé wěci chudj lidé zbjrané gjdali. Diogenes tedy cynického filosofa co neychudšjho člowěka předstawuge.

6) Rohy ($\varkappa\epsilon\varrho\alpha\tau\alpha$) gmenowaly se chytawé záwěrky (Syllogismi), gako gest tento Chrysippůw: Čehož gsi neztratil, to máš, rohůw gsi neztratil: rohy tedy máš. — Že tento Syllogismus zhusta uwádjn byl, pošlo, že i o manželu se prawilo, an rohy má, nebo rohů od newěrné ženy dostáwá.

7) Známý lapawý záwěrek, magjcj gméno swé od bágky o ženě Egyptské, kteréžto krokodyl chytiw djtě prawil takto: Wrátjm tobě syna, prawdu-li řekneš; powěz tedy, wrátjm-li geg čili nic? — Odpowěděla žena: Newrátjš, a proto samé geg wrátiti powinen gsi, poněwadž gsem prawdu řekla. Načež krokodyl: Ba newrátjm; nebo kdybych wrátil, nebyla bys prawdu řekla; a řekla-li by, že wrátjm, wždy by neprawdu powěděla, nebo gá ho zagisté newrátjm. Takowými záwěrky cwičili filosofowé mládež, což gim Lucian zle wytýká.

Diog. Řekni, že gim wzkazugi, aby úpěli.

Pol. I to gim, Diogene, wyřjdjm.

Diog. Boháčům ale neymilegšj Pollušku wyřiď toto ode mne: Proč ó blázni, zlata hledáte? Co sužugete sami sebe, sčjtagjce auroky, a shromažďugjce hřiwny na hřiwny, kdežto w krátké době s gednjm penjzkem semto se odebrati musjte.

Pol. I to se gim wyřjdj.

Diog. Ale i také sličným a pěkným, Megillowi Korintskému a Damoxenu zápasnjku powěz, že u nás nenj ani rusých wlasů, ani utěšených černých očj, ani kwetaucj twáři, ani napiatých žilen, ani silných plecj, nýbrž samý toliko prach, a lebky zbawené krásy.

Pol. Nebude těžko pěkným a silným to powědjti.

Diog. Chudým pak milý Lakone, (neboť mnoho gest těch, kteřj wzdychagj a hořekugj pro nedostatek) řekni, aby neplakali a nebědowali, a powěz gim, že gest tu úplná rownost, a že zde uwidj boháče o nic lepšj, než oni gsau. Lakonům [8]) ale twým, widj-li se, mým gménem wytkni, že se nezdařili.

Pol. Nic o Lakonjch, Diogene; tomu gá nepřipustjm; cos ale giným wzkázal, to wyřjdjm.

Diog. Nechme gich tedy, když se tobě tak widj; ale těm druhým dones wzkázanj má.

8) Kastor a Pollux w Spartě narozeni.

C.

(1808. Hlasat. III. str. 470.)

O MARNOSTI KRÁSY, MOCNOSTI, BOHATSTWJ A GINÝCH PŘEDNOSTJ LIDSKÝCH.

Charon, Merkur, Menippus, Charmoleus, Lampichus, Damasias, wogák, filosof, řečnjk.

Charon. Poslyšte, w gakém stawu se nacházjme: malička, gakž widjte, gest lodička naše, a spukřelá, wšudy teče, a naklonj-li se na některau stranu, potopj se přewržená. Wás ale tolik přišlo nagednau, a každý geště s sebau mnoho nese; gestliže tedy s těmi wěcmi wstaupjte, bogjm se, abyste toho potom nepykali, a zwláště wy, kteřjž plowati neumjte.

Mrtwj. Což tedy dělati máme, abychom se šťastně přeplawili?

Charon. Gá wám powjm: nazj wstaupiti musjte, wšech těch zbytečných wěcj na břehu zanechawše; neboť sotwa gen tak wás snese lodička. Ty pak Merkuře budeš o to péči mjti, aby sem žádného nepustil, kdo nebude čistowniti, a gak praweno, swršků neodložj. Pročež stoge u lodnjch stupňůw, prohljžeg ge a přigjmey, a k tomu měg, aby nazj wstupowali.

Merk. Dobře máš; tak učinjme. Kdož gest tento prwnj?

Menip. Gá gsem Menip, Merkuře! toboli hle i hůl whodjm do gezera. Dobřeť se stalo, že gsem i pláště s sebau newzal.

Merk. Wstup Menippe, tys wýborný muž. Posaď se na prwnj mjsto podlé spráwce na wýšině, aby přehlédl wšecky. Kdož ale gest tento pěkný?

Charon. Charmoleus Megarský, přemilostný ginoch, gehož gedno pocelowánj po dwau hřiwnách platili.

Merk. Slož tedy krásu a rty i s celowánjm, i ty

wlasy spuštěné, i čerwenost twáři, i weškeru pleť. Taks dobře ustrogen; wegdi. Ty zamračený w tom zlatohlawu a w koruně, kdož pak gsi?

Lamp. Lampich, wládař Gełoiských.

Merk. A což Lampichu, s tolika wěcmi přicházjš?

Lamp. I zdažby Merkuře slušelo nahému přigjti wládařowi?

Merk. Wládařowi owšem, ale ginak mrtwému; pročež zahoď to.

Lamp. Nuže! zahodil gsem bohatstwj.

Merk. Také nádhernost zahoď Lampichu, a hrdost k giným; stjžjť ty wěci loďku, gestliže s tebau w ni padnau.

Lamp. Aspoň mi koruny a zlatohlawu ponechey.

Merk. Nikoli, nýbrž i ty pusť.

Lamp. Budiž tak, co wjc? wšecko gsem, widjš, opustil.

Merk. Opusť také ukrutenstwj, šjlenost, křiwděnj a hněw, to wšecko, prawjm, opusť.

Lamp. Wiz mne docela nahého.

Merk. Pogď nynj na loďku Ty wykrmený a tlustý, kdóž gsi?

Dam. Damasias, šermjř.

Merk. A ha, znám tebe, widěl gsem tě za časté na šermjch. 1)

Dam. Takť gest, Merkuře; nuže, wezmi mne, an nah gsem.

Merk. Nehrubě gsi nah, můg milý, gsa tolika masem obalen; pročež slož ge s sebe, sice by potopil lodičku, kdyby tam wložil gen gednu nohu. Nýbrž zahoď i ty wěnce a to honosné prowoláwánj.

Dam. Tu mne máš tedy čistowniti, a na wáhu rowného druhým mrtwým.

Merk. Taks hodně lehaučký; pogdiž! Ty také ó Kra-

1) Merkur byl též bohem šermjřstwj.

to! odlož swé bohatstwj, rozmařilost i hodownost, aniž s sebau pones přjkrowu a předkůw sláwy; anobrž odlož i urozenost i pocty, a gestliže tebe kdy obec poctila za dobré činy, odlož i ty nápisy na sochách, aniž wyprawug, že tobě welikau památku zdělali: tjžjť i upamatowánj na tyto wěci.

Krato. Nerad sice, ale odložjm: nebo což dělati?

Merk. Ay, ay, což pak ty w tom oděnj chceš? a nač ta znamenj wjtězstwj nosjš?

Wogák. Poněwadž gsem swjtězil Merkuře, a obec za slawné bogowánj mne poctila.

Merk. Zanechť na zemi těch znamenj: w Aidu gest pokog, aniž tu gaké zbraně potřebj. — I kdož pak gest tento, w tom wážném oděwu, celý zpupnělý, s nadzdwiženým obočjm, ten zamyšlený, co má ty dlauhé wausy?

Menip. Něgaký filosof, Merkuře: nebo raději mamič, plný diwotwornosti. I protož swlec geg, uwidjš, že skrýwá mnoho směšného pod pláštěm.

Merk. Slož neyprwé ten oděw, a potom ostatek. Při sám Jupiter, gaká to u něho honosnost, gaká neumělost a wáda, a lichá sláwa, otázky scestné, a řeči pichlawé, a průpowědi zapletené, nýbrž i mnohá daremná usilowánj, klewety nemalé, a titěrky a smeti. Slož to wšecko, ba u Jowiše! i ty zlaté penjzky, tu žádost rozkoše, a nestaudnost, ten hněw, tu stkwostnost a rozmařilost; nebo negsau ukryty přede mnau, gakkoli ge schowáwáš. Potom odlož také faleš, pýchu a domněnj, žes lepšj nad giné, nebo kdybys, mage to wšecko, wstaupil, kteráž padesátiřadnj loď by tebe unesla ? —

Filos. Složjm to, když tak weljš.

Menip. Ale i ty wausy ať složj Merkuře, gsau dlauhé, gak widjš, kudlaté, a neyméně pěti liber ztjžj.

Merk. Dobře máš; dolů s wausy!

Filos. A kdož mne oholj?

Merk. Tento Menip ti ge utne plaweckau sekerau, užige k tomu schodu lodnjho na mjstě špalku.

Menip. Ne tak Merkuře, ale pilu mi dey; to se wjce zasmĕgem.

Merk. Sekery dosti.

Menip. Nu widjš, hned gsi k člowĕku podobnĕgšj, žes pozbyl té kozj brady. Mám gemu také ugmauti nĕco obočj?

Merk. Owšem: nebo ge nad čelo wynášj, newjm proč tak se wypjnage. Co to padauchu, ty pláčeš, a smrti se hrozjš? Tu chwjli wstup! —

Menip. Gednu geštĕ tjži pod paždjm chowá.

Merk. Co to Menippe?

Menip. Pochlebenstwj, genž mu na žiwĕ welmi prospjwalo.

Filos. Wšak i ty Menippe odlož swau doskočnost a prostořekost a nečitedlnost bolesti, tu wysokost myslí, a ty smjchy. Ty gediný mezi námi se smĕgeš.

Merk. Nikoli, anobrž zachowey ty wĕci, gsaucj lehké, aunosné, a k plawbĕ se hodjcj. Ty pak řečnjku, odhoď to swého mluwenj neskončené protahowánj, ty odpory a podoby slow, ty okolky, tu potwornau nesrozumitedlnost, a giné záwady řeči.

Řečnjk. Eyhle, odhodil gsem.

Merk. Dobře tak. Nuže, odwažte lodj, zdwihnĕte schody, wztáhnĕte kotwici, rozestřete plachty; a ty přjwoznjku řiď weslo. Mnoho štĕstj! Což nařjkáte blázni, a zwláštĕ ty filosofe, genž gsi nedáwno ztratil wausy? —

Filos. Proto Merkuře, že gsem se domýšlel duši nesmrtedlnau býti.

Menip. Selhal, mysljm, že pro nĕco giného žalostj.

Merk. A proč?

Menip. Že nebude wjce hodowati na auprawných kwasech, a taulati se po psinecjch w noci wycházege s zaobalenau hlawau do pláštĕ, aby ho žádný nepoznal; aniž ráno, maudrosti mladým lidem kázáwage, penjze bráwati. Toť gest, co ho hnĕte.

Filos. I což tebe to Menippe nebolj, že gsi umřel?

Menip. A gakž? wždyť gsem pospjchal umřjti, ač mne žádný nenutil. — Ale nenj-li, gešto tu howořjme, slyšeti křik, práwě gako by na zemi powyk wedli?

Merk. Owšem Menippe, a to ne na gednom mjstě; neboť w Gele lidé sbjhagjce se na trhu plésagj hlučně radostj pro smrt tyrana Lampicha: manželku geho uchwácenau ženy rdausj, a autlé geho děti chlapci kamenugj. W Sicyonu Diofana řečnjka chwálj, magjcjho pohřebnj řeč na poctu tohoto Kratona. Ba wěru, i Damasiowa máť, upěgjc wede nářek s ženami na pohřbu geho: tebe ale Menippe žádný nepláče; ty gediný w pokogi odpočjwáš.

Menip. Nikoli, ale uslyšjš brzo, gak budau pro mne psi plačtiwě wýti, a krkawci křjdlama třepati, když se shromáždj, aby mne pochowali.

Merk. Statečně sobě wedeš Menippe. Ale poněwadž gsme přistali, gdětež tedy wy přjmo do saudnice, gá pak a přjwoznjk pro giné poplawjme.

Menip. Plawte šťastně Merkuře. My pak pogďme. Co geště wáháte? tu se žádný newyhne saudu; trestowé pak prý gsau zde přetěžcj: kola, káně, skály, a o gednom každém tu na gewo přigde, gak žiw byl.

PŘJBĚH SATYRICKÝ.

[Z RUSKÉHO.]

(1807. Hlasat. II. 144.)

Jupiter předkládage kdysi we wšeobecném zboru bohůw, že lidi sobě nade wšeliké žiwočichy libuge, umjnil ge wšecky šťastné učiniti. Toho předloženj potwrdiwše oni obecným hlasem, poručili o to starost Apollinowi mjti. Což aby se wywedlo, poslal Apollo na swět sedm Mus, gen dwě při sobě zůstawiw, aby nezůstal docela samotný. Každá z těch sedmi Mus měla u sebe na plecjch skřinku, w které se nacházely prostředky k oblaženj člowěka. Prwnj nesla rozum, druhá ctnost, třetj zdrawj, čtwrtá dlauhowěkost, pátá uweselenj, šestá čest, a poslednj naplnila swau skřinku zlatem. Wšecky na mjstě sešly s hory swé, a daly se upřjmo k gednomu městu, w kterém tehdáž byl ročnj trh. Každý držel ge za Waldagské [1]) děwčice, a welké množstwj kupcůw se k nim sběhlo; a zwláště owšem welký počet gonáků obstaupilo ge: i počaly tehdy prohlašowati swé zbožj. Prwnj křičela: Páni mogi, kupte rozum! — ay rozum! — rozum! — Zdáte mi se ho wšickni mjti welkau potřebu. Kaupjte-li rozum, nebude wám třeba kaupiti giného zbožj u družek mých. Kupte rozum! — práwě gest to řjdké zbožj! Wšickni djwáci začali se chechtati, prawjce: I co to za utěšenau djwku? žel toliko, že giž nenj mladá! Musa widauc, že u nj nikdo nekupuge, gde po wšech ulicjch opět křičje: kdo kaupj rozum? — Ale když i to neprospělo, umjnila gjti po domjch. I přišedši w geden znamenitý dům, sňala s plecj skřinku a na zem po-

---

2) *Waldag* gest město w Nowohradském kragi, gehož děwčata pro weselost a swobodnost swau na slowo se berau.

stawila, nebo welké množstwj rozumu počalo giž gj se protěžowati. Na neštěstj w dobu tu powadila se hospodyně toho domu s mužem swým, a zbila wšecku čeleď. Spatřjc ona Musu, táže se gj posupným pohledem: Co to za ženskau? Paničko, odpowj Musa, gá se chci ptáti, nekaupjte-li rozumu? Kaupjte-li si geg w čas, poslaužj wám w nauzi. Může býti, že nesnadno podruhé přigdu w wáš dům, a mé zbožj gest wašj osobě welmi whod; nebo wy tak ljbezný a wnadný pohled máte, že wyznati musjm, že nemáte w ničem nedostatku, než toliko w rozumu. Gdi k čertu, zkřikla hospodyně, ty k posledu chceš ze mne blázna udělati! Nikoli paničko, gá wás chci zbawiti bláznowstwj: nebo gá prodáwám rozum. I uchwátjc hospodyně s nohy pantofel, bylaby newáhala gjm roztlauci ubohé Muse skřinku i s rozumem, kdyby tato klopotem se nebyla ubrala ze dwora. Ledwa wywázla, giž běžel za nj bernjk wolage: Tulačko, co to máš we skřince? musjš mi clo zaplatiti. — Rozum Pane, k wašim službám. Rozum? odpowj bernjk, rozum? — co gest to za zbožj? Gá gsem sám také obchod wedl, pokud gsem geště nebyl bernjkem, a tento úřad, bez chlauby, odbýwám giž na třidcátý rok, gednák nemohu se pamatowati, aby někdy takowé zbožj přišlo w naše město. A tak gá zapečetjm twau skřinku, pokud se nezeptám, nepřináležj-li rozum k zapowěděným zbožjm. Bernjk běžel, a představil to celnému auřadu, načež i poručenj přišlo, aby na rychlost tu prodawačku wyhnali z města. Nebo podlé domněnj saudců, měli oni dosti giž rozumu; měšťanům pak žeby byl bez platnosti, a wýše než by na gich staw náleželo. Přitom bylo by owšem proti maudrosti i politice nyněgšjho wěku, aby se dowolilo wywážeti penjze z obce za takowé maličkosti. Takowým způsobem wyhnali tu Musu z města, pod zápowědj, aby se nikdý w ně nenawrátila.

Druhá magjc na prodeg *ctnost*, křičela rozličným způsobem po wšech ulicjch, gednak nenašla ani gednoho

kupce; nebo wšickni gednomyslně o nj se domnjwali, že nenj při rozumu. Konečně geden stařec, muž plný maudrosti, wzdychna několikráte žalostiwým hlasem, prawil gj: Duše má, twé zbožj we wlasti našj nenj w modě. Někteřj našinci ugišťugj, že gest přjliš staré, a naše mladé ženy magj wšecky ty ozdoby za směšné, které krásily babičky gegich. A tak dobře uděláš, když tu daremné práce té docela zanecháš. U nás se mody proměňugj, a to co gsme my před sta lety etnostnau ženau nazýwali, gmenuge se nynj urozenau, wysoce urozenau, přewznešenau, oswjcenau Panj. Na štěstj měla Musa w skřince swé trpěliwost, gjž ozbrogiwši se, nowé nabyla sjly k přenešenj swé schrány domůw.

Třetj, prohlašugjcj *zdrawj*, nalezla sice několik kupcůw, gednák ti buď francauzskými románү, buď amerikánskými přjpadky tak silně byli znemocněli, že nemožno bylo gich uléčiti. Na neštěstj w tu samu dobu zgewil se na diwadle dryáčnjk, a tu wšickni nemocnj opustjce Musu, prawili: Dosti, nechcyme gj, a pogďme k tomu ljkaři, který wšecky wzácné pány a panj hogj. Gak mnohým ženským swými žiwými wodami pomohl od srdečné bolesti, aneb lépe řjci, od milostného záwratu zsilugjcjho se od častých a mnohonásobných proměn? A ta hlaupá ženština předpisuge nám toliko prostau potrawu, manželskau milost, ba pramenitau wodu. Tehdy Musa přinucena byla zakryti swau skřinku, a gedwa dwa lidé se zléčili gegjm lékařstwjm: nebo žádný nechtěl zachowati předepsaného gegjho prostředku střjzliwého žiwota.

Potom přišla čtwrtá Musa, i křičela: *dlauhowěkost!* Gen co gedenkrát zawolala, hned wšecko, opustjc dryáčnjka, hrnulo se k Muse prodáwagjcj dlauhowěkost. Někteřj boháči hotowi byli, postaupiti gj za to polowici swého gměnj; ale nemohauce k nj skrze zástup se prodrati, prosili auřednjka od policie, aby poslal na gich autraty pro muže, kteřj by rozehnali ten daw lidu. Ney-

dražšj Muso! prawil osmdesátiletý stařec: 'Djky nebi! gá wydobyl sobě krwawým potem do šesti tisjc rublů, i ačkoli to gest těžké gho pro mne krušiti se dnem i nocj o bezpečný malý zisk: gednák mně se nechce geště umřjti: ale gá w náramné hoře přicházjm, když si zpomenu, že děti mé po mé smrti utratj, co gsem gá potem zjskal. A tak, milostiwá panj, čehož wy žádati ráčjte za to, aby se žiwot můg geště na 80 let prodlaužil? — 80,000 rublů, odpowj Musá. 80,000 rublů! prawdu-li prawjte? 80,000! — Nemožno-li postaupiti za 8,000! — Pane můg! prawj Musa, wězte, že penjze utržené za zbožj mé ustanoweny gsau na wyžiwenj rozumných a ctnostných lidj, nacházegjcjch se w neywyššj chudobě, a následowně z ohledu těch gá ničeho slewiti nemohu. Ach, toť mnoho, toť mnoho, prawj stařec; přidám geště sto rublů, to dělá 8,100 rublů, a wše čisté, střjbrné čjslo; prosjm milostiwá panj poważte —. Co tu geště mnoho powažowati, křičj druhý boháč, a wyňaw měšec, prawj, tu hle gest 80,000 rublů. — Wšecko dobře, pane můg, dj gemu Musa, gá ráda wám slaužjm, gednák musjm wás napomenauti, že budete želeti peněz swých, gestli u mých třj sester nekaupjte sobě rozumu, ctnosti a zdrawj. Nebo bez těch wěcj lékařstwj mé buďto owšem ničeho nespůsobj, nebo gen přidá wám neustáwného mučenj, od čehož i žiwot wáš bude wám obtjžný. Wšak kde gsau ty tři sestry, táže se boháč? Hledeyte gen gich; podobné, že gsau geště w městě. Boháč rozkázal gich po domjch hledati, poslowé rozesláni byli, ale nikdež nagjti gich nebylo.

K páté Muse prohlašugjcj *uweselenj* hrnuli se hromadně mladé ženské i mužštj, gsauce žádostiwi toho zbožj, s takau nezbednostj, že gi porazili, a ona upadši roztlaukla swau skřinku. Tehdy s přewelikau žádostj chwátali uweselenj, a gedni druhým s takowým násiljm ge wyrýwali, že nic celého nezůstalo. Magjce pak u sebe malinké odrywky, mrzeli se, že se gim wšeho nedostalo,

a záwistj ustáwali, že druzj udrželi u sebe to, w čem oni měli nedostatek geště. Musa newřela na lidi, pro diwoké třeštěnj gich, které gediné přjčinau gest, že se uweselenj gich zkazj; nebo ona chtěla postaupiti ho dobrowolně, a bez neymenšjho ubljženj.

Šestá z těch Mus křičela: *Čest!* Tehdy lid s takowau náhlostj sul se za tjm zbožjm, že od nemjrné těsnoty pošla pranice, od pranice i samé zabjgenj. W skůře podospěwši stráž přiwedla Musu w bezpečnost, a wyprostila gi od blýskagjcjch se mečů, wytasených nad gegj hlawau. W době toho bauřliwého zběhu obywatelů, unesši ona nepatrně skřinku swau, wysypala podstatnau čest, a naplnila gi prázdnými tituly. To učiniwši wolala: Ó lidé! welice wás prosjm, buďte poněkud skrownj, a wězte, že podstatná čest sama od sebe k wám přigde. Gednak oni neohlédagjce se na gegj prosbu, přemohli stráž, rozlámali skřinku, a bogowali mezi sebau, nešetřjce ani žiwota, ale prázdné toliko našli titule w nj. Co se mne týče: gá gsem se tomu diwil, wida mezi nimi i ty lidi, kteřj obyčegně kázali toliko o pokoře, a užásl gsem se náramně, uzřc přewelikau hromadu urozených při tom ne owšem bohatých a wrchnoúřednických dcer slzawě prosjcjch Musu o bohaté a u dwora w přjzni postawené manžely, a kteřj by wysoce blahourozeni byli. Musa zasmáwši se tak hlaupému gich sobě počjnánj, pomyslila u sebe, nechať hlupci běhagj s prázdnými toliko tituly, gá podstatnau čest nawrátjm opět Apollinowi, aby on sám gj obdařil toho z smrtedlnjků, který ze wšech gj bude neyhodněgšj. W těch myšlénkách zůstawila město hned gak našla mladšj swau sestru, ana penjze nosila, ležjcj bez smyslů u městské brány. I úpěla ona: Auwe! neymilegšj sestřičko! co se dálo s tebau? ljto mi tě, že tebe nacházjm w tak žalostném stawu! K poslédu omráčená Musa, přišedši poněkud k sobě těžce oddychagjc wece: Ach! gak šťastná gsem, že se gešté s tebau shledám; ty mi nawracugeš žiwot, gegž gsem

skoro ztratila. Nepomyslila bych nikdý sobě, žeby lidé tak nerozumnj byli. Pogď sestřičko, wzdalme se od těch potwor: dey mi útočiště, neboť každé okamženj gsem w nebezpečenstwj, aby se na mne nesesuli. Ale co ti udělali? — Představ sobě, wece ona, tisjc wlků skrze osm dnj hladem zhubených, mezi něž by člowěk, nesa na plecjch gehně, se dostal, a máš žiwý obraz toho, co mne s mau peněžnau skřinkau potkalo. Ledwa gsem wegdauc do brány ohlásila, že penjze nesu, a chci ge dáwati, komu gich potřebj, i sesypalo se na mne množstwj lidu. Nacházegjcj se w obydljch z oken lidé se po hlawě walili; dwořané s pentlemi řádowými a kljči, zůstawiwše podál kočáry swé, pěšky běželi. Tisjcnjci [2]), wdowy, bohaté děwčice s přežalostným úpěnjm házely knohaum mým prosebné listy, básnjři a učenci bez dechu letěli s Helikona s odami a přjpisy wysokých swých skládánj: slowem, wšeho druhu a stawu lidé stekše se od wšech stran, porazili mne s skřinkau mau peněžnau, a roztlaukli gi, chwátali, rwali, a čeho rukau zachwátiti nemohli, to zachwacowali rty a zuby. Posléze nenagdauce giž nic we skřince, serwali se mne oděw, prohlédali kapsy, a párali šaty mé. Potom opowrhše mnau cele bezdušnau a mrtwau, kterým ničeho se nedostalo, počali giným násilně odnjmati, a wešli w takowau newoli, že ani geden odtud s celau hlawau neušel, a čjm wjce kdo sobě peněz zachwátil, tjm wjce zraněn a pochraumán byl. Bohowé dostawše takowau od Mus zpráwu, a uznawše, gak dychtiwě lidé uchwacugj *uweselenj, čest a bohatstwj,* pewně uložili, že těmito dary po těch třech poselkynjch toliko ty opatřj, kteřj magj rozum a ctnost.

2) Který má na tisjce, bohatý.

HRA W ŠACHY.

(1806. Hlasat. I. 551.)

Gestliže hry wůbec hodny gsau pozornosti gak politika, tak učitele a spráwce mrawnosti, poněwadž netoliko s powahau lidu w úzkém spogenj stogj, alebrž i tauž powahu a mrawy geho wedlé giných prostředků wzdělávagj a řjdj: zasluhuge, tušjm, té pozornosti dwognásobně ta hra, která mimo to i sama w sobě neyušlechtilegšj a neydůmyslněgšj gest, i k wybraušenj rozumu a zostřenj wtipu přenáramně prospjwá. Ta přeušlechtilá, předůmyslná, poučugjcj hra, nebo raděgi wšech her králowna, gest *hra šachownj.*

Kdy a kde se ta hra začala, a kdo byl ten nadobyčegného wtipu smrtedlnjk, kterýž stal se nálezcem gegjm, o tom gsau rozmanitá mezi učenými zdánj. Neyprwněgšj, kteřj o wynálezku gegjm psali, zaznamenali, že prowozena byla neydřjwe od Palameda, wůdce Řeckého před Trogj; ale neybližšj těch časůw spisowatel, bez kterého podiwných wěkům nástupným děl bychom zpráwy o té wogně a obleženj neměli, Homer, zabjragjcj se často w neymenšj okolčnosti, o té hře známky nepozůstawil; neboť ta hra, kterau Palamedes w dlauhém toho města obleženj a sokowé u Penelope se zabýwali, naprosto giná byla, w kamenných gakýchsi kuželkách πεσσοι nazwaných, záležegjcj. Řjmská hra, pod gménem ludus latrunculorum nebo duodecim scripta, neb scriptula, nebo i bissena puncta známá, měla poněkud podobu s našj hrau šachownj, nicméně předce od nj rozdjlná byla. Giž sama šachownice nebo dska gegich od našj tjm se dělila, že 12 linij gednau přjčnj (linea sacra) protažených měla, na kterých 30 sklených nebo kowowých figur po patnácti proti sobě s swými králi, buď podlé kostek, buď toliko podlé gistých prawidel se pohybo-

walo, tak že, kdo komu wšecky figury zagal, wjtězstwj došel.

W Persii ta hra dotud neyobyčegněgšj gest, ale přiznáwagj se Peršané, že gim z Indie přišla za panowánj gich welikého monarchy Kozroesa; Činésowé také hragj w šachy, a gsau w nj welice zběhlj. I oni prawj, že gi z Indie powzali, a z gich počjtánj let gest widěti, že se to stalo gednjm téměř časem, gako u Peršanůw, to gest, w polowici šestého stoletj. Gednák pjše Fridrich Graw, čehož i Barrow we swé cestě do Čjny doswědčuge, že gich hra s našj nemá i neymenšj podoby, ani s strany chodu pjškůw, ani s strany ceny a wětšj moci figur.

Dcera Alexia Komnena, Řeckého cjsaře, w knihách swých Alexiados, psaných w gedenáctém wěku, wyprawuge, že hra šachůw, kterauž nazýwá Zatrikion, od Peršanů k Řekům se dostala.

O pogitj té hry z wýchodnjch zemj doswědčuge giž to samo gméno *šach*, které po celé téměř Asii znamená *krále*, *wládce*, *mocnáře*, a zde zwláště tu neyhlawněgšj figuru, kteréž wšecky giné bránj. *Met* aneb *mat* gest pak tolik co *úpadek*, *snjženj*, *zmatek*, odkud i u nás konec té hry ohlašugeme slowem *šachmat*, gako by řekl, král gest w koncjch. Druhá a po králi neypředněgšj figura u nás nepráwě králowau nazwaná, gmenuge se w wýchodnjch zemjch přjhodněgi fertz, což znamená *prwnjho rádce*, *ministra*.

Prawdě neypodobněgi gest, že ta hra gest nalezena od Hindůw, toho starožitného národu, a gako wšeho nyněgšjho lidstwa kmene, u nichž gméno měla čaturanga, t. g. *čtwerošikůw*, nebo *armád*; Peršané podlé nich gi nazýwagj čatrang, Arabowé čatrani; Španielé podlé Arabů xadrang nebo al-xadres, i také axadres; Francauzowé le jeu des echecs, dle Arabského schek neb scheik; Němci podlé Perského, Schah, neb Schach: nowj Latinjci, ludum scachorum; Wlachowé, scacchi;

u Čechů a Poláků po Němcjch se nazýwá, *šachy,* u Rusů: šachmatnaja igra.

Přišla pak ta hra do Ewropy, což se prawdě neypodobněgi řjci může, skrze Araby, gegichž také spisowatelé gi Indům připisugj; tedy geště před taženjm křižownjků, kterým gi negedni mylně přičjtali. Španielé a Angličané mezi prwnjmi se gj gako zaumyslně zanášeli, a prwnj, kteřj o nj psali, byli z gegich národu. Zatjm Wlachowé počtem spisů, šachůw se týkagjcjch, ge předčj. Skrze Španiely přišla do Ameriky, a okolo polowice osmnáctého stoletj uwedena gest w Anglických osadách w témž djlu swěta.

Kdy a kterak do našich milých Čech se dostala, nenj mi známo; to wšak nalézá se w historii Klatowské, že giž léta 1009, Oldřich, knjže České, wyzdwihw Klatowy za město, dal gemu do štjtu šachownici, pro wýborné uměnj šachownj hry, které shledal při Klatowských; nebo gak giná památka chce, proto, že Klenowý rod, z kterého Klatowka, toho města zakladatelkyně, pocházela, šachownici w swém starožitném štjtu nesl. Tolik gisto gest, že Čechowé nehrubě pozděgi než ginj poledněgšj Ewropčané s hrau šachownj se seznámili.

Nenj-li prawdiwá, aspoň pěkná gest zpráwa o wynalezenj hry té, od spisowatelů wýchodnjch zůstawená, a nás wyloženjm na Ewropegské gazyky došlá. Na počátce pátého wěku, seděl w Indii na trůnu panstwj welkého mocnář mladý, gménem Behiib, aneb Behram, plný ctnostj, ale gak to obyčeg u dworů, zawedený od družstwa geg obkličugjcjho. Přišlo tedy na to, že zkažený winau nehodných towaryšů mládenec zapomněl, že každý monarcha gest otcem lidu, že láska poddaných gest podporau trůnu, a na konec že té lásky gináč zjskati nemožno, než tjm, aby se stal hodným milowánj.

W ten čas Bramin geden, gméno geho Nassir, Daherůw syn, ginák Arabsky Sissa, chtěge na zábawky toliko čilému Pánu otewřjti oči, wynalezl hru w šachy; hru,

w které král gest podstata wšeho, a wšak sám bez giných ničehož nemůže. Ljbila se hra i mocnáři libugjcjmu si hřičky, i dwořanům, to toliko libugjcjm, co se pánu ljbj. Ale mladý mocnář měl čilost oswjcenau, a ta čilost sprawila, že poznal we hřičce wýborné obsažené býti naučenj. Powolaw tedy wynálezce hry šachownj Bramina, takto promluwil k němu: Synu Daherůw, poznáwám, že gsi muž, w kterém obýwá duch maudrosti, nebo wzáctný wynálezek twůg spolu wyraženjm gest i naučenjm. Powěz medle, gakau chceš mjti odplatu, a wezmeš gi. Sissa pokloniw se twářj k zemi hluboko, wece králi: Milostiwý Pane! gá gsem spokogen s stawem swým, ale gestli za můg nálezek mám mjti odplatu, tedy o tuto prosjm: Kaž, milostiwý Pane štědře položiti na prwnj čtwerhranjk mé šachownice gedno zrnko obilj. Šachownice na šedesát čtyry podobné částky rozdělena gest, nechť tedy od gednoho zrnka na prwnj položeného, každá w dwognásob zrnek gde. Zamrzel se král, slyšew to, a rauhal se Braminowi w srdci swém řka: »Nežádal gsi, gako maudrý muž, ale gako blázen. Což se tobě zdá, žebych tobě něco wětšjho uděliti nemohl, an tak málo žádáš?« Ale Bramin ugišťowal, že mu dosti na té odplatě; konečně, widj-li se králi býti malá, aby gi dal dwognásobně. Poručil tedy mu dáti král, čehož žádal. Ale když přišlo k počtu, nalezlo se skrze takowé zrnek zdwogowánj, že ta odplata byla by wětšj nad možnost mocnářowu, i nad cenu wšeho geho králowstwj. Počet wedený od gednoho zrna šedesáte čtyřikrát zdwogeného, přinesl to, žeby k odplatě potřeba bylo šestnácti tisjc, třj set, osmdesáti čtyr měst; w každém městě mělo by býti tisjc a čtyrmecjtma obilnic; w každé obilnici sto sedmdesát čtyři tisjce, šedm set, dwa a šedesát korců, a w každém korci dwa miliony, tisjc dwě stě a sedmdesát osm zrnek [1]), a tjm by teprw gedna polowice

1) W počtu, který se obecně uwodj, klade se na gednu mjru

zaplacena byla, a to by buď drobničké obilj, aneb korce nad mjru wětšj býti musily, gešto u p. gečných zrn na korec Český toliko asi půldruhého milionu se wegde, kdežto wšechněch od Bramina žádaných zrnek bylo: 18‴,446744″,073709′,551615.

Po učiněném takowém počtu wěci na prwnj pohled lehké wšak možnost mocnářowu, a gak dokládá Wieland, wšecko obilj, co ho od počátku swěta sklizeno, přewyšugjcj, užil bramin té přjležitosti, a ukázal pánu swému, kterak i možným potřeba gest rozwáženj, když udělugj milostj.

Zdaž ten dobrý Bramin Nassir swau králowskau hrau krále maudřegšj a lepšj zdělal, na to (dj Wieland) se nedotazugme, ale tolik zagisté způsobil, že ta hra po mnohé wěky byla hra zamilowaná wýchodnjch knjžat a mocnářů, i gest sem tam až podnes.

Kalif Al-Amir, z Abasidů šestý, hrál práwě u wnitř swého palácu s swým milým Kuterem w šachy, když geden z slaužjcjch gemu zwěstowal, že nepřjtel, kterýž drahný čas město Bağdad obleženjm stěžowal, na tom byl města se zmocniti. Přigdu tu chwjli, prawil Kalif, gen co Kutera do šachmat weženu.

To gednak tomu Kalifu tak málo ku pochwale slaužj, gako našemu Fridrichowi, který, když pro něho bogugjcj Čechowé neywjce klesali w oné bělohorské bitwě, od hracjho stoljku (ač gen w karty hrál) se wyplesti nemohl. Chwalněgi zaměstknáwala hra šachownj Jana Fridricha Saského, wolence přesrdnatého. Ten když w nešťastné bitwě u Mühlbergu padew do rukau Karlowi V., od wogenské geho rady Španielské, pod spráwau ošemetného duca d' Alba, na smrt odsauzen byl, práwě tjm časem

---

32,768 zrn; ale to na korec Český málo, geštoby na $\frac{1}{16}$ žegdljku přišlo toliko 11 zrnek, gichž gsme my na 550 napočtli.

s wéwodau Ernestem z Brunswjku spoluwězněm swým w šachy hrál, když mu zwěstowán ten ukrutný a nespravedliwý nález. Pozastawiw se na okamženj nikterak zármutku nezgewil, nýbrž daw odpověď co hrdina a dobrý otec, welel wéwodowi Ernestowi, na kterém táhnauti bylo, dále hráti, a celau tu hru s obyčegnau pozornostj wesele a stegnomyslně wykonal, a wyhrage tak se radowal, gakoby se nic zlého bylo nepřihodilo.

Welký bogownjk a wjtězitel Asiatský Timur aneb Tamerlan, byl také šachů welmi milowný. Hráwal wšak, gako náš Laudon [2]), toliko we welké šachy, na stu dwa a třidcjti poljch, s dwěma a třidcjti figůrami po obě straně; obyčegná hra s šestnácti figurami byla mu tuze skrowná. Gmenuge historie wýslowně ty, s kterými hráwal; mezi nimiž byl Ala-Eddin neb Alladin tak wycwičen, že beze wšeho rozmyšlowánj hrage wšecky giné pokaždé předčil. Timur, genž také w šachách nerád byl komu postaupil, předce Alladinowi wětšj w té hře způsobilost welikomyslně prominul. Gednau bràniw se gemu wšemožně, k posledu nicméně přemožen gsa, zasmál se a řekl: Alladine, wyhrals! Ty gsi mezi šachownjky tak gediný, gako Timur mezi králi.

Naproti tomu Sultán Mahmud Gahsni byl, prawj se, w šachownj hře tak nepřemožitedlný, gako w wlastnj hře králowské, kterauž hrál s wýchodnjmi knjžaty za swého času o koruny a země: což gistému Perskému básnjkowi, gménem Onsori, přjležitost dalo pochlebiti gemu těmito werši:

S tisjci knjžaty král Mahmud w šachy hrage,
Wždy giným způsobem mat každému z nich dage.

---

2) Tento hráwal w šachy tak zřjzené, že w nich wšeliká wogenská taženj přes řeky, hory a doly atd. se představugj. Nebo gest wjce způsobů té hry.

Karel XII, Šwedský král, zapowěděw wšecky hry, tu gedinau schwalowal a milowal. —

Když knjže náš Oldřich [3]) léta 1015 po druhé za důležitými přjčinami do Klatow se zabraw, do domu Radoslawa, Primasa téhož města přigel, a do pokoge geho uweden byl, spatřil gest stůl w swětnici, na němž u prostřed šachownice čistě wymalowaná byla. I tázal se hned téhož Primasa Klatowského, proč sobě na tom stole dal šachownici wymalowati? gemužto Primas odpowěděl řka: Milostiwý knjže, předně pro památku Wašj knjžecj milosti, že městu Klatowskému takowý štjt ráčil gste milostiwě darowati: a potom pro mé známé mne nawštěwugjcj, kdyby se komu pro ukrácenj chwjle pohrati ljbilo: kdo wyhrage, aby ten druhému pro zdrawj Wašj knjžeci Milosti sklenici wjna aneb piwa připil. Oldřich knjže se pozasmáw, téhož Primasa se tázal: Dobře-li wy tu hru znáte? chtěli bychom potom spolu o pár dukátů w ni sehrati. Gemuž Primas odpowěděl: Milostiwý knjže, to by mně mnoho bylo o pár dukátů hráti, neb gá gich gako Waše knjžecj Milost nemám, pokudž se tak mnoho račjte chtjti ponjžiti, a se mnau sehrati, přičinjm se o wyhránj. Knjže na to řekl: Welmi dobře; když bude po gjdle, zkusjme spolu dwakrát neb třikrát sehrati: a gestliže wy nad námi wyhragete, tedy wám chceme pár dukátů dáti, a wy naproti pár sklenic wjna zde předstawjte. Primas k tomu s početným poděkowánjm swolil. Když bylo po gjdle, poručil knjže Primasowi i hned šachowé kameny přinesti, a počali hráti. Primas nepominul welmi brzy knjžete zatáhnauti, a tak na knjžeti hned prwnj hru wyhral. Gemuž se knjže diwě, zase podruhé o pár dukátů k hránj pobjdl, a poručil napřed hráti. Primas podruhé hrage opět zatáhl knjžete, a wyhral. Knjže poručil i hned třetj hru

3) Hameršmid w Klat. Hist. na str. 84.

začjti a táhnauti, a na tu hru osm dukátů wsadil, aby bylo wšecko prohráno, nebo nic. Trwala tato třetj hra dobrau chwjli, nebo knjže giž bedliwěgšj a pozorněgšj byl. Primas též opatrně hráti nepominul, aby knjžete i po třetj obehral, a těch osm dukátů na knjžeti obdržel: a stalo se. Poručil tedy knjže i hned těch osm dukátů Primasowi odewzdati. Primas přigaw gich s welikau wděčnostj za ně knjžeti welmi uctiwě poděkowal. Gemužto knjže řekl: Nedomnjwali gsme se, abyste wy zde tak dobře uměli w šachy hráti. Tak byste zagisté mohli na mně mé celé knjžetstwj wyhrati. Gemužto Primas zase odpowěděl: Milostiwý knjže, ne wždycky takowé štěstj gednomu hráči slaužj: tomu dnes, druhému zegtra swědčj, kdo wj, zdaliby mně, gako nynj, tak potom štěstj slaužilo? snad kdybych podruhé dnes neb zegtra hrál, hra by se mně tak nepoštěstila: neb gsem to kolikráte slýchal i wjdal, že prwnj, druhé, třetj wyhránj rádo potom takowého hráče z kabátu (račte odpustiti) wyhánj, a měšec takowý potom na ruby přehánj. Gemužto se knjže tu welmi přjwětiwě zasmáw řekl: Musjme tedy podruhé geště spolu pohrati, a geden druhého z kabátu wyhnati. —

Od ważnosti té hry pošlo, že mnozj mezi mocnáři i welký náklad na šachownici a kamenj šachowé wedli. Kozru, Perský král, měl šachownici, na kteréž gedna polowice figur z smaragdů, druhá z hyacintů byla; giný Perský mocnář měl tak nákladné figury, že neymenšj z nich 3000 zlatých dinarů stála. Don Juan d'Austria, syn Filipa IV. měl zwláštnj swětnici nebo sjň, gako šachownici zřjzenau, kdežto na mjstě figur žiwé k tomu wyučené a ustrogené osoby se pohybowaly.

Propowěděl kdosi, že hra w šachy gako hra přjliš pracná, gako práce, přjliš hrawá gest; ale Benjamin Franklin, muž mnohotwárného wtipu a učenosti, a ginák swobodným Amerikánům nesmrtedlný, neostýchal se

mezi menšjmi spisy i také geden ku pochwale té hry wydati, přewýborný, gakož wšecko gest, co z geho péra wyplynulo. Nadpis gemu dal: *Morály*, t. g. *mrawná poučenj ze šachowé hry;* z něhož my zde toto klademe:

Hra w šachy gest sama w sobě tak důležitá, že nenj potřebj zisku očekáwánjm k nj zwáti: pročež nikdý o penjze se nehrage. Kdo k hránj uprázdniti se může, nemá hry nad tuto newinněgšj, a účinkowé gegj na duši hragjcjch gak gsau neauhonnj, tak oběma, wjtězowi i přemoženému, prospěšni býti mohau. Hra w šachy nenj prázdná kratochwjle. Mnohé wzáctné, w žiwobytj lidském užitečné wlastnosti ducha tudy se nabýwagj, aneb ssilugj. Sám žiwot lidský gest šachů způsob, kdežto začasté nám gest o něgaké mjsto státi, geho dobýwati, a s protiwnjky a soky se potýkati, a kdež nekonečná rozmanitost dobrých a zlých přjhod panuge, gsaucjch gj gako následkowé opatrnosti aneb nedostatku. Ze šachů se tedy učiti můžeme:

Předně: Prozřetedlnosti, genž nahljžegjc w budaucnost uwažuge wšeliké skutku něgakého následky; neboť hráč neustále sobě opakowati musj: Potáhnu-li takto, gaký bude mi prospěch w tom nowém mjstě? Kterak toho můg odpůrce k mé škodě užiti může? Gak, a kterými kameny táhnauti bych mohl, abych onoho zachránil, a před útokem naň se ubezpečil?

Za druhé: Opatrnosti, celau šachownici neb diwadlo gednánj obsahugjcj, a magjcj zřenj na to, w gakém mezi sebau srownánj wšecky kameny stogj, co gedněm od druhých za nebezpečenstwj, kde a kolikerá každým ochrana, kterau figuru odpornjk neyspjše by wzjti, kterau táhnauti, na kterau autok učiniti mohl, a kterak by aukladu geho se wyhnauti, aneb geho následky proti němu samému obrátiti se událo.

Za třetj: Rozwážénj a ščtrnosti, abychom kwapně netáhli. Čemuž neylépe nawykneme přjsným zacho-

wánjm hernjch prawidel, u p. toho: »Kdo se dotkl kamene, táhni geg; kam geg stawil, tam zůstaň.« Zachowánj pak toto proto lepšj gest, že tudy ta hra prawěgšjm bude obrazem lidského žiwota, a zwláště wogny, w které, uhodiw neopatrnostj na zlé mjsto, nikdý od nepřjtele očekáwati nesmjš, aby tobě dowolil na zpátek s wogskem powygjti, a ge bezpečněgi postawiti, anobrž weškeré následky swé kwapnosti pykage poneseš.

Posléze hrau šachownj nabýwáme zwyku *nebyti hned malé mysli nad okamžitau podobau strastného stawu wěcj našich, kogiti se naděgj šťastné proměny, a setrwati u wyhledáwánj prostředků.* Ta hra gest tak bohatá na přjpadnosti, tak rozmanitá w swém chodu a přeonačowánj, štěstj w nj tak náhlým proměnám podrobeno, a tak často, po dlauhém přemýšlenj, tu nalezti gest prostředků k dobytj se z téměř nepřemožitedlné nesnadnosti: že málo kdy člowěk docela srdce potratj, nýbrž do poslednj chwjle se bránj, wždy gsa té naděge, že buď swým wtipem konečně zjská, buď aspoň za nepozorem swého odpornjka poctiwě přemůžen bude. A w prawdě, kdo pomyslj, (k čemuž hra w šachy časté podáwá přjčiny,) že gistj blýskawj prospěchowé snadno hrdost a společnau towaryšku gegj nepozornost působj, za kterauž druhému škodu swau sobě nahraditi nenesnadno gest, ten konečně naučj se, že se neustrašj okamžitým štěstjm swého odpůrce, aniž každau záwadau, odpornau aumyslům swým, zbawen býwá naděge, že šťastného na konec cjle dogde.—

S tjmto hry šachownj wýborným uwážénjm Benjamina Franklina, (ostatek geho spjsku týká se šlechetnosti hráčů,) srownáwá se znamenitý přjklad onoho mladého Araba, který oddaw se nemjrně té hře, a trestán gsa přjsně pro ni od otce swého, kleče gemu předstawowal, žeby ona také užitečná byla. Načež otec, uchlácholiw se poněkud, zeptal se geho: I může-li, prý, ta hra hodna býti k čemu, nežli aby se nj čas mařil? —

Může milý otče! odpowěděl politowánj hodný syn, ta hra učj mne mnohým užitečným wěcem. A medle gakým? prawil dále otec. I řekl opět syn: Deyme, žebych někdy pro wlast bogowati musil, ta hra mě učj, kterak bych způsobně a prospěšně bogowal. Deyme, žebych na cestách mezi lotry nešťastně upadl, podlé té hry chytřegi bych než giný gim z rukau wynikl. — To se tobě zdá, prawil otec, a umjnil w duchu zkusiti syna. Nedlauho potom poslal ho na cestu, dage mu koně, a mnoho peněz, aby zbožj nakaupil. Když pak se odebral, nastrogil i to otec, že čtyřj nákeřnjci wrazili naň, aby ho olaupili. Syn, wida se přepadena od zloděgů, zůstawj gim swého koně, a chrastjm odskoče schowá se za bljzkau zeď. Nabyw pak tudy bezpečnosti, wykonal předce tu cestu, a nakaupiw zbožj domů se nawrátil. I tázal se ho otec, zdaž se mu ničeho zlého nepřihodilo? — Ba owšem, odpowěděl syn, čtyřj zloděgowé na mne wypadli, a bylo po mně weta, leč že gsem sobě wzpomenul na geden prostředek, kteréhož gsem často w šachách byl užjwal. A co to za prostředek? prawil otec. Ten, řekl syn, že gsem w nebezpečenstwj nákeřnjkům raděgi koně, nežli penjze a žiwota swého postaupil, rowně gakož děláwám hrage w šachy, kdežto wždy raděgi konjka (rytjře) nežli králownu neb dokonce krále ztraeugi. Ljbila se ta odpowěď otci, tak že od té doby sám se také šachům naučiti umjnil.

Nalezla ta wýborná hra záhy a mnoho spisowatelů i chwalořečnjků. Psali, mimo giž dotčené, o hře šachownj Damianus Portuğalský, Philippus Carrera Španiel, Ğustaw Selenus, nebo raděgi pod tjm gménem skrytý Auğust, wéwoda Brunšwický (1617), Philidor Angličan, Filip Sstamma, Arab (w Lond. 1730). Pak Calabrois, Cuningham, Bertin, důwtipný Hyde, Freret, Jan z Salisburgu, Navarrus, Kardinál Cajetanus w Komentařjch k djlu sw. Tomáše Akwjnského, Jeroným Wjda, pěknau o hře ša-

chownj složil báseň, kterauž Jan Kochanowský na polský gazyk přeložil; giný Polák negmenowaný sepsal krátké o nj pogednánj w knize: Listy i pisma rożne, kteréhož tuto užil gsem; dále Fieldinğ, Fridrich z Ğraw (w Lipště 1801), Koch (Codex der Schachspielkunst, 1813), Mauvillon (1827), a ginj mnozj.

My tuto k záwěrku položjme krátkau báseň o hře šachownj, kterau elegickým weršem latině sepsal Dominik Ludovici, Jesuita wlaský, genž byl žiw mezi 1676 a 1745 rokem, a kterau my prostě wyložili.

Nechť pro mne každý swau se nese za ljbostj,
Gen když se srownáwá, co koná, s počestnostj:
Mne wogna těšjwá, wšak wogna žertowná,
Giž wede pauhý wtip, ne ruka bogowná.

Mé celé bogiště na stolku hracjm stogj,
A k službě wogenské gsau šiky barwy dwogj.
Na osmkrát osmero mé pole změřeno,
A wogsko w čtwero řad po osmi zděleno.

Hned w druhém pořadj gich pěchota gest wěrná;
Wždy prwnj do boge; zde bjlá, tamto černá.
Za tjmto průčeljm gsau wyššj stawowé,
Dwa střelci mysliwj, a dwa rytjřowé.

Pak tam zde hrubý slon negapné zdwjhá kroky,
S swau tjžj wěžatau, a uzawjrá boky.
Než statná králowna se k králi stawuge,
A za celý i šik, kdy třeba, boguge.

Giž čelem odporným se měřj wogska obě,
Giž nastal k bitwě čas, i wygdau proti sobě.
Gest rozmanitý bog i chůze rozličná,
Neb každý k potkánj swau wlastnj cestu má.

Upřjmo pěchota se k bitwě béře w čele,
Wšak zpátkem nesmj gjt, kdy postaupila směle;
Než gestli stranau w přjč gi potká nepřjtel,
Můž zabiť geg, a gjť w to mjsto, které měl;

A gestli náhodau neb chwalnau schytralostj
Kdy pjšek do pole se poslednjho whostj,
Hned z něho pán, a gak kdy wjc užitečný,
Buď střelec, nebo slon, neb rytjř statečný.

To pjšek: ale pop, (tak nazwi ginák střelce,)
Ten přjčkau podáwá se na daleké smělce;
A gako na bjlém wždy geden obcuge,
Tak druhý na černém se poli zdržuge.

Slon může sem a tam, wšak rownau cestu třjti;
Zpět, před se, po boku mu dowoleno gjti.
By ale bez trestu ti wšicknì chodili,
Buď žeby krokem šli, neb honem kwapili,

Buď prázdno před nimi: neb toto dobře wězte,
Že nesmj žádný gjť, když něco gemu w cestě;
Gen rytjř bogowný se wšudy podáwá,
A wůkol udatně strach z sebe wydáwá.

Ten šiku žádnému, ni hradbám newyhne se,
A skokem w tábory se nepřátelské nese.
Gest, že ho proradj zlá někdy odwaha,
Wšak, wězeň, dwogjho sám měřj na wraha:

Tu, která menšj gest, si wywoljš nehodu,
Neb často wyhrá ten, kdo menšj béře škodu.
Co djm, gak štěstj tu měnj se wrtkawé,
Gak strach a naděge hned tamto, hned ge zde:

Co djm, gak důwtipně se proti sobě zbrogj,
Co sobě za klamy, co za auklady strogj.
  Pokautně počjhaw, gsa plný tagné lsti,
  Wyběhne náhle pop, a dogde kořisti.

Pop dogde kořisti; než bjdnjk z nenadánj
Pad w ruce ginému, i sám se neubránj.
  Cos chtěge welkého, z swých šiků wyrážj,
  A w husté wrahů tmy se rytjř odwážj;

Nešťastný bogownjk! nestřáhlť se aukladu;
Gest wůkol nepřjtel, i w předu pasť, i w zadu.
  Wrazj-li na pjška kdes nepřátelského,
  Gest hanebná to smrt, když padne od něho.

Co zde chce králowna? čj zkázy žádá ona?
Ta tryskem přepadne buď střelce, nebo slona.
  Nechť přepadne, a wšak bez pomsty nebude;
  Gj, k ztráty náhradě, hned rytjř dobude;

On tiše w sausedstwu giž dáwno očihowal,
A k náhlé potřebě swau pomoc tagně chowal.
  Teď rychle z táborů se řjtj plukowé,
  A kudy gjti lze, gdau statnj rekowé;

Zde černý bjlého, co wězně, náhle sepne,
Tam bjlý černého zas nepřátelsky tepne:
  Kdo zdál se padati, ten nepřjtele zbil,
  A w léčku uběhl ten, kdo léčku nastrogil.

A bitwa weškerém se na bogišti strhne,
Ten, koho porazj, ten hledá, kam se wrhne.
  Gest autěk, seč a daw, a padá sedlák, pán:
  Giž každý w srdci mnj, že druhý překonán:

Než wšecko neplatno; wždy bitwa půgde dále,
Leč že kdo wyzuge, neb zagme w kořist krále;
  Neb králem stogj bog; a ostogj-li král,
  Twé štěstj; padne-li, tu nešťastně gsi hrál.

I protož o něho wšem bogownjkům péče,
Gen geho samého wšech zastáwagj meče.
  Když strastným osudem král puzen ubjhá,
  A wjtěz nepřjtel naň zbranj naljhá,

Tu: *Dostal!* wykřikne; *král wehnán do šach matu!*
Již nenj nikudy ni autěku, ni zwratu.
  Tak bitwa skončena, a tudy po hře gest,
  Z njž geden hanbu má, a druhý béře čest.

FRANT. AUG. CHATEAUBRIANDA

ANEB

LÁSKA DWAU DIWOCHŮ NA PAUŠTI.

[Z FRANČINY. W PRAZE 1805. 1832.]

Ú W O D.

Francia měla gindy w Americe půlnočnj rozlehlau řjši, wztahugjcj se od Labradoru až ku Floridě, a od pomořj Atlantského až k gezerům neyzadněgšjm Kanady hornj.

Čtyry walné řeky, berauce na týchž horách počátek, dělily nesmjrné ty končiny: řeka sw. Wawřince, tratjcj se na wýchod do téhož gména zátoky; tok západnj, který do mořj neznámých wnášj wody swé; Burbon, padagjcj od poledne k půlnoci do zátoky Hudsonské, a Mešasebé, která sstaupiwši od půlnoci na poledne, pochowáwá se w zátoce Meksikánské.

Poslednj řeka, běžjcj dále pěti set mil, swlažuge rozkošnau kraginu, obywatelstwu spogených zemj nowým Edenem nazýwanau, gjž Francauzowé zanechali toho libězněgjcjho gména Luisiana. Na sta giných řek, podrobených Mešasebi, gi roztučňugj bahnem a zúrodňugj wlahami. Když se wšecky ty praudy powodněmi naduly zimnjmi, kdy bauřky celá meyta lesů zwywrácely napořád; shromažďuge wěk u weškerých pramenů stromy wykořeněné. On ge prautjm slučuge a kleguge třtjm, on wysazuge křowinami, a wstrká na wody djlo swé. Po rozpěněných wezauce se wlnách sstupugj ty wory k Mešasebi odewšad. Zmocniwši se gich řeka stará pudj ge k ústj swému, pjljc nowé zakládati rameno. Onde i onde powyšuge ohromného hlasu, rozléhagjcjho se horami, a wylééwá zedmuté wody wůkol slaupenj lésowých a hrobowých pyrámů. Gest to Nyl na paušti! Gednak přjgemnost w diwadlech přjrodných pogj se wždycky se sláwau; a zatjm když prostřednj praud walj k moři sosen a dubů mrtwiny, widěti na pobočnjch praudech postau-

pati, podlé břehů, plowagjcj ostrowy z pistye a lekna, gichžto žluté růže chwěgj se co praporečky u wýši. Zelenawj hadowé, wolawky šeré, růžowj plamenáčkowé, mladj krokodýli plawj se, nahodilj pautnjci, na těch kwětných korábjch, a osada ta, rozestrauci wětrům zlaté plachty, gme se přistati spěčky do kteréhos řeky saukromného chobotu.

Ode wpádu Mešasebé do moře až do spogenj geho s Ohiem neyneobyčegněgšj obrazowé následugj toku geho wod. Po břehu západnjm rozwinugj se pausty nepřehlednutedlné, gichž zelena wlny podál widj se dmauti k nebes blankytu, kdežto mizegj. Na neobmezených těch pastwinách těkagj náhodně stáda, třj i čtyr tisjc bůwolů diwokých. Někdy zubr letitý rozkálage wlny plowánjm, přigde se rozhostit do wysoké trávy na některý ostrow Mešasebéský. Po čele geho, zdobeném dwěma půlměsjci, po bradě starožitné a blátnaté, mněl by bohem geg býti bučjcjm, genžto spokogeným okem pohlédá na welikost wod, a na pustý nadbytek pořičj swého.

Takowé gest diwadlo na břehu západnjm; ale měnj se náhle na protiwné straně, a rozmanitost způsobuge podiwnau. Wisjce nad tokem wod, stogjce hromadně na skalách a horách, porůznu w údoljch, stromowé wšelikého způsobu, barwy a zápachu, směšugj se, spolu zrůstagj, wynikagj do hory, na wýsost, která schwacuge pohled. Plané réwy, trubače a tykwe zámořské motagj se u kořen stromů těch, wystupugj na ratolesti gegich, lezau na pokragnost wětwj, sestřelugj s gaworu na tulipy, s tulip na alkage, působjce steré geskyně, podlaubj a sklepy. Často blaudjce ode stromu ke stromu pletiwa ta, kladau se přes ramena praudů, krygjce ge mosty a oblauky kwětnými. Z lůna těch balsamowých hauštj šácholan hrdý wynášj nepohnutý kužel swůg: zdobený růžemi bjlými, panuge lesu celému, nemage soka, kromě

palmy, gežto podlé něho zlehka zachwjwá swé rozsochy zelené.

Množstwj žiwočichů, umjstěných rukau stwořitele w tomto krásném ústupu, rozšiřugj tam podgjmagjcj půwaby žiwota. U wchodu zbljženém widěti podnapilé mstem hroznů medwědy, ano se potácegj na haluzjch gilmowých; karybů stáda kaupagj se w gezeru, černé wewerky pohráwagj w mrákotě lupenj; posměwáčkowé, Wirginičtj holubi, na welkost co wrabci, sletugj na zardělý od gahod trawnjk; papauškowé zelenj se žlutými hlawami, strakopaudi brunátnj, plamennj kardynáli, lezau do kotauče na cypřišů wrcholjch; kolibrowé třpytěgj se na jasmjnu kwětnjků, a čižebnj hadi, sipěgjce, wisj dolů se stromowých wrcholků, a haupagj se na wzor pletiwa z kwjtj.

Gestliže ticho a poklid panuge w paustách na druhé straně řeky, tu naproti tomu hučj a hemžj se wšecko: klubánj ptactwa do pňů dubowých, chramoštěnj žiwočichů chodjcjch, pasaucjch se, nebo lauskagjcjch zuby škořepj owoce, gečenj wod, lehký šust, bučenj temné, sladké wrkánj, naplňugj ty pustiny milau a diwokau gednohlasnostj. A wšak, kdy wichřice, powanauc, ožiwj weškerau tu samotu, rozehrá chwěgjcj se těla ta wšecka, wšeliké ty bjlé, blankytné, zelené, růžowé pomjsj spausty, zgedná wšech barew měňawost, wšeliký spogj šust a hluk: tu wyniká takowý hřmot z lůna oněch lesů, takowé se wěci stawj před oči, že by marná byla pjle má wypisowati ge těm, kdo neprošli nikdý těch prwotinných polj přjrody.

Po wynalezenj Mešasebé otcem Henepinem a Lasallem nešťastným, prwnj Frankowé, kteřj osedli Biloksu a nowý Orleán, učinili smlauwu s Natchezy, národem Indickým, gehožto moc strašliwá byla w oněch kraginách. Bezprawj zwláštnj, pomsta, láska, wšeliké wášně krwj skropily napotom tu zemi hostinskau. Žil mezi těmi diwochy stařec, nazýwaný Šakta; on pro swůg

wěk, maudrost a známost u wěcech k žiwobytj náležegjcjch, stal se miláčkem a praotcem pauště. Ten, gako smrtedlnjk každý, kaupil ctnost za neštěstj. Negen lesy naplněny byly pohromami geho, nébrž donesl gich až na pomořj Franské. Ukowán byw na ğalegjch Masilských krutým bezprawjm, na swobodu propuštěn a představen u dwora Ludwjka XIV, obcowal se wšemi welikými muži wěku toho slawného, byl přjtomen slawnostem Versailským, Racinowým smutnohrám, Boswetowým řečem pohřebnjm; slowem, byl to diwoch, kterému událo se widěti lidskau společnost na neywyššjm wrchu blesku gegjho.

Drahně let, nawrácen gsa lůnu wlasti swé, požjwal Šakta w nj pokoge. Gednak i tu přjzeň nebe draze mu prodalo; oslepnultě stařec. Mladá dcera prowázela geg w pustině, gako Antigone sprawowala kroky Edipowy po Cytheronu, nebo gako Malwina wodila Ossiána ke hrobkám otcůw geho.

Gakkoli Šakta od Francauzů mnohé wytrpěl bezprawj, nicméně milowal ge. Zpomjnal sobě wždy na Fenelona, u něhož pohostinu byl, a žádal prokázati službu něgakau kraganům toho ctnostného muže. Dána mu w tom přjležitost hodná. Léta 1725. Francauz, gménem René, puzený wášněmi a neštěstjm, přibral se do Luisiány. Wstaupiw po Mešasebi až k Natchezům, žádal přigat býti za wogáka od národu toho. Šakta, wyptaw se geho, a nalezew nepohnutým býti w rozmyslu, přigal geg za syna, a zasnaubil mu ženu Indianku, Selutu nazwanau. Brzy po tom sňatku diwocj strogili se do welkého lowu bobrů.

Šakta, gakkoli slepý ustanowen gest radau Sachemů wůdcem té wýprawy, že zástupowé lesnj welice ctili gméno geho. Počaly se posty a modlenj; Žonğlerowé wykládali sny, tázáni gsau Manitowé o radu, obětowány w zápal lesy tabáčné, a zažženy gsau žilny gazyku kozla diwokého; pozorowáno, zdali w plamenu třeštj na ohlá-

šenj wůle duchůw; posléze, kdy sněden gest swěcený pes, nastaupena cesta. René mezi nimi. Pomocj praudů odporných plowagj lodičky proti Mešasebi, a wegdau w Ohiowo řečiště. Gest podzim; nádherné Kentucké pustiny rozestrau se před užaslým okem Franka mladého. Noci gedné, při měsjci, kdy wšickni diwochowé spj na lodičkách, a Indické loďstwo waruge se lehkého wětřjku, René, zůstana sám bez spanj se Šaktau, prosj geg, by wyprawil mu přjhody swé. Swolj kmet, a sedě na zadu loďky, takto počne při geku wod, u prostřed samotiny ohromné.

WYPRAWOWÁNJ.

LOWCI.

Gest to, milý synu! osud podiwný, který nás spogil na této paušti. Gá w tobě widjm člowěka wzdělaného, genž se podiwočil; ty we mně widjš člowěka diwokého, gehož swrchowaný Duch, mimo pochybu za swým úmyslem, wzdělati umjnil. Nastaupiwše oba dráhu žiwota od protiwných končin, ty přišel gsi odpočinaut sobě na mjstě mém, a gá posadil se na twém: i musil tedy pohled náš na wěci docela býti sobě odporen. Kdo z obau, ty-li, či gá, proměnau stawu toho zjskal nebo ztratil neywjce — to wědj duchowé, z nichž ten, který neyméně maudrý, wjce má do sebe maudrosti, nežli wšickni lidé pospolu.

Budaucjho měsjce kwětna bude sedmkrát deset sněhů a tři sněhy nad to, co mne na swět přinesla matka, na břehu Mešasebéském. Španielé málo před tjm osadili se u zátoky Pensakoly, ale nikdo z bjlých neobýwal ještě w Luisianě. Počjtage ledwa sedmnácte listopadů, táhl gsem s otcem, bogownjkem Utalisem, proti Muskogulgům, mocnému we Floridě národu. Přirazili gsme se ke Španielům, spogencům našim, a swedena gest

bitwa na gedné plani Mobilska. Areskui (bůh wogny) a Manitowé nebyli laskawi na nás. Nepřátelé zwjtězili; otec můg ztratil žiwot w bitwě, a gá dwakráte raněn byl, zastáwage geho. Ach! že gsem nestaupil tehdáž do kraginy dušj! Byl bych wywarowal se pohrom, které mne čekaly na zemi; ale duchowé nařjdili gináče, a gá od poběhlců až do sw. Augustina potažen byl. W tomto městě, nedáwno stawěném od Španielů, bylo na tom, by mne odwlékli do rudnjch dolů Meksikánských, leč že geden Kastilián starý, gménem Lopéz, pohnut gsa mau mladostj a prostotau, dal mi útočiště, a uwedl mne k sestře swé, s kterau žiw byl bez manželky.

To spanilé dwé podgato gest srdečným citem ke mně. Od nich wšemožnau péčj chowán gsem; dáni mi rozličnj učitelé. Ale když gsem pobyl třidceti měsjců w sw. Augustinu, znechtělo mi se nagednau pospolitého žiwota. Chřadl gsem patrně, stáwage nepohnutý celé hodiny a pohlédage na wrchy lesů odlehlých, nebo sedáwage na břehu wody, a djwage se smutně toku gegjmu. Wyobrazowáwal gsem sobě luhy, skrze které ona téci měla, a s celau dušj blaudjwal w té samotě. Nemoha déle snésti tauhy po nawrácenj se do pauště, gednau ráno postawjm se před Lopéza, oděný w swé diwochowé raucho, drže w gedné ruce luk a šjpy, a w druhé ewropegský oděw swlečený. Wrátjm geg šlechetnému ochránci, gemuž k nohaum padl gsem prolévage potoky slzj. Dáwal gsem sobě omrzelá gména, winil se z newděčnosti; než naposledy: Otče můg, prawjm gemu, ty widjš, ano umru, neuchopjm-li se opět těkawého Indůw žiwota. Lopéz, progatý úžasem, chce mne odwrátiť od úmysla mého. Představil mi nebezpečenstwj, w které gsem se wydáwal, upadnauti znowu w ruce Muskogulgům. Než, wida, že hotow gsem podniknauti wšecko, sám se rozplýwage slzami, a přiwina mne k sobě: »Gdi, zwolal, welikomyslný synu přjrody! měg sobě tu drahau swobodu člowěka, kteréž Lopéz tobě odnjti nechce. Kdybych

byl mladšj, prowodil bych tebe do paušti, kdež i mně sladká kwěte památka, a nawrátil bych tebe mateři twé. Buda w lesinách, pomni časem na starého Španiela, genž tě chowal hostinsky, a pamatug, aby se nesl k milowánj podobnjků swých, že prwnj, kterés učinil, zkušenj srdce lidského, zauplna bylo gemu přjzniwé.« Lopéz dokonal s modlitbau ku křesťanskému bohu, k gehož službě gsem přistaupiti zpěčowal se. I rozegdeme se s pláčem.

Neprodlela trestati mne má newděčnost. Gsa nepowědom, a zablaudě w lesinách, zagat gsem od stádce Muskoğulğůw a Siminolůw, gakž mně předpowěděl Lopéz. Poznali mne za Natcha po oděwu a po peřj na hlawě. Sepiali mne pauty, gednak lehce pro mladost. Simağhan, pluku wůdce, chtěl wěděti gméno mé; i djm mu: »Nazýwám se Šakta, syn Utalisa Miskowiče, kteřj odgali na sta kšticj hrdinám Muskoğulským.« Na to Simağhan: »Šakto, synu Utalisa Miskowiče, těš se, ty budeš upálen we weliké dědině.« — Odpowjm gemu: »Totě dobře!« a počnu zpjwati pjseň k smrti.

Zagatý gakkoli, nemohl gsem prwnj dny zdržeti se od podiwu nad nepřátely. Muskoğulğ, nebo raděgi Siminol, spogenec geho, dýše weseljm, láskau, spokogenostj. Chod geho lehký, pohled otewřený a gasný. Mluwj mnoho a obratně, a řeč geho gest ljbezná a snadná. Ani wěk neodgjmá starcům té radostné prostoty, a na wzor sestáralých ptáků na paušti, mjšegj swé starobylé zpěwy k nowým pjsnjm potomstwa.

Ženštiny, které prowázely to stádce, oswědčowaly nad mau mladostj laskawau útrpnost, a milostiwau zwědawost. Tázaly se mne o matku, a o prwnj dny žiwota mého; chtěly wěděti, zdali wisela kolébka má mechowá na kwětné wětwi gaworowé, a zdali mne tam kolébali wětřjci, podlé hnjzda pjsklat. Potom následowalo sto dotazů o stawu srdce mého. Ptali se, wjdal-li gsem kdy we snách bjlau laň, a gestliže mi stromy w údolj sau-

kromném šeptáwaly lásku. Odpowjdal gsem prostě matkám, dcerám i manželkám prowdaným za muže, řka: »Wy gste milostnice dnowé, a noc wás miluge gako rosu. Člowěk powstáwá z lůna wašeho, wisj wám od prsau a rtů; wy máte slowa kauzedlná, kteráž uspáwagj bolest wšelikau. Eyhle! to mi powjdáwala má rodička, kteráž mne neuwidj wjce. Powjdáwala mi také, že panny gsau tagemné kwjtj, které se nalézá na paustách.« Chwála ta welmi těšila ženy; dáwaly mi hogně darů wšelikých; přinášely mi mléka ořešného, gaworowého cukru, a sağanity, kusů medwědjch kyt, bobrowých kožj, skořepinek na okrasu, a mechu na ustlánj. Zpjwaly, smály se se mnau, a potom daly se do pláče, kdy zpomněly, že mám býti upálen.

Noci gedné seděl gsem podlé hranice lesnj s wogákem, strážnjm mým. Náhle zašustne oděw po tráwě, a osoba ženská, zakrytá odpolu, přigde sednaut po boku mém. Slzy gj kanuly s očj, a zlatý křjžek blyštěl se od ohniwé záře za ňádry gegjmi. Byla prawidelně sličná, a znamenáno na obličegi gegjm něco ctnostného a náružiwého, čehož luznosti odolati lze nebylo. K tomu něžné wděky, náramná tkliwost, sgednocená se zármutkem hlubokým, žily gj w pohledě; usmjwánj gegj bylo nebeské.

Myslil gsem, že to byla panna poslednj milosti; panna, gakau posjláwagj k wězni wogenskému, aby hrob osladila gemu. To mněge, prawjm zagjkawě a s pomatenjm, gednak nepocházegjcjm ze strachu od hranice: »Panno! ty gsi hodna prwnj milosti, a gsi učiněna poslednj. Bitj srdce mého, které w brzce ustati má, zle by odpowjdalo bitj srdce twého. Kterak pomjsiti smrt se žiwotem? Přjlišně litowal bych swětla. Buď giný kdo šťastněgšj nade mne, a dlauhé obgjmánj spogug lianu s dubem!«

Wece djwka mladá: »Negsem panna poslednj milosti. Křesťan-li ty?« — Odpowjm gj, že gsem neopustil duchů katrče swé. Na ta slowa panna pohnula sebau

newolně. I dj mi: »Gest mi tě ljto, že gsi mrzký modlosložebnjk! Má matka udělala mne křesťankau. Gá se gmenugi Atala, dcera Simağhanowa se zlatým náramkem, genž wéwodj pluku tomuto. Táhneme do Apalachukly, kdež ty budeš upálen.« — To řkauci, zdwihla i oddálila se.

Tuto Šakta přinucen byl zastawiti swé wyprawowánj; památka dawem přicházela na mysl geho, a dwa potůčky slzj cedily se ze zawřených gemu očj po uswadlých ljcech; takto praménkowé dwa, ukrytj w hluboké noci podzemnj, zgewugj se wodami wyřinugjcjmi ze skály.

O synu můg! prawj konečně, widjš, ano Šakta nehrubě maudrý, ač že na slowo se béře maudrost geho. Ach! mé milé djtě, člowěk, nemoha i widěti, geště plakati může! Mnoho dnů Sachemowa dcera přicházjwala každý wečer rozmlauwat se mnau u hranice. Dřjmota mjgela očj mých, a Atala byla w mém srdci, gako památka na stany otců našich.

Sedmnáctý den taženj, dobau, w které gepice powstáwá z wody, staupili gsme na welikau paustu Alachowu. Obkljčena gest pahrbky, kteřj, utjkagjce gedni druhých, wynášegj zhůru k oblakům mnohá přásla lesů kopalmowých, citrinowých, šácholanů a dubiny zelené. Wůdce wywolá hlasitě dochod, a stádce rozhostj se u kořen pahorků. Mne odstranili něco dále, k gedné z těch přirozených studnic, we Floridě slowútných. Uwázán gsem ke stromu, a geden bogownjk stál netrpěliwě u mne na stráži. Ledwa co pobudu některé okamženj na tom mjstě, zgewj se Atala u tekuté ambry studničné. Lowče! prawj k hrdinowi Muskoğulskému, chceš-li honiti srny, gá ostřjhám wězně. Bogownjk, skákage radostj na ta slowa dcery wůdcowy, wztýčil se na wrch pahorku, a pospjchal odtud.

Podiwný odpor srdce lidského! Gá, taužiwšj náramně powjdati tagemstwj té, kterau gsem giž milowal gako slunce, nynj zaražený a zmatený, mnjm, že bych byl přál

sobě raděgi předhozen býti krokodylům wrchowiště toho, nežli tak se nacházeti samoten s Atalau. Strážná člowěka z pauště byla rowně tak zkormaucena, gako wězeň gegj: ticho zawjralo ústa naše; duchowé lásky odgjmali nám mluwu. Konečně dcera Simaghana bogowného prawj s úsiljm takto: »Bogownjku! welmi slabě gsi uwázán; mohl bys snadno ugjti.« Na to slowo přišla odwaha do gazyku mého, i djm: »Slabě uwázán, ó panno!« — — Dále mluwiti nemohl gsem. Zarazila se Atala na okamženj, potom wece: »Utec!« — A odwázala mne ode stromu. Wezma pauto podáwage gj do ruky: wezměteż opět, prawjm, wezměte! — Nesmyslný! dj Atala s pohnutjm: nešťastnjku! newjš-li, že budeš upálen? Co před se běřeš? Pomněl-lis, že gsem dcera Simaghana strašného? — Ach! bylo, odpowjm slzawě, že i mne nosjwala w koži bobrowé na plecech matka má. Můg otec měl také pěknau chalaupku, a srny geho napágely se wodau z tisjců pramenů; ale nynj blaudjm bez wlasti. Až mne nebude wjce, žádný přjtel nehodj trochu trávy na tělo mé, by ge ochránil před muchami; o tělo nešťastného cizozemce nepečuge nižádný.

Ta slowa obměkčila Atalu. Slzy gegj padaly co chřestjcj déšť do studénky. — Ach! řekl gsem s žiwostj: Kéž srdce waše mluwj gako mé! zdali paušť nenj wolná? zdaž nenj, kde by nás ukryli lesowé, záhbu w zelenitém oděwu gegich? Potřeba-li, aby šťastni byli, tolika wěcj synům katrče? Ó djwko, kraššj nad prwnj sen snaubených! ó milenko! osměl se následowati šlepěgj mých do samotiny. Takto gá. Atala mi odpowj hlasem laskawým: »Mladý přjteli! tys se naučil gazyku bělochů, snadno tobě oklamati Indianku.« — Kterak! zwolám gá, ty mne nazýwáš přjtelem? Ach! můž-li nebohý otrok — — Ba práwě! wece ona, sklonjc se ke mně, nebohý otrok. — — Načež gá wraucně: »Nechať gediné poljbenj ugistj geg o wjře twé!« — Wyslyšela prosbu mau Atala. Gako widj se kolauch wiseti od kwětu růžowých

lianů, gežto uchwátil gazykem autlým na pohornj stráni; tak gsem zůstal wise ode rtau milenky.

Ach! můg milý synu, blahost s neštěstjm stýká se úzce. Kdo by myslil, aby práwě to okamženj, w kterém Atala dáwala mi prwnj základ milosti, wteklo dýku w prsy mé? Šediny starého Šakty, gaké bylo užasnutj waše, ano dcera pauště pronesla slowa ta: »Pěkný wězni, bláznowě powolila gsem twé žádosti; ale kam nás powede wznikagjcj náružiwost? Náboženstwj mé na wždy od tebe mne laučj. — — O matko má! cos činila?« — Atala utichla náhle, zamlčeci, newjm gaké tagemstwj osudné, genž wygjti mělo ze rtau gegjch. Slowa ta pohřjžila mne w zaufalost tjm hlubšj, čjm byla žiwěgšj naděge má. I budu, zwolám, tak krutý gakos ty; neuprchnu wjce. Uwidjš mne w plápolu ohně; uslyšeci lkánj těla mého, budeš plna radosti. — Atala, wezmauc ruce mé do rukau swých, dj: »Mladý modláři! gest mi tě oprawdu ljto! chceš tedy, abych sobě wyplakala srdce? Škoda, že mi nenj utéci s tebau! Nešťastný byl žiwot matky twé, Atalo! Proč gsi mne nehodila krokodylům na wrchowišti!« —

W tu samu dobu krokodyli před západem slunce počjnali wýti hlasitě. Wece Atala: »Opusťme tu černau geskyni.« I wedu dceru Simaghanowu k patám pahrbků, působjcjch zátoky zelena, a wztahugjcjch se gako předhořj do pustiny. Bylo ticho, spanilo, samotno a kormautliwo na paušti. Bočan ozýwal se na hnjzdě, lesina rozléhala se od zpěwu gednohlasného křepelek, skřehotu papaušků, bučenj zubrů, a řehtánj kobyl Siminolských. Procházka naše byla téměř němá: gá šel Atale po boku, ona držela konec pauta, kteréž aby opět wzala, gi byl donutil gsem. Někdy gsme proléwali slzy, někdy hledali úsměchu; brzo pohled náš k nebi pozdwižen, brzo na zemi sklopen; zde ucho poslauchalo zpěwu ptačjho, tu twáře obráceny k zapadagjcjmu slunci; tu stiskali gsme sobě ruce; tu prsy naše tlukaucj, tu pokogné; gméno Šakty a Ataly obapolně opětowáno.

Ó prwnj pauti lásky, konaná s Atalau na paušti! mocné gest pomněnj twé, gelikož po toliku let nešťastných pohybugeš srdcem Šakty starého.

Gak gest nepochopitedlné srdce, pohnuté náružiwostmi! Opustiw nedáwno šlechetného Lopéza, wydal gsem se na wšeliké nebezpečenstwj pro swobodu; na rychlost pohled ženy proměnil mé chuti, rozmysly, myšlénky. Zapoména na wlast, na matku, chalupu a na smrt ukrutnau, která mne čekala, stal gsem se nedbalým wšeho, což nebylo Atalau. Negsa mocen pozdwihnauti se k rozwaze mužské, upadnu náhle w gakési dětinstwj; a daleko wzdálen, abych něco činil pro sebe, potřebowal gsem skoro, aby někdo giný pečowal o lože a potrawu mau. Bylo tedy nadarmo, že, ano chodjme po paušti, Atala wrhnauc se k nohaum mým, znowu, bych gi opustil, dotjrala na mne. Ugišťowalť gsem, že se sám wrátjm na mjsto, gestli žeby ona zpěčowala se přiwázati mne ke stromu. Přinucená powolila, naděgjc se přemluwiti mne gindy.

Druhého dne, který ustanowil osud žiwota mého, stádce naše zůstalo w gednom údolj, nedaleko Kuskowilly, hlawnj dědiny Siminolů. Tito Indowé, sgednocenj s Muskoğulğy, dělagj s nimi spolek Krécký, na slowo wzatý. Dcera kraginy palmowé přišla hledati mne o půlnoci. Uwedši mne do welikého boru, obnowila prosbu, chtjc mne pohnauti k autěku. Nedaw odpowědi, a wzaw ruku gegj do ruky swé, nutil gsem tu prahnaucj laňku blauditi se mnau po weškerém lese. Noc byla rozkošná. Duch noci wztřásal modrawau kštici swau, páchnaucj ljbau wůnj od sosen, a cjtiti bylo ten slabý zápach ambrowý, gegž wyzýwali krokodyli spěgjce pod tamaryšky řičnými. Měsjc swjtil u prostřed blankytu nebe bez wady, a perlošedé geho swětlo splýwalo nad pochybným swrchem lesiny. Žádného nikde hřmotu, mimo tu newjm gakau libozwučnost odlehlau, kteráž panowala w hlu-

bokosti lesa: řekl by, že duše samotiny wzdychala po celém prostoru pauště.

Znamenali gsme mezi stromowjm ginocha, genž nesa w ruce pochodni, podobal se duchowi gara probjhagjcjmu lesy na oživěnj přjrody. Byl to milenec, gdaucj na wyzwěděnj osudu swého k milenčině chalaupce. Zhasila-li panna pochodni, přigala chotě; gestli ale zastřela se nezhasjci gj, zawrhla podáwané sliby. Bogownjk, promykuge se skrze tmy, zpjwal polauhlasjm slowa tato:

»Předstihnu kroky dnowé na wrchu hory, abych polapil holubičku samotnau na wětwowj lesnjm.

Dám gj okolo hrdla skořjpkowý pásek; gsau na něm tři zrnka červená pro mau lásku, tři fialowá pro mau bázeň, tři modrá pro mau naděgi.

Mjla má oči hranostagowé, a wlasy lehké, podobné reyžowišti: ústa gegj gsau skořepinky růžowé, obraubené perlami; prsy gegj gsau gako dwě srnky bez wady, kteréž porodila matka gednjm dnem.

Kéž Mjla zhasne pochodni tuto, kéž ústa gegj wylinau na ni mrákotu rozkošnau! zúrodnil bych lůno gegj. Naděge wlasti wisela by gj od prsu plodného, a gá kauřil bych třtinu pokoge nad synowau kolébkau.

Ach! nechať předstihnu kroky dnowé tam na wrchu hory, by mi bylo polapiť holubičku samotnau na wětwowj lesnjm!«

Tak zpjwal mládenec; geho zpěw kormautil zhluboka mau mysl, a měnil obličeg Atalin: ruce naše spogené gedna we druhé se třásly. Ale wytrženi gsme diwadlem ginym nehrubě pro nás bezpečněgšjm. Přigdeme ku hrobce djtěte, slaužjcj za meznjk dwěma národům na paušti. Wystaweno bylo podlé cesty za obyčegem, aby mladé ženy, gdauce k studénce, wdýchati mohly do prsau swých duši toho newiňátka, a nawrátiť gi wlasti. Widěti zde w tu dobu wdané nedáwno manželky, gežto žádostiwé sladkého mateřstwj, pjlily rtoma otewřenýma ssáti do sebe duši nemluwňátka těkagjcj, gakož domnj-

waly se, po kwjtj. Ustauply matce prawé, která složila snopek kukuřice, a kwět bjlého lilium na hrobku. Skropila zemi mlékem swým; a sednauci na pažiť wlhkau, mluwila k djtěti swému hlasem obměkčeným, řkauci: »Proč tebe kwjljm we twé kolébce zemnj, ó mé zrozeňátko! Když odrostau ptačata, gest gim hledati pjce, a nalezagj mnoho trpkých zrn na paušti. Tys alespoň neznalo slzenj; twé aspoň srdéčko nebylo wystaweno dechu zžjragjcjmu člowěkůw. Paupě, uswadnaucj w obálce, zacházj se wšjm zápachem swým, gako ty, ó synáčku! se wšj newinnostj. Blažený, komu pogjti w kolébce! tenť neznal než celowánj a mateřiny úsměchy!«

Podmaněnj od srdce wlastnjho, překonáni gsme naprosto těmi obrazy milosti a mateřstwj, gežto nočně, w těch okauzlených samotách, widjny gsau následowati nás ke zmatku našemu. I nesu Atalu w náručj do hlubiny wšech lesů, rozpráwěge k nj slowa, kterých nadarmo hledal bych nynj na rtau swých. Polednj wjtr, synu můg! tratj teplo, powana přes údolj ledowá, a památka na lásku w srdci kmeta, gest gako plamen dnowé hwězdy, obražený od pokogného kruhu měsjcowa, když zapadlo slunce, a ticho a kormutliwost wznášj se nad chalaupkami diwokých. Což wyprostiť mohlo Atalu, co překaziti, aby neklesla pod přirozenostj? Nic, mimo zázrak, zagisté, a zázrak ten udál se. Simaghanowa dcera utekla se k Bohu křesťanskému: wrhši se na zemi, řjkala wraucné modlitby. Od té chwjle, milý René, pogal gsem podiwné smýšlenj o tom náboženstwj, které w lesjch, u prostřed nedostatku wšeho, co k žiwotu náležj, obohacuge tisjcerými dary dwa nešťastnjky; o tom náboženstwj, které, postawjc gedinau swau moc proti praudu wystauplé náružiwosti, w stawu gest odolati neyprudšjm náklonnostem, tu kde gim přispjwá wšecko, i saukromnost lesů, i wzdálenost lidj, i mlčeliwost stjnů. Ach! což mi božské přicházelo to prosté, diwoké děwče, ta neumělá Atala, klečjcj u staré, padlé sosny, co u něgakého

oltáře, a obětugjcj Bohu swému, skrze wrchole lesů, modlitby za modláře milenka! Oči gegj, pozdwižené ku hwězdě nočnj, ljce, stkwělé ode slzj náboženstwj a lásky, byly krásy nesmrtedlné. Nynj zdálo mi se, gako by k nebi letem se zdwjhala: nynj mněl gsem, ano widjm sstupowati po měsjčných paprscjch, ano slyšjm na wětwowj stromů ty duchy, které Bůh posjláwá těšit wěrných swých, neb když ustanowj powolati gich k sobě: truchlil gsem nemálo, předwjdage, že Atala měla gen krátce pobyti na zemi.

Zatjm ona tolik slzj prolévala, tak nešťastnau býti se oswědčowala, žebych snad byl swolil oddáliti se, a wšak tu stal se powyk po lese wražedlný, a čtyřj zbrognjci wypadli na mne. Prozrazeni gsme byli; wůdce wogenský wydal rozkaz stjhati nás.

Atala, podobná králowně wýtečným chodem i myslj, neměla za hodné odpowěděti bogownjkům. Pohleděwši na ně pohrdliwým okem, brala se k otci swému.

Nedosáhla ničeho. Zdwogena gest má stráž, utužena pauta, odlaučena milenka. Pět nocj uběhlo, a widěti Apalachuklu, postawenau na pořičj Chatauchy. A hned wěncowali mne kwjtjm, opsali twář blankytem a čerwcem, přiwázali mi perly na nos i na uši, a do ruky dali šikykué (nástrog hudebný).

Tak ustrogený k oběti, wegdu do Apalachukly, při opětowaném pokřikowánj stádce. Weta bylo po mém žiwotě, ano tu náhle slyšen gest na skořépku hřmot, a Miko, neboli wrchnj národu, káže gjti do rady.

Ty znáš, synu můg! trápenj, kterým diwochowé mučj wězně wogenské. Missionáři křesťanštj, s nebezpečenstwjm žiwota, a s laskawostj neunawenau dowedli toho u mnohých národů, aby otroctwj snesitedlného užjwali na mjstě strašliwé hranice. Muskoğulzi nepřigali posud toho obyčege; ale část weliká ohlásila se proň. Tedy, k snešenj se o tu důležitau wěc, powolal Miko Sachemůw. Přiweden gsem na mjsto, kdež rokowáno. Neda-

leko Apalachukly, na saukromném pahrbku, wywstáwá rádnice. Trogj řada slaupů působj ozdobné té okrauhlice stawenj. Slaupy gsau z cypřiše hlazeného a wyřezáwaného: rostau na wýsost a tlaušťku, a tratj se na počet, čjm wjc se bljžj ke středu, znamenanému piljřem gediným. Od wrchu piljře toho podáwagj se oblauky z kor, kteřj, sahagjce na wrchy giných slaupů, okrýwagj stánek ten na způsob wěgjře dnowého.

Sešla se rada. Padesáte starců, w nádherných bobrowých pláštjch, postawilo se na schodnj wýstupky proti wchodu do stánku: wéwoda sedne u prostřed, drže w ruce třtinu pokoge, odpolu barwenau k wogně. Po prawici starců umjstilo se padesáte žen, oděných chwěgjcjm se rauchem z peřj labutjho. Wůdcowé wogenštj, magjce tomahawk w ruce, pannach na hlawě, ruce a prsy krwj zbrocené stanuli po lewé otcům wlasti. U slaupu prostřednjho hořelo swětlo rady. Prwnj Žonglér, obstaupený od osmi strážců chrámowých, oblečený w dlauhé raucho, a magjcj wycpanau sowu na hlawě, wylige olege kopalmowého do plamene, a koná oběť slunci. Ta trogj řada starců, žen a bogownjků, ti kněžj, ten oblak kadidla, ta oběť, to wšecko dodáwalo té diwoké radě podoby neobyčegné a stkwostné.

Gá w okowech stogjm u prostřed zboru. Po oběti počne mluwiti Miko, a přednese sprostě wěc, pro kterau sešla se rada. I hodj náhrdlek modrý do sálu, na znamenj toho, co řekl.

Wywstaw geden Sachem, ze třjdy orlowé, dj gim řka:

»Otče Miko, Sachemowé, matrony, bogownjci, čtweré třjdy, orlowé, bobrowé, hadi a želwowé! neměňme ničeho na mrawu otcowském; upalme toho wězně, a nerozmařugme swé udatné mysli. Totě mraw bělochů, co se nám nawrhuge! ten nemůže býti, než záhubný. Prohoďte náhrdlek červený, ten obsahuge slowa má. Řekl gsem.«

I prohodj náhrdlek čerwený do zboru. Wstawši gedna z žen, wece:

»Milý otče orlowý! wy máte mysl liščj, a negapnost želwj. Uprostranjm mezi mnau a mezi wámi swazku přátelstwj, a postawjme strom pokoge. Ale proměňme obyčege otců swých, tu kde gsau škodliwj. Žiwme otroky, kteřj by dělali pole naše, a neposlaucheyme déle úpěnj wězňů, genžto zkormucuge srdce matkám. Řekla gsem.«

Gako widěti mořské wlny srážeti se w bauři; gako na podzim list uswadlý wzpuzen býwá od wichru; gako rákosj w Mešasebi hýbá se a zdwjhá při zátopě náhlé; gako gelenů ohromné stádo řjgj w hlubině lesů: takowé zmjtánj a hřmoty wedla rada. Sachemowé, bogownjci, matrony mluwili gedni po druhých, nebo wšickni wespolek. Byl spor úsudků, hlasů rozdwogenj, rada se rozegjti měla. K posledu opanuge starý zwyk, a snešeno se na tom, abych byl upálen se wšjm trápenjm obyčegným.

Gedna okolnost zdržowala mé utracenj: *slawnost mrtwých* bljžila se. Obyčeg gest neutráceti žádného ze zagatých we dny zaswěcené tomu welikému obřadu. Swěřen gsem přjsné stráži, a mimo pochybu Sachemowé oddálili dceru Simaghanowu, nebo newiděl gsem gj wjce.

Zatjm zástupowé na sta mil z okolj přicházeli stádně slawit dušj swátku. Wystawena bauda podlaužná w odlehlém mjstě na paušti. W den gistý každá chatrč wykopala ostatky otců swých z obzwláštnj gich hrobky, a zawěšeny gsau weškeré kostliwce w pořádku a po rodech, na stěnách w obecné předků swětnici. Wětrowé, — obrána-tě chwjle baufky, — wětrowé, lesy, spády wod hučeli wně, ano zatjm starcowé národů zawjrali mezi sebau smlauwy obchodu, pokoge a spolku na kostech otců swých.

Držány hry pohřebnj, w běh, mjč, kostky. Dwě panny snažugj se wywinauti sobě prautek wrbowý. Bradawice prsau gich stýkagj se, potkáwagj ústa, ruce zá-

pasj o prut wyzdwižený nad hlawami. Gich nohy sličné zapletány, sladký dech pomě̌šowán, slučowáni wlasowé; napjnagj se, ohledugj na matky, čerwenagj; zawznj pochwala. Žonglér wzýwá Mikabowa, ducha wod. Wyprawuge wogny welikého zagjce proti Kitchymanytowi, bohu zlého. Powjdá o prwnjm člowěku, a pěkné Atahenzii, prwnj ženě, s nebe shozených, proto že ztratili newinnost; o zkrwácené zemi od bratrobigce; o Žuskeku bezbožném, kterýž obětowal Tahuitsara dobrého; o potopě, přišlé na hlas welikého ducha; o Masowi, genž sám gediný wyproštěn gest na loďce korowé, o krkawci wyslaném k wynalezenj země. Dále wyprawowal o pěkné Endai, nawrácené z kraginy dušj, za sladkými zpěwy manžela swého.

Po těchto hrách a zpěwjch strogili se zgednati swým otcům hrob wěčný. Na břehu řeky Chata-Uchy widěti planý ſjk, gehož poswětil zwyk národů. Panny tu práwaly lyčené swé rauchy, a wywěšely ge na dech pauště, po wětwowj toho stromu starého; tu wyryt gest hrob náramný. Wyšli z umrlčj swětnice, zpjwagjce pohřebnj pjseň. Každá rodina nese některé poswátné ostatky, a wšickni, newygmauc dětj, naložené magj weliké hnáty otců swých. Průwod ten slawný přigde k hrobce. Tam se spauštěgj ostatky swaté, tam se rownagj u wrstwách, oddělené medwědjmi a bobrowými kožemi. Wywstáwá wrch hrobowý, a štjpen gest podlé strom pláče a snu.

Želegme člowěka, synu milý! Ti sami Indowé, gichž obyčege gsau tak pohnutedlné, ty samé ženy, které tolik mi libé prokázaly laskawosti, žádaly nynj utracenj mého křikem welikým, a celj národowé odkládali s odchodem, aby měli radost, widěti ginocha nešťastného, trpjcjho muky přehrozné. W údolj gednom k půlnoci, w něgaké odlehlosti od hlawnj dědiny, wyskytuge se temný lesjk cypřišowý a chwogowý, gemuž gméno: *hág krwe.* Gde se tam skrze zřjceniny gedné ze starých památek, genž náležjwaly gakémus neznámému národu na

paušti. W hlubině lesů prostjrá se pjsčité prostranstwj, na kterém obětowáwali wězně wogenské. Tam mne wedau s triumfem; wšecko se chystá k poprawě; postawen gest kůl Areskui; sosny, gilmy, cypřiše dlauhowěké padaly pod toporem; hranice wywstáwá, diwáci ustawj okol z wětwowj a kmenj stromowého; každý zamýšlj muku některau; geden sobě ukládá strhnauti mi kůži s lebu, druhý wypáliti oči rozžatým dřewcem: i počnu pjseň k smrti.

»Nebogjm se muk, gsa udaten, Muskoğulzi! wyzýwám wás, pohrdage wámi, co ženami. Otec můg, slawný Utalisi Miskowič, pjwal z lebů wašich reků neyslawněgšjch; newymučjte ni gednoho wzdechnutj.«

Wyzwaný zpěwem mým bogownjk geden, proklal rámě mé šjpem; i djm gemu: »Děkugi ti bratře.«

Za wšj ochotnostj katů, přjstroge poprawy mé nemohly dohotowiti se před západem slunce; tázaný o radu Žonğlér zapowěděl znepokogowati duchů mrákoty, a usmrcenj mé odloženo na zjtřek. Ale lid nedočkawý diwadla, chtě pohotowé býti za switánj, neopustil háge krwe; zažženi gsau ohňowé welicj, a začaty slawnosti a tance.

Zatjm prostřen gsem na záda; prowazy, opiaté o krk, o ruce a nohy mé, podáwaly se k dřewcům zabodeným do země. Bogownjci leželi na prowázjch, a nebylo mi se pohnauti, aby neučili toho.

Prodlužuge se noc, uléhá poznenáhlu zpěw i ples, ohňowé wydáwagj čerwenalau toliko záři, w které widěti mykat se zde onde stjny těkagjcjch diwochů; wšecko usne. A gak utichal lidu hřmot, tak zrostal onen na paušti, a na powyk hlasů následowalo úpěnj wětrů po lese.

Dobu tu Indianka mladá, která práwě stala se matkau, procjtila náhle w noci; nebo zdálo gj se, ano slyšj kwjliti swého prworozence, žádagjcjho krmě sladké. Upřew oči na nebe, kde měsjc blaudil mezi oblaky, roz-

gjmal gsem swůg osud; Atala mi widjna potworau newděčnosti. Mne, ano gsem zwolil hranici, než bych zanechal gj! — mne opustiti mohla w okamženj útrpné smrti! — A předce cjtil gsem, že gi milugi, že bych pro ni umřel ochotně.

Gest w potěšenj neywyššjm osten někaký, pobádagjcj nás užiti spěšně krátké geho chwjle: u welikých bolestech naproti tomu gest, newjm co těžkého, genž nás uspáwá: oči slzami umdlené, za přjrodau pjlj se zawřjti, a dobrota Prozřetedlnosti znáti se dáwá i w neštěstj. Poddaw se bezděky mámjcjmu spánj, gehož někdy požjwagj bjdnjci, mám sen, že se mi odnjmagj pauta, a že cjtjm toho polehčenj, které se stáwá, když po dlauhém nátisku ruka pomocná uprostranj okowům člowěka.

Pohnutj to smyslů bylo tak žiwé, že otewřelo wjka očj mých. Při bledé záři měsjce, od něhož práwě ukrádal se paprslek naskrze dwa oblaky, zahlédnu welkau bjlau podobu, ana, nákloňmo, zaměstknáwá se po tichu s rozwazowánjm mé wazby. Gmu se wykřiknauti, než w tom ruka poznaná na rychlost zdržela ústa má. Gediný zbýwal prowaz, ale ten rozpjti zdálo se nemožné, bez zawazenj o wogáka, na něm celým tělem ležjcjho. Atala přičinj k němu ruku; wogák, probudě se odpolu, sedne přjmý; Atala stane bez pohnutj, djwageci se gemu, Indian mněge, že by to byl duch zbořeniště, ulehne opět, a uzawra oči, wzýwá Manytu swého. Uzel pustj. Wstana, gdu za wyprostitelkynj. A wšak, wůkol nás, ó kolikeré nebezpečenstwj! Brzy w strachu gsme zawaditi o spjcj diwochy w mrákotě; brzy stráž se dotazuge nás, kteréž Atala odpowjdá proměněným hlasem. Tu dětj wřesk, tu štěkánj psů na nás po cestě. Ledwa co wygdeme z toho wůkolj zhaubného, rozléhá se weškeren les powykem. Zbudj se tábor, zažhau se ohňowé, widěti běhať diwochy s pochodněmi ode wšech stran: utjkáme pádem.

Když zornj záře probudila se na wýchodu, byli gsme giž daleko na paušti. Weliký duše! tobě wědomo, gaká byla blaženost má, nacházeti se geště gednau w samotině s Atalau, s Atalau, mau wyprostitelkynj; s Atalau, gežto mi se oddala na wěky! Nedostáwalo se slow gazyku mému; padew na kolena, djm Simaghanowně: »Málo gest to, co gest člowěk, ale když duchowé nawštjwj geg, tu nenj nic na prosto. Ty gsi duch ten, tys nawštjwila mne, a gá nemohu mluwiti před tebau.« — Atala, podadauc mi ruky, prawj s úsměchem smutným: «Gest mi owšem následowati tebe, gelikož nechceš utéci beze mne. Tuto noc porušila gsem Žonglera dary; opogila pálenkau twé katany, a směla gsem odwážiti se žiwota pro tebe, ano gsi dal žiwot swůg pro mne. Tak gest, mladý modláři, prawila hlasem, který mne zděsil, oběť odměnná bude.»

Atala dala mi zbrog, kterau wzala s sebau, potom obwázala mi ránu. Utjragjc gi listem papajowým, polila gi slzami. To-tě balsám, djm gj, který ligeš do mé rány! — Bogjm se raděgi, aby to nebyl ged, odpowěděla ona; přicházjť ode srdce. Roztrhši rauchu náprsnj, složila gi w klůcek, gegž přiwázala tkanicj z wlasů swých.

Opilost, gežto dlauho trwá u diwokých, a gest gim gako nemoc, zbránila bez pochyby stjhati nás prwnj dny; a gestliže hledali nás napotom, podobné, že to stalo se na západ, w tom domněnj, že gsme sstaupili na Mešasebi: ale my obrali cestu ku hwězdě nepohnuté, řjdjce se mechem na dubjch.

Nedlauho wšak, i poznali gsme, že málo zjskáno mým wyproštěnjm; paušť rozwjgela nynj před námi swé samotiny neobmezené. Bez zkušenosti žiwota lesnjho, wyšinulj s prawé cesty, a chodjce manj, kde gsme měli se octnauti w těch pustých lesinách? Často pohlédna na Atalu pomněl gsem na ten starý přjběh Agorůw, který mi Lopéz čjsti dal, a který udál se na paušti Bersabské, před drahnými lety, když lidé žili za tři wěky dubu.

Atala udělala mi plášť z gesenowého levčj, nebo byl gsem takměř nahý. Ušila mi mokasiny z kůže pjžmowého plcha, ostnem swině mořské. Gá naproti tomu pečowal gsem o gegj ozdobu. Brzy wstawjm gj na hlawu wěnec z modrého slézu, který gsme nacházeli po cestě, u zpustlých hrobek Indických; brzy nawleku gj pásek na krk z čerwených zrnek azaleowých; a potom usmjwám se, patře na krásu gegj podiwnau.

Když se nám nahodila řeka, přeplawili gsme se na woru, nebo přeplauli gi. Atala podepřela se gednau rukau na rameno mé, a gako dwě labutě putugjcj podali gsme se přes ty wody pusté.

Často u welikém horku we dne hledali gsme zásl ony pod mechem cedrů. Wšecko téměř we Floridě stromowj, zwláště pak cedrowj a daubj, přikryto gest mechem bjlým, spauštěgjcjm se s wětwowj gegich až na zemi. Uwida w noci, při měsjci, na oplchalé paustě, habr osamotělý, we strogi takowém, mněl by widěti přjšeru, wlekaucj za sebau raucho dlauhé. Diwadlo to neméně gest utěšené we dne; nebo heyna motýlů, mušek třpytjcjch se, kolibrů, zelenawých papaušků, blankytných kawek, přiletugj zawěšet se na to mechowj, a představugj s njm podobiznu bělowlného koberce, na němž by řemeslnjk ewropegský wykrumpowal žjžaly a ptáky bleskawé.

W těch podiwných hospodách, připrawených u prostřed samotin duchem swrchowaným, odpočjwali gsme o polednách. Když wětřjkowé s nebe sstaupili, a chwěli tjm cedrem wýtečným; tu ten hrad powětrný, wystawený na wětwowj geho, kolébal se i s ptactwem a pautnictwem usnulým w záclöně geho; tu tisjcerý šust wynikal od laubj a sklepenj toho pohnutedlného stánku; žádný z sedmi diwů wěku starého newyrownal se těmto památnostem na paušti.

Každý wečer rozdělávali gsme oheň weliký, a stawěli stánek pocestný, z kory čtyřmi dřewci upewněné.

Zabil-li gsem krůtku diwokau, daupňáka, bažanta lesnjho, powěsili gsme ge k dubu zapálenému, na konec hůlky zaražené do zemi, a zůstawili wětrům otáčeti zwěřinu. Gedli gsme mech, nazwaný drštkami skalnjmi, cukrowé kůry březowé, a gablka majowá, kteráž magj chuť broskwe i maliny pospolu. Ořechy černé, sumach, gawor, poskýtali wjna na stoljk náš samotný. Někdy wyšel gsem hledat mezi rákosjm zrostliny, gegjž kwět podlauhlý co kornaut, obsahowal sklenku neyčistěgšj rosy. Welebili gsme prozřetedlnost, kteráž na autlém prautku kwětiny, umjstila to žjdlo gasné, u prostřed shnilotiny bahna; gako wložila naděgi do dna srdce hořem skljčeného, gako dáwá znik ctnosti z lůna bjdy žiwota.

Ach! znamenám brzy, že gsem mýlil se w powrchnjm klidu Ataly. Čjm dále postupowali gsme na paušti, tjm widěla se býti smutněgšj. Někdy potrhla sebau mimo přjčinu, a ohlédla se kwapně. Někdy přepadl gsem gi, ana upjrá na mne pohled wášniwý, gegž tudjž nesla k nebi s hlubokau těžkomyslnostj. Co mne děsilo neywjce, bylo, newjm gaké tagemstwj, newjm gaká myšlénka, ukrytá w hlubokosti srdce gegjho, kterau gj na očjch gsem znamenal. Wždy mne wábjc, wždy odháněgjc, oživugjc a udušugjc naděgi mau, když gsem mněl něgaký njti přjstup do srdce gegjho, zůstawila mne tu, kde gsem byl z počátku. Kolikráte řjkala mi: »Ó můg mladý milenče! gá tě milugi, gako stjn lesnj o poledni! Ty gsi krásný, gako paušť se wšjm kwjtjm a dechem wětřjků. Když se naklonjm k tobě, drkoci; dotkne-li se ruka má ruky twé, mnjm že umjrám. Wčera wjtr pohnal wlasů twých do mé twáři, an gsi odpočjwal na mém kljnu; i mněla gsem, že cjtjm lehkého tknutj duchů newiditedlných. Takť gest, widěla gsem kozky na wrchu Okoně, slyšela rozmluwy starců, plných dnů; než ani přjgemnost kůzlátek, ni maudrost starců gsau tak ljbezné a mocné, gako slowa twá. A nicméně, ubohý Šakto! nebudu nikdý twau manželkau!«

Neustawný odpor lásky a náboženstwj Atalina, oddanost gegj autloty, a čistota mrawů, powahy wýtečnost, a hlubokost cjtěnj, wznešenost mysli u wěcech welikých, gemnost w maličkostech; wše to z nj dělalo bytost mně nepochopitedlnau. Atala nemohla nad mužem ni slabé wlády dosjci: gsauci plna náružiwosti, byla plna moci; hodna buď poklony, buď nenáwisti.

Po patnácti nocjch běhu kwapného, wstaupili gsme na pohořj Alleğany, a došli gednoho ramene Tenázu, řeky do Ohia wpadagjcj. Pomocj Ataly zdělal gsem člunek, gegž gsem oklegowal žiwicj sljwowau, sešiw neyprwé koru geho wlašenjm gedlowého kořene. Potom wstaupiwše do něho, pustili gsme se po řece.

Dědina Stiko, s hrobkami pyrámowými, a katrčemi pobořenými, okázala se nám po lewici na záhybu gednoho předhořj; na prawo mjgeli gsme údolj Kéow, ukončené wýhledem na wésku Joru, wisjcj od čela hory téhož gména. Řeka, nesaucj nás, tekla mezi wysokými strminami, na gichžto powrchu widěti bylo slunce zacházegjcj. Tyto samotiny hluboké nebyly zkormucowány přjtomnostj nižádného člowěka. Uzřeli gsme gen gednoho indického lowce, genž opřený o luk, a nepohnutý stoge na wrchu skály, widěl se býti sochau, ustawenau na horách duchowi těch pustin.

Atala i gá připogili gsme ticho swé k tichu scény toho swěta půwodnjho; než nagednau dcera wyhnanstwj pronesla tento w powětřj se rozléhagjcj hlas, plný pohnutj a zármutku. Zpjwala o swé wlasti:

„Šťastný, kdo newiděl dýmu slawnosti cizokragné, a který sedáwal toliko při radowánkách otců swých!

Kdyby modrá kawka od Mešasebé prawila Newyrownané z Floridy: Proč kwjljš tak žalostně? nenj-li tu pěkných tobě wod, a pěkných stjnů, a wšelikeré pastwy, gako w lesinách twých? Takť gest, řekla by odběhlice Newyrownaná; ale hnjzdo mé gest w gasmjnu: kdož mi ho dá? a slunce pustiny mé, geliž tobě?

Šťastný, kdo newiděl dýmu slawnosti cizokragné, a který sedáwal při radowánkách otců swých!

Putowaw drahně hodin, umdlený pautnjk, sedne si smutně. Ohlédá se wůkol, po domjch člowěků; nemá pautnjk, kdeby sklonil hlawu swau! Pautnjk klepá u chalaupky, složj luk za dwéře, prosj o nocleh; hospodář pokyne mu rukau: pautnjk wezme luk, a wrátj se do pauště!

Šťastný, kdo newiděl dýmu slawnosti cizokragné, a který sedáwal toliko při radowánkách otců swých!

Přepodiwné powjdky, wyprawowané okolo ohniska, sladké wýlewy srdce, dlauzj zwykowé milowati, tak potřebnj žiwotu, wy gste naplnili dny toho, který neopustil swé wlasti! Hrob geho doma, když mu slunce zagde; na hrobu slzy přátel, a sladké, nábožné památky!

Šťastný, kdo newiděl dýmu slawnosti cizokragné, a který sedáwal toliko při radowánkách otců swých!«

Tak zpjwala Atala: nic nepřekáželo nářeku gegjmu, mimo powlowné šumánj člunu našeho po wodě. Toliko zde onde opětowán byl od ohlasu slabého, genž podáwal geg druhému slaběgšjmu, a ten třetjmu geště slabšjmu nad něg: myslil by, že duše dwau milenků, druhdy nešťastných gako my, přiwábené tjm libozwukem tkliwým, obljbily sobě lkáti poslednj od něho slowa na horách.

Zatjm samota, přjtomnost neustawná předmětu milého, i samo neštěstj, rozmnožowaly lásku naši každé chwjle. Sjla počala ucházeti Atale, a náružiwost, unawugjc tělo, gala se swjtězowati nade ctnostj křesťanskau. Stále prosila swé matky, gegjhož stjnu rozhněwaného udobřowati se zdála. Časem tázala se mne, slyšjm-li žalostný hlas, a widjm-li wynikati plamen ze země. Gá, mdlobau uchwácen, plápolage žádostj, a mněge ztracena se býti w oněch lesinách, na stokráte w úmyslu gsem byl obegmauti milenku; na stokráte gj předstawowal gsem, abychom, zdělawše sobě stánek na paušti, tam

pochowali sebe. Než odpjrala wždycky. »Pomni, řjkáwala, mladý přjteli, že bogownjk náležj wlasti: co gest žena slabá proti powinnostem, které gsau na tobě? Buďiž weliké mysli Utalisowiči; nerepci proti osudu; srdce člowěka gest gako hauba řjčná, která poněkud pige wodu čistau, za gasna, a wšak nabubřj bahnem, gak brzy nebe wodu zkalilo. Smj-li hauba řjci: Měla gsem, že nebude nikdy bauře, a že slunce nebude páliti nikdy?«

O René! bogjš-li se zármutku srdce, warug se obydlj pustého: weliké náružiwosti milugj samotu, a nésti ge do pauště, gest zgednati gim wládu. Gsauce stjženi péčj a strachem, wystaweni nebezpečenstwj přigjti do rukau Indům nepřátelským, býti pohřjženi u wodách, ůštknuti od hadů, sežráni od šelem, nacházegjce trudně potrawu nuznau, a kam nohau djti, newědauce: nemohli gsme, zdálo nám se, u wětšj nalézati se nesnázi, ano gedna přjhoda dowršila tu zlobu.

Bylo sedmmecjtmé slunce od odchodu našeho z děďiny. Ohniwé kolo geho nastaupilo běh swůg, a wšecko ohlašowało baufku. W dobu, kdy ženy indické powěšugj woracj berlu na chwogky, a kdy papaušci utjkagj se do wydutin cypřišů, aby požjwali chládku u prostřed dne, počalo se kaliti nebe. Zatagili se po samotině wšelicj hlasowé, utichla paušť, a lesy umlkly, stanauce u wšeobecném tichu. Brzo na to hřjmánj hromu dalekého, rozléhage se po tom lese wěkowitém, co sám gest swět, wywáděło z něho rachot wýtečný. Bogjce se utonauti w řece, pospjcháme dosjci břehu, a skrýti se w lese.

Bylo bařinaté mjsto. Probjrali gsme se nesnadně klenutjmi swlakowými, a skrze winné kmenj, skrze fazoly, a plazjcj se pletiwo, w nichžto wázly nohy gako w léčkách. Země bahnitá šeptala wůkol, a každé chwjle bljzci byli gsme utonutj w hlaubi. Nesčjslné žjžaly, náramnj netopýři oslepowali nás, chřestjcj hadi sikali ode wšech stran, a wlci, medwědi, zubři, karkajowé, tigřjci,

sběhše se hledat ochrany w ústupu tomto, naplňowali geg rykem swým.

Zatjm zdwogily se tmy: mračno skleslé mjsilo se do stjnů lesnjch. Náhle roztrhne se oblak, plane blesk kwapně cestau klikatau. Strhna se náramný wjtr od západu, sežene w hroznau směš mračna se mračny. Nebe otwjrá se ráz co ráz, a skrze rozpukliny geho widěti gest nowé nebe, a plápolagjcj kraginy; skloňuge se celá lesnj pausta. Strašné, spanilé diwadlo! Zapálj hrom les onde a onde; zážeh ljtá co plamenná kštice; slaupy gisker a dýmu stjkagj oblaky, gežto chrlegj hromy swé do zanjcenj šjrého. Třeskot bauře a ohně, hučenj wětrů, šumánj stromů, křik oblud, ryk šelem, gekot praudu, sikot blesku hasnaucjho u wodě, wšeliký ten hřmot, rozmnožený od ohlasu nebe a hor, ohlušowal pauště.

Weliký duch to wj! okamženj to widěl gsem gen Atalu, myslil gen gi. U kořen smrku, pod který gsme wběhli, za štjt byl gsem gj tělem swým; udalo mi se za chwjli uchrániti gj před litinau, sugjcj se na nás skrze spřerážené ratolesti. Sedě u wodě pod stromem, drže milenku swau na kljně, a zahřjwage gegj nahé nohy krásné, rukama rozkochanýma byl gsem šťastněgšj nad mladau manželku, poprwé cjtjcj plésati zárod w žiwotě swém.

Zatjm poslauchali gsme hluku bauře! Na gednau ucjtjm, ano slza ukwapne Atale na kljn můg. Bauře, zwolám, gest to krůpěge deště twého? — Potom, obegma srdečně milenku: Atalo, prawjm gj, ty tagjš něco přede mnau. Otewři mi srdce, ó kráso má! Blaze gest, když přjtel nahlédne do srdce přjteli! Powěz mi to tagemstwj bolestné, které zpěčugeš se odkryti. Ach! widjm, ano oplakáwáš wlasti! — Odpowěděla na rychlost: »Synu lidský, kterak bych plakala wlasti, otec můg nebyl z kraginy palmowé!« — Kdož gest ten, který tě postawil do dolu slzawého? Odpowěz. Atala wece: — »Prwé než matka má dala u wěně bogownjku Simaghanowi třidceti kobyl, dwadcet bůwolů, sto měr ologe du-

bowého, padesát kožj bobrowých, a mnohé giné zbožj, poznala člowěka plti bjlé. Ale matka mé matky chrlila gj wody do twáři, a přinutila wdáti se za welikomyslného Simaghana, podobného králi, a ctěného od národů gako ducha. Tu matka má řekla ženichu swému: Počala gsem, zabig mne. Načež Simaghán: Chraň mne duch welký skutku tak mrzkého! Gá tobě neuřeži nosu ani ušj, proto že gsi byla upřjmná, a že gsi neoklamala lože mého. Plod twého žiwota bude plod můg, a newegdu k tobě dřjwe, nežby odešel pták reyžowý, a swjtil by měsjc třináctý. W ty doby gá protrhši lůno matky swé, počjnala gsem růsti, gsauci hrdá co Španielka, a co diwochyně. Matka má udělala mne křesťankau, gakož byla sama s otcem mým. Potom hlodalo gj hoře lásky, a ona sstaupila do toho skljpka, kožemi wykládaného, odkawad nenj nawrácenj nikdy.«

Takowý byl přjběh Atalin. A kdož-tě byl otec twůg, ubohý sirotečku na paušti? řekl gsem. Kterak ho nazýwagj lidé na zemi, a gaké měl gméno mezi duchy? — »Nemyla gsem nikdy nohau otci swému, dj Atala; wjm toliko, že žiw byl s swau sestrau w sw. Augustinu, a že byl wždy wěrný mé matce: Filip bylo gmě geho mezi Angely, a lidé ho nazýwali Lopézem.«

Na ta slowa zkřiknu, až se rozléhlo po paušti. Hlas úžasu mého pomjsil se s třeskotem hromu. Přituliw Atalu k srdci swému, gako bych gi zardausiti chtěl, wolal gsem, zagjkage se, po chwjlkách: Ó sestro má! ó Lopézowa dcero! dcero dobrodince mého! — Atala, zděšená, tázala se, odkud pomatenj to; než, kdy zwěděla, že Lopéz byl ten hostinský muž ušlechtilý, který mne za wlastnjho přigal w sw. Augustinu, a gehož gsem opustil pro swobodu, progata gest sama pomatenjm a radostj.

Bylo-tě přjliš pro naše srdce, že i bratrská přjzeň nawštjwila nás, připogjc lásku swau k lásce našj. Weškeren Ataly zápas stáwal se nynj neprospěšným; nadarmo pozorowal gsem, že wztáhši gednu ruku do kljnu

swého, pohnula sebau nadobyčegně: giž gsem gi uchwátil, giž opogowal se sladkým dechem gegjm, giž pjgel celau kauzedlnost lásky ode rtů gegjch. Pozdwih očj k nebi, k blyskotiny swětlu, držel gsem newěstu w rukau swých, u prostřed pauště, u přjtomnosti Wěčného. Strogi swatebnj! hodný neštěstj a welikosti lásky našj diwoké! Nádhernj lesowé, genž gste chwěli wšemi ratolestmi a wrchy swými, co něgakými oponami a nebesy lože našeho! Sosny zanjcené, genž gste působily pochodně k swatbě našj! Řeky wystauplé, hory bučjcj, hrozná a wýtečná přjrodo! — což gste byly gen marné přjprawy, které by oklamaly nás, a nemohly gste ukryti na okamženj do swých tagemných hrůz štěstj gednoho člowěka!

Atala slabě giž toliko odpjrala žádostem mým, dotýkal gsem se okamženj blahosti; ano náhle nezkrocený blesk, prowozený od třeskotu hromu, zabrázdě w hustosti mraku, naplnj celý les sirau a swětlem, a rozrazj strom před nohama našima; utjkáme zděšenj. Ale úžasu! — w tichu, následugjcjm po tom rozpuku ohromném, slyšjme zwoněnj. Obadwa s podiwem poslaucháme hlasu, tak neobyčegného na paušti. Na rychlost zaštěkne pes opodál; potom bljžj se, opětuge štěkot, přigde, wyge radostně u nohau našich; starý paustennjk, nesa lucernu, následuge ho lesem. »Welebena budiž Prozřetedlnost! zwolal on, uhledaw nás. Giž dlauho wás hledám! Zwonjmeť obyčegně w noci a w bauři, bychom přiwolali pocestné; a za přjkladem bratřj našich na Alpjch a Libanu, máme psy, učené hledat pautnjků zablaudilých w samotině. On wás čil od počátku bauře, a přiwedl mne sem. Dobrotiwý Bože! kterak gsau mladj! Ubohé děti! co zkusily na té paušti! Nuže, přinesl gsem medwědj kůži, ta hodj se té mladé žence. Tu hle, gest drobet wjna w láhwici. Budiž Bohu chwála we wšech skutcjch geho! milosrdenstwj geho gest náramné, a nekončená dobrota geho.«

Atala giž se octla u nohau kněze! »Pěstaune modlitby! prawila gemu, gá gsem křesťanka; nebe tě seslalo k wyproštěnj ménu.« — Gá welice diwil se paustennjku; ta milostiwost geho zdála mi se tak wznešená nad člowěka, že we snách býti gsem se domnjwal. Při záři od lucerny, kterau držel duchownj, widěl gsem kapati wodu gemu od brady a hlawy; nohy, ruce a obljčeg geho zkrwáceni byli od trnj. Starče! zwolám k posledu, gaké to máš srdce, že se hromu nebogjš? — »Abych se bál? tu kde lidé gsau w nebezpečenstwj, a gá přispěti mohu! Ó, toť bych zagisté byl nehodný služebnjk Jezu Krista!« — Ale, wjš-li, djm gemu, že gá negsem křesťan? — »Mladjku! odpowěděl paustennjk, tázal gsem se tebe o náboženstwj? Řekl-li Kristus: Přišel gsem pro toho, a ne pro onoho? On trpěl za židy i pohany, a widěl we wšelikém člowěku swého bratra a nešťastnjka. Co tuto pro wás činjm, málo gest; naleznete ginde pomoc platněgšj; ale chwála z toho nebudiž chwála naše. Co gsme my lidé, než nehodnj nástrogowé dobroty božské! a kdež gest wogáka tak chaulostiwého, anby utekl, wida swého wůdce s křjžem w rukau, a s hlawau korunowanau trnjm, kráčegjcjho před sebau na pomoc člowěkům?«

Slowa ta progala mé srdce; slzy podiwenj a citedlnosti kanuly mi po ljcech. »Mé milé děti! prawj paustennjk, panugi w těchto lesinách malému zástupu bratřj wašich diwokých. Geskyně má gest nedaleko odtud we wrchu; pogďte ohřat se ke mně; nenaleznete tam pohodlj žiwota, ale nagdete ukrytj; a i za to děkowati gest dobrotě božské, neboť gsau, kterým se i toho nedostáwá.«

R O L N J C I.

Gsau lidé sprawedliwj, kterých swědomj tak gest poklidné, že nelze přistaupiti k nim, aby nezdělil pokoge, který tak řjkagjc, dýše ze srdce a myšljnek gegich. Když mluwil paustennjk, cjtil gsem, že se spokogugj náružiwosti w prsech mých, a samą bauře na nebi widjna gest oddalowati se na hlas geho. Mračna dosti brzo se rozptýlila, tak že opustiti mohli gsme úʹstup swůg. Wyšedše z lesa wstaupáme do stráně wysokého wrchu. Běžj pes před námi, nesa na konci hole lucernu zhaslau. Podaw Atale ruku, gdu s nj za missionářem. Ohlédal se často, aby nás widěl, patře s autrpnostj na nauzi a mladost naši. Byl urostlosti wýtečné, podoby bledé a suché, twáři poctiwé a prosté. Widěti, že dnowé geho byli zlj, a wrásky na čele geho ukazowaly gjzwy náružiwostj udušených ode ctnosti, a od lásky k Bohu i lidem. Když stoge přjmý a nepohnutý, rozpráwěl, oči geho mjrně sklopené, nos orličj, brada dlauhá, měly cos wýtečného w swém poklidu, a gako čeljcjho do hrobu, pro swé přirozené k zemi se nesenj. Kdo widěl gako gá, otce Aubria putugjcjho w samotě o hůlce na paušti, ten má prawý obraz křesťanského pautnjka na zemi.

Podawše se půl hodiny po nebezpečných stezkách té hory, přigdeme k geskyni missionářowě. Wstaupjme do nj skrze břečtanowj mokré, genž se winulo o skalj. Nebylo tu ničehož, mimo koberec z listu papajowého, nádobku na čerpánj wody, některé dřewěné osudj, motyku, hada pitomého na kamenu za stůl slaužjcjm, konečně krucifix a knihu křesťanskau.

Muž starých dnů roznjtil oheň ze suchého prautj: rozemlew kukuřici mezi kamenama, a udělaw pokrutu pekl gi w popeli. Když pokruta přigala od ohně pěknau žlutau barwu, předložil nám gi za horka, se smetankau ořešnau w gaworowém okřjnku.

Wečer přiwodil gasnotu, a služebnjk ducha welikého pobjdl nás sednauti na skalj u wchodu geskyně. Následugeme na mjsto, kteréž otwjralo shled nesmjrný do pauště. Ostatky bauře wrhly se zmateně na wýchod; ohňowé zegmutého od blesku lesa swjtili geště w odlehlosti. U kořen hory celý bor zwrácen do bahna, a řeky hnaly wesměs odmočenau hljnu, kmenj stromowé, mrtwiny zwěři, a ryby zleklé, gichžto břicha střjbrná widjno plynauti po wodě.

U prostřed toho wábného diwadla Atala wyprawowala přjběh náš starému duchu hory, gehož tkliwé srdce pohnuto gest, a brada slzami skropena. »Djtě mé! řekl k Atale, powinnas obětowati bolesti swé Bohu, k gehožto chwále wytrpěla gsi giž tak mnoho; on ti pokog nawrátj. Hle! gak se kauřj tyto lesiny, opadagj praudowé, roztrhagj se mračna: mnjš, žeby ten, který spokoguge takowau bauři, nemohl utišiti zármutku w srdci člowěka? Nenj-li tobě útočiště lepšjho, dcero rozmilá, dám tobě chalaupku mezi stádcem, které šťastný byl gsem zjskati prawdě. Wyuče Šaktu, dám tobě za muže, když hodným bude gjm býti.«

Na ta slowa padnu paustennjkowi k nohaum, prolévage slzy radostné, ale Atala stane se bledá gako smrt. Kmet zdwihl mne dobrotiwě; a tu znamenáno, že měl ochromené ruce. Atala na rychlost pochopila neštěstj. Ó ukrutnjci! zwolala ta djwka. —

»Milá dcero! prawil otec, usměge se tjše, co gest to proti tomu, co wytrpěl můg učitel božský? Gestliže Indowé modlářštj mně ubljžili, gsau to slepci ubozj, které Panbůh gednau oswjtj. Gá i ge milugi wjce, čjm hůře naložili se mnau. Nemohl gsem ostati we wlasti, do njž gsem byl se wrátil, a kde slawná králowna poctila mne, wzhlédnauc na to slabé znamenj mé upřjmné snažnosti w rozhlašowánj prawdy. Wrátil gsem se opět na ty pauště, bych tu strávil ostatek žiwota, slauže bratřjm a Bohu. Bude skoro třidcet let, co obýwám w té samotině,

a zjtra dwa a dwadcet, co bydljm w té skalině. Přišed na to mjsto, nalezl gsem těkawé rodiny, giehž mrawy byly diwoké, a žiwobytj bjdné. Zwěstowal gsem gim slowo pokoge, a mrawy gich poznenáhla okrotly. Nynj žiwi gsau pospolu w malé obci křesťanské, u kořen této hory. Hlásage gim spasenj, wyučowal gsem ge prwotným uměnjm žiwota. Sám, boge se býti gim těžek přjtomnostj, ustranil gsem se do geskyně této, kamž oni přicházjwagj o radu. Tu wzdálený od lidj, welebjm Boha w ohromnosti samotin, a hotugi se k smrti, kterau mi ohlašuge sešlý wěk můg.«

Takto wyprawowal stařec na paušti. Zatjm němj bleskowé otwjrali nebesa na wýchod, a na oblacjch k západu trogj slunce třpytělo se pospolu. Některé lišky, rozptýlené od bauřky, natáhše swé černé tlamy, ležely nade srázem, a slyšeti bylo šustěnj zrostlin, které osychagjce na wětřjku wečernjm, pozdwihowaly wšudy ratolesti sklopené.

Wrátjme se do sluge, kdež paustennjk připrawil lůžko z mechu cypřišowého Atale. Hluboká mdloba gewila se w očjch a w hnutj té panny; pohlédala na otce Aubria, gako by mu zgewiti chtěla tagemstwj, ale něco zdálo se gj překážeti, buď přjtomnost má, buď něgaký stud, buď neprospěch rady. Pozorowal gsem, že wstanauc o půlnoci hledala paustennjka; který wšak, uprawiw gj lože, wyšel spatřowat pěknosti noci, a modlit se k Bohu na wrchu hory. Řekltě mi ráno, že gest to geho zwyk, i w zimě; ano, prý, rád widj kolébati se wrchy oplchalých lesů, oblaky choditi po nebi, a slyšj rád hučeti wětry a praudy w samotě. Sestra má tedy přinucena byla wrátiti se na lože, kdež usnula. Ach! pln gsa naděge widěl gsem we mdlobě Ataly toliko známky pomjgegjcj unawenosti!

Ráno procjtiw od zpěwu kardynálů a posměwáčků, hnjzdjcjch w akacii a bobkowj, genž obkličowalo geskyni, šel gsem utrhnaut růže šácholanowé, a položil gsem gi

cele mokrau ode slz gitra, nad hlawu Atale spjej. Byl gsem té naděge, podlé náboženstwj kraginy mé, že dušička newiňátka gakéhos, umřelého u prsau mateřiných sstaupila na ten kwjtek w gedné krůpěgi rosy, a že blahý sen dodá gi w lůno mé milenky. Potom hledage hospodáře, nagdu geg, an s wykasaným oděwem čeká mne, sedě na kmenu wěkem padlé sosny. I dj mi, chci-li gjti s njm w osadu, pokud Atala spj: swoljm, a dáme se na cestu.

Staupage s hory, widěl gsem duby, na kterých zdálo se, že duchowé wypsali tagemstwj. Paustennjk wyryl tam některé řádky. Byly to werše gednoho starého básnjka, Homéra nazwaného, a několik průpowědj z giného básnjka, geště mnohem staršjho, gemuž gméno Šałomaun.

Bylo, newjm gaké, starožitné a tagemné srownánj mezi tau maudrostj časů, těmi werši mechem zarostlými, tjm paustennjkem, kterýž ge psal, a těmi duby starými, gežto w hlubině pauště slaužily mu za knihy. Gméno, stářj geho a den přjštj, byli také zaznamenáni na gedné třtině u kořen stromu. Diwil gsem se křehkosti té poslednj památky. Bude trwati déle než gá, odpowěděl mi otec, a bude wždy mjti ceny wjce, než to málo dobra, které gsem učinil.

Odtud přišli gsme do hlubokého údolj, kdež gsem widěl wěc přepodiwnau. Byl to most přirozený, gako ten we Virginii, o kterém snad mluwiti slyšel gsi. Lidé, synu můg! zwláště z kraginy twé, následugj často přjrody, ale wyobrazenj gich gsau skrownička; ne tak přjroda, když gj ljbo následowati děl člowěka! Ta prostjrá mosty od wrchu gedné hory na wrch hory druhé, zawěšuge chodnjky w oblacjch, rozléwá řeky za aužlabj, wytjná hory za slaupy, za wodnj kotel — moře.

Prošedše sklepem gediným toho mostu, stawjme se u prostřed giného zázraku: nebo chodili gsme z gednoho očarowánj we druhé. Byly to hrobky Indůw z dědiny, neboli hág smrti. Paustennjk powolil gim pocho-

wáwati mrtwých wedlé obyčege dáwného; a poswětil toliko mjsta křjžem. Země hřbitowa byla rozdělena, rowně, gako pole gich obecné, na toliko částek, koliko rodin. Každá časť dělala hágek pro sebe, rozdjlný wedlé chuti a srdce těch, kdož štjpili geg. Potůček winul se, bez hrkotu prostředem háge; nazýwali geg struhau pokoge. To milé útočiště dušj uzawřjno bylo na wýchod mostem, pod kterým gsme prošli; dwa pahrbkowé obmezowali ge k půlnoci a poledni; otwjralo se gedno na západ, kdež wywstáwal welký les gedlowý. Kmenj těch stromů červené, mramorowané zelenem, a nápodobné slaupům wysokým, působilo nádhernau sjň u toho pěkného chrámu smrti. W lese onom panowal hluk slawný, podobný temnému zwuku warhan pod klenutjm křesťanského kostela; ale zabraw se do hlubiny té swatyně člowěk, slyšel toliko chwalozpěwy ptactwa, slawjcjho na památku mrtwých slawnost wěčnau.

Wygdauce z lesa uzřjme dědinu, založenau na břehu gezera, u prostřed pausty kwětné. Přišli gsme tam průchodem skrze šácholany a zelené daubj, obrúbugjcj gednu z těch starodáwných cest, které se nalézagj na paušti. Uhlédawše Indowé starého pastýře na plani, opauštěli tudjž práci, a sbjhali se k němu. Gedni ljbali uctiwě šat, druzj podporowali kroky geho motawé; matky wyzdwihugjce djtky, ukazowaly gim otce dobrého. On, chodě, wyptáwal se, co se děge w osadě: dáwal radu gednomu, káral wljdně druhého; mluwil o žněch nastáwagjcjch, o wychowánj djtek, o potěše w zármutku, a mjsil Boha do wšech řečj swých.

S tjmto průwodem podáme se k gednomu křjži welkému stogjcjmu u cesty. Tu sluha Páně obyčeg mjwal wzýwati Boha s osadnjky weřegně. »Mogi milj noworozenci w Kristu! řekl on, obrátě se k zástupu, přibyl wám bratr a sestra; a na doplněnj štěstj, widjm, ana prozřetedlnost božská ušetřila wčera obilj wašeho: to hle gsau dwě weliké přjčiny děkowati gj. Wykonegmež tedy

powinné Bohu djky, a každý měg pobožnost wraucnau, wděčnost neskončenau, a srdce skraušené.«

Potom paustennjk, pod šjrým nebem, prostými, neljčenými slowy gal se konati modlitbu k Bohu, a wšecken zástup modlil se s njm, kleče u wysoké tráwě. Zornj záře, gewjc se w záhořj, zplameňowala wýchod rozlehlý. Wšecko bylo zlaté nebo růžowé na paušti; woda odrážela proměnný nebes oheň, gakož i rozsochaté lesů a skalin wršky, genž splýwaly nad břehy gegjmi. Hwězda dnowá, ohlášená tolikým bleskem, wzešla naposledy z propasti swětla, a sličný paprslek gegj radostně zaswital na to shromážděnj newinné. Ó modlitbo slawná, ó podjwánj rozkošné na zástup diwochů gedněmi ústy, gednjm srdcem welebjcjch stwořitele! Chrámem tu paušť, krowem šjré nebe, slunce swjcj chrámowau! Nenj, nenj pochyby, že slyšel Bůh modlitbu tu, že tu chwjli, kdy gsme se kořili, sstaupil na weškeré lesiny, nebo cjtil gsem, ano přicházel do srdce mého.

Po té modlitbě, při které mi nedostáwalo se gediné dcery Lopézowy, podali gsme se do osady, kdež wábný panowal swazek pospolitého a přirozeného žiwota. Na konci háge cypřišowého staré pauště widěti bylo znikagjcj orbu. Zlaté klasy kolébaly se nade kmenjm poražených dubů, a snop gednoroký nahražowal strom desjti wěků. Wšudy lesy zůstawené plápolu, wyrážegj dýmu mraky do hory, a pluh zdlauha ponášj se po zetlelosti kořánj gegich. Měřiči, s prowazci dlauhými, chodj wyměřugjce pustinu, a saudce stanowj prwnj ku gměnj práwo. Ptactwo postaupá hnjzd swých, daupě šelmy ljté stáwá se chalupau. Slyšeti břinkot kowánj a rány od sekery probuzugj poslednjkráte ohlas, sám umjragjcj se stromy, útočištěm swým. Blaudil gsem u wytrženj mezi těmi obrazy, oslazenými pomněnjm na Atalu, a předstawowánjm sobě blaženosti, kterauž se kogiti mělo srdce mé. Diwil gsem se prospěchu uměnj nad žiwotem diwokým, widěl gsem občiti se člowěka diwokého na pau-

šti, byl gsem při snaubenj prwotnjm člowěka se zemj: an člowěk, tau úmluwau welikau, postaupil zemi dědictwj potu swého, a země podwolila se, wěrně wydáwati žně, chowati děti, a popel člowěka.

W ty doby přineseno missionáři djtě, jež on okřtil mezi jasmjny kwětaucjmi u žjdla wod, ana zatjm rakew nesena gest, u prostřed her a pracj, do smrti háge. Dwa snaubenci dostali požehnánj pod dubem, a potom šli gsme osadit gich do nowého kautu pustiny. Pastýř kráčel napřed. Ten malý zástup, pogda od skály ke skále za swým spráwcem ctihodným, představowal obměkčenému srdci mému ta stará taženj prwotných čeledj lidských, když Sem, se syny swými, podáwal se swětem pustým, následuge slunce, genž chodilo před nimi.

Chtěl gsem se tázati paustennjka wýborného, kterak sprawuge děti swé; odpowěděl mi s welkau wljdnostj: »Nedal gsem gim žádného zákona, naučiw ge toliko milowati se wespolek, modliti se Bohu, a očekáwati lepšjho žiwota: wšecky zákony swěta gsau toho menšj. Widjš na náwsi chalupu wětšj nad giné; ta slaužj za kapli, kdy deštiwo gest. Tam se shromažďugj ráno a wečer chwálit Pána, a kdy negsem gá přjtomen, wykonáwá stařec geden modlitbu; nebo starost gest gako mateřstwj, gako kněžstwj přjrody. Potom rozegdau se po práci na pole, a gakkoli gměnj rozděleno gest, by nawykli hospodařenj společnému, nicméně obilj klade se do stodol obecných, pro zachowánj lásky bratrské. Čtyřj starcowé rozdělugj podlé rownosti požitky práce.«

Spráwa ta těšila mne nad mjru, a cjtil gsem tudjž přednost toho žiwota stálého, mrawného a pracowitého, nad onen těkawý, neprospěšný a lenj diwochů.

Ach René! gá nerepci proti prozřetedlnosti, gednak wyznáwám, že nepomnjm nikdý na tu obec ewangelickau bez trpkého citu tauženj. Kéž gedna chatrč s Atalau w tom kragi ušťastnila žiwot můg. Tam by konec bylo blauděnj mému; tam s milowanau manželkau, gsa ne-

znám swětu, w štěstj okrytém hlubinami lesů, byl bych pošel, gako ty řeky, kteréž nemagj gména na paušti! Na mjstě toho pokoge, gegž tenkráte gsem sobě předpowjdati směl, w gakém zármutku strávil gsem dny swé! Býti za hříčku ustawnau štěstj, metánu na wšecky břehy, drahně času wzdálenu od swé wlasti, a nenalezti tam po nawrácenj se ničehož, mimo chalupu zřjcenau, a přátele zapomenuté w hrobě: ten býti měl osud Šakty!

GEDNÁNJ.

Byl-li sen můg o blahosti žiwý, netrwal aspoň dlauho, a procjtěnj čekalo mne w geskyni paustennjkowě. Užasl gsem se, že Atala přicházegjcjm nám o polednách newyběhla wstřjc. Gakási hrůza pogala mne náhle, cjtil gsem, že mi usedalo srdce, a widjno mi, gako by bobkowj šustělo smutně na wrchu. Bljže se k geskyni, nesměl gsem wolati Lopézowy dcery. Mysl má děsila se zároweň buď hlasu, buď mlčenj, gežto následowati mělo na mé wolánj. Geště wjce strašila mne noc, panugjcj u wchodu skály, i djm k missionáři: »Ó ty, gehož prowodj a zsiluge Bůh, wstup do té mrákoty, a nawrať mi Atalu!«

Gak gest slabý, kým wládnau náružiwosti! gak gest silen, kdo gich prost gsa spoléhá na Boha! Byla wětšj mysl w srdci wjry plném kmeta, uswadlého wěkem sedmdesáti šesti let, nežli we wšj mladosti prsau mých. Muž pokoge wšel do geskyně, a gá zůstal wně, plný strachu. Brzy slabý zwuk, nápodobný k nářeku, wyšel z hlubiny skalnj, a uhodil w ucho mé. Wykřikna, a nalezna wšecku sjlu, wrazjm do noci geskyně. — — Duchowé otců mých! wy gedni wjte, gaké diwadlo ranilo mé oči!

Paustennjk rozžžaw pochodni z lauče, držel gi třesaucj se rukau nad ložem Atalinýin. Ta mladá, pěkná djwka, odpolu zpodepřená na lokti, widjna gest bledá

a rozčechraná. Krůpěge bolestného potu blyštěly se gj na čele; oči gegj napoly zhaslé, snažily se geště wyrážeti lásku ke mně, a ústa gegj usmjwala se. Zaražený, gako bych ohromen byl, s upřenýma očima, wztaženýma rukama, rtoma odpolu otewřenýma, stál gsem nepohnutě. Hluboké mlčenj panowalo za chwjli mezi třemi osobami toho žalostného diwadla. Paustennjk přetrhl ge prwnj. »Totě, řekl, zimnice od unawenj; poddeyme se wůli božj: Bůh se smiluge nad námi.«

Na ta slowa krew stawená wzala opět běh swůg do srdce mého, a citliwostj diwochowau, přešel gsem na rychlost od zaufánj do důwěrnosti nemjrné. Gednák Atala nenechala mne dlauho w nj. Pohnauc smutně hlawau, znamenala nám, abychom se přibljžili k loži gegjmu.

»Otče můg! prawila mdlým hlasem, obrátjc se k duchownjku, bljzka gsem posledmj hodinky. Ó Šakto! poslyš bez náramného zaufánj tagemstwj, které gsem skrýwala před tebau, abych neučinila tebe nešťastněgšjm, a poslušna byla matky swé. Nepřekazíž mi znamenjmi bolesti, kteráž by přiwodila kwapně konec té chwjli, kterau mi žjti zbýwá. Mnoho powjdati mám, a wšak, podlé bitj toho srdce ustáwagjcjho — podlé, newjm gaké tjže ledowé, kterau ty prsy ledwa zdwihagj, cjtjm, že dosti chwátati nemohu.«

Po mlčenj krátkém Atala promlauwala takto: »Smutný osud můg počal téměř prwé, než gsem spatřila swětlo. Má matka počala mne w neštěstj; s tjhotau nosila mne w žiwotě, a wydala na swět s náramnými bolestmi: pochybowáno o mně. Chtěci zachowati dny mé, učinila slib zawázagjc se gménem mým, že wěčné zachowám panenstwj, gestliže ugdu smrti. — Slib nešťastný, kterýž mne uwrhuge do hrobu!

Bylo mi na šestnáctý rok, když gsem ztratila matku. Několik hodin před tjm, než zhasla, powolala mne k posteli. »Dcero má, prawila mi u přjtomnosti gednoho

missionáře, který potěšowal poslednj hodinky gegj, dcero má! wjš, gaký slib učinila gsem za tebe. Chtěla-li bys, aby sklamala matka twá? Ó má Atalo! zůstawugi tebe swětu nehodnému křesťanky; u prostřed modlosložebnjků, kteřj pronásledugj Boha otce twého, a Boha mého, kterýž, daw tobě dny žiwota, zachowal tě druhým zázrakem. Mé milé djtě, přigmauc rauchu panenskau, odřekneš se toliko bjdy chatrče, a smrtedlných náružiwostj, které zarmautily střewa matky twé! Nužc, pogď milenko má, pogď, přisáhni na ten obraz matky spasitelowy, w rukau toho swatého kněze a twé matky umjragjcj, že mne nezradjš přede twářj nebes. Pomni, že gsem zawázala se pro tebe, abych zachowala žiwot twůg, a že nesplnjš-li slow mých, ne ty trestána budeš, ale matka twá, gegjž duši uwržeš do muky wěčné.«

»Ó matko má! proč gsi tak mluwila! ó náboženstwj, genž gsi gednjmkrátem strastj mau a štěstjm mým! ztracugeš mne, a potěšugeš mne! A ty, milý a smutný předměte náružiwosti, která mne zžjrá i w náručj smrti! ó Šakto! widjš nynj, co způsobila přjkrost osudů našich! — Prolévagjc slzy, a přiwinauc se k prsjm mateřským, zaslibila gsem, co žádáno. Missionář wyřekl nade mnau ta hrozná slowa, a dal mi škapuljř, který mne wjže na wždycky. Matka má hrozila mi klatbau, gestliže bych kdy zrušila slib swůg, a poručiwši mi tagiti toho nepřestupitedlně pohanů, pronásledownjků náboženstwj mého, skonala, obgjmageci mne.«

»Neznala gsem tenkrát nebezpečnosti té přjsahy. Gsauc plna wraucnosti, a horliwá křesťanka, hrdá na krew špnielskau, probjhagjcj mé žjly, newiděla gsem wůkol sebe člowěka hodného mé ruky; plésala gsem, nemageci giného ženicha, mimo Boha matky mé. — Uzřela gsem tebe, mladého, pěkného wězně: obměkčena osudem twým, směla gsem mluwiti s tebau u hranice lesu — a hned pocjtila weškeré tjže slibu swého.«

To kdy řekla Atala, gá, zatna pěsti, a pohlédna na

missionáře okem hrozliwým, zwolal gsem: »Hle! to gest to náboženstwj tak náramně schwálené! Zlořečená přjsaha, která mi odnjmá Atalu! Zlořečený ten bůh, který protiwuge se přirozenosti! Člowěče! kněže! co gsi přišel tropit do lesů?« —

»Tebe zachránit!« odpowěděl stařec strašliwým hlasem; »krotit náružiwostj twých a zbraňowat ruhači, abys neuwalil hněwu nebeského na sebe! Pěkně tobě slušj mladjkowi, ledwa na swět přišlému, taužiti bolestj swých! Kde gsau známky trápenj twého? kde snesená bezprawj? kde ctnosti twé, kteréž by gediné osprawedlnily nářek twůg? Kde gaká služba, kde dobřj skutkowé twogi? Nešťastnjku! nic nenj twého, než náružiwosti, a ty smjš reptati proti nebesům! Až třidceti let, gako otec Aubri, strawjš u wyhnanstwj na horách, méně hotow budeš sauditi ústawy Prozřetedlnosti; potom seznáš, že newjš nic, že negsi nic, a že nenj kázně tak přjsné, nenj zloby tak strašliwé, gjž nésti nezaslaužilo by tělo porušené.«

Blesk, který starcowi z očj wycházel, obrostlá brada geho, která dorážela k prsjm, geho slowa ohromugjcj činily geg podobna Bohu. Poražen gsa důstogenstwjm geho, padl gsem k nohaum gemu, prose za odpuštěnj wýstupku. — »Synu můg! odpowěděl mi hlasem tak lahodným, že ljtost wstaupila do srdce mého; synu můg! ne pro sebe káral gsem tebe. Ach! dobře máš, přišel gsem dělat málo do lesů těchto, a Bůh nemá služebnjka nehodněgšjho nade mne. Ale synu můg! nebi, nebi zlořečiti nikdý nesmjme. Odpusť, gestli gsem tě urazil; ale poslyšme sestry twé. Snad gest pomoci; nezaufeyme. Šakto! Bůh dal člowěku naděgi.«

»Mladý přjteli můg! přewzala mluwu Atala, tys byl swědkem zápasu mého, a předces widěl gen neymenšj částku; ostatek tagila gsem před tebau. Ano, otrok černý, skropugjcj potem horaucj pjsek Floridy, gest méně bjdný, než byla Atala! Wzbuzugjc tebe k autěku, a wšak gistá smrti, kdy by se oddálil ode mne; bogjc se utéci s te-

bau do paušťj, a předce prahnauc po stjnu lesowém, a wolagjc hlasem welikým pustinu. — Ach! kdyby bylo gen opustiti rodiče, přátele, wlast; kdyby (hrozné k wyřknutj) gednalo se gen o ztrátu mé duše! — Ale twůg stjn, ó matko má! byl wždy přede mnau, předstjrage mi muky swé. Slyšela gsem twé úpěnj, widěla plamen pekelný zžjrati tębe! — Noci mé byly suché, a plné přjstrachů; dni mé neutěšené; rosa wečernj usychala padagjc na horké tělo mé; rty otwjrala gsem wětřjkům, a wětřjci nedadauce mi okřánj, zažehali se od ohně dechu mého. Gaké trápenj, widěti tebe neustawně před očima, daleko od lidj, w hlubokých pustinách, a cjtiti mezi mnau a mezi tebau hráze nepřestupitedlné. Konati žiwot swůg u nohau twých, slaužiti za otrokyni tobě, strogiti oběd a lože twé, w některém kautě swěta neznámém, byla by pro mne blaženost swrchowaná: blaženosti té bljzka byla gsem a nemohla gj užiti! Gakau gsem zamýšlela radu! gacj snowé wycházeli z toho smutného srdce! Někdy, uprauc oči na tebe, u prostřed paušťě, gala gsem se poddáwat žádostem nesmyslným, gako hodným trestu. Brzy chtěla gsem býti gediný twor s tebau žigjcj na swětě; brzy, cjtjc božstwj, genž mi překáželo w strašliwých zámeznostech, přála gsem, aby pošlo božstwj to, kdybych gedno gá, zawřená w twém náručj, metána byla od propasti k propasti, s zřjceninami Boha i swěta. Tu chwjli, — řjci-li smjm? — tu chwjli, ano pohřižuge wěčnost mne, ano postawiti se gdu před saudce neuprositedlného, to okamženj, w kterém bych poslušna byla swé matky, widjm s radostj, že stráwen gest od panenstwj žiwot můg — a i teď, w hrozném odporu, umjrám litugjc, že gsem nenáležela tobě!« —

»Dcero má! wešel paustennjk do řeči, bolest mámj tebe. Ten wýstupek náružiwosti, do kterého se podáwáš, málo kdy prawý gest: ten ani w přirozenosti nenj, a gest proto méně hoden trestu před Bohem, že radęgi omyl ducha, nežli zlobu srdce zgewuge. Mělas waro-

wati se zámeznostj, nehodných swé celosti. Ale milé djtě! twá mysl klopotná přjlišně zarmautila tebe nad slibem twým. Náboženstwj prawé nežádá obětj wětšjch nad lidské. Geho prawé city, geho mjrné ctnosti předčj daleko city zcestné, a ctnosti přepiaté domnělého hrdinstwj. Kdybys byla klesla, i nu! ubohá owečko zbloudilá! dobrý pastýř by hledal tebe, a přiwedl opět ku stádu. Pokladowé žele byli otewřjni tobě; potoků krwe potřeba gest k smazánj chyb před lidem; Bohu na gediné slze dosti. Upokog se, má milá dcero! twůg staw žádá pokoge; utecme se k Bohu, on léčj každé rány služebnjků swých. Gest-li to wůle geho, gakož se naděgi, že gest, aby gsi wyšla z té nemoci, wyučjm tebe prawdě, a zproštěna budeš swého slibu před Bohem, a konati dny swé u mne, se Šaktau manželem swým.«

Po těch slowjch starcowých Atala uchwácena gest dlauhau křečj, které zniknauc, dáwala znamenj strašliwé bolesti. »Gakže, prawila náružiwě, s sepiatýma rukama, bylo tedy pomoci! mohla gsem zproštěna býti slibu swého!« — »Ba mohlas, dcero má! odpowěděl otec, a můžeš dosawad.« — »Pozdě, pozdě gest! zwolala ona. Ach! že mi gest umřjti w okamženj tom, kdy slyšjm, že gsem mohla býti šťastná! Kéž gsem znala dřjwe toho swatého kmeta! Gaké bych dnes požjwala radosti, s tebau, se Šaktau, s křesťanem — potěšená, zotawená od toho muže welebného — w této paušti na wždycky! — Ó, to by přjlišná byla blaženost!« — Utěš se! djm gj, wezma za ruku tu ubožičku; utěš se, to štěstj bude nám. — »Nikdý, nikdý!« prawila Atala. — Kterak? djm gá opět. »Ty newjš konce! řekla panna; wčera — w té bauři — tys mne tiskl — twá to wina — byla gsem na tom, abych zrušila slib swůg — uwrhla matku swau do plamenné propasti! — Giž klatba gegj naléhala na mne; giž gsem klamala Bohu, kterýž wyswobodil žiwot můg. Ljbage mé rty třesaucj newěděls, ach! newěděl, že obgjmáš smrt!« — »Pro Boha! zwolal missionář, milé djtě!

co gsi činilo?« — »Hřjch! otče můg, wece Atala, s pomateným pohledem; gednak gá zkazila gen sebe a zachowala gsem matku swau.« — Dopowěz! djm spěšně, pln gsa zděšenj, dopowěz! — »Nuže, řekla, předwědauci slabost swau, wzala gsem z domowa s sebau —« Což? wskočjm gj do mluwy s hrůzau. — »Ged!« — dj otec — »Gest w žiwotě mém,« zwolala Atala.

Wypadne oheň z ruky paustennjku; gá omdléwage klesnu k nešťastné djwce; stařec obegme obadwa ramenem otcowským; a wšickni třj w mrákotě mjsjme za chwjli wzdychánj swá na tom loži smrtedlném.

»Zhůru! zhůru! prawil brzo srdnatý paustennjk, rozswěcuge lampu. Mařjme drahau chwjli; hledeyme pomoci, Bůh se smiluge nad námi! Snad geště lze — dcero má, ó žes neřekla wčera!«

»Ach, otče! řekla Atala, hledalať gsem tě minulé noci; ale nebe, na pokutu winy mé oddálilo tě ode mne. Gednák, wšeliký prostředek byl by neplatný; Indowé sami, powědomj tráwenin, newědj prostředku proti gedu, který gsem wzala. Ó Šakto! suď o mém úžasu, kdy ne tak náhlý aučinek byl, gakož gsem se nadála. Láska zdwogila sjlu mau; duše má nemohla tak brzy odlaučiti se od tebe.«

Tu gá, ne wzdychánjm hlasitým, překazil gsem Atale wyprawugjcj, nýbrž wýstupky diwochům toliko známými. Wálel gsem se zuřiwě po zemi, rukama lomě, a ramena si hryze. Otec starý, s podiwnau laskawostj běhal od bratra k sestře, a steré shledáwal pomoci. Při wšj klidnosti srdce swého a tjži wěku, uměl se činiti srozumitedlným mladosti našj, a lidskost geho wýtečná podáwala gemu zwuků tkliwěgšjch a wraucněgšjch nad samu náružiwost naši. Kněz ten obětowaný od čtyřidceti let den co den službě Božj, a lidu na horách, podobal se welikému zápalu, kaufjcjmu se stále na wýsosti před Hospodinem.

Ach! bylo nadarmo wše, cokoli snášel, aby ulewil

Atalině bolesti. Unawenj, hoře, ged a náružiwost smrtedlněgšj nade wšecky gedy pospolu, sgednotili se, aby odňali ten kwjtek pustinám. K wečeru znamenj strašná se ukazowala. Mrtwost audů wšech uchopila Atalu, a kragnosti těla gegjho počjnaly stydnauti. »Dotkni se prstů mých, řekla mi, negsau-li gako led?« — Newěděl gsem co odpowědjti, a wlasy mi wstáwaly hrůzau; potom prawila dále: »Wčera geště, můg neymilegšj! za gednjm dotknutjm tebe, celá gsem se třásla, a hle, giž necjtjm ruky twé — ledwa že slyšjm twého hlasu; geskyně ta mizj poznenáhlu wůkol mne. — Zpjwagj to ptáci? — giž asi zapadá slunce — Šakto! swětlo geho pěkné bude na paušti, nad hrobem mým. —«

Pozorugjc Atala, že slowa gegj rozpauštěla nás we slzy, wece: »Odpusťte mi, milj přátelé! gsem tuze mdlá; snad budu silněgšj! — Gednák umřjti tak w mládi! tak nagednau! kdy srdce mé plné bylo žiwota! — Pěstaune modlitby, měg se mnau strpenj, neopusť mne. Mysljš, že matka má spokogena bude, a že Bůh mi odpustj winu mau?« —

»Dcero má! odpowěděl dobrý duchownjk, prolé-wage a stjrage slzy třesawými a ochromenými prsty: dcero má! celé twé neštěstj pocházj od newědomosti; wychowánj twé diwoké, a nedostatek uměnj potřebného gsau zkáza twá; newěděla gsi, že člowěku neslušj wládnauti žiwobytjm swým. Potěšena buď tedy owečko má! Pánbůh tobě odpustj, pro newinu srdce twého. Matka twá, a ten missionář nerozumný, genž gi sprawowal, byli winněgšj nad tebe, oni překročili swau moc, wynutjce na tobě slib nesmyslný, kterýž nikdý platnosti neměl, a mjti nemohl před Bohem; ale pokog Hospodinůw budiž s nimi. Wy wšickni dáwáte swětu strašliwý přjklad, *gak nebezpečná gest přepiatá horliwost, a nedostatek switla u wěcech náboženstwj.* Upokog se, mé djtě; ten, který zkušuge ledwj a srdce, bude sauditi tebe podlé

úmyslu twého, genž čistý byl, a ne podlé skutku, genž byl úhonný.

Co se týká žiwobytj, gestližc hodina twá padla, w které usnauti máš w Pánu, ach, mé milé djtě! což málo ztratjš, ztratjc tento swět! Bywši žiwa w samotině, poznala gsi hoře; co, kdyby widěla psotu pospolitosti; kdyby, přistawši na břeh Ewropy, slyšela urážliwý křik bolesti, wznášegjcj se od té staré země, kteráž gest toliko mrtwých popel, zapágený slzami žigjcjch! Obywatelé chalaupek i paláců, wšickni wespolek trpj, wšickni lkagj w tom údolj. Widjny gsau králowny plakati, gako sprosté ženy, a užasnauti se bylo nad množstwjm slz, které byly w očjch králů.

Litowala by lásky? milá dcero! rowně tak litowala by snu. Znáš-li srdce člowěka, a mohla by sčjsti nestálosti tužeb geho? Snáze by spočetla wlnobytj mořské, powalené od bauře. Atalo! sebe obětowánj, dobrodinstwo, negsau swazek wěčný: byl by den, kdy snad oškliwost následowala by za sytostj; co přešlo, za nic by pokladeno, nic by pozorowáno nebylo, gediné nezhoda chudého a opowrženého spogenj. Bez pochyby, dcero má! negpěkněgšj láska byla ona toho muže, a ženy té, kteřjžto wyšli z ruky stwořitele. Rág byl zdělán gim; byli newinnj a nesmrtedlnj. Dokonalj na duši i na těle, srownáwali se we wšem; Ewa stwořena byla Adamowi, Adam Ewě. I gestliž nemohli oni udržeti se w tom stawu blaženém, kdož moci bude po nich? — Ať nedjm o sňatcjch prwnjho lidu, o tom spogenj newymluwném, kdy sestra byla manželkau bratru; láska a přjzeň bratrská slaučily se w srdci gediném, a čistota gedné z nich weličila lahodnost druhé. Wšecka ta spogenj skormaucena gsau; záwist připlazila se na oltář tráwný, kde obětowáno kozlátko; panowala pod stánkem Abrahamowým, a na loži tom, kde arciotcowé okaušeli tolika radostj, že zapomjnali na smrt matek swých. Mlčjm o klopotech hospodářstwj, o swářjch, o wýčjtkách obapolných,

o nepokogi a wšech psotách tagných, gežto bdj pod poduškau lože manželského. Žena obnowuge bolesti swé pokaždé, kdy matkau se stáwá, a wdáwánj gegj děge se s pláčem. Gaká žalost nad ztrátau noworozence, gegž matka kogjc widj umjrati na swém kljnu! Hory byly plné úpěnj; nic nepotěšilo Rachele, že synů gegjch nebylo wjce.

Ale řekneš, že celá byla to žádost twá, žjti w chatrné chalaupce s wywoleným swým; že gsi nehledala sladkosti manželstwa, gako raděgi wnady oněno pošetilosti, kterau ginostwo nazýwá milostj: klam, omyl, marnost, sen mysli raněné! I gá dcero má! znal gsem bauři srdce; hlawa ta nebyla wždycky plechatá, ani prsy ty tak poklidné wždycky, gako se zdagj tobě tento den. Wěř mně zkušenému: kdyby člowěk stálý w náklonnostech neustawně swých nalézal, čjm by zbuzowán byl cit geho, gsa obnowen stále; mimo pochybu, samota a milost wrownaly by Bohu geg samému; nebo to gsau ty dwě potěchy wěčné Swrchowaného. Ale duše člowěka ustáwá, a nikdý nemiluge auplně dlauho téhož samého předmětu. Wždy gsau dwě stránečky, kterými dwě srdce netýkagj se sebe, a ty stránečky učiniti mohau žiwot dosti nesnesitedlný.

Posléze dcero má! weliká gest to wada člowěka, že we snách o blahosti zapomjná na tu křehkost smrti spogené s přirozenjm geho. Gest nám dokonati, gest nám rozlaučenu býti. Dřjwegi, pozděgi, buď gaká koli blahost twá, bylo by tomu obljčegi krásnému proměniti se w tu gednotwárnau způsobu, kterau hrob dáwá rodině Adamowě; ani Šaktowo oko nepoznalo by tě mezi sestrami hrobowými. Láska newztahuge wlády swé na čerwy rakewnj. Což djm, ó marnost nad marnostj! co mluwjm o moci přátelstwj na zemi! Chceš má milá dcero, wěděti wztaženj geho? Kdyby člowěk některý se wrátil na swětlo několik let po smrti, pochybugi, aby uwidjn byl s radostj od samých těch, kteřj prolili neywjce slz na památku geho; tak brzo člowěk přicházj w nowé

spolky! tak snadno na se béře giné nawyklosti! tak přirozená gest gemu nestálost! takau maličkostj gest žiwot náš, i w srdci přátel!

Děkug raděgi dobrotě božské, milá dcero, že tak brzo wytrhuge tebe z toho dolu strašného, a powoláwá do sjdla blaženosti, kteréž nikdý nebude konce.«

Gako poslednj záře dnowá utěšuge wětry, a prostjrá pokog na nebi zkrášeném, tak starcowa slowa poklidná utišila náružiwosti zbauřené u wnitřku mé milenky. Zdála se mysliti gediné na bolest mau, a na prostředky, gimiž by snesitedlnau učinila swau mi ztrátu. Brzy prawila, žeby umřela šťastná, kdybych připowěděl neplakati gj; brzy mluwila o matce, o wlasti mé, a hleděla wytrhnauti mne z bolesti přjtomné, wzbuzugjc we mně giné památky; napomjnala mne k trpěliwosti, a k ctnosti. »Ty nebudeš powždy nešťastný, řekla mi: zkušuge-li tě dnes nebe, gest to proto, abys wjce měl ljtost nad neštěstjm swých bratřj. Srdce, milý Šakto! podobá se oněm stromům, kteřj newydáwagj na člowěčj rány balsámu, leda žeby ocel ranila ge samy.«

Takto řekši, obrátila se k missionáři, hledagjc oblehčenj u něho, kteréž mně zgednala; a tak odměnně potěšugjc a potěšowána gsauc, přigjmala a dáwala slowo žiwota na loži smrti.

Paustennjk, čjm nešťastněgšjmi byli gsme, tjm wjce namáhal pilnost swau; geho staré kosti okřjwaly teplem milosti, a pořád, uprawuge léky, rozswěcuge oheň, obnowuge stlánj, držel podiwné řeči o Bohu, a blahosti sprawedliwých. Mage pochodni náboženstwj w ruce, zdál se předcházeti Atalu k hrobu, a zgewowati gj diwné tagemstwj geho. Celá geskyně plna byla welikosti té smrti křesťanské, a duchowé nebeštj, mimo pochybu, pozorowali toho diwadla, w kterém náboženstwj samogediné zápasilo s láskau, mladostj a smrtj.

Zwjtězilo to náboženstwj božské, a znáti bylo triumf geho po swatém zármutku, genž následowal w srdcjch

našich, za prwnjm náružiwosti klopotem. Okolo půlnoci Atala widjna gest obžjwati k opětowánj modlitby, kterau gj předřjkal duchownjk u lože. Brzy potom podadauc mi ruku, hlasem ledwa slyšitedlným, prawila: »Synu Utalisůw, pamatugeš-li tu prwnj noc, kdy gsi mne držel za pannu poslednj milosti? Ó diwné tušenj osudu našeho!« — Umlkla; potom dj: »Když si pomysljm, že tě opustiti mám na wždycky, srdce mé usiluge ožiti tak náramně, že pro milost welikau cjtjm téměř do sebe moci státi se nesmrtedlnau. Ale Bože! staň se wůle twá.« Utichši opět za chwjli prawila dále: »Nynj zbýwá, bych tě prosila za odpuštěnj té žalosti, kterau gsem ti způsobila. Trápila gsem tě swau hrdostj a swéhlawostj. Šakto! trochu prsti, nasypané na tělo mé, brzy postawj swěty mezi mnau a mezi tebau, a sprostj tebe na wždy břemene neštěstj mého.«

Mne za odpuštěnj! djm gj, pohřjžený w slzách, zdaž nezpůsobil gsem gá tobě wšeho neštěstj? — »Přjteli můg, prawila ona, wegdauc mi do mluwy, tys mne ušťastnil welice; a kdyby mi bylo geště gednau žiwu býti, wolila bych raděgi tu blahost milowati tebe chwjli u wyhnanstwj nešťastném, nežli celé žiwobytj stráwiti pokogně we swé wlasti.«

Tuto zatagil se hlas Ataly: stjnowé smrti kladli se wůkol očj a úst gegjch; bludné prsty něčeho se týkati chtěly; mluwila pošepmo s duchy newiditedlnými. Brzo na to usilowala, ačkoli nadarmo, odwázati s krku malý křjžek; i prosila mne snjti geg, a řekla mi: »Když gsem mluwila s tebau poprwé u hranice, widěl gsi tento křjžek blyštěti se proti ohni na prsech mých: to gest celé gměnj Atalino. Lopéz, otec twůg a můg, poslal geg mé matce, když gsem se narodila. Přigmi tedy to dědictwj ode mne, bratře! chowey ge na památku neštěstj mého. Utečeš se k tomu Bohu nešťastných w strasti žiwota, a darugeš snad slzu milence swé. Šakto! mám na tě poslednj prosbu! Přjteli, spogenj naše nemohlo než krátké býti

na zemi, ale po tomto žiwotě gest žiwot delšj. Ó gak trpké bylo by, rozlaučiti se s tebau na wždycky! gá tě předcházjm dnes toliko, a budu čekati tebe w králowstwj nebeském. Gestlis milowal mne, mladý modláři, dey se wyučiti náboženstwj křesťanskému, které zachystá spogenj naše u wěčnosti. Učinilo před tebau weliký zázrak to náboženstwj božské, gelikož schopnau udělalo mne, opustiti tebe bez zaufanliwé žalosti, w které bych umřela sice. Nicméně Šakto, nechci od tebe, než slowo prosté; dobře wjm, co to gest žádati přjsahy. Snad by slib ten rozdělowal tebe od některé ženy šťastněgšj nade mne! — bude-li tě která milowati, gako Atala? — Ó matko má, odpusť swé zblaudilé dceři! Padám opět do mdloby, a ugjmám ti, ó Bože, myšlenj, které náležj gedinému tobě!«

Proklán gsa bolestj, a úpěge, gako by se rozskočiti bylo mému srdci, sljbil gsem Atale přigjti gednau wjru křesťanskau. To wida paustennjk zdwihl se s nadšeným pohledem, a wztáhna ruce ke sklepenj geskyně: »Přispěg, zwolal, přispěg weliký Bože!« — To propowěděw, poklekne wedlé lože s wraucnostj, tichý gsa, gako w hlubokém rozgjmánj. Geho přjkladem, co něgakau mocj nadpřirozenau, uchwácený wrhu se gá na kolena, a sklonjm hlawu k nohaum Ataliným. Strašliwé ticho panowalo mezi námi za chwjli, potom muž wýborný, pohleděw na djwku, náhle pronesl ta slowa: »Gdi, duše spanilá, spog se s stwořitelem swým!« — Atala skonala.

Tuto Šakta po druhé u wyprawowánj přinucen byl stanauti. Slzy ho polily, a hlas geho wydáwal toliko přetržená slowa. Sachem slepý otewřel ňádra, a wytáhna křjžek Atalin: Tuhle, prawil, gest ten základ protiwenstwj! Ó René, ó synu můg! ty geg widjš, gá newidjm wjce! Powěz mi, za tolik let nezměnilo-li se zlato geho? Znáti-li na něm slzy mé? Poznal-li by to mjsto, které ta swatá djwka ljbáwala ústy swými? A co Šakta, nenj posud křesťanem? Gaké přjčiny důležité politiky

a wlasti, držely geg dosawád w bludu otcůw geho? Nebude meškati déle. Wolá mne země: kdy mjnjš staupiti do hrobu, že nesplňugeš slowa daného? — Ó země, nebudeš mne čekati dlauho! Gen co kněz zmladj wodau tuto hlawu hořem šediwau, naděgi se spogenu býti s Atalau. Ale nechať skončjm přjběh swůg.

P O H Ř E B.

Nepokusjm se, ó René! wypisowati tobě zaufalost, která uchwátila duši mau, když Atala wydala poslednj wzdechnutj. K tomuť wjce by náleželo teplosti, než mi se dostáwá; musily by zawřené tyto oči otewřjti se slunci, aby žádaly počtu od něho slzj wylitých na swětle geho. Ano, tento měsjc, swjtjcj tu dobu nad hlawami našimi, ustane prwé obgasňowati samotiny Kentucké; Ohio, nesaucj tu chwjli čluny naše, stawj prwé běh wod swých, než slzy mé ustanau téci pro Atalu. Celé dwa dny byl gsem nečitedlen domlauwánj paustennjkowa. Pjlege ukrotiti žalost mau ten wýborný muž neužjwal marných důwodů zemských; spokogowal se řjkati mně: Synu můg, to gest wůle Božj! a přiwinowal mě k sobě. Newěřil bych nikdý, bych toho byl sám nezkusil, že tolik gest potěšenj w tak mále slow oddaného křesťana.

Laskawost, léčenj, nezměněná trpěliwost starého sluhy Hospodinowa, překonaly posléze mau urputnau bolest. Styděl gsem se za slzy, které on wyléwal pro mne. Otče! prawjm gemu, totě přjliš; nechať náružiwosti ginochowy nekormautj déle pokoge dnů twých. Dowol, ať odnesa ostatky swé milenky, pochowám ge w některém kautě pausty, a budu-li odsauzen k žiwobytj delšjmu, snažjm se hoden býti té swatby wěčné, kteráž mi sljbena od Ataly.

Při tom nenadálém nawrácenj mysli mé, ten dobrý otec tetelil se radostj; i zwolal: »Ó, twůrce, ó Bože

můg, dokoney djlo swé: nawrať pokog té duši strápené, a nezůstaw mu po tom neštěstj ničehož, kromě prospěšné a pokorné památky!«

Muž sprawedliwý odepřel mi toho, aby mi wydal tělo mé milenky; ale představil mi, že powolá osady, a pochowá dceru Lopézowu se wšj auprawau křesťanskau; čehož gá opět zbraňowal gsem, řka: »Neštěstj a ctnost Ataly neznámé byly před lidmi; nechať hrob gegj, wykopaný saukromě rukau twau a rukau mau, sděluge tu mrákotu.« — Umluweno, bychom zgitra, když wycházeti bude zornj záře, zahrabali Atalu pod oblaukem mostu přirozeného, u wchodu do háge smrti. Ustanoweno, že ztráwjme noc tu na modlitbách u těla té swětice.

K wečeru přinesli gsme ostatky wzácné k gednomu geskyně otworu, hledjcjmu na půlnoc. Paustennjk zaobalil gi do Ewropegského plátna, předeného od swé matky; to bylo gediné zbožj, kteréž mu pozůstáwalo ze staré wlasti, a od dáwna schowáwal ge k pohřebu wlastnjmu. Atala ležela na tráwě citliwek pohornjch; nohy, ruce, hlawa, ramena a částka prsau gegjch odkryty byly. We wlasech widěti gj kwjtek šácholanu swadlý; — týž, který gsem položil na postel panenky, bych učinil plodnau gi! Rtowé gegj, na wzor paupěte z růže, utržené přede dwěma gitrama, zdáli se prahnauti a usmjwati se. Na ljcech bělostkwaucjch widěti gj některé modrawé žilky; krásné oči byly zawřeny, nohy spogeny mrawně, a ruce alabastrowé držely u srdce ebenowý křjžek; škapuljř osudný slibu nešťastného byl na krku gegjm. Zdála se očarowána býti od angela zármutku, a ode sna newiny a hrobu. Newiděl gsem nic nebeštěgšjho; a newědomý, že ta panna požjwala swětla, wzal by gi za sochu usnulého panenstwj.

Duchownjk neustal modle se celau noc; gá tjše seděl u hlaw pohřebnjho lůžka mé Ataly. Kolikráte, když spala, chowal gsem na kljně tu hlawu utěšenau! koli-

kráte, přilna k nj, poslauchal a chytal dychánj gegj! Ale nynj newyšlo dechu z těch prsau nepohnutých, a darmo čekal gsem probuzenj gegj krásy.

Měsjc půgčowal swé bledé pochodně k tomu bděnj smutnému. Wyšelť o půlnoci, gako bjlá panna, která se béře plakati nad rakwj družky swé. Brzo rozšjřil po lese to welké tagemstwj těžkomyslnosti, kteréž tak rád powjdá wěkowitému daubj a břehům stowěkým gezera. Časem duchownjk opětowal starau notau několiko weršů starého básnjře, nazwaného Joba, prawě:

Člowěk wycházj gako kwět, a podťat býwá, a utjká gako stjn a netrwá.

Proč Bůh dáwá swětlo zbědowanému, a žiwot těm, kteřjž gsau ducha truchliwého?

Tak zpjwal stařec. Hlas geho wážný, a poněkud ljbý rozléhal se po tichu pauště. Gméno Božj a gméno hrobu odráželo se od hlasu wšelikého lesiny i řeky. Wrkánj Wirginických holubů, chřestěnj spádu řeky w horách, cinkánj zwonečku na pocestné, přidáwalo se k tomu zpěwu pohřebnjmu; a zdálo se, gako by w hági smrti, odlehlý kůr zemřelých, odpowjdal hlasu paustennjkowu.

Mezi tjm záplawa zlatá powstala na wýchodě. Krahugci ozýwali se na skalách, a kuny wracowaly se do daupat gilmowých; to bylo znamenjm k Atalinu pohřebu. Wložil gsem tělo gegj na plece, paustennjk předcházel s rýčem: počneme sstaupati se skály na skálu; starost a smrt zdržowaly kročege naše. Uhlédage psa, který nás wysljdil w lese, a který nynj, skákage radostj, ginau nám wyznačowal cestu, dal gsem se do pláče. Často dlauhá kštice Atalina, chwěná wětřjky rannjmi, okrýwala twáři mau, co zlatau rauškau; často, ustáwage pod břemenem, složil gsem gi do mechu, a sedl k nj pro nabytj nowé sjly. Posléze přigdeme k mjstu, wyznamenanému od mé bolesti; segdeme pod oblauk mostowý. Ó synu můg! — Bylo tu podjwati se na mladého diwocha, a starého paustennjka křesťanského, obadwa na kolenau

klečjcj proti sobě na paušti, a rygjcj hrob rukama ubohé djwce, gegjž tělo prostřeno bylo podlé nich we wyschlém wýmolu řeky.

Dokonawše djlo, přenesli gsme tu krásu do lůžka gegjho z hljny. Ach, což giné strogil gsem pro nj lůžko! Wezma potom trochu prsti do ruky, a zachowage ticho strašliwé, upřel gsem poslednjkrát oči swé na obličeg Atalin; na to sypal gsem tu starowěkau zemi na čelo osmnáctigaré. Widěl gsem znenáhla mizeti podobu swé milenky, a wděky gegj skrýwati se pod rauchu wěčnosti: geště wyhlédaly poněkud prsy gegj ze země černé, gako strmj lilium bjlé z temné hljny. Lopéze! zwolal gsem potom, pohleď, syn twůg pochowáwá sestru swau! — a tak zahrabal gsem Atalu zemj sna.

Wrátjme se do geskyně, a tu zgewjm missionáři úmysl, že se usadjm u něho. Swatý muž, znage ku podiwu srdce člowěka, wyskaumal mysl mau, a podwod mé bolesti. I dj mi: »Šakto Utalissowiči, pokud žila Atala, mluwil gsem tobě, by zůstal na té paušti; ale nynj změněn gest osud twůg, ty náležjš wlasti. Wěř mi synu! bolest nenj wěčná; dřjwegi, pozděgi nacházj konec swůg, proto že srdce člowěka konečné gest; a totě gedna z welikých běd našich, že nám nenj dlauho býti nešťastnými. Nawrať se k Mešasebi, gdi potěšowat swé matky, kteráž tě čeká každý den, a má potřebu twé pomoci. Dey se wyučiti náboženstwj twé milé Ataly, když přjhodno bude tobě, a pamatug, žes gj přisljbil býti ctnostným a křesťanem. Gá tu bdjti budu nad hrobem sestry twé. — Gdi, synu můg! Bůh duše twé milenky, a paměť na twého starého přjtele w horách, půgdau s tebau do pauště.«

Takowá byla slowa člowěka skalnjho; wážnost geho u mne byla weliká, hluboká geho maudrost, i poslechl gsem. Hned zgitra opustil gsem hostitele čestného, genžto tiskna mne k srdci swému, dáwal mi radu poslednj, swé poslednj požehnánj, a poslednj slzy swé. Šel gsem

okolo hrobu Atalina. Podiwil gsem se, wida malý křjž, postawený nad nebožkau, gako widěti býwá stežen korábu utonulého. Saudil gsem, že paustennjk modlil se u hrobu w noci. Ta známka přátelstwj a nábožnosti starcowy přiwedla mne k hognému proléwánj slzj! Progala mne tužba otewřjti geště gednau ten row, a podjwati se konečně na milenku mau; ale strach gakýs nábožný zabránil mi. Sednu na zemi kyprau, do kteréž se giž zarýwal čerw, hledage průchodu ku kořisti swé. Založiw loket na kolena, hlawu podpjrage rukau, zůstal gsem pohřjžený w trpkých myšlénkách. Ó René! tuto gsem prwnjkráte oprawdowě rozgjmal marnost dnů našich, a přewelikau marnost úmyslů našich. Ó synu můg! kdož gest, aby neučinil rozgjmánj toho? gá gsem gelen zšediwělý od zimy; wěk můg rowná se wěku wrány. A wěru! po tolikých letech, kteráž odpočjwagj na hlawě mé, po tak dlauhé zkušenosti žiwota, neznám člowěka, genž by oklamán nebyl snem blaženosti: neznám srdce, gežto by neměla rány tagné: srdce neygasněgšj, na pohled, podobá se studnici na paušti Alachne: swrchek zdá se býti tichý a čistý, ale nahlédneš-li do dna pokogného, uzřjš ohromného krokodyla, gegž chowá studnice u wodách swých.

Uwiděw takto wzgjti i zagjti slunce na tom mjstě žalosti, druhý den, gak uslyšán křik pelikánůw, hotowjm se opustiti ten hrob poswátný. Odtud, co od cjle některého wyšel gsem, chtěge se dáti dráhau ctnosti. Třikrát wolal gsem duši Atalinu; třikráte duch pauště odpowjdal na hlas můg pod oblaukem pohřebnjm. Pozdrawil gsem potom gitřnj záře, a pozorowal opodál na pohornj stezce, ano paustennjk kráčj k chalaupce nešťastnjka gednoho. Padna na kolena, a co neywraucněgi obegma hrob, wolám hlasitě: »Odpočjwey w pokogi w této cizině, ó djwko přenešťastná! Na odplatu za milost, za wyhnanstwj a za podstaupenau smrt opuštěna budeš i od Šakty!« — Potom proléwage potoky slzj, rozžehnal

gsem se s deerau Lopézowau, a wytrhl ze samotiny té, zůstawiw u kořen nádherné památky přjrody, památku geště spanilegšj, nizaunký hrob ctnosti.

ZÁWJRKA.

Šakta Utalissowic, Natcha rodem, wygewil tento přjběh Renéowi Ewropčanu. Otcowé podali ho synům, a gá, pautnjk do dalekých zemj, powěděl gsem wěrně tobě čtenáři, co o něm wyprawili mi Indowé. Widěl gsem w té powěsti mnoho wěcj: obraz lidu lowčjho a lidu role dělagjcjho; prwnj zákonodárstwj pospolitosti, nebezpečnost neuměnj a horlenj nábožného; s druhé strany swětlo, snášeliwost, a prawého ducha ewangelického; zápas náružiwosti a ctnosti w srdci bezelstném, posléze swjtězenj náboženstwa nad citem neyurputněgšjm a nad hrůzau neystrašliwěgšj — nad milostj a smrtj.

Když mi Siminol geden wyprawil ten přjběh, widěl mi se welmi užitečný a docela pěkný, proto že on přičinil k němu kwět pauště, půwab chalupy, a prostotu u wypsánj bolesti, gakau, že zachowal gsem, nepochlebugi sobě. Než gednu wěděti wěc zbýwalo mně! Na dotaz, co se dálo s otcem Aubriem, nemohl mně odpowědjti nižádný. Mělo to býti tagno wždycky mne i tebe čtenáři, leč že Prozřetedlnost wšeřjdjcj wygewila mi, čehož gsem hledal. Poslyš, co se dálo.

Procházege pořičj Mešasebéské, genž dělá na poledne pěkné meze nowé Francie, žádal gsem widěti na půlnoci druhý diw té kraginy, spád Niağary. Stawjm se na bljzce toho spádu, w staré zemi Irokezů, když gednoho gitra, podáwage se planinau, widjm ženu, ana sedj pod stromem, držjc mrtwé djtě na kljnu. Obměkčen gsa tjm diwadlem, pogdu tjše k mladé matce, a slyšjm gi řjci:

»Kdybys zůstal u nás, milý synáčku, gak milostně by napjnala luk ruka twá! Ramenem silným uchwátil bys medwěda zuřiwého, a předstihl by na wrchu hory losa neyrychlegšjho během swým. Bjlý hranostagi skalnj! tak brzy ušlý do kraginy dušj! Gak tam užiwjš se? Nenj tam otce, aby krmil tě lowem; bude ti zima, a žádný duch nedá tobě kože, aby se přikryl. Ó musjm gá snažiti se, bych přišla zpjwat pjsnj, a prsu podáwat tobě.« —

Po této modlitbě, obyčegné na paušti, ta matka mladá zpjwala hlasem třesawým; kolébala děcko na kljnu, skrápěla rty geho mlékem mateřským, a wynakládala na mrtwého wšecku tu péči, která mjwá se o žiwé.

Žena ta chtěla sušiti tělo djtěte swého na wětwowj stromu, podlé zwyku Indůw, by potom do hrobu otcůw ge wnesla. Počala tudjž ten obřad laskawý a nábožný: swlekši djtě a dmychawši za chwjli do ústek geho, prawila: »Duše děťátka mého! dušinko spanilá! otec twůg stwořil tebe na rtau iných pocelowánjm: ach! mé rty nemagj moci dáti tobě zrozenj po druhé!« — Potom odkrywši swé prsy, přitiskla k nim poslednjkráte ty ostatky studené, kteréž byly by obžiwly od teploty srdce mateřského, leč že Bůh zanechal sobě dchnutj, co uděluge žiwota.

Wstanauc hledá očima na paušti, okrášené od záře gitřnj, stromu, na gehož wětwj zawěsila by syna swého. Wywolila gawor červeně kwětaucj, obwěšený apiowým wěncowjm, genž wydychowalo zápachy neysladšj. Gednau rukau sehnauc wětew spodnj, druhau położj tam djtě. Wrátj se zhůru wypuštěná ratolest, wznešauc s sebau ty swlečky newiny, ukryté w listj wonném. Ó gaktě tkliwý ten obyčeg indický! We swém hrobu powětrném, ta těla proniknutá podstatau nadpowětrnau, obalená do wěnjků zelena a kwětu, očerstwená od rosy, balsamowaná dchem wětřjků, kolébaná od nich na též wětwi, na které slawjk wystawěl hnjzdo, a slyšeti dáwá zpěw žalobný;

ta těla tak wystáwená ztracugj wšelikau ohyzdnost hrobowau. Gestliž to obal některé djwky mladé, gegž powěsila milencowa ruka na dřewo smrti: gsau-li to ostatky djtěte, kteréž matka položila do přjbytku pjsklátek: zdwoguge se ten půwab. Strome amerikánský, nesaucj mrtwiny na wětwowj swém, gež oddaluges od bytů lidských, a bližšj působjš obytu božského, odpočjwal gsem u wytrženj pod stjnem twým! Wýtečný obraz twůg ukazowal mi strom ctnosti! Geho kořánj roste w prachu swěta tohoto, wrchol tratj se we hwězdné obloze, a ratolesti geho gsau stupně geediné, po kterých člowěku, putugjcjmu na této paušti, udá se wstaupati od země k nebesům.

Nynj matka, položiwši djtě na strom, wytrhla sobě kadeř wlasů, a powěsila gi mezi lupenj, an zatjm dech gitřenky kolébal w poslednjm spanj děťátko, kteréž ruka matčina mnohdykráte uspáwala tu samu chwjli, na kolébce mechowé. W tom okamženj gdu přjmo k ženě, a wložiw gj na hlawu ruce swé, wydám třikrát hlas bolesti. Potom, nemluwjce ničeho, wzali gsme každý wětwičku, a odháněli hmyz bzegjcj wůkol těla děckého. Ale warowáno se odehnati holubici, gegjž hnjzdo bylo na bljzce, a která přilétala uškubowat wlasů děckých, chtěgjc ustlati měkčegi mladým swým. Indianka prawila gj: »Holubičko! negsi-li duše synáčka mého uletělá, gsi bez pochyby máti, hledagjcj, z čeho by uprawila kolébku. Wezmi těch wlasů, gichžto gá mýti nebudu wjce u wodě Eskwinské; wezmi, ustel holaubátkům; kéž welký duch ge zachowá tobě!«

Zatjm matka plakala radostj, widauc wljdnost cizozemcowu. To když konáme, přigde mládec, a dj: »Dcero Setulina! segmi djtě naše, nezůstaneme tu déle, odegdeme s prwnjm sluncem.« Gemuž gá: »Brachu! prawjm, přegi ti modrého nebe, mnoho srn, bobrowého pláště, a naděge; negsi tedy z té pauště?« — »Negsem, odpowěděl, my gsme wystěhowanci, a gdeme hledat do-

mowa giného.« — To powěděw bogownjk, sklopil hlawu k prsjm, a koncem luku swého srážel hlawičky kwjtkům. Wida, že slzy budau pod tjm přjběhem, i mlčel gsem. Žena sňawši syna se stromu, dala ho nésti manželu. Pohlédali na djtě, a usmjwali se; bylo to, gako by plakali. I djm: »Dowoljte-li, abych wám rozžehl swětlo noci té?« — »Nemáme žádné katrče, odpowěděl bogownjk; chcete-li s námi, budem noclehowati u spádu.« Welmi rád, řekl gsem, a šli gsme pospolu.

Přigdeme brzy na zábřeh spádu, genž ohlašowal se hrozným gekotem. Působj geg řeka Niagara, pocházegjcj z gezera Eryé, a uwrhugjcj se do gezera Ontaria. Přjmá wýsost geho obsahuge 144 střewjců. Od gezera Eryé až k Sautu, řeka potjká stálým padagjc srázem, a u samého spádu, ne tak řekau gest, gako mořem, gehož praudy dawem trau se w rozšklebený otwor propasti. Spád dělj se we dwě ramena, a skřiwuge se w podkowu. Mezi dwěma spády podáwá se ostrow, podemlený we spodu, a se wšjm stromowjm wisjcj nad směšj wod. Spausta řeky, srážegjc se na poledne, oblj se u wálec ohromný, pak se šjřj co prostěradlo sněžné, a pstře se na slunci wšelikými barwami. Částť k wýchodu padagjcj sstaupá do mrákoty strašliwé; řekl by ramenem ge býti potopy. Duhy oblaučné křjžj se nad propastj; wody, tepauce skálu otřásanau, obrážegj se pěnawými wjry, genžto wynikagj nad lesy, gako dým zanjcenj šjrého. Borowj, ořešj plané, skalj tesané w podoby strašidel, ozdobugj to diwadlo. Orlowé, přitaženj praudem wětrů, snášegj se, kolugjc, na swrchek hlubiny, a kwikačowé zawěšugjc se ohonem dlauhým na konec sehnutých wětwj, lapagj w propasti mrtwiny medwědů a losů.

Zatjm, když s potěchau, pomjšenau se strachem, spatřugi ten zázrak, Indička s manželem, oddálj se ode mne. Hledám gich, wstaupage proti řece nade spád, a naleznu ge w mjstě hodném k gegich žalosti: leželi na trávě se starci, u člowěčjch kostj, zaobalených we zwj-

řecj kože. Užaslý nade wšjm, co gsem widěl za několiko hodin, sednu k té žence, řka gj: »Což to sestro?« — I prawj mi: »Bratře! to gest země wlasti; toto gsau kosti otců̊w našich, genž nás prowázegj do samotiny.« A kterak, djm gá, přiwedeni gste do takowého neštěstj! — Dcera Setulina odpowěděla: »My gsme ostatkowé Natchezů. Po té welké porážce, kterau Francauzi potřeli narod náš, mstjce bratrů swých, bratřj naši, utekšj wjtězů, nalezli útočiště u Šikasů, sausedů našich. Tam gsme pobyli drahný čas w pokogi; ale před sedmi měsjci, běloehowé Wirginičtj uwázali se w země naše, prawjce, dány ge býti gim od gednoho krále Ewropegského. Pozdwihli gsme očj k nebi, a pogawše popele otců swých, dali se ginau cestau pauště. Porodila gsem w taženj, a bywši zkaženo mléko mé od žalosti, otráwilo mé djtě.« To řkauc, utjrala si oči wlasy; i splakal gsem též.

Potom djm brzo: Sestro má! welebme ducha welikého, wše se koná dle wůle geho; bjdnjci nebudau bjdnými wždycky, a gestiť mjsto, kdež nebudau plakati wjce. Kdybych se nebál mjti gazyk lehký, gako gest běloehům, tázal bych se tě, slyšela-li kdy o Šaktowi Natchezu? Tu Indička pohlédnauc na mne, prawj: »Kdož ti powěděl o Šaktowi Natchezu?« I djm: Tenť gest mudřec! — Načež Indička: »Wyprawjm, dj, tobě, co mi wědomo, proto že gsi odháněl mauchy od těla syna mého, a že gsi mluwil dobře o duchu welikém. Gsem dcera dcery Renéowy, gegž Šakta přigal za swého. Šakta, genž stal se křesťanem, a René děd můg, zahynuli w bitwě.«

Člowěk wždycky kráčj od gedné bolesti do druhé, prawjm, skloně se. Mohla bys mi tedy zpráwu dáti i o otci Aubrjm? — »Ten nebyl šťastněgšj nad Šaktu, wece Indička. Slyšeli gsme, že Širokowé, nepřátelé Francauzů, pronikli až do osady, gsauce tam wedeni zwonečkem, na který se zwonilo ku přispěnj pocestným. Otec Aubri uchrániti mohl se; ale nechtěl opustiti swých djtek w neštěstj, a zůstal při nich, zudatňuge mysl gich

ke smrti přjkladem swým. Upálen gest s trápenjm welikým; nemohli od něho wymučiti slowa proti Bohu a wlasti geho. Neustál celé umučenj swé modliti se za katany, a gewiti autrpnost nad ostatnjmi obětmi wůkol sebe. —

Několik let po nawrácenj, Šakta, uslyšew o neštěstj pěstauna modlitby, šel sebrat popele geho i Ataly swé. Prošed paušť, stawil se na mjstě, kde byla osada; ale ledwa že poznal gi. Gezero wylilo se, a pustina stala se bahništěm neschodným. Most přirozený, obořiw se zasul hrob Atalin i s hágem smrti.

Šakta dlauho blaudil w těch mjstech: nawštjwil geskyni paustennjka, giž našel plnau trnj a malinowj, w kterém laň napágela kolaucha swého; posadil se na skálu stráže mrtwé, kdež newiděl ničeho, kromě několika per upadlých ptáku tudy letjcjmu. Zatjm kdy plakal potichu, přileza krotký had missionářůw, otočj se mu wůkol nohy. Pohlazowalť a zahřjwal w záňadřj swém toho přjtele starého, kterýž sám gediný pozůstal w tom zbořeništi. Hledaw darmo hrobu paustennjkowa, a snažiw se marně, odkryti Atalin, gal se odcházeti z toho mjsta, ana tu wyběhši z geskyně laňka, skáče před njm ku křjži osady welkému, kdežto stanula. Křjž odpolu wodau okraužen byl; dřewo geho mechowaté a zpukřelé, a pták z pauště kolébal se rád na tom starém pni. Šakta saudil, že laň, wděčná, uwedla geg ku hrobu hospodáře swého. Podryw kámen u křjže, našel ostatky muže a ženy. Nepochybowal, že to byly kosti kněze a panny, gež tu pochowali rozptýlenj osadnjci. Wyňaw ge ze země, a zaobaliw medwědjmi kožemi, wrátil se paušťj zpět, nesa zbytky wzácné, genž chřestěly mu na plecech, gako taul smrti. W noci položil ge sobě pod hlawu, a měl sny o lásce a ctnosti. Tak obřemeněný přišel k Natchezům. Cizozemče, tuto widěti tobě kosti ty, s kostmi Šakty samého!«

To když wypowěděla Indička, wstaw gá, pogdu k těm ostatkům swatým, a wrhna se k nim, zůstanu leže za chwjli w tichosti: potom kwapě od nich krokem welikým, wolám hlasitě: Tak pocházj na swětě, wše co dobrého, ctnostného a citliwého bylo! Člowěče! tys mjgegjcj sen, zdánj bolestné, gehož žiwotem neštěstj, bytnostj smutek ducha, a wěčný zármutek mysli!

Tyto myšlénky přemjtány gsau u mne celau noc na zábřehu spádu, na něgž gsem se djwal při měsjci. Ráno na uswjtě hostitelé mogi opustili mne, tihnauce dále pustinau. Mladj bogownjci předcházeli, manželky zawjraly taženj; onino ostatky swaté, tyto noworozené swé nesauce. Starcowé kráčeli zdlauha u prostřed, mezi předky a potomky swými, mezi těmi, gichž nebylo wjce, a mezi těmi, gichž nebylo dosawad, mezi památkau a naděgj, mezi wlastj ztracenau a wlastj budaucj. Ó, gaké slzy skormucugj samotinu, když se tak opauštj země otcowská, a když widěti s wrchu hory wyhnanstwj poslednjkráte ten krůwek, pod kterým člowěk býwal ukágen, a ten potok u chalaupky, tekaucj truchliwě pustau kraginau wlasti!

Indowé nešťastnj, gež widěl gsem blauditi w paustách nowého swěta, s popelem otcůw wašich! Wy, gežto chowali gste mne hostinsky w bjdě swé! gá bych nemohl dnes tolika učiniti wám, nebo blaudjm gako wy, gsa hřičkau lidem, a méně šťastným wyhnancem, že nemám s sebau kostj otců swých.

---

* Areskui, bůh wogny; srowney řecké *αρης*. Azalea, rostlina, *azalea coccinea*. Kardynál, pták indický. Karyb, los Kanadský s menšjma rohama. Kwětnjk, rostlina, *floride*. Kwikač, Quikhatsch, *carcajou*, Bieberfresser, *gulo luscus*. Mokasiny, obuw indický. Pannach, zbraň gistá diwochů. Plamenáček, pták, Flamming, *Phoenicopterus*. Posměwáček, drozd dlauhonosý, *moqueur*. Saganita, gjdlo z mauky. Sachem, stařec, rádce u Indů. Šácholan, rostlina, *magnolia*. Šakta, znamená hlas libozwučný. Tomahawk, zbraň diwochů. Trubač, rostlina, *liriodendron tulipifera Willd.* Žonglér, kněz indický.

HERMAN
A
DOROTA.

[Z GÖTHE.]

K A L L I O P E.

OSUD A ÚTRPNOST.

Tak gsem nikdy co žiw newiděl trh i úlice pusté!
Wždyť se zdá, gako město by wymřelo! Přes padesáte
Mnjm že z bydlitelůw tu našich nepozůstalo wšechněch.
Hle, zwědawost co dělá! i běžjť a harcuge každý
Wyhnanců nebohých taženj chtě zřjti žalostné.
K hrázi pak až, kam gdau, hodná gest předce hodinka.
Teď o poledni běžj, když neywjc parno a prašno.
Což bych z mjsta nešel pro podjwánj se na autěk
Nešťastný dobrého lidu, genž nábyteček swůg
Wychwátiw krag zárénský, žel, pauštěge krásný,
Táhne sem, a šťastným aurodné tamtudy kautem
Aužlabiny winuté do cizin se kwapně ubjrá.
Udělalas wýborně ženo, žes laskawě synka
Wyslala, plátna by kus wetchého, i nápoge, gjdla
Dal trochu těm nebohým; neb wěc gest dáti magetných.
Gak ten hoch gezdj! gak béře ti w uzdu ty hřebce!
Pěkně nowý wypadá i wozjk; čtyři mohli by wolně
W něm seděť, a k tomu geště swůg měl wozka by kozljk.
Sám tenkráte wygel, šlo to pak wůkol rohu lehce!
Takto, na náměstj sedě we průgezdě pohodlně,
Rozpráwěl ku panj hospodský u Lwa zlatého.

Hospodyně k tomu odpowědauc tak řekla rozumně:
Otče, to obnošené gsem poslala plátno neráda;
K ledčemu předc se hodj, a nenj za penjze ge dostať,
Když geho potřebugeš. Gednak dnes ráda mnohý gsem
I lepšj dala kus, což mohla, košil gako powlak;
Neb se prawj o mladých i starých, že do čista nazj gdau.

Zdaž ale odpustjš? že také i zlaupena gest twá
Armara; ten župan indickým zdobný kwětowánjm
Tenkým podsazený flanelem z tenkého i cagku
Poslala gsem; geť stár a wetech, giž pak z mody wyšlý.

Než na to wýborný usmáw se otec prawil, a řka:
Pozbudu předce nerád toho mého župánku ze cagku;
Látka to indická, takowé zase dostati nelze.
Prawda! že gsem nenosil geg wjc. Teď člowěk aby wždy
We swrchnjku chodil neb w pekeši, kamkoli wygde,
A w botě weždy; magj wýhost pantofle i čapka.

Eyhle! tu řekla pánj, wracugj se lidé zase na zpět,
Genž taženj ubohému se djwali; giž ge konec snad.
Pohleď, gak zaprášeni gsau, gak twáře se gim rdj
W rozpalu! každý pak šátkem s čela pot si utjrá.
Toť bych pro takowé odřekla se w horku diwadlo
Trpěť a gjť! wěru, mám na powjdánj toho dosti.

A s powahau zas takto otec gj odwece práwný:
Čas takowý ke žnjm takowým se ne často hodjwá,
I přiwezemť obilj tak, gak seno giž se přiwezlo,
Za sucha; gasnoť gest, po celém nebi nikde mračjnka,
A chládkem wěge ljbezným od wýchodu wětřjk,
Na stálé počasj! Žjto přezrálo skorem giž;
Dá-li to bůh zjtra, hned z úswity, počneme žatwu.

Tak kdy mluwil, wůkol se zatjm wšudy zástupy lidstwa
Zmáhaly, gežto po náměstj w tu chwjli domůw šly.
Nawracowal se také na zpátek s dcerkami swými
Zámožný saused, ze druhé strany rychle gedaucj
K swému nowému domu, prwnj mezi kupci we městě,
W swém woze otwořeném, genž w Landawě sličně dělán byl.
Ulice obžiwly; i byloť městečko to lidné,
Fabrik tam wšelikých gako obchodu pjleno snažně.

Tak bylo gest sedělo w průgezdě dwé to dowěrné
Nad gdaucjm kochagjc se lidem propowěďmi mnohými.
K posledu hospodyně důstogná takto prawj, řkauc:
Eyhle, přicházj k nám kazatel, s njm gde spolu saused
Ljkárnjk: tito nám powědj wše, cožkoli wenku
Spatřili, a čemu djwati se nehrubě ge mjlo.

Wljdně nynj dwa ti přišli a pozdrawenj dali páru,
K nim pak na dřewěné lawice w průgezdu si sedli,
Prach s obuwi třepagjce a šátkem chlad si wanauce.
Tu kdy se pozdrawili wesměs, prwnj se mluwiť gal
Ljkárnjk, a takto prawil, bez mála mrzut gsa:
Tak wěru gest člowěk! a geden ge druhého ne lepšj;
Zewluge rád, třeba neštěstj bližnjho-li potká!
Wšecko se na plápol djwat hrne, škodně horaucj,
Wšecko na odsauzence, chudinku, kdy k poprawě na smrt
Geg útrpně wedau. I chodj dobrých by wyhnanců
Bjdu widěl každý, nemnjc, že snad ho podobný
Potkati může osud buď w ten čas, buďto budaucně.
K neztrpenj lehkost ta; a předc gest člowěku wlastnj.

Odpowěděl mu farář na to wýborný a rozumný,
Ozdoba byl on města, ginoch gsa bljžegi mužstwj,
Ten znal dobře žiwot, znal potřebu posluchačů swých,
Wýtečnau i božjch pjsem cenu auplně cjtil,
Genžto osud lidu odsloňugj i tagnotu mysli;
Neylepšj z swětských wědomá gemu též byla pjsma.
Ténto prawil: nehanjm, ge-li bez škody, podnětu nikdy,
Člowěku gegž koliwěk dobrá dala přjroda máti;
Neb sečne wždy rozum můž být, s to častěgi býwá
Náklonnost takowá šťastná neobranně pudjcj.
Byť zwědawost popudem nepowábila člowěka mocným,
Mnedle! zkusil-li by on, swětskými gaké mezi wěcmi
Srownánj krásné? Neb má prw tauhu nowosti,
Pak potom ustawnau prohljdá k prospěchu pjlj,
Posléz dobra hledj, odkudž hodnost mu a wzácnost.

Lehká průwodčjm mysl gest mu z mládi radostným,
Gežto nebezpečnost skrýwá gemu; zdráwě a rychle
Gizwy bolesti mařj, gakž gj bylo gedno minauti.
Chwalnýť arci to muž, gemuž um se we wěku dalšjm
Rozwážný napotom z weselé té rozwine mysli,
Genž w štěstj gako w neštěstj děge snažně a wraucně;
Od něho powstáwá pak i dobro, i náhrada ztráty.

Wljdně panj tu netrpěliwá hned počne domácj:
Řekněte nám, což gste widěli, to slyšeť chceme rádi.

Z těžka, prawil na to ljkárnjk, důkladně se ozwaw,
Tak brzy rozweseljm se po tom, co mi zřjť se událo.
I kdo přerozmanitau wyprawiť mocen auplně bjdu!
Giž zdálj uwidjno ge prach, než geště do luk gsme
Došli; neboť tu táhlo se gich se pahorku k pahorku
Nepřehlédnutedlně, a málo i poznati možno.
Kdyžť ale přes dolinu přjčné gsme cesty dostihli,
Tuť weliká byla tjseň a daw i chůze i wozby.
Geště widěť nebohých bylo žel tudy mjgeti dosti,
Poznať i mohl každý, co bolestná autěku trpkost,
I co radost citu, když se žiwot tak kwapně zachránj.
Smutno na nábyteček pohleděť bylo tak mnoholičný,
Gegž blahozásobený dům ukrýwá, a gemužto
Swá domu pán správný přjhodná mjsta wykázal
W potřebu předhotowiw; wše ge w potřebu, wšecko k užitku.
Na wšelikých kolesách a wozjch teď wšecko to wézti
Různo widěť složené, a widěť wše w autěku náhlém.
Skřinka na sjtku ležj, wlněná opět tuto hauně;
W maučné djži poduška, tu zas na zrcadle ge plachta.
Ach! a nebezpečnost, gako nám, bude dwadecti let to,
Tenkrát w ohni se dálo, paměť wši člowěku béře,
Žeť se chytá chatrnůstek, a pak, co drahého, necháwá.
Tak tu také pečugjce lidé nepowážliwě wezli
Chátru wěcj, dobytek pro nemnoho obtěžugjce:

Prkna, stará osudj a bečky, posádku i kurnjk.
Na způsob takowý ženy s dětmi tu wláčely uzly,
Nůše a putny nesauc, diw dýchaly, s wěcmi lichými;
S poslednjmť člowěk, co swého, se bezděky laučj.
Tak gest po prašné putowal ten daw lidu cestě,
Wše w nepořádku a zmatku. Geden s slabšjmi howádky
Zdlaužegi chtěl, a snažně druhý pospjchati pjlil.
Stal se tu křik od djtek a žen, genž přišly do těsna,
A řwánj tu i tamto howad, mezi tjm skolenj psů,
A nářek churawých a starých, co u wýši na těžkém
Přeplněném woze na peřinách klátjce se wezli.
Gednak wyšinulé obwýšné do krage cesty
Zašlo kolo škřehotem, i swrh' do přjkopu wůz se
Překlopený, a zwahem dalekým se pořjtilo lidstwo,
S ohromným křičenjm až do pole, předc ale šťastně.
Pozdĕgi truhly hrkem se wyřjtily bljž wozu padnauc.
Ten kdo padať ge widěl, wěru, toť tu chwjli nadál se
Pod wáhau skřjnj a polic na padrť ge nalezti.
Takto ležel wůz rozkotaný, a nikdo nebyl, by
Přispěl; gdauce gedauce druzj mimo mjgeli spěšně,
Na sebe gedno pamětliwi a zachwáceni praudem.
My přispjšili tam, a nalezli churawce a starce,
Genž doma trudně žiwot trwagjcj by w loži nesli,
Pochromené na zemi wzdychagjcj a bědugjcj.
W úpalu slunce a pod chumelem prachu, diw že nezalkli.

Pak na to hospodský autrpně a lidsky se ozwal:
Kéž pak nagde a občerstwj nebohé lidi Herman.
Gá gich nechci widěť, mně zřjť na žalost ge bolestno.
Hned prwnj zpráwau tak welké pohnuti bjdy
Poslali my hřiwničku honem gim z nadbytu, aspoň
Gich několik by okřálo; samým pak ulehčeno nám gest.
Gižť ale o smutném nemluwme tom obrazu wjce,
Neb strach welmi brzo wlaudj na srdce se lidská
A protiwjcj se mně wjc, než pohroma, péče.
Wegděte pak do domu k nám dálegi, do chladu gjzby,

Tam nikdá neswjtj slunce, neprohřege wedro
Zeď silnau; a maminka nalit nám půgde butelku
Ze tři a osmidesátého, by ty trampoty zašly.
Nelze tu pjti, hučj okolo skleniček tudy mauchy.
Wešli do gjzby potom, radugjce wšickni se chládku.

Pečliwě matka hned wýborné wjno a čisté
W láhewce hlazené gim nesla na tácu na lesklém
S řjmany názelenými; prawéť to čjše na rénské! —
Takto sedjc to tré obkljčilo leskawohladkau,
Okrauhlau a hnědau tabuli, s silnými trnožmi.
Cinkaly hospodského tudjž a farářowy sklenky;
Gedno třetj, zamyšlen gsa, nepohnutě ještě držel swau.
Wyzwal hospodský tak geg slowy přjwětiwými:

Pjme tedy z wesela, pane sausede! gestě milostně
Chránil neštěstj nás bůh, i budaucně ochránj.
Neb kdo neuznáwá, bůh od hrozného že ohně,
Gjmž nás tak tuze potrestal, teď wždycky těšil nás,
Wždycky chowal neginak než gakž oko we hlawě člowěk
Pilně chowá stkwostné, nad wšecky mu audy milegšj.
Zdaž-li by nás napotom nechránil a nám nepomáhal?
Neb teprwé, co může, w nebezpečnosti ge widno.
Města-li to zdárné, gež teď skrz měšťany pilné
Ledwa dobyl z popela, a gemužto i hogně požehnal,
Zas by hubiť měl, a wšecku w niweč obrátiti snažnost?

Wljdné farář na to wýborný a laskawě řeknul:
Stále trweyte u wjře a tak smýšlegte i stále;
Toť w štěstj bezpečna činj i rozumna, we strasti
Neykrašsj potěchu dáwá i náděge sladkost.

Odpowěděl zase hospodský rozwážně a mužně:
Ó, kolikrát s podiwem wjtal gsem Rénowy praudy,
Když k němu opět gsem se po obchodu gezdě přibljžil!

Wždycky mi byl weliký, a ducha wždy i smysly mi nadchnul;
Wšak se domysliti nelze bylo, by libý geho zábřeh
Státi se měl hrázj tak rychle drzjm proti Frankům,
Obhágnau široký wýmol geho býti překážkau.
Tak hle přjroda nás, tak nás i našinci udatnj
Obraňugj, tak Pán; i kdož by bláznowě zaufal?
Umdleni giž gsau walčitelé, wše k mjru se chýlj.
Kéž by také, kdy ta žádaucj se konať bude slawnost,
W chrámu našem, a zwon zahučj i warhany hlasně,
A hlučná wznešené Te deum nám zwěstuge trauba, —
Kéž by také Herman můg důstogný pane před wás
Rozmyslný staupil se swau k oltáři newěstau.
A šťastné radowánky, budaucj w končině každé,
I mně hodem napotom staly mé se radosti domácj!
Wšak přenerad to widjm, že mi tak ten mládec ochotně
Wždy po domácku se má, z domu pak rozwláčně a těžce.
Málo chuti w něm gest, by se předc mezi lidmi ukázal,
Což pak wjc, štjtj wšeho on se s děwčaty spolku,
I weselých tanců, gimž každá ráda ge mládež.

Řekl a poslauchal. Uslyšán opodál ge konj dus,
An se gewil dupotem, uslyšán i rachot ge kočáru,
Genž přiwaliw se klopotně nynj w průgezdu zahřjmal.

T E R P S I C H O R E.

H E R M A N.

Když sličněspanilý teď syn do swětnice staupil,
Pohlédal naň okem kazatel za chwjli přebystrým,
Pozorowal geho gednánj i způsobu wšecku
Skaumatele smyslem, genž snadno z ohledu hádá;
Pak usmáw se prawil gemu tak slowy důwěřiwými:
Člowěče, wyť se měnjte celý! té mysli ochotné

Wás newiděl gsem geště, ni té we twáři žiwosti.
Čjl a wesel gest powrat wáš; znamenám, dary že gste
Rozdjlel nuzným, a dostal u nich požehnánj.

A poklidně na to slowy odwece syn zmužilými:
Chwalně-li gsem gednal, to newjm; ale srdce na prosto
Tak mi dělať welelo, gako teď tuto zauplna djm wám:
Dlauho, matinko, přebjraly wy hledagjc a woljce
Zdlauha weteš; a také uzljk gen pozdě hotow byl,
Wjno na wůz i piwo přjliš se pečliwě kladlo.
Když poslez gsem z brány wygew se na silnici dostal,
Měšťanstwo zpátkem se přibjralo s dětmi mnohými
I s ženami mně wstřjc; giž dál byli wystěhowanci.
Spěšně počjnage sobě i gel gsem k wesnici rychle,
Kdežto, powjdali mi, že magj dnes oddech a nocleh.
A kdy po silnici tamto nowé tak swau gedu cestau,
Wůz mi zočiť se udá, z kmenowj notného dělán byl;
Dwa wysocj wolowé a statnj geg byli táhli,
Podlé nich šwárná pospěšně kráčela djwka
Podlaužným sprawugjcj prutem ta dobytčata walná,
Zdržowala i pobádala ge, i spráwně ge wedla.
Když mne tu pak zahljdla přigjžděti, staupila mjrně
Bljž ke koňům a řekla: Ne tak nám býwalo weždy
K nářeku, gak dnes nás na cestách těchto widjte.
Geště nenj můg zwyk na cizjm bych žádala dárku,
Gegž on často nerad dá, by zhostil se chudého.
Nauze mluwiť gednak mě dohánj. Zde hle na slámě
Slehši nedáwno, ležj bohatá magitelkyně statku,
Gižto s tjm potahem gsem gá wychwátla těhotnau.
Zdlaužegi následugem; stjžjť odnesla žiwot swůg.
Teď tu držj na rukau ubohé zrozeňátko nažjčké;
A gen málo budau na pomoc moci dáti našinci,
Byť pak i w neybližšj gsme wesnici, oddechu mjstě,
Našli ge, ač že bogjm se, že giž gsau odgeli dále.
Máte-li snad, čeho netřeba wám od plátna, a gestli
Tu gste toho z okolj, poudělte milostiwě nuzným.

Tak ona; tehdy zdwjhla mdlá od slámy se zhůru
Šestinedělka a na mne wzjrala; gá ale řekl gsem:
W prawdě lidem dobrým duch často wnuká to nebeský,
By, na gegich cò bratry čeká, byli bjdy čitedlni;
Takto mi, tu hle, matinka dala giž w předcitu této
Strasti wašj uzljk, by nahá se přikryla nauze.
Rozwázaw pak uzel wyndám i ochotně podám gj
Prostěradlo s košilj, a župan spolu otce milého.
Děkowalať mi, radostně prawjc: Newěřj tomu šťastný,
Žeť se děgj posawad w swětě zázraky; w bjdě genom znáť
Prst ruky Hospodina dobré k dobrému wedaucj
Člowěky. Co skrze wás děge nám, děge wám to samotným.
Tu s potěchau omaká wšeliké omladnice plátno,
Zwlášť ale pod županem z flanelu podšjwku měkaunkau.
Kwapme, prawj gj panna, ku wesnici, kamžto obec giž
Dospěla, a kdež odpočinauc dnes zůstati hodlá;
Tam připrawjm rychle wěci děcké wšecky na prosto.
Pozdrawila mne zase, a wzdáwala djky srdečné
Pohnawšj woly; wůz šel ku předu. Gá ale geště
Meškage dljm a držjm koně; přišla na srdce mi rozpáč
Hnáti-li spěšnými měl bych do wesnice koňmi
Rozdat tam lidu gjdla, či té hned djwčině wšecko
Dáti samé, by to ostatnjm rozdjlela maudře.
Rozmysljm se tudjž w swém srdci a lehko pogewšj
Tjm za wozem dostihnu gi skůro, a rychle prawjm gj:
Dobrá djwko, ne gedno samého mi nandala plátna
Matka na wůz, by nahá z ruky mé přiodjla se nauze,
Nébrž gjdla dala k tomu též a nápoge čerstwé.
Gest toho we woznj u mne zde w truhlici dosti.
Gá pak úmysl mám i také dáť tobě ty dárky
W twau ruku, tak wyplnjm mi daný neylépegi rozkaz;
Tyť poděljš gich s rozmyslem, mne by náhoda wedla.
Řeklať zas na to djwka: I rozdám snažně a wěrně
Wšecky ty dárky; kdo neychudšj, tenť okřege gjmi.
Tak prawila. I otewru tudjž gá truhlici woznj,
Wyndage uzeniny těžké a wyndage pecny,

I piwa láhwe a wjna, i dám gj wšecko na prosto,
Rád bych byl dal wjc, ale giž byla truhlice prázdná.
To wše k nohaum naložjc omladnici odgede djwka
Dálegi: gá zase k městu podám rychlými se koňmi.

Hned gak byl dokonal Herman, gme se takto howorný
Sauscd řjci, a dj: Ó šťastný, kdožkoli w ty dny
Autěku a zmatenj we swém domu žiw ge samotný,
A k boku manželka mu nepřilnula teskliwě s dětmi!
Šťastna se teď cjtjm; gá dnes bych pro mnoho nechtěl
Otcem slauti a o druži být a o djtky starostliw.
Giž gsem též pomněl sám často na autěk, a wšecko
Což lepšjho složil, i řetěz i staré ty penjze
Od mé matky nebožky; nenjť nic geště prodáno.
Zůstalo byť owšem mnoho zpátky, co těžko se gedná.
I bylinek těch a shledaných wšesnažně kořjnků
Bych přenerad pozbyl, třeba žeť cena gich ge newelká.
Zůstane-li wšak prowjzor doma, gá směle půgdu.
Když zachowám hotowost a sám sebe, tuť wše, co mého,
Gest zachowáno; geden člowěk neysnadněgi ugde.

Sausede, odpowěděl na to zas důkladně mu Herman:
Nesmýšljm nikoliw gako wy, ani tu mluwu chwáljm.
Důstogný-li to muž, kdo w neštěstj gako štěstj
Gen sebe sám wždy hledj, se ginými neuměge zdjleť
Žel a radost, a nenj od srdce mu pohnutu býti?
Gá dnes radše bych ustanowil než gindy ženiť se.
Ochranného mnohá má teď muže potřebu djwka
Dobrá, má ženy muž weselé, když strast mu nastáwá.

Usmjwawě otec na to dj gemu: Tak tě slyšjm rád!
Tak maudrých gsi mi slow prohodil do dneška přemálo.

Wegde wšak dobrá w tom hned gemu do mluwy matka:
Ba prawduť synu djš; my staršj w tom dali přjklad.
Neb dwa my, gá i otec weselých gsme se newzali we dnech,

Nás doba přesmutná manželskau slaučila wazbau.
Pondělnjm gitrem — wjm dobře to, práwě že před tjm
Byl ten oheň hrozný, co w popel naše město obrátil —
Dwadceti giž tomu let; neděle gak dnes byla tehdáž,
Parný čas, náramně suchý, wody nemnoho w městě.
Wšecken lid, we swátečnjm se procházege šatstwu,
Na wsi zašel po pitj sem tam do hospod a mlýnů.
I wznjtj tu oheň se na konci města, a zážeh
Úlice rychle chytil, powětřj sám plodě sobě;
I hořelyť stodoly s obiljm po žatwě přehognými,
Úlice pak hořely s náměstjm; k posledu otcůw
Dům lehnul popelem, popelem lehl tento také zde.
Málo genom zachráněno. Noc tu na aupoře gá gsem
Smutnau před městem byla tráwila, truhly, podušky
W stráži magjc; předc k posledu usnu, a pak kdy mě ráno
Chlad probudj, genžto před wzeštjm slunce padáwá,
Dým uwidjm, žeřawj, zdi zpustlé stát a komjny.
Sewřeno srdce moge; wšak když wycházelo slunce
Pěkněgi než gindá, tu nowau čil odwahu duch můg.
I seberauc se běžjm. Bylo, gak by dohánělo zřjť mne
Pohořeliště domu, a gestli mi zůstaly sljpky
Přemilené; nebo geště bylať gsem mysli dětinské.
Když tak přes zbořeniště domu a dworce polézám
Geště se kauřjcjch, a widjm tu spaustu obydlj,
Se strany přigda druhé prohlédals pohořeliště,
Kůň ti zařjcen w chljwě, na něm byly geště tlegjcj
Klády a rum, howada wšak nikdež nelze nagjti.
Tak gsme stáli my, gá zde, ty tam, rozpáčně a smutně.
Rozbořenať byla zed, naše genž oddjlela dworce.
A kdy stogjme, tu ty mne potom za rukus gal a řeknul:
Což tu Liduško děláš? gdi pryč! nohy sobě popáljš;
Geště ge sut horký, silněgšj mé boty smahnau.
Pak gsi potom pozdwih' mne a odnesl do dwora sem k wám.
Geště tu wyklenutý průgezd domu státi pozůstal,
Gak tu stogj dosawad; toť ze wšeho zůstalo gedno.
Zdeť pod njm posadil gsi mě, ljbage, bránila gsem se,

Ty wšak laskawě gsi mně prawil slowy znamenitými:
Ay dům nám pohořel. Zůstaň tu, pomoz mi ho stawěť,
Pak zase gá pomohu stawěť za to rodičelům twým.
Gá ti wšak nerozuměla, až pak k otci gsi matku
Poslal, a smlauwa na kwap weselé byla zawřena swatby.
Geště polaushořelé podnes mám w paměti kládj,
Geště widjm spanilé tenkrát to slunce wycházeť;
Dal mi onen byl manžela den, časowé dali prwnj
Tehdegšj pusté té zkázy porod mi mladosti.
A proto tě chwáljm, můg Hermane, w důwěře čisté
Žeť myslјš na družku i ty w dobu, gak tato, smutnau,
A smjš namlauwať si we wogně a na zbořeništi.

Odpowěděl na to rychle otec, a čjle prawil řka:
Tak smýšleť gest chwalno, a wšecko ge prawda, matinko,
Cos tuto wyprawila; w ten spůsob wšecko se dálo.
Wšakť ale lép gest lép. Nebo ne každého to potká,
Swau by začjti musel z prwu žiwnost wšecku a bytnost.
Neb gako my a ginj se nemá tak trápiti každý.
Ó šťastný, komu matka otec swůg zůstawugj dům
Giž blahozásobený, a gegž on zdárně wykrásj!
Wšecko počátkem těžko, a neytěžšj z wšeho žiwnost.
Rozmanité člowěk má potřeby, wšecko ge denně
Dražšj; wiz tedy on, by peněz wjc sobě wyzjskal.
Tak gá náděgi mám w tebe Hermane, žeť mi co neydřjw
Twá do domu s pěkným se wěnem newěsta wynagde;
Muž statný též zámožné, mnjm, djwky hoden gest.
Wděk to také býwá, když s žádaucj spolu ženkau
W nůšjch a truhlách požitečný dogde tě přjnos.
Darmo nenj to, že naspořugjc skrze let mnoho matka
Pro dceru plátno chowá z bytedlné přjze a tenké;
Darmo nenj, že střjbro dadj gj kmotry u poctě,
Do spořitelny otec wzácné klade ze zlata mince;
Slušněť má gednau takowými statky a dárky
Obweseliť mládence, giž on si přede wšemi wybral.
Geště i wjce powjm, gak býwá žence to mjlo

Když w kuchyni s wlastnjm orudjm i w gjzbě se pozná,
A swůg w ložnici má, i swůg má na stole ústrog.
Rád bych gen se wěnem bohatým newěstu uhljdal;
Neb nuzné předc muž gen k posledu lehce si wážj,
A za služku gi má, že co služka se přibrala s uzlem.
Zůstane wždy křiw muž; wraucj doba lásky pomjgj.
Obradowal bys, Hermane můg, i ty welmi starost mau,
Gestliže bys do domu brzo newěstičku přiwedl mi
Hned tu ze sausedstwa z domu na proti tam zeleného,
Možnýť muž ten gest, a obchod i fabriky geg wždy
Možněgšjho činj; nebo kdež by kupec newyzjskal?
Tři dcery gen tam gsau, a těch bude wšecko bohatstwj.
Snaubena neystaršj z nich wjm že ge; než tu druhau lze
I tu třetj posawad dostať, ač snad ne na dlauze.
Kdybych byl gako ty, toť bych do nynjčka newáhal
Gedno to děwče wzjť, gako odnesl gá si matinku.

Dj na ta úsilná syn tak slowa otcowi mjrně:
W prawdě to byl, gak wáš, můg úmysl, gednu tu djwku
Sausedowu si wzjti. I myť byli pospolu rostli,
Hráli na náměstj u studnice w době předešlé,
Často i gsem zastal gich před chlapců diwokostj.
Giž wšak dáwno to gest, i držj se děwčata wětšj
K posledu slušně doma, plaššjch warugjce se hřjček.
Dobře že gsau zwedeny, toť gisto ge; často i gá gsem
Ze známosti staré dle wašj tam wůle chodjwal.
Nikdy wšak radowať se w gich neudálo mi spolku.
Wždyť něgakau měly do mne hanu, tu mně bylo snášeť,
Hned dlauhý že kabát gest můg, hned barwa že sprostá,
Sukno hrubé, hlawy přiholenj gako kadeře špatné.
K posledu gsem též úmysl měl zárowně se fintiť
Se krabčjky, co wždycky magj tam w neděli schůzky,
Obwěšenj polohedbáwným tjm w ljtě capartem.
Geště to gsem wšak záhy widěl, za blázna že byl gsem.
Tjm uražen cit můg i hrdost; než hlauběgi to mne
Rozbolelo, když úmysl můg tak neznaly dobrý,

K nim chowaný wůbec, k neymladšj zwláštněgi Mince.
Byl gsem o welkonoci tam u nich naposledy geště
W tom we kabátu nowém, co wisj teď w armaře hornj,
Oblečen a kadeřen cele byw gako tam ti gonáci.
Wegdu, i chechtaly se; gá wšak toho na sebe newztáh'.
Minka, ta hrála klawjr, a otec poslauchage zpjwať
Swých dcerušek byl tam w swé práwě libostce a wůli.
Ledačemus nerozuměl gsem, co w těch bylo pjsnjch;
Gednak zhusta Pamjnu slyšet bylo, zhusta Tamjna.
Gá chtěl předce také prohodiť něco! Gak byly w konci,
Táži se w textu lecos, a po těch Pamjně, Tamjnu.
Wšickni utichli, a se usmjwali; až tu otec dj:
Přjteli, prawda-li gest, on zná genom Adama, Ewu.
Nezdržel i hned nikdo se, nahlas djwky se smály,
Nahlas smáli se chlapci, starý sám za břicho bral se.
Gá pustil pro hanbu klobauk, oni wedli ty chechty
Wšickni pořád, gak dlauho potom zpjwáno a hráno.
Pak mrzutý s potupau gsem spěšně domůw se nawrátil.
W armaru skrýti kabát a kadeřky pobaurati prsty
Gal se, i ustanowil přes práli k nim wjce negjti.
Gá nechybil; pauháť gest w nich marnost a neláska,
A gmenugj, prý, až posawad mne geště Tamjno.

Odwece matka na to: I nemáš tak dlauho se horšiť
Hermane na ty děti, nebo gen děti gsau spolu wšechny.
Minkať gest dobrá, byla pak na tě laskawa wždycky;
Geště onehdá se ptala na tebe. Tuť by gsi měl wzjť!

Odwece syn rozpáčně: Newjm, proč tak tuze w mysli
Ta mrzutost mně tkwj, nechtěl bych wjc, kde celý swět,
Gi u klawjru widěť a gegjch poslauchati pjsnj.

Než popudil se otec, a tak slowy dj hněwiwými:
Špatné gsem dočekal se radosti! i toť byla wždycky
Má mluwa, kdys ke konjm a roljm gen ukazowal chuť.
Co pacholek muže gedno dělá blahozásobeného,

To ty děláš, a otci zatjm gest bez syna býti,
An by se předc gemu ke cti také w měšťanstwu ukázal.
Záhyť hned prázdnau naděgj mne šálila matka,
Když mage čjsť a psáť a učiť se we škole, nikdy
Neprospěls co ginj, a seděl neyzadněgi wždycky.
Owšem! toť býwá, kdy k žádné neplane ke cti
W mysli ginoch, a nenj žádost w něm staupati wýše.
Ó, kdyby byl můg o mne otec, gako gá o tě, pečlil,
Do školy mě poslal daw učiť, gako gá tebe dal gsem,
Wjc, wěru, bych než hospodským byl u Lwa zlatého.

Wstaw na to syn mjrný, ke dweřům bljžil se mlčečky,
Zdlauha i bez šustu; wšak otec roznjcen i dále
Whlas mu ulál a wolal: Gen gdi! znám swéhlawo gá tě!
Gdi statku sprawowat napotom, ať netřeba láti;
Wšak nepomysli na to, snad by děwu někdy mi selskau
Za newěstu přiwedl opowážliwě do domu, traupa!
Dlauhoť giž gsem žiw, bych znal gak s lidmi zacházeť,
Znal wyhowěť pánům i panjm, aby wšickni odešli
Spokogenj, a znal se k cizjm gak mjti ochotně;
Wšak za to k posledu má i se ke mně druhdy newěsta
Tak zachowať, a za práce mnohé dáť náhradu sladkau;
Má mi také zahráť na klawjru, a z obywatelstwa
Neyhezčj kdo a neylepšj, rád u mne se scházeť,
Gak tamto w neděli u sauseda. Na kliku syn w tom
Lehce přitiskne a tak w tichu wen ze swětnice wygde.

T H A L I A.

MĚŠŤANSTWO.

Taktoť byl wyhnul syn mjrný domluwě přjkré,
A wšak otec w takowém, co počal, dj způsobu dále:
Nelze, nemá-li toho člowěk, bude od něho wzjti;
Z těžka kdy wraucj naplnj se ta srdce mi žádost,

Byť syn otci se nepodobal, ale byl geho lepšj.
Toť byla by špatná domu spráwa i města, by každý
Gak zachowať tak i obnowowať gich wždycky nepjlil,
I lepšiť, gak čas to učj neb gak cizozemstwo!
Mnedle, nenj co hřib člowěk, by z půdy wyrostal,
A kde wyrost, tu na mjstě také i hned zase uhnil!
Wždyť pak gest na domu hned znáť, kdo teď geho pánem,
Rowně gak o městské lze ge u wchodu sauditi spráwě.
Kde wěže na zbořenj a zdi, kde přjkopy blátem
Zapěněny, kde i úlice gsau plny naskrze bláta,
Kde z dlaženj kámen se wytkne, a zůstane wytčen,
Kde hnige břewno, a dům na nowau přede podporu dlauho
Bez platnosti čeká: špatná w tom spráwa ge mjstě.
Neb, leda žeť w přjklad bude řádu a čistoty wrchnost,
Snadnoť nešwárným měšťanstwo nawykne lenostem,
Tak gako žebrák swé odránce uwykne chodecké.
A proto gsem žádal, by někam se do swěta Herman
Skůro wydal, a widěl Straspurk aspoň nebo Frankfurt
A sličný Manheim, genž přjmo a pěkně stawjn gest.
Neb kdo ta města widěl weliká a čistě pořádná,
Ten krásiť bude též i malé swé město rodinné.
Nechwálj-li u nás přespolnjk oprawených bran
A wěže pěknobělé i kostela obnoweného?
Dlažbu také welebj i kryté wodu trauby wedaucj,
Rozdělené, gak zisk, gak bezpečnost toho žádá,
By, kdy wypukne oheň, gemu hned se brániti mohlo.
Zdaž to wšecko po tom hrozném neuwedlo se ohni?
Šestkrát nad stawenjm mage auřad pochwalu sobě
Zjskal gsem měšťan dobrých, ano djky srdečné.
Co smyslil, to i pilně konal gsem, k konci přiwáděl,
Když co počestnými neukončeno zůstalo mužmi.
Taktoť powstala chuť w každém a zmohla se radnjm.
Wšickni se teď snažugj, a nowau giž uzawřeno cestu
Stawěti, gežto by k silnici nás přibljžila walné.
Wšak toho gá se bogjm, že ne tak bude gednati mládež,

Gedni, ti gen na strog marný a zábawu myslj;
Gsau i druzj, genž wždycky dřepj, peciwálci, za kamny.
Ay, takowý, se bogjm, mi že na wěky zůstane Herman.

Odwece dobrá hned na to choť i matka rozumná:
Wždycky gsi nesprawedliw k synu, otče, a takto zagisté
Dobra, gehožto hledáš, neymjň wyplnj se ti žádost.
Nelzeť nám dle swého dětj přewrátiti smyslu;
Tak, gak bůh nám dal, milowať ge a mjti musjme,
Co neylép ge chowať, pak nechť gak možno, dařj se.
Gsau dary rozličné, i každý má swoge wlastnj,
Gjmi těžj, a protož we swém gen způsobu každý
Gest dobr a šťasten. Nenechámť gá Hermanu láti,
Wjm, že hoden toho gest, gegž gednau dostane, statku;
Hospodařiť wýborně, sedláku i měšťanu za wzor
Gistě bude, w radě pak, předzwjdám, též ne poslednj.
Každý den wšak láť a haněť, tjm wšecku mu srdce
Odgjmáš bodrost, gako dnes učinils to chudince.
Řekla, i hned za synem ze swětnice w pospěchu wyšla,
Chtjc geg někde nalezti, a pak slowy láskyplnými
Chlácholiť; an syn wýborný plně zasluhowal to.

Opět otec dj s usmánjm, gak náhle odešla:
Předce podiwný lid ženy gsau, a práwě co děcka!
Wšecko to rádo dělá po swé ljbosti a wůli,
Wšak ge potom napořád gen chwal a gim se umjleg.
Wždy starodáwnj průpowěd předc zůstane prawdau:
Ten kráčj na zpět, kdož ku předu negde. I takť gest.

Odpowěděl na to ljkárnjk rozwážliwě: Rád to
Připauštjm, pane sausede, též i wždycky po lepšjm
Sám hledě, ač, nowo gsauc, snad gestliže nedraho přjliš
A wšak platno-li gest, kdy nemáš k tomu důkladu hogně,
Činným být i wše chtjť lepšiti, wenku i u wnitř?
Obmezen až přjliš měšťan, gemu nelze dosjci
Dobra, kteréž i zná; wždy předce měšec geho slab gest,

Potřeba pak weliká; tak wždycky překážku nacházj.
Sám chtěl gsem wšelicos, než ale kdo nebál by se útrat
Na změny přjlišné, teď zwlášť, an nikdo ne bezpeč!
Dáwno by giž můg dům w nowomodském byl krogi
smál se,
Dáwno w prostranném by se rozměru swjtila okna;
Wšak kdo po kupci to může dělať, genž, kromě bohatstwj,
Má swé cesty, po nichž lepšj wěc dostati možno.
Gen pohleďme na dům, tam naproti, gak se wynášj
Nádherně w zeleném poli ta štukatúra bělostná!
Okna kterak, weliká co zrcadla; tabulmi se lesknau,
Ostatnj domy náměstské co we stjnu se temnj.
A přede nikde tu pěknégšjch nestálo po ohni
Gak ljkárna u Angela, neb gak tento zlatý Lew.
Takť i celém w okolj má zahrada býwala slawná,
Každý, kdož tudy šel, djwal na žebráky kamenné
Skrz laťowj se rudé, i na ty trpasljky barewné.
Než, komu gsem w spanilé kdy naljwal geskyni káwu —
Arci stogj zaprášena teď, ba i odpoly w sutku —
Welmi se ten radowal nad swětlem barwitě lesklým
Pěknořadých skořepin. Zraky sám znalec oslepenými
Djwal se s podiwem na korály a krušce olowné.
W gjzbě se též s rowným podiwem djwáwali malbě.
W zahradě wystrogenj kde bawj se panjmi se páni,
Konci genom prstů kwjtj druži druh podadaucj.
Kdož by si gen toho teď powšimnul! Gá mrzutostj
Řjdko docházjm tam; teď má býť wšecko pochutné,
Gakž oni to gmenugj, bjlé lati, též i sedátka;
Wšecko ge prosto a hladko, ni řezby ni pozlacowánj
Nechtj wje; neydráže cizj teď ze wšeho dřjwj.
Nuž, byl bych powolen zgednať něco sobě nowého,
Pokračowať se časem, změňowať třeba častěgi swrchky;
Každý wšak se bogj neymenšjm hýbati řádem;
Neb kdo by pláci nynj dělnjkům byl w stawu dáti.
Ondyno přišla mi chuť, bych angela Michala gednau
Opět dal, genž mau ljkárnu mi wyznamenáwá,

Pozlatiť, i se drakem u nohau mu se hrozně winaucjm;
Wšak wyrudlého nechám, gak gest; cena odstrašila mne.

E U T E R P E.

MATKA I SYN.

Takto se rozhoworem mužowé pozabýwali. Matka
Pošla zatjm mileného hledat syna, předně na naspi
U domu, kdež obyčegně sedal na sedadle kamenném.
Pak nenalezši ho tam šla hned do konjrny se djwat,
Zdaž-li koně, spanilé hřebce, snad sám by pokljzel,
Hřjbata gež kaupiw do rukau žádnému nedáwal.
Oslowený pacholek prawil: On do zahrady odšel.
Tu dwory prostranné oboge proběhla na rychlost,
Stáge dobytka minauc s pěkněsrubenými stodolmi
Staupila w sad k městským až hradbám se wztahugjcj,
Prošla celý, radugjc se, že bugně wšecko tu rostlo.
Rownala tyčky, kteréž těžké podpjraly wětwj
Gabloňowé a hrušek náklad ratolesti nesaucj;
Zbjrala gdauc se zelj hausenky zduřmatělého;
Hospodyněť správná nečinj kroku nikdy nadarmo.
Tehdy na krag dlauhé byla zahrady došla, kde lesnj
Opletalo chladnjk lilium; nenalezla tu synka
Rowně gakož posawad nezhljdla ho w zahradě nikde;
A wšak wrátka genom byla přiwřena, gež za besjdkau
Z lásky byl obzwláštnj prolomil skrz hradbu obecnau
Někdy proslawený měšťanský správce, gegich děd.
Takž i suchý přjkop za městem přešla pohodlně,
Kdež winohrad blahoohrazený hned u cesty weřegné
Obwýšně wstaupal, powrchem ke slunci obrácen.
Kráčela též i na ten, nalitým radugjci se hroznům,
Gjžto se pod hustým sotwjnko skrýwali listjm.
Prostřednj wysoké chlad stinný dáwaly odry,
Kdežto se po stupnjch wystaupalo zhůru kamenných;

Rozwěšený cinifál do wnitřku zřjti a muškát,
Podlé nich zwláštnj welikosti z čerwena modré,
Wše schwalně štěpené, hostům w zákusky budaucj;
Ostatnj ale wrch zmatkem kryly rozsazené kře
S menšjmi hrozny, z nichž chutné wjno pocházj.
Tak šla skrz winohrad radugjc podzimku se napřed
A slawnému času, w němž wes krag gásage wůkol
Zbjrá hrozny, a mest šlapaný we woznice wljwá.
Rozkošné wečer ohně planau a w šjři a dáli
Střelba hrochá; tak neypěkněgšj zbjrka slawj se.
Cjtila wšak nepokog, po dwogjm i trogjm kdy wolánj
Na syna sám se genom množený gj nawracel ohlas,
Genžto byl od městských se wěžj štěbetawě ozýwal.
Nikdy ho nehledalať; neb nikdá newzdalowal se
Od domu, leč by o tom gj řekl, aby negměla péče
Oň milugjcj máť, nebo náhody zlé se nebála.
Daufala geště ale, wždy že geg tu nalezne na cestě;
To proto, žeť dolnj gako hornj dwéřka winičná
Stála otewřena. Tehdy nynj se přes pole dále
Pustila, gežto plochau širokau pokrýwalo stráni.
Wždycky po wlastnj geště chodjc zemi, ráda i sjgi
Zřjť opět wlastnj a slawně se žjto wlagjcj,
Gežto celém po rolj we zlaté se koljbalo sjle.
Kráčela polmi pořád, kudy wedla gi stezka pomeznj,
Hrušku magjc na očjch welikau, kterážto na chlumci
Stála, poljm meznjk ke statku gegjmu patřjcjm.
Nikdo nemohl powědjť, kdo gi štjpil; w šjři a dáli
Zřjť gi bylo w okolj, owocem pak též byla slawná.
Pod nj se w polednách radowáwali obědu ženci,
Hljdali pak dobytek zde w hustém stjnu pasáci,
A z drnu i kamene zde hrubého stála sedátka.
Matka nemýlila se, zde seděl poklidně gegj syn;
Byl podepřen na loket, a do krage zjrati zdál se
Tam ke horám, a seděl mage pryč odwráceno ljce.
Zdlauha se přibljžjc ona lehce ho po pleci dotkla.
Rychle se obrátil; tu widj slzy, an mu ronj se.

Máti milá! dj překwapený, napadáte mě náhle,
Utra slzy na ručesť mládec přeušlechtilocitný.
Gak synu? ty pláčeš? prawila s podiwem gemu matka,
Tak tebe gá neznám! toho gsem nespatřila nikdy!
Řekni, co tobě na srdci ležj? co sedjš tu samotný
Pod tauto hruškau? co z očj slzy tobě wyrážj?

W tom sebraw se ginoch k mateři swé takto se ozwal:
W prawdě, nemá ani srdce, a hruď měděná gemu gesti,
Ten kdo nynj honěného lidu těžkosti necjtj,
Ten w hlawě smyslu nemá, kdož gak swoge o blaho wlastnj
W těchto we dnech smutných, tak i o blaho wlasti ne-
pečliw.
Co gsem dnes spatřil, co slyšel, to mi pohnulo srdce;
Teď pak gsem tu wyšel spanilý na krag se podjwat,
Genž před námi ležj plodné prostjrage chlumce.
Zjral gsem na zlaté obilj, ke snopům se klonjcj.
A stromu plod hogný, genž náplň owocnici wěštj.
Ach, ale gest bljzko nepřjtel! Nás wlny Rénské
Obhagugj gednak, wšak což wlny neb hory mocny
Hroznému proti národu, genž gako bauře se bljžj!
Nebť ze wšech konců wolagj oni starce i mládež;
Ku předu pak se walj násilně a nestrachugeť se
Ni smrti gich množstwj; za plukem pluk stále hrnau se.
Ach, našinec doma zůstati smj? a snad se nadjti
Žeť bude šťasten ugjť gediný wšezkáze hrozjcj?
Máti milá, to prawjm wám, mne dnešnjho mrzj dne,
Žeť gsem byl wymluwen, když k wogsku wybjrali ondy
Měšťany. Prawda, že gsem gediný syn, gest i magetnost
Nám weliká, i zagisté důležitá naše žiwnost.
Zdaž mi nenj wšak lépegi u předu odporowať tam
Na hranicjch, než zde očekáwati bjdu a chlapstwj.
Gistě to duch mně powjdá můg, a w utrobě prsnj
Odwaha we mně a tauha, abych gen pro blaho wlasti
Žiw gsa i umra giným dal hodný od sebe přjklad.
W prawdě, by wšecka našj se mládeže slaučila sjla

Na hranicjch, a to umluwená nepodat se cizincům,
Ó, gistoť, žeby nikdy nestaupili we spanilau zem,
Nikdy plodů našima před očma netráwili zemských,
Rozkazugjce mužům, ženy uchwacugjce a djwky.
Hleďte matinko, že we hlubokém mi uzawřeno srdci
Skůro a hned to činiť, co prawé se mi zdá i rozumné.
Ne wždy wolj ten neylepšj, kdo dlauho přemýšlel.
Hleďte, nenawrátjm gá wjce se giž k domu! Odsud
Cestau chci přjmau do města, a dáti wogjnům
Rámě a srdce swé, neydražšj wlasti na službu.
Nech pak řekne otec, žádná že snad ctimilownost
Těchto prsau mi neobžiwuge, i že wýše netaužjm!

Odtušila s powahau dobrá gemu máť a rozumná,
Tjše ronjc slzy, neb gj wůči přicházely snadno:
Ay, synu, což to w tobě a we twé dálo se mysli,
Žeť nemluwjš k swé matce, gakož gsi wždycky mluwjwal,
Přjmo a otwořeně, neprawjš, čeho twá duše žádá.
Gestli by někdo třetj tebe uslyšel, on by tě gistě
Chwálil, a úmysl twůg welebil nad mjru šlechetný,
Podwedený slowy twými a wýznamnými i řečmi.
Gá wšak gen tě hanjm, nebo hleď, gá lépegi znám tě.
Ukrýwáš swé srdce, giné cele máš ty myšlénky.
Wjm to zagisté, žeť tě buben newolá ani trauba,
Žeť nebažjš, w montuře by se před djwkami blýskal.
Twé powolánj gest, ač ty statný gsi a hodný,
Hospodařiť doma dobře a tjše zdělávati polnost.
Řekni mi upřjmně, k rozmyslu tě co k tomu wedlo?

Wážně prawil gj syn: Mýljte se máti, nenj den
Gak den. Dozráwá mládec w swé době ke mužstwj,
Lépe i dozráwá k skutkům w tichu, než w hluku šumném
Žiwobytj diwokého, kteréž ke zkáze ginostwu.
Gak koli tich gsem byl, nicméně mi w útrobě srdce
Rostlo si zoškliwugjc wšeliké neprawosti a křiwdy,
A wěci dobře umjm smyslem rozeznáwati swětské.

Práce také nohy mé i rámě posjlila mocně.
Wšecko to, cjtjm, prawda že gest, a na tom mohu státi.
Práwem předc mne, matinko, hanjte, a gste mne dopadly
Gen w půlprawdě, ano w polowičnjm přetwařowánj;
Neb, wyznám-li, nebezpečnost bljzká newolá mne
Z otcowského domu, ani mysl wysoká mne nabádá,
Bych pomocen byl wlasti, a stal se nepřjteli strašliw;
Gen pauhá slowa gsem mluwil a před wámi ukrýwať
Se snažowal swůg cit, gjmž mi w těle srdce se praučj.
Tak tedy nechte i wy mne matinko! že w utrobě marnau
Tauhu chowám, ať můg i žiwot mně marně pomjgj.
Neb gá dobře to wjm, že geden sám wždycky škodj si,
Když za giné se wydá, a každý k celku nepjlj.

Gen pokračug, tak řekla gemu na to matka rozumná.
Neywětšj gako neymenšj to wšecko mi wypraw.
Prudčjť gsau mužowé, gen wždycky ku posledu myslj,
Snadno i odwádj ge prudké z cesty překážka;
Než žena, tať schopněgšj gest prostředky nalezti,
Maudře okolku hledjc gak neylép cjle by došla.
Řekni mi wšecko tedy, proč tak náramně se pohnul
Gak tebe gsem nespatřila nikdy, a krew se ti bauřj,
A proti wůli z očj walné slzy tobě hrnau se?

Tehdy ginoch dobrý oddal se bolesti a pláči,
Hlasně plakal na prsau swé matky a rozčilený řekl:
Prawda, že se mne dnes slowo otcowo dotklo bolestně,
An ho nezasláužil gsem nikdá, dnes gako gindy,
Ctjť rodiče mně wždycky bylo neymjlegi. Nikdo
Maudřegšjm nezdál mi se nad ty a opatrněgšjm,
Genž mi žiwot dali a w temném čase wedli dětinstwa.
I mnoho spolnjkům při hrách gsem častěgi trpěl,
Když mně zlým skutkem mau dobrau zpláceli wůli;
Často i gim gsem rád aurážku i rány promjgel;
Gestli wšak kdy smáli se otcowi, anto we swátek
Slušně krokem wážným k domu z kostela byl se ubjral;

Smáli se pentli na čapce, aneb kwětnému župánku,
Gegž tak statně nosil, genž tepruwa dnes darowán byl:
Tehdy mi pěsť se strašně zatjnala; u wzteku hrozném
Řjtil gsem se na ně, a ge bil, si počjnage slepě,
Newěda kam, s krwawým že nosem tu bečjwali smělci,
Sotwa mohauce ugjť ukrutné šlápě a rázu.
Takto wyrostal gsem, ač přemnoho trpě od otce,
Genžto, na mjstě giných, byl mne slowy často nabjral,
Když mrzutostiplný w dům od sezenj se nawrátil,
Gá pak mjsto druhů geho falše a wády zažjwal.
Častoť wám mne ljto bylo, neb gsem mnoho snášel,
Dobrodinj rodičů w mysli ctě wždycky srdečně,
Statku přispářeti nám se stále wynasnažugjcjch,
Sobě na ugmu samým, aby gen děti gich měli wjce.
Než samo gen spořenj statků, aby pozdě požjwal,
Ach! nedělá štěstj, nedělá geho kůpa na kůpě,
Neb za polem pole, gakkoli gjm trata pěkně se končj.
Stárne otec, stárnau i s njm synowé den ode dne
Bez potěchy wšeliké dennj, we starosti o zjtřek.
Gen pohleďte matinko, a řekněte, gak spanile zde
Ljchy ležj bohaté, dole winnice, zahrady pěkné
Se stodolau chléwy, slična w pořádku magetnost!
Wšak zadu tam pozřjm-li na dům, kdež we hlawinách se
Nám to okénko gewj od mé tam na střeše gjzby,
I wzpomnjm-li na čas, kolikrát gsem lúny měsjčné
Ždál w noci, neb kolikrát rannjho slunce paprsků
We spánj gen málo hodin mage dosti posilku,
Ach, tu zdá mi se být samotau gak swětnice, tak dwůr,
Zahrada i spanilé pole, genž ty chlumce pokrýwá,
Wšecko widj mi se pusto, neb ach, gá bez druže bydljm.

Tehdy mu odwece zas dobrá na to matka rozumně:
Wjc ty wésti, synu, druž w ložnici sobě nežádáš,
Twá aby noc pěknau žiwota stala tobě se půlj,
Wolněgi pak dennj i wlastněgi práci konáwal,
Nežli otec žádá to i máť. Domlauwali my gsme

Tobě, a nutkali skůro tě, bys newěstu si wybral.
A wšak známo mi gest, a nynj mi to srdce powjdá,
Gestli nepřigde prawá doba člowěku, gestli na době
Djwka prawá neukáže se, zůstane w dáli wybjrka,
Neywjc pak tu činj, neprawau snad wybrati, bázeň.
Mám-li ti řjci, synu, gak mysljm, tys wywolil giž,
Neb gsi na srdci raněn, citliw, než gindy, gsi wjce.
Zrowna to řekni genom, neb giž to prawj mně i duch
můg:
Tamto u wyhnanstwj gest djwka ta, giž wywolil gsi.

Máti milá, řekly gste! prawil na to žiwě gegj syn,
Gest ona to! druži gestli domů gi nemožno přiwesti
Geště dnes, odtáhne-li, a snad na wěky zmizne
Wálečném w změtenj a smutném se stěhowánj,
Darmo, matinko, potom bohatá mi dařj se magetnost
Před zraky; úrodná gsau darmo mi léta budaucj,
Ba zwyklý bude dům mně i zahrada odporowať se,
Ach, ani matčina láska nemůž potěšiť mne hubence.
Rozwazugeť wše wazby giné tam kde swoge wáže
Láska, to gá cjtjm, negenom pak djwka opauštj
Otce i matku swau, za mužem když pogde newěsta,
Rowně i tak mládec nedbá wjc otce a matky,
Pryč když swau milenau uzřj odcházeti djwku.
Nuž tedy, kam wede zaufánj, tam deyte mi gjti.
Neb slowa wyřkl otec rozsudná; dům geho býť mým
Wjce nemůže domem, kdy milau onu djwku wylaučj,
Gižto domů gediné gá ze wšech wésti si žádám.

Odwece pak na ručesť gemu máť dobrá i rozumná:
Předc gako skály stogj dwa mužj pak naproti sobě!
Urputný a hrdý druh ke druhu nechce se bljžiť,
Ni k dobrému slowu gazykem sám držjwegi hnauti.
Geště, prawjm ti synu, w mém gest žiwa náděge srdci,
Žeť gi otec zasnaubj, gestli že dobra i hodna,
Nechť chuda, gakkoli on se chudé rozhodně byl odřekl.

Neb mnoho někdy mluwj we swém on způsobu prudkém,
Což nikdá neplnj, a co nechtěl, pak to připauštj,
Wšak žádá dobrého slowa, toho žádati pak smj,
Neb ge otec! Též wjm, že hněw geho skůro po gjdle
Prudčegi když howořj a cizj myšlénky zamjtá,
Neznamená mnoho; wjno budj w něm weškeru mocnost
Násilného wřenj, a nedá gemu důwodu šetřiť
Gegžto ginj pronesau, i slyšjť sebe gen wždy samého;
A wšak přibljžj se wečer, geho rozmluwy hlasné
S přátely, konce zatjm se dostřjdawše, umlknau.
Dobrotiwěgšj gest wjm, když mine podnapilost geg,
Pak též křiwdu ginym činěnau on žiwě pocjtj.
Pogď! osmělme se hned, se chutj co se počne, dařj se,
Potřeba nám přátel tam pospolu ještě sedjcjch,
Důstogný pak nám obzwláště pomůže duchownjk.

Tak prawila w rychlosti a táhla, wstawši se sjdla,
Též syna, genž wolně sledowal. Pak sestupugjce
Co předsewzali, teď wážnau rozgjmali myslj.

P O L Y H Y M N I A.

SWĚTOOBČANÉ.

Třj oni po hromadě seděli wždy ještě mluwjce,
Ljkárnjk a farář u hospodského ode Lwa.
Wždyckyť pak rozmlauwánj to samé bylo ještě,
Důkazy an sem a tam na wše strany dlauho se wedly.
Tehdy duchownj pán tak řekl ušlechtilomyslně:
Odporowať wám nechci, i wjm, že státi o lepšj
Člowěku přjslušno; wšak w prawdě stále po wyššjm
On dychtj, co widěť; nowot aspoň stále pilen gest.
Negděte wšak daleko přjliš! nebo k těmto citům nám,
Štjpila přjroda chuť při starém zůstáwati wěrně,
I z toho mjti radost, čemu každý dlauho přiwyknul.

Dobrýť staw každý, když přirozený a rozumný.
Má weliké člowěk žádosti, a potřebu skrownau.
Gest pak osud omezen, gsau též dny krátky śmrtedlných.
Gá nehanjm muže, genž neklidně a činně, proháněn,
Dálku mořj hlubokých i wše swěta dráhy progjždj,
Odwážnjk pilný, a těšj nabytému se zisku,
Genžto kolem něho se hromadj i kolem geho rodných;
Gest ale ten mi také welewzácen, genžto pokogný
Obcházj zděděná měšťan kroky půlka tichými.
Gak doba rozličná gemu káže, dělá role on swé
Každý rok neměnj mu se půda, a newztahuge strom
Kwapně haluz k nebi teď sazený, kwěty hogně okrášen,
Mjti musj on trpěliwost, a mjti i čistý
Wždy stegný a pokogný smysl a rozum blahopřjmý.
Neb gen málo semen swěřuge zemi, matce žiwjcj,
Málo genom zwjřat wychowáwá s rozmnožowánjm,
Aužitek an gediný sám wládne celau geho myslj.
Šťastný gest, komu tak sprawené dala přjroda srdce,
On nás wšecky krmj. A měšťanu města malého
Sláwa, kterýž polnj s městskau zná laučiti žiwnost.
Auzkostný nádaw geg gak wesnjka netjžj,
Geg mnohožádostných měšťan též nehněte péče,
Gižto po nádherném a skwostném, málo mohauce,
Wždycky genom dychtj, ženy pak gich zwláště a dcerky.
A proto pak mjrnau synowu blahoslawte wy snažnost,
I druži, giž wywolj on sobě, stegně mysljcj.

Takto mluwil. Se synem tu pogednau wstaupila matka,
Geg za ruku přiwedauc a před chotě postawugjci.
Otče, mu dj, gak často my dwa howořjwali o dni,
Genžto radostný nám měl swjtati, an by konečně
Nás Herman potěšil, manželku sobě woliwšj.
Myť sem a tam rozmýšleli, hned to, hned ono děwče
Gednau dáti chtěgjce gemu, w rozmluwě rodické.
Eyhle nynj nastal ten den, nebe teď mu newěstu
Poslalo a zgewilo, rozhodlalo teď se mu srdce.

Myť tenkrát řjkáwali wždycky, nech ať wywolj sám.
Zdaž gsi nežádal geště prwé, aby bodře a žiwě
Lásku k djwce počil? Doba, gjž gsme žádali, přišla.
On gi počil, ba i giž wywolil, rozhodna se mužně:
Djwka ona hle to gest, ta cizj, co ho potkala ráno.
Dey mu gi, anto ginak se zařjká choť kdy pogjti.

Řekl pak syn: Můg otče, tu deyte mi! Čisto a gisto
Mého to srdce bylo zwolenj; bude wám dcera hodná.

Nepromluwil nic otec. Wywstal pak rychle duchownj
A slowo takto přegal: Gediný gen gesti oka mžik,
Genž žiwot ustanowj i celé zde člowěka štěstj.
Neb po-radě dlauhé přede každý rozmysl gest gen
Skutkem okamžiku, gen maudrý uchopj se prawého.
Wždycky nebezpečnoť w wolenj ono neb toto wedlé
Rozwažowať na změť citu. Čist gest Herman, i znám geg,
Z mládi po tom neb onom ruky newztahowalť on;
Co chtěl, přiměřeno wždy bylo; toho pewně držel se.
Nuž se neděste ni diwte, že wám se ukázalo gednau,
Co gste si žádali dlauho. I prawdať, tento že úkaz
Méň podoben žádosti wašj, giž w srdci měli gste,
Wšak žádost temná i to, což žádáme, pokrýwá:
We wlastnjch podobách se gewj dary s hůry chodjcj.
Nuž tedy, dbeyte o djwku, kteráž dobrému, milému,
Rozmyslnému čilau poprwé duši pohnula synku.
Šťastný, kdož prwnj milenau hned djwku pogjmá.
Tauha mu neysladšj neumjrá w srdci po tagmo!
W prawdě, widjm to na něm, geho giž rozhodnut osud gest.
On stálý: odřeknete djwky mu této, bogjm se,
Žeť neypěkněgšj w smutném bytu léta minau mu.

Hned na to ljkárnjk rozwážliwě takto se ozwal,
Dlauho bylo slowo giž we rtech mu na poskoku stálo:
Předce i tenkrát gen prostřednj cestu wywolme!
Zdlauhawě pospjchey! Augusta to cjsaře heslo.

Rád, kdy milému mohu proukázati sausedu službu,
Swým skrownym rozumem k aužitku mu přispěti chwátám;
Zwlášť toho pak, by gi wedl staršj, má potřebu mládež.
A proto gjti dowolte mi wen; chci skaumati djwku,
Tam se na ni, kde bydlj a známa ge, optati obce.
Mneť žádný tak snadno nepodwede; wjm cenu gá slow.

Odpowěděl na to syn zase hned slowy křjdloletými:
Dogděte tam a pteyte se sausede. Gá ale bych přál,
S wámi duchownj pán by také nalezal se we spolku.
Dwau tak wýborných ge mužůw neomylno swědectwj.
Ó můg otče! nenj poběhlice, wězte, ta djwka
Žádná, gežto snad w zemi dobrodružně se taulá,
Zapletagjc ginocha w swá nezkušeného osidla.
Nic toho; ukrutná wšekazjcj zádawa wogny,
Gežto hubj wes swět a mnohá wywrátila pewná
Z základu giž stawenj, ubohau též zahnala djwku.
Zdaž z wysokého mužj rodu neplahočj se we bjdě?
Knjže prchá zakryté, w wyhnanstwj zřjme i krále.
Ach! tak ona, swých od sester, dobraušek, a wlastnj
Země wypowěděná zde giným, swé bjdy nepomnjc,
Přispjwá, a i bez pomoci, wždy ge předce pomocna.
Nauze a strast weliká se kolem nás po swětě šjřj;
Zdažli nemůž z toho neštěstj wzniknauti i štěstj,
Mněť pak w náruči newěsty, nébrž choti wěrné
Wogna přinesti radost, gako wám ke radosti požár byl?

Dj mu otec na to, ústa swá wýznamně otewřew:
Gak se ti, synku, gazyk rozwázal, genžto ti w ústech
Léta wězel dlauhá, a genom tak nuzně se hýbal.
Dnes to musjm zakusiť, každému co otci hrozjwá,
Wůli že urputné wždycky přjlišně powolná
Matka synowě howj, a i každý wolkuge saused,
Když něco gest, co se otce aneb co se manžela týká.
Gá ale wám wšechněm nikoliwěk nezprotiwjm se;
Což to i platno? widjm napřed giž tu wzdory, tam pláč.

Dogděte tam se ptát a přiweďte mi we gmenu Páně
Dceř do domu; když nic, nech pustj z mysli tu djwku.

Takto otec. S weselau ozwal syn hnedky se twářj:
Ještě před wečerem dnes dostane wám se newěsta,
Gak gj muž žádá, gemuž um žiwe w utrobě maudrý.
Dobrá djwka také bude šťastna, smjmť se nadjti,
I z toho wěčně mi též děkowať, žeť matku i otce
Zase nalezne we wás, gako si přege djtě rozumné.
Déle wšak wáhať nebudem, koně přistroge hnedky
Přátele wen powezu, kde se na stopu přigde milence.
Tam může sobě samým i rozumné zůstawě mysli
Řjditi se chci, to wám přisahám, cele tjm, co usaudj.
A dřjw, než bude mau, ni okem nespatřiti holky.
Tak wyšel, anto druzj wšelicos rozmýšleli maudře
A spolkem na ručesť rozmlauwali o wěci wážné.

Herman pospjchal do konjrny, kdež koně bugnj
Klidně stogjce kwapem čistého požjwali owsa,
Též sena neylepšj sečeného za horka na lauce.
Spěšně tudjž lesklé wdjl on gim w ústa udidlo
Pěkněpostřjbrněných řemeny pak do přesek upiaw
A dlauhé široké gim oběma uzdy upewniw
Do dwora ge hned z chljwa wywedl, wolný kde koňák giž
Wůz wyprawil z podkůlny, za og gjm reyduge lehko.
Odměřeně k wáhám napotom čistými prowázky
Křepkau lehce konj táhnaucjch sjlu zapřáhli.
Wzal bič Herman i sedl, s rachotem pak zastawil u wrat.
Když se dwé přátel w prostranná wmjstilo sjdla,
Spěšně kočár rachotil za sebau zanechácwage dlažbu,
Zeď za sebau městskau zanechácwage i wěže bjlé.
Takto ku powědomé se bljžil silnici Herman
Křepce, aniž wáhal, brž před se wzhůru dolů gel.
Když pak byl wěži wesnickau giž zřegmě uhljdal,
A stromy obsazené na bljzku chalaupky ležjcj,
Teď koně rychlonohé zadržeť w swé mysli umjnil.

Stjnu mrakem wážným obstřen tuto od wznešených lip
Po mnoho giž stoletj se na mjstě onom kořenjcjch
Byl zelený aupor pažitj prostranně porostlý,
Před wsj, sedlákům bljzkému i k rozkoši městu.
Pod stromy wyhlubená se nacházela mělce studánka,
K nj schody wedly dolů, kdež zřjti sedátka kamenná
Postawená wůkol zdroge, genž tam žiwě se pryštil,
Čistý, obdělaný zjdkau, čerpadlo pohodlné.
Ustanowil Herman koně tomto w stjnu a chládku
Též i kočár podržeť. To zgednaw ta slowa wyřkl:
Sstupte milj, a nynj tam dogděte, by zkusili gste,
Gestliže djwka také ruky hodna, kterauž chci podať gj.
Gá sice tak mysljm, mně i nic nepowjte nowého;
Bych gen sám gá gednati mohl, šel bych hbitě do wsi,
Málem slow by dušenka milá rozhodla osud můg.
Wyť poznáte gi hned mezi wšechněmi snadno ginými,
Neb se ztěžka giná podobau gj djwka wyrowná.
Obleku geště ale znamenj čistého powjm wám.
Neb gj čerwenawý klenuté prsy dwjhne kyrýsek,
Pěkně owjgen, a černá gj šněrowačka přiléhá
Těsně; košilný lem w okružj gsa šwárně nabjrán
Obkličuge bradu gj kulatau čistotně a prostě.
Bodro gewj se gegj sličná hlawa w době wagečné;
Gsau wrkoče pleteny mnohokrát o střjbrny gehly.
Kdež se kyrys končj, modrá hned sukně se řásnj
A w lehké chůzi blahodobná hlezna omjtá.
To wšak geště prawjm, wýslowně i wás o to žádám,
S nj nemluwte samau, ani proč gdete, znáti nedeyte.
Nébrž pteyte druhých se a slyšte co wyprawugj wám;
Zprávu magjce, gakáž spokogiť můž otce i matku,
Wraťte se ke mně, potom pomysljme, co dále počjti.
Tak to, když gsme geli, gsem sobě po cestě wymyslil.

Domluwil on. Na to dwa oni hned se ubjrali ke wsi,
Kde w stodolách i domjch i sadech se hemžilo množstwj
Wyhnanců, wedlé wozu wůz se na náwsi pořádal.

Dáwali pjci muži řwaucjmu dobytku a koňstwu,
Ženské na křowinách k sušenj rozstjrali prádlo,
Šplechtánjm u potůčku wodau kratochwjlily djtky.
Skrz wozy, skrz dobytek, skrze daw lidu tak se tlačjce
Wyzwědači poslanj w prawo i w lewo zjrali wůkol,
Gestli by wyznačené obraz té uzřeli djwky;
A wšak nikde se gim spanilá neukázala panna.
Stal se tu daw hned silněgšj. U wozů byla wáda
Urputných mužských, mezi něž se přimjsily ženské
Křiklawě. Tehdy starec kroky sem wážnými se bljžil
Rychle; tudjž pak křik swádný utišil se lagjcjch,
Když ticho gim kázal, gim i přjsně otecky wyhrážel.
Geště-li nás, prawil on, neštěstj dosti nedotklo,
Tak že posléze bychom sebe uměli trpěť a snášeť
Wespolek, ač každý skutkůw by neodměřowal swých?
Šťastný nesworným býwá. Zdali wás kdy konečně
Strasť naučj gednau s bratrem se nehádati wjce?
Přegte si mjsta na půdě cizj, a zdělte se tjm, co
Máte, lidj dobrých smilowánj byste nalezli.

Takto mluwil ten muž. Tu wšichni umlkli, a sworně,
Řádali gak wozy tak dobytek, gjm smjřeni opět.
To slyše a klidnau rozsudce cizjho duchownj
Mysl znamenaw přistaupil, i dj gemu ta slowa wážná;
Otče! to prawda, kdy lid w šťastné žige době ze země
Tihna pokrm, ana otwjrá swé lůno mu štědré,
Obnowugjc dary žádaucj po rocjch a měsjcjch,
Wšecko samo gde, a neymaudřegšj sám ge si každý,
Sobě i neylepšj; se druhem druh sworně obýwá.
Muž neymaudřegšj co giný a ne wjce ge wážen:
Neb wše, co se stáwá, gde swau, gako od sebe, chůzj
Tjše; ale zwyklé žiwota když cesty zatrhne
Nauze, a dům obořj, zahubj sady a zcupe setby,
Manžely odlaučj od důwěrného obydlj,
Wljkne ge pryč, by w den gako noc wždy blaudili teskně:
Tuť muže pilně potom neymaudřegšjho hledáme,

A slowa wýborná on pak ne nadarmo pronášj.
Řekněte otče, zagisté že gste wy saudce mužůw těch
Blaudjcjch, ano mysli gegich pokogjte na rychlost?
Gest gako bych tu widěl z neystaršjch gednoho wůdcůw,
W bludné paušti wyobcowané pluky maudře wedaucjch,
Zdá mi se, s kým howořjm, buď Jozue být nebo Mogžjš.

Odpowěděl s přjsným pohledem na to saudce powážný:
Neyřidšjm oprawdu časům čas náš se wyrowná,
Gež swětské i swaté připomjná pjsmo děginné.
Neb kdo za těchto dnůw žiw byl koli, buď wčera neb dnes,
Ten byl giž roky žiw; takowým děge wšecko dawem se.
Málo-li pomnjm zpět, šediwé mně na hlawě stářj
Zdá se ležet, má geště gará gest gakkoli sjla.
Ó! my ginj w prawdě k tomu se přirownáwati smjme,
W době gemuž nuzné se ukázal we kři horaucjm
Pán bůh, w oblaku nám se také on a ohni ukázal.

Když pak teď zas geště farář na to dále mluwiť chtěl,
A kteraké muž a lid měl přjhody, wyptati žádal,
Rychle mu w tom do ucha slowy druh tagnými pošeptal:
Mluwte se saudcem dál a howor připrawte na djwku;
Gá ale půgdu kolem gi hledat, zase pak se nawrátjm,
Gak gi naleznu. I přiswědčil gemu kýwna duchownjk,
A zwědatel stodoly, kře i zahrady pilně prohljdal.

K L I O.

Když se duchownj pán pak saudce cizjho otázal,
Gak mnoho snášeli giž, gak dáwno wyhnáni od obce;
Řekl na to muž: Negsau krátké naše strasti obecné;
Neb my wšechněch let hroznau gsme wypjgeli hořkost,
Hrozněgi, žeť neypěkněgšj nám náděge zhasla.

Kdož by zapjrať chtěl, wysokoť že mu plésalo srdce,
A w hrudi wolněgšj hned čistěgi pulsy mu tlaukly,
Když prwnj auswět toho slunce nowého wycházel,
Kdyžť o práwu slyšeť bylo člowěka, wšechněm obecném,
O swobodě wraucné a o té rownosti chwalebné!
W době oné daufal každý, že žiw bude sobě;
Zdála se wazba trhať, co negedny swjrala země,
Giž drželo w ruce soběctwj a zahálka ničemná.
Zdaž zraku národowé neobrátili w zádawě dnů těch
K hlawnjmu swěta městu, kterým ono giž bylo dáwno.
A spanilé to gméno nynj neyhodněgi neslo?
Gména-li zwěstitelů prwnjch přeblahého poselstwj
Menšj těch byla, gežto umjstěno gest mezi hwězdy?
Člowěku pak každému duch, i mluwa zdažli nerostla?

Myť neyprw, gako sausedowé rozpáleni žiwě.
Powstala wogna, a ozbrogených se bljžili Frankůw
K nám tahowé, a přátelstwj se přinášeti zdali.
Cožť i přinášeli, neb duše gim byla nadchnuta wšechněm;
Utěšený pak strom swobody wšude sázeli chutně,
Wšem wlastnost slibugjce i wlastnj wšem panowánj.
Plésala tjm welice mládež, radowal se starý wěk,
Tance se wedly kolem nowopostaweného praporce.
Snadno bylo Frankům tak zjskati zwjtězugjcjm
Mysli mužůw neyprw swým bodrým postupowánjm,
Srdce potom ženštin powabem přemohaucně milostným.
Sám i zdál lehkým mnohožádné wogny se nátisk,
Neb zakrýwala náděge nám před očma budaucnost,
Do znowa otwořených wábjc naše pohledy prostor.

Ó gak gest to radostný čas, když w tanci otáčj
S newěstau se ženich w bljzkého sňatku nadánj!
Byl wšak onen spanilegšj čas, kdy, co neywyššjho
Zná člowěk, bljzké bylo nám a widjno dosažné.
Rozwázán každému gazyk; rozpráwěli hlasně
Starci, mužj, ginoši citu a wznešené plni mysli.

Než nebe se zkalilo brzy. O přednost panowánj
Wálčil rod zkazilý a nehodný zgednati dobro.
Druh druha usmrcowal, i utiskali sausedy klidné,
Bratry nowé, i wysjlali k nim swau lůzu soběckau,
I kwasilit welicj mezi námi a laupili hrubě,
Laupili a kwasili i do neymenšjho maličcj,
Gen pečugjce, by nezbylo nic od dneška na zegtřek.
Náramná byla nauze, a zrostal den co den autisk,
Nikdo nedoslechl nářku; bylit oni té doby pány.
Tehdy gala wzteklost i toho, kdož mysli pokogné;
Každý gen dychtil, gak wšecku by pomstil urážku,
A dwakrát zklamané hořkau gak náděge ztrátu.
Ke straně Germánůw posléz se obrátilo štěstj,
Pospěšným od nás pochodem Frank na zpět utjkal.
Ach, tu teprw smutný gsme osud byli cjtili wogny!
Welké gest duše wjtězitel, neb zdá se alespoň,
A překonaw napotom, co swého, člowěka šetřj,
Když k aužitku mu gest nábytkem slauže mu denně;
Zákona wšak nezná utěkač, kdy se gen smrti bránj,
A wšeliké tráwj bez rozpaku dobro na rychlost.
Pak geho mysl rozpálena gest, a w srdci probauzj
Ukrutnau zlobu zaufánj. Giž nic mu swatého
Wjce nenj; laupj to wšecko. Diwá geho žádost
Násilná ctným gsauci žcnám zděge z rozkoše hrůzu.
Smrt wšude gedno widj, a poslednj chwjle užjwá
Ukrutně, krwi rád gsa, i rád též kwjli a lkánj.

Tehdy nynj zápal wzteklý uchopil se našincůw
Pomstiti za ztracené, a statně chrániti zbytku.
Ke zbrani sáhl každý wáben spěchem utěkagjcjch,
A bledawau twářj a zraku strašiwého plachostj.
Tak neustále nynj zwonu wálečného hlahol zněl,
Ant i nebezpečnost zuřiwý neuhášela zápal.
Wšecka nynj na ručest we zbrog rolnictwa pokogná
Přjprawa se změnila; s kosy krew, tu i krápěla s widlj,
Bez šetrnosti padal nepřjtel, bez smilowánj.

Soptila tu wzteklost i slabost potutedlně bogácná.
Kéž bych člowěka wjc w mrzkém tom zmatku neuzřel!
Na wzteklá přjgemněgšj gest zwjřata pohled.
Nemluwiž o swobodě, gako sám by se řjditi uměl!
Wšecko tudjž rozpuštěno gest, kdy se hradba odegme,
Zlé, gež byl hluboko zákon do kauta zaháněl.

Ó muži wýborný! gemu odwece wážně duchownjk,
Gestli na člowěka newřete, wám proto nelze ge láti,
An zloby giž gste wytrpěli dost od pustoty lidské!
Wšak když na smutné pohlednete na dny ty zpátky,
Sám wyznáte, že též dobré gste uhlédali často.
Zůstáwáť w lidském mnoho dobroty ukryto srdci,
Leč že nebezpečnost gi budj a nauze pobádá
Člowěka býti giným za boha nebo angela strážce.

Odpowěděl na to s usmánjm gemu saudce nehanný:
Maudře wy mi připomjnáte, gako w domě po ohni
Se připomjnáwá pohořelcowi truchljcjmu
Na zlato a střjbro ztopené, w rumu různo ležjcj.
Málo toho w prawdě, wšak i málo to gest drahocenné;
Zchudlý chutně kutá wlastnjk, a nálezu rád gest,
Tak gá rád weselau obracjm mysl k nemnohu dobrých
Skutkůw, gež posawad zachowáwá geště mi paměť.
Wyznáwám, že widěl gsem gá se nepřátele mjřiť
Města chtěgjcj wyswobodiť, gá lásku i přátel,
Lásku widěl rodičůw i dětj na se bráti nemožnost;
Gak se mužem stal náhle ginoch, gak zmladnuli opět
Starci, a gak ginochem se w náhle ukázalo djtě.
Též i slabé pohlawj ono, gakž obyčegně prawjme,
Obgewiloť ducha přjtomnost, ba i sjlu rekownau.
Tak přede wšjm gen čin spanilý ten geště připomnjm,
Gegž směle djwka u nás, wýborná panna, dowedla,
S holčaty gežto sama w welkém byla zůstala statku;
Neb mužowé spolkem byli též na nepřjtele táhli.
Náhle ono stawenj rozbělilá chátra přepadla

Laupežiwá, a tudjž se w swětnici wedrala ženských.
Uzřeli tam panny twářnost přesličně urostlé,
Holčata ljbezná, nazwal by spjše ge dětmi.
Podgala ge sweřepá žádost, že se bez citu řjtj
Na hlauček zděšený i na djwku tu mysli hrdinské,
Tehdy wytrhši hned z nich gednomu od boku šawli
Sekla ho násilně, swalený že krwácege zheknul.
Pak ranami zmužilými udatně wyprostila djwky.
Geště ťala čtwero laupežnjků, ti wšak uprchli.
Pewně uzamkši dwůr, na pomoc tak we zbrogi ždála.

Tehdy duchownj pán uslyšew té pochwalu djwky
Náděgi tu pro přjtele hned w swé mysli pogjmal,
I kde se octla, tudjž wyptáwati byl si umjnil,
W autěku tom smutném zdali teď se s lidmi nacházj?

A wšak ljkárnjk přistaupil k nim tu na rychlost,
Uběhaný, a potrhna farářem, dj mu pošepmo:
Předce tu djwku mezi sty giných posléze našel gsem
Podlé popsánj! tedy pogďte a wizte gi očma;
Wezměte saudce také, abychom gi wyšetřili dále.
Když se poohledli, zmizel od nich saudce tu chwjli
Odwolaný, nebo lid maudré geho byl rady žádal,
Tehdy farář se za ljkárnjkem rychle ubjral
Ke skulině hradby, kdež tento mu chytře okázal,
A řka: Widjte-li djwku? onu hle, co djtě obláčj,
Dobřeť znám wetchý kartun, gako ceyšku tu modrau,
Giž Herman gj w uzlu přinesl. Dary rozdala dobře.
Toť patrná znamenj, i ostatnj wšecka hodj se;
Neb gj čerwenawý klenuté prsy dwihne kyrýsek,
Pěkně owjgen, a černá gj šněrowačka přiléhá
Těsně; košilný lem w okružj gsa šwárně nabjrán
Obkličuge bradu gj kulatau čistotně a prostě;
Bodro gewj se gegj slična hlawa w době wagečné,
Gsau wrkoče pleteny mnohokrát o stříbrny gehly;
Ač že sedj, spanilau my předce widjme urostlost,

Sukni také modrau weleřásnau od šněrowačky
Faldy mnohými dolůw k blahodobným wláti se hleznům.
Bez pochybyť že to gest. Nuže pogďme a zwjdati hleďme
Gestli také dobrá, ctnostná a djwka domácná.

Opět řekl mu farář gi skaumage očma sedjcj:
W prawdě mi diwno nenj, že mládce zažehla milostj:
Před zkušeného muže zraky snadno držj ona průbu.
Šťastný ten, komu twář sličnau dala přjroda matka!
Tať wšude geg chwálj a nenj on nikde cizincem.
Každý bljzko ge rád, a každý dljti si žádá,
Gestliže přjwětiwost toliko k geho twáři se laučj.
Djwka, ugišťugi wás, takowá mládenci se našla,
Gešto stkwostně mu obweselj žiwota dny budaucj,
Wěrně silau ženskau w každé gemu době pomocná.
A w tělu tak sličném čistá duše gistě obýwá,
Zdá i mladost se gará šťastné připowjdati stářj.

Tehdy se ljkárnjk na to zas rozwážliwě ozwal:
Často klamáwá lesk! newěřjm gá snadno powršku:
Neb gsem prawdu oné průpowědi častěgi poznal:
Na kwap hned žádnému newěř, leda žeť by prwé s njm
Prostici byl stráwil soli: neb tebe čas gen ugistj,
K tobě se on gak má a gaké mezi wámi ge družstwj.
A proto my dobrých u lidj se ohledněme neyprw,
Gimžtoť holka ta známa, o nj pak zpráwu dadj nám.

Dj mu farář, gda za njm: Chwáljm též gá tu pozornost;
Sobě nenamlauwáme! giným namlauwati trudno.
I šli přjmo potom statnému naproti saudci,
Genž po swých se pracech teď w úlici semto ubjral.
A k němu hned maudrý se obrátil takto duchownjk:
Řekněte, my w bljzké té zahradě spatřili djwku,
Tam hle sedjcj pod gablonj, an djtě obláčj
W obnošený kartun, gegž dostala bez pochyby w dar.
Nám se gegj způsob ljbil: zdá býti se hodná —
Řekněte nám, coť wjte; my ptáme se w ohledu chwalném.

Když pak saudce tudjž přistaupiw k zahradě gi zhledl,
Odpowěděl: Tu znáte; předešle co wyprawowal gsem
O spanilém činu tom, gegž panna dowedla udatná
Šawli chopiwši a gj sebe i swogat ochraňowawši —
Toť byla ta! hned znáti na nj; gest od rodu statná,
Wšak dobrá gak silná; přjbuznjka starého
Dochowala smrti, an ho žalost utrápila posléz
Nad nebodau wlastnjch dědin i městečka celého.
Též i bolesti neméně tichau ona snášela myslj
Nad ztrátau ženicha zmilelého; ginoch to šlechetný
W ohni prwém wysoké myšlénky snažiť se o čestnau
Zwolnost sám do Pařjže pošed, nesl záhubu hroznau:
Neb tam gak doma on proti křiwdě a swéwoli wálčil.
Tak řekl saudce. Oba dwa se laučili, djky činjce.
Wyňma duchownj minci zlatau (neb střjbro prwé giž
Před něterau hodinau milosrdně wšecko porozdal,
Když byl wyhnanců w smutné tahy mjgeti uzřel,)
Saudci podal gi a takto prawil: Rozdělte penjz ten
Nuzněgšjm mezi wámi, a rač bůh žehnati dárku!
Odtahowal se wšak ten muž, nic nechtěge wzjti.
My gsme, prawil, něco předce peněz, něco šatstwa unesli;
Daufámeť pak, než bude ztráweno, dřjwe se wrátiť.

Odpowěděl tu farář, do ruky wtisknuw gemu minci:
Těchto dnů w ať nikdo neměšká dáwati, nikdo
Bráti se nezpěčuge, co mu dobré srdce podáwá!
Nikdo newj, co pokogně držj, bude dlauho-li mjti;
Nikdo, cizj zdali dlauho gemu procházeti země
Wzdálenu od zahrad a rolj geg wěrně žiwjcjch.

Ayta! prawil na to ljkárnjk, weda sobě ochotně:
Bych gá wzal byl k sobě penjze, ty wšecky by měl gste,
Drobné gak weliké; neb gsau mezi wámi potřebni
Gistě mnozj: wšak bez daru předc neodegdete, aspoň
Wůli widauc, skutek ač že za wůlj zpátky ostáwá.
To řka wytáhl za řemen pytljk, bylť pěkně wyšjwán,

Wes kožený, w němž weždy tabák byl sobě schowáwal.
Zdobně otewra dělil; nebo tam několik bylo dýmek.
Dar to malý, připogil. Gemu pak na to saudce prawj zas:
Wždycky tabák dobrý přjgemný gesti pocestným.
Pak na to ljkárnjk swůg gal se chwáliti knaster.

A wšak pryč ho farář odtáhl. Od saudce odešli.
Pospjcheyme! prawil muž wěhlasný, očekáwá
S auzkostj mládec, by slyšel weselé to poselstwj.
Šedše pospěšně o wůz mládence podepřena našli
Pod ljpau. Bugnj kopytem koni deptali tráwnjk;
On ge na uzdě držel stoge tjše a zjrage před se
W myšlénkách ani neznamenal pak dřjwegi přátel,
Až wolali zdálj znamenj mu dadauce radostná.
Gižť opodál howořiť ljkárnjk kwapně počjnal.
Přikročili wšak bljž. I ugaw ruku mládce duchownjk
Rychle mu dj, wzaw od úst slowo ljkárnjkowi, a řka:
Sláwa ti ó mládenče! twoge zraky a twoge srdce
Wěrné dobřeť gsau zwolily! Blaze tobě i družce
Twé mladosti. Ta hodna tebe; proto pogdiž a obrať
Wůz, abychom na konec tam wesnice skůro dogewše
Hnedky požádali gj a domů tu dušinku powezli.

A wšak mládec stál a slyšel bez zgewny radosti
Poslowu řeč weselosti plnau a nebesky zněgjcj.
Zastenal on hluboko, řka: My rychlau sem geli gjzdau,
A snad zdlauha domů pogedem a zahanbeni zpátkem;
Neb hle, když tu čekám, mne nedůwěra, péče, pochybnost,
Wšecko napadlo, co gen milugjcj stěsňuge srdce.
Mysljte, když přigdeme gen, hned djwka že půgde
S námi, že poň bohati gsme, chudá ona po swětě blaudj?
Pozdwjhá chudoba, kdy newinná. Djwka na málc
Přestáwá, činná se widj; tak gesti gegj swět.
Mysljteť, takowé že krásy a způsoby ženská
Mohla wyrůsti, by nikdy dobrého newábila mládce?
Mysljte, dosawad že uzawřela srdce milosti?

A proto náhle negezděme tam; neb snad bychom odtud
S hanbau zdlauha domůw obrátili. Gá se obáwám,
Žeť něgaký mládec tjm srdcem wládne, zadána
Gest ruka giž statná, a ginému přisljbila wěrnost.
Ach! gá s swým potazem před nj budu státi zahanben.

Tehdy farář geho k utěšenj giž otwořil ústa,
Leč do řeči wpadnul spolnjk gemu rychle howorný:
Před časy arci bychom takowau byli negměli těžkost,
Když každá wlastnjm byla wěc gednána během swým.
Rodičowé synowi sprawnau newěstu wyhljdli;
Pak neyprw zawolán přjtel důwěrně domácj;
Ten napotom k rodičům zwolené poslán gsa newěsty
Námluwčj, w oděwu slušném, obyčegně po gjdle,
We swátek byl nawštjwil newěstina otce,
Měšťana hodného, rozmlauwage dřjwe obecně,
Pak rozmlauwánj sem a tam rozwáděge chytře.
Po dlauhých oklikách posléz i o dceři zmjnka
Chwalná i chwalná o domu, odkud šlo poselstwj.
Maudřj snadno domyslili se; i posel se domyslil
Wůle gegich na ručesť, i mohl se wygádřiti dále,
Sám ani koš mrzutý nebyl, an se zawrhlo podánj.
Wšak když se zdařilo, wždy potom námluwce prwým byl
Hostem w domě u každičké u weselky domácj.
Coť žiwi manželowé takowj pomnjwali wděčně,
Čj ruka způsobná spogitelkyně gich byla swazku.
Než pak teď to wšecko, gakož i giné zwyky dobré,
Přestalo giž, každý namlauwá sobě genom sám;
Nechť i také tedy koš rukama wlastnjma si wezme,
Když bude snad mu podán, a stůg si zahanben u djwky.

Buď gak buď! řekl dále ginoch, genž sotwa pozor měl
Na slowa ta wšecka, giž i ustanowil se na mysli:
Sám gá půgdu a sám uslyšjm z úst djwky osud swůg,
Gjžto se důwěřugi, ženě gak kdy se důwěřowal muž.
Dobré gest a rozumné wše co prawj ona, wjm to.

Byť mělo být to na posledy, předceť geště gedenkrát
Rád uwidjm černých těch očj ten pohled upřjmný;
Nelze-li pak tisknauti gi k srdci, to tjlko a tu hruď
Geště také uwidjm, gež obemklo by rámě to rádo;
Geště ta ústa i rád uwidjm, gichž bosk geden a slib
Ušťastnj mne wěčně, a odkaz wěčně zamautj.
A wšak opusťte mne, nečekeyte a běřte se na zpět
K otci a matce domů, aby se přeswědčili wámi,
Žeť se nemýlil syn, že hoden gest djwky šlechetné.
Tak tedy pusťte mne! pěšinau gá přjmo po chlumci
Tam ke hrušce našj a po winnici segda dolůw mám
Bljže domů. Kéž roztomilau i radostně a spěšně
Tam přiwedu! Snad možno, že popljžjm se samotný
Tau stezkau a nikdy wesel na ni wjce nepůgdu.

To řka duchownjmu hned otěž w ruce pánu odewzdal,
Genž gi rozumně ugal pěnawými zawládage koňmi,
Rychle na wůz wstaupiw na wozkowo sjdlo zasednul.

Ty wšak prodléwals prozřetelný sausede a řka:
Přjteli! rád swěřugi duši wám s duchem i wšj myslj,
Wšak tělo, kosti tušjm tak dobře opatřeny negsau,
Když otěže swětské osobj ruka sobě duchownj.
Tys k tomu pak maudrý usmál se faráři, a řekl gsi:
Sedněte gen směle a mně s tělem duši bez strachu swěřte.
Neb ruka ta způsobna otěž giž dáwno ge wésti,
A zraky ty cwičeny woliť obrat wždycky prozorně.
Býwali my w Strasburce také wůz řjditi zwyklj,
Průwodčjm gsa mladého baróna; kdežto co den wůz
Průgezdem hlučným wedený rachotjwal ode mne
Silnici na prašnau až tam ku palauku a ljpám,
Skrz walný lidu hluk, genž den procházkami tráwj.

Odpoly utěšený wstaupil na kolesnici sansed,
A seděl, as kdo gako k chytrému se odskoku chystá.
Cwálali rychle domů ořowé, po konjrně bažjce,

Oblak ale prachu pod kopyty hmotnými wlnil se.
Dlauho ginoch stál geště a prach wystaupati spatřil,
A prach spatřil uléhati; tak stál dlauho zamyšlen.

E R A T O.

DOROTA.

Gak, kdo swětem putuge, kdy na slunce, západu dřjwe,
Swůg zřetel obrátj posledně, na rychlomizjcj,
We křowinách temných napotom neb w auboči skalnj
Zřj podobiznu geho; kamž on koli očma pohledne,
Spěšně předeň wstaupj a barwami krásně se mjhá:
Takto se Hermanu ljbezná děwy mjhala twářnost
Tjše kolem, k obilj stezkau pak zdála se gjti.
On z diwného se ze sna wytrh', a zdlauha obrátil
K wesnici, opět pak podiwil se; neb ay, gemu opět
Přišla wstřjc wysoká spanilé té postawa djwky.
Djwá se s pozorem; i nenj podobizna to prázdná,
Gest děwa, džbán welký a malý za držadla nesaucj,
Každý z nich w gedné ruce; kráčela ke zdrogi bystře.
W ústřety gj gda radostně, gegj pohled mu dodáwal
Sjli a mysli, gi zadiwenau tak oslowil a řka:
W práci-li zas tebe, wýborná ó djwko, nacházjm?
Ráda pomocna lidem ge wodau občerstwiti pjljš.
Řekni mi, proč sama ty k daleké studánce přicházjš,
Anto ginj pokogj se wodau, giž wesnice dáwá?
Owšem žeť tato gest zwláštnj moci a k chuti ljbá.
Gistě nemocné té gi nesešs, co gsi chránila wěrně.

Pozdrawenj dobrá hned wljdně mu oddala djwka,
Řkauc: Tak nahrazenau giž mám zde ke studni tu cestu,
An nalezám dobrého, kterýž nám tak mnoho poskytl.
Neb ge na dárce pohled gako dar sám potěšitedlný.

Pogďte, pohledněte sám, kdo wašj štědrosti požjwá,
Djky tiché přigmauc těch, genž občerstweni wámi.
A wšak byste hned zwěděli, proč semto přicházjm
Gá wody čerpat, kdež čistý neustawně teče zdrog,
Řeknu to wám, že lidé nepozornj zmautili wšecku
We wsi wodu, šlapagje s koni i s woly we zdrogi, genžto
Nápog bydlitelům dáwá, tak i wšecka mytjm též
Zašpiniliť koryta, zanečistili wšecky i studny.
Každý gen na sebe myslj, gak potřebu bljzkau
By spokogil hned rychle, nemyslj pak na budaucnost.

Řekla a s průwodcem k njzké sestaupila studni
Po stupnjch širokých, oba tam spolu sedli na zjdku
U zdroge. Nahnula pak se ona, aby čerpala; i hned
Džbán uchopiw též on wedlé nahnul se a čerpal.
Uzřeli obraženau podobu swau w modru nebeském
Mjhati, a skloniliť se a pozdrawiliť se w zrcadle.
Deyže mi pjti, prawil bodrý ginoch; i dala džbán mu.
Pospolu pak seděli důwěrně, na nádoby gsauce
Opřeni. Tehdy potom děwa opět přjteli řekla:
Powěz gak nalezám zde tebe, proč bez wozu, dále
Od mjsta, kde prwé tě gsem uzřela? Gak gsi přišel sem?

Djwal se k zemi on rozmýšlege; pak zraky tjše
Pozdwihl zhůru, a gj do očj laskawě pozjral
S utěšeným pokogem; gj wšak rozpráwěť o lásce
Nelze nigak mu bylo; z zraku gj neswjtila láska,
Gasný gedno rozum, welege slowa wésti rozumná.
Rychle se pak sebraw důwěrně tak odwece djwce:
Gá ti powjm mé djtě, a na twau řeknu otázku:
Skrz tebe gsem gá semto přišel! nač bych to zapjral?
Gá sice šťastně žiwu se swými milými rodiči,
Gimž sprawowať gich dům a statek rád wěrně pomáhám,
Syn gediný, mnohonásobné pak gsau naše práce:
Gá pole zastáwám a otec doma hospodařj nám
Pilně, celek w činné zachowáwá matka žiwosti.

Wšak snad seznala ty gsi také, gak welmi čeládka
Hospodyni zde z newěry, tam ze swéwole trápj,
Wždycky měniť gi nutj a za gednu druhau chybu bráti.
A proto dáwný čas giž máti si žádala djwky,
Gežto negen by rukau, ale gj i pomáhala srdcem,
Mjsto gegj dcery, giž bohu žel, postrádala záhy.
Když gsem dnes u wozu spatřil tebe, bodroobratnau,
Audy zdrawosti plné uwiděl, též rámě mohutné,
Když slowa twá uslyšel maudrá, zůstal zaražen gsem,
Pospjšil pak hned k rodičům tebe chwále cizinku
Zásluhy podlé twé. Ale teď gá sem gdu ti řjci
Žádost gich gako mau. Odpusť že zagjkawě djm to. —

Nic se neostýchcyte, mu dj ona, wšecko mi řjci,
Wyť neurážjte mne, i gáť to wděčně přigjmám.
Zrowna to řekněte gen, slowo to polekať mne nemůže,
Wy mne nagjmáte na službu pro otce a matku,
Bych zastáwala wám wěrně blahozachowaný dům,
We mně i pak hodnau daufáte nalezti děwečku,
K práci způsobnau, též méň surowého i smyslu.
Předloženj krátké; bude má odpowěď i krátká.
Gá gdu s wámi následugjc, kam osud mne wolá můg.
Gest zaplacen můg dluh; k swogatům omladnici opět
Gsem tu přiwedla, gegj zachowánj mjlo ge wšechněm;
Giž gich po hromadě neywjce, druzj se wynagdau.
Wšickni za gisto magj, že domůw se w krátce nawrátj:
Tak se wždycky kogj wyhnanci; i neklamu gá se
Marně, po té smutné smutná doba nastane geště:
Rozpogena swěta wazba; spogiť gi nemůže nic opět
Než, co přigde na nás, neywyššj k posledu nauze!
Když se w domě žiwiť hodného člowěka službau
Wýborné před očma panj mohu, ráda činjm to;
Neb putugjcj djwka ge weždy powěsti pochybné.
Gá gdu s wámi, co gedno našim ty džbány odewzdám,
Těch dobrých i lidj požehnánj sobě wyžádám.
Pogďte! widěť ge musjte, i též přigmauti mě od nich.

Uslyšel on s potěchau hotowost tu djwky ochotné
W rozpaku, měl-li by gj tau chwjlj wyznati prawdu;
Wšak gi nechať w omylu pro zatjm gemu zdálo se neylép,
Wésti domů a teprw o gegj se ucházeti lásku.
Ach! a zlatý ten kraužek uhljdl na děwčině prstu;
Tehdy nechal gi mluwiť poslauchage pilně, co řekla.

Takto nynj pak dlaužila řeč: Nawraťme se, každý
Djwku hanj, kteráž u studny dlauho prodléwá;
A předc pak tam, kdež se pramen řine, ljbě se žwatlá.
Tak wstali a spolkem gednau ohlédli se geště
Zpět na pramen čistý, sladká oba podgala tauha.

Mlčky potom wzawšj do rukau oba džbány za aucha
Zhůru šla po stupnjch, Herman pak djwku prowázel.
Gednoho džbánu na nj žádal, by břjmě ulehčil.
Nechte, mu dj ona; lép se nosj tak tjhota rowná.
Pán, co budaucně poraučeti má, ten nech mi neslaužj.
Nehleďtež na mě přjliš oprawdowě, gak by negistý
Můg byl osud! Žena záhy služiž pro swé powolánj:
Neb slaužjc toliko panowánj dogde konečně,
Gak zaslauženy wlády, panj w domu náležegjcj.
Slaužj swým rodičům dcera, slaužj bratrowi sestra,
A wšecken po žiwot pro giné sem tam chozenjm a
Dwjhánjm, nošenjm, chystánjm wěčně bawj se.
I blaze gj, gestliž tomu zwykne, že cesta nižádná
Gj odporna nenj, w noci pak gako we dne ge rowno,
Nikdy že práce malá, neb tenká gehla nenj gj,
Zauplna žeť sebe zapomenauc žiwa gedno giným gest!
Neb gako matka wšech těch má ona potřebu ctnostj,
Když kogenec gi budj w nemoci, krmi žádage od nj
Oslablé, tak gj připogj se péče k bolestem.
Dwadcet w spolku mužů nesneslo by tjže podobné.
Nésť gj pak nemagj, nébrž uznáwati wděčně.

Takto mluwjc s wůdcem po boku skrz zahradu přišla
Až na mlat stodoly, kdež šestinedělku ležjcj

Zastala, dcerky také weselé, ona děwčata, gežto
Druhdy wyprostila mužně, ty obrazy krásy newinné.
Wstaupili a w gednom s dwěma djtkama wstaupil i saudce
W každé gedno drže w ruce, ty ztracené w dawu on teď
Matce přiwedl, běželit celowať gj hnedky radostně,
Pak se bratru těšit, druhu, gegž byli neznali geště;
Pošli potom k Dorotě přátelsky gi pozdrawugjce,
O chléb žádali gi, o gablka, a pjti přede wšjm.
Tehdy podáwala džbány kolem. Pili djtky i chutně
Šestinedělka pila s dcerami, pil i k posledu saudce,
Wšickni očerstwili se, i chwálili pak wodu stkwostnau.
Nákyslá, čerstwá a zdrawá byla člowěku pjti.

Tehdy tu gim prawila s wážným děwa pohledem a řkauc:
Dnes to, lidičky, tušjm ge na posledy, wám že podáwám
Džbán k ústům a wodau wyprahlé nawlažugi rty:
Když wšak wás napotom w čase horkém nápog očerstwj,
Když čistý uhasj zdrog žjzeň w chládku sedjcjm,
Na mne také a na mau přátelskau pomněte službu,
Ne pro přjbuznost konanau gako wjcegi z lásky.
Dobro, co wy mně prokázali, w mé bude paměti wěčně.
Laučjm gá se neráda sice, w té době druhým wšak
Každý wjce těžek než k rozkoši; wšickni konečně
Gestli nenj brzo náwratu, rozptýliť se musjme.
Mládenec ay tuto gest, genž dárky ty obětowal nám,
Ten dětský oblek gako hognau zásobu gjdla.
Tento přišed mne nagal, bych gá w geho slaužila domě
Wýborným rodičům bohatým. Neodepřela gsem to;
Neb slaužjť wšude djwka, i těžko by gj bylo w domě
Poň na zahálce seděť a slaužiť dáwati sobě.
Půgdu tedy s njm ráda; widj mi se býti rozumný.
Takž i budau rodiče, gako gest pak slušno magetným.
Dobře se měgte milá přjtelkyně; těšte se mjle
Swému rozencowi, genžto na wás tak zdráwě se djwá,
Když geg k swým přituljte prsům w tom rubku barewném,
Pomněte na mládence, gehož ten dobroty dar gest,

Genž i také mě, wašinku, šatiť a žiwiť chce búdaucně.
Giž muži wýborný, tak řekla obrácena k saudci:
Mėgte wy děk, we mnohé že přjhodě byl gste mi otcem.

Klekši před dobrau posléz ona šestinedělku
Pohnutě ljbala gi; ta plačjc děwu žehnala šepmo.
Tys ale saudce zatjm chwalný tak Hermanu řeknul:
Přjteli! wás k dobrým domospráwcům slušno počjsti,
Gižtoť hospodařiť s notným lidem usilugj wždy.
Neb gsem často widěl, skot a braw že se při měně skaumá,
Člowěka pak, genž wšecka chowá dobra, gestliže spráwný,
Wšecka hubj a rušj, když sobě neprávě počjná,
Gedno berau tak na zdař bůh a na náhodu w dům swůg
Pozdě potom pykagjc, že se tak rozmyslili kwapně;
Wšak wy tušjm tomu lép rozumjte, wybrawše si djwku
Hodnau sobě i swým rodičům ke službě domácj.
Wažte si gj! dokawad bude w domě ta hospodařiť wám,
Sestry nepohřešjte, aniž dcery matka — otec wáš.

Přišlo zatjm několik přjbuzných kautnice bljzkých
K nj s ledačjms, lepšj gj přjbytek ohlašugjce.
A slyšeli djwčin rozmysl, i žehnali mládce
Dobro tušjce a obzwláštnj myšlénky magjce.
Neb tak gedna druhé k uchu řjkaly tagně a běžně:
Gestli bude z toho pána ženich, ta schowána ge dobře.
Herman ugaw gi potom za ruku gj takto prawil, řka:
Pogďme; neboť den se schyluge, městečko podál gest.
S žiwěgšjm howorem ženy teď obgjmaly djwku,
Táhl gi ginoch, wzkazugjcj geště pozdrawowánj.
Tehdy děti s křikem a náramným chwátaly pláčem
Djwku za sukni, druhé nechtjc se spustiti matky;
Než ženy gedna druhá gim řjkaly rozkazugjce:
Tjše děti! ona půgde do města a k wám se nawrátj
S cukrowinau dobrau, giž wám byl onehdy bratřjček
Obgednal, když čáp ho okol cukráře přinášel.
Zas brzo gi uwidjte s pozlacenými penjzky.

Pak děwu pustily djtky a Herman sotwa uwedl gi
I obgjmánjm i plachetkám z dáli kynaucjm.

MELPOMENE.

HERMAN A DOROTA.

Tak dwa ti se proti nakloněnému ubjrali slunci,
Gežto, hrozjc baufkau, w hlubokých se skrýwalo mračnách,
Z zákrowu pak brzy tu brzy tam žeřawými paprsky
Předtušenj nosné metalo w pole oswěcowánj.
Kéž nám nepřinese, prawil on, snad bauře hrozjcj
Kraupy aneb ligawec silný! neb žeň ge překrásná.
A s potěchau wysoké, wlnobitné zhljželi žjto,
Gežto wzrůstu gegich wysokého dosáhalo klasmi.
Řekla potom swému průwodci a přjteli djwka:
Dobraunký! wy gemuž lepšj neybljže powinna
Swůg gsem osud a přjtulek, anto mnohým w polj šjrém
Bauře hrozj wyhnancům! Řekněte wy mně přede wšjm
A rodiče mne znáti naučte, kterýmžto budaucně
Slaužiti mám z toho srdce; i může wyhowěti snadno
Pánowi, kdož ho zná, čině, což gemu důležitěgšj,
Neb na čem on strnulé pewen ustanowil se we mysli.
Powěztež mi tedy, gak zjskám otce i matku.

Odpowěděl na to pak mládec dobrý a rozumný:
Ó děwo wýborná, dobrá, gak welmi tě chwáljm,
Žcť se na mysl rodičůw ty našich neyprwněgi tážeš!
Neb gsem darmo posud snažowal se slaužiti otci,
Hospodařiw neginak, než gak by to mé bylo wlastnj,
Ráno wečer byw gak o rolj tak o winnici pečliw.
Máteř gsem spokogil, ta toho znala wážiti sobě,
Neywýborněgšj ona w tobě i djwku nalezne,
Hospodyniť kdy budeš, gako bys o swé měla péči.
Wšakže otec ne i tak; poněkud ten lesku milowný.

Dobrá djwko nemysli, že gsem snad bez citu, chladný,
Tobě cizj že tudjž gá swého tak odhalil otce.
I přisahám, takowé slowo teď že swobodně poneyprw
Wstaupilo můg na gazyk nezwyklý žwatlati darmo.
Ty wšak důwěrnost děwo wšecku ze srdce mi wábjš.
W žiwobytj nĕgaké dobrý otec ozdoby žádá,
Zewnitřnjch znamenj žádá gak lásky, tak úcty.
On by snad s horšjm služebnjkem zaspokogil se,
Genž by užil toho, zůstana pak na dobrého nelaskaw.

Řekla radostně na to, spolu též kroky cestě po temné
Rychlegšj zdwogugjc welelehkým pohybowánjm:
Gistau nádĕgi mám, oba snadno že uspokogjm ge;
Neb mateřin smysl gest gako by wlastnj moge bytnost,
Ozdobu zewnitřnj gsem pak hned poznala w mládi.
Sausedowé naši francauzštj mnoho dáwali gindy
Na zdwořilost; byla měšťanu tak gako šlechtě obecná,
Též sedláku také; každý swogatům gi paraučel.
Tehdy u nás obyčegně děti u wečer gako ráno
Pokloněnjm njzkým, slušným ruky pocelowánjm
Pozdrawili rodičůw, způsobně i za dne si wedli.
Cožkoli gá tedy wjm, čemu gsem hned z mládi uwykla,
A co mi srdce welj, rodičům to ráda prokáži.
Wšak kdo mě teď poučj a powj, gak k tobě se mjti,
Ans gich syn gediný a budaucně také welitel můg.

Tak prawila, když pod hruškau byli práwě se octli.
W náplni lesk' se měsjc spanilé k zemi ssjlage swětlo;
Noc byla, poslednj cele zakryty slunce paprsky.
Odporné ležely proti sobě před nimi spausty
Zřegmĕgi, gasno co we dne, a temné gak w noci stjny.
Rád pak přjwĕtiwau uslyšel we stjnu otázku
Wýtečného stromu Herman, na milém gemu mjstě,
Kdež slzy dnes geho pro sličnau wyhnankyni tekly.
Když si pak odpočinauc poněkud byli u stromu sedli,
Řekl gj láskyplný mládec za ruku w tom ugaw gi:

Nech ti to srdce powj, gjm we wšem řeď se swobodně.
Dále mluwiť nesměl, doba gakkoli přjzniwa nadšla,
Odkazu bál se, na prstu pak ach! ten kraužek ucjtil.
Trápjcj znamenj; seděliť tedy tjše a mlčky.
Djwka protrhla wšak mlčenj, řkauc: Ó, co ge sladká
Ta spanilá lúna, rowná se i gasnotě dennj.
Zřegmě w městě widjm domy i dwory, tamto i okno
W lomenici, skoro žeť bych mohla tabulky počjtať.

Co zde widjš, na to zdrželiwý gj odwece mládec,
Gest byt náš, do něhožto nynj tebe přjmo uwádjm;
Okno to — gest od swětnice mé, tam we střeše, okno.
Snad že nynj bude twým; udělámeť proměnu w domě.
Nám, co widjš, obilj, k zjtřegšj ke žni dozráwá.
W tomto si odpočinauce budemť obědwati stjnu.
Giž tu dolů přes winnici a přes zahradu segdem.
Neb hle k nám těžká od západu bauře se bljžj
S blýskánjm a libé plnolúnj zakryge temnem.
Wstawšj tehdy dolů walným se ubjrali žjtem
Přes pole otcowské, radugjce se gasnotě nočnj;
W skůře se pak ke winohradu octli a staupili we mrak.

Takto gi přes mnohočjselné wedl desky kamenné,
Gež z hruba gen kladené za stupně slaužily w odřj.
Kráčela zdlauha dolů, ruku na plece wůdci kladauci,
An kmitawým swětlem skrze listj zjrala lúna,
Dřjw než zůstawila we tmách, mrakem ukryta, párek.
Pečliwě podpjral mládec děwu, powěšenau naň,
Než ta, nepowědomá těch cest i nerownoty stupňůw,
Potkla se w chůzi, zachrupla noha, ona k pádu se chýlj.
Kwapně ginoch ruku důmyslný hned wztáhna, milenku
Zhůru chopj a držj; ona pak naň sklesla po lehku,
Hruď se obau se hrudj i s ljcem potkalo ljce.
Tak stál mramorowé podoben soše, nepřituliw gj
Taužegi, brž, wůlj přjsnau, se zpjrage tjži,
Cjtil břjmě gegj spanilé i teplotu srdce,

I balsam duše teď na rtau swých w oddychowánj,
A s pocitem mužným wznešenau nesl djwky hrdinnost.

A wšak ona zatagiwši bolest, žertowně mu řekla:
To znamená mrzutost, řjká, kdo w rozpaku býwá,
Když do domu gdaucjm noha před prahem u wchodu
chrupne.
Lepšjhoť w prawdě znamenj bych žádala sobě!
Počkeymež trochu, bys rodičůw s haněnjm se nepotkal,
Služku chromau že wedeš, wybrať si neuměge lepšj.

U R A N I A.

N A D Ě G E.

Músy, wy gežto prawé býwáte milosti pomocny,
Cestau až dosawad mládence dobrého gste wedly,
A před námluwami k hrudi geště mu djwku přitiskly,
Ljbezného sňatek mi pomozte skončiti páru.
Genž nad gich štěstjm se dělá, rozdělte ten oblak.
Řekněte wšak neyprw, co nynj se w domě udáwá.

Matka netrpěliwá po třetj teď přišla do gjzby,
Kdež mužowé seděli, odkudž wystaupla nedáwno,
Wyprawugjci o baufce a zamračenj se měsjce,
Noc že nebezpečná, tak dlauho že negde domů syn.
Přátely pak haněla, že, nerozpráwěwše se djwkau,
Od syna, bez námluw, se hned rozlaučili rychle.

Ay, neděley pak zlé horšjm! gj takto newrlý
Trestal otec; my čekáme také sami, gak to wypadne.

Tehdy, pokogně sedě promluwil k nim, ugaw slowo,
saused:
Wždycky za to w takowé nepokogné chwjli činjwám

Djky nebožci tatjkowi, wšj že netrpěliwosti
Chlapci kořen mi wytrh', že nezůstalo ni wlasenjčka.
Gá naučil se čekať gako žádný w gistotě mudřec.

Řekněte, dj mu farář, kterakým během on to dokázal.
Rád to powjm, neb pamatowať můž sobě to každý,
Řekl opět saused. W neděli kdysi, ještě chlapec, gsem,
Ždáti netrpěliwý, očekáwal chtiwě kočáru,
Genž nás měl pod ljpami tam k studánce dowezti.
Dlauho negel; gá čerstwě běhal sem a tam co lasička
Přes schody zhůru dolů, ke dweřům a hned zase k oknu.
Gá se celý třepetal, ruce mi třměly, gá stoly drápal,
Gá i dupal nohama, k hotowému i pláči nabjral.
Na wše se muž djwal mjrný, ale k posledu, když gsem
Durdil se přjliš, tu pogaw za ruku mne pokogně
K oknu dowedl a mluwil ke mně slowa tahle powážná:
Na proti gest, ač zawřena dnes, truhlářowa djlna.
Zjtra otewře gi; tuť bude hýbati se struh a pilka;
Takto pak od rána pracugj až k wjčeru pilně.
Wšak pamatug na to, přigde že gitro budaucně gedenkrát,
An bude se wšemi tam towaryšmi se hýbati mistr
Odměřugjc ti rakew, hotowjc i gi pilně a sličně.
I přinesau od tamtud ochotně tu chýži prkennau,
Gež nás, trpěliwého netrpěliwého uzamkne,
A střechu tjžjcj brzo welmi ge určena nésti.
Hned gsem wšecko widěl we swé se to stáwati mysli,
Prkna widěl spogená, hotowiť černidlo widěl gsem;
Pak sedě trpěliwě očekáwal u okna kočáru.
Gestli lidé čekagjc běhagj teď někdy pohybně
A wšeligak se duřj, tu přigde rakew mi na paměť.

Dj usmáw se farář: Pohnutliw gest smrti obraz,
Maudrému wšak ne strašidlem, zbožnému ne koncem.
Neb k žiwotu prwnjho pudj a učj geho gednať,
A druhu ke spasenj w zámutcjch náděgi sjlj.
Oběma se stáwá žiwotem. Neprawě otec wáš

Rozčilenému tak ukazowal smrt we smrti chlapci.
Radše ukažme mladým cenu, co blaho dospělo, stářj,
Pak i starci mladost; z wěčného nech okruhu wezmau
Potěšenj, a žiwot žiwotem nech takto se končj.

A wšak dwéře se otwořily. W tom pár se ukázal
Wýtečný; podiwem gala přátele, otce i máteř
Způsoba newěsty mládencowu způsobu rowná.
I samy dwéře zdály se být k přigetj podob auzké
Tak wysokých, spolu gižto nynj wystaupili na práh.
Herman swým gi uwedl rodičům slowy rychloletými:
Eyhle! tu djwka, prawil, gak gj žádáte wy sobě.
Otče milý! laskawě gi přigměte, zasluhuget to,
A wy matinko se gj hned wyptáweyte na wšecko,
Byť gste hospodyni w nj seznali hodnu se býti.
Na stranu spěšně potom weda wýborného faráře
Dj gemu: Důstogný pane! rychle mi w nauzi pomozte,
Rozwážjc uzel, an geho rozwazu gá se užásám.
Neb gá djwky nenamlauwal za newěstu, i myslj,
Služka že gest; utečeť, zmjnjme-li náhle o sňatku.
Wšak buď hned rozhodnuto! dél ona zůstati nesmj
We bludu tom, gako gá i negistoty nesnesu déle.
Spěšně ukažte i tu swau maudrost, gižto my ctjme.
Obrátil se tudjž wýborný k spolku duchownj,
A wšak, žel! zarmaucena giž duše djwčina slowmi
Otce, gež on wesele w dobrém ale smyslu pronášel:
Gsem tomu rád, mé djtě, widjmť to radostně, že syn má
Otcowu chuť, genž swým to časem byl zřegmě ukázal.
Neykrašśj bráwal gen k tanci, naposledy pak wzal
Neykrašśj i domů si panj; byla gest to matinka.
Neb z newěsty, gakauž wywolj kdo si, hnedky ge znáti
Čjhože muž ducha gest, a gak mnoho sám sebe wážj.
Wšak k rozmyslu wy též měly potřebu gen času málo?
Neb se widj, žeť následowať geho těžko ne přjliš.

Zběžně to gen Herman zaslechl, gemu třásly se audy
U wnitř, a ticho pak we celém bylo spolku nagednau.

Než děwa wýtečná slowy ausměšnými takými
Gakž gj zdálo se, horšena, a w duše dotknuta hlaubi,
Stála tu ruměncem letawým od ljce do šjge
Gak politá, zdržela wšak předc se a sebrala smysly.
Řekla starému potom netagjci do celka bolesti:
Ku přigetj takowému, wěru! mne nepřipravil syn,
Způsob wážného když měšťana w otci mi ljčil.
Wjmť, že před wámi, wzdělaným mi státi ge pánem,
Genž maudře, dle osob, s každým gistotně zacházj.
Zdá se ale, s chudinau dost autrpnosti nemáte,
Gežto nynj na práh wstaupá, wám slaužiti wolná;
Sic neukázali by mně nynj tak w úsměchu hořkém,
Žeť daleká od wás gako od syna podstata má gest.
Owšem s uzljkem že malým, a chudá že přicházjm
W dům blahozásobený žitele bezpečny činjcj;
Znám ale gá se celý i staw ten gasně ponjmám,
Hodno-li to mne hned takowými tu ausměchy týrať,
Gichž trpkost nazpět mne z práhu takořka zahánj?

S auzkostj Herman welebnému přjteli kýwal,
By w to kročiw gako prostřednjk blud zahnati pjlil.
Spěšně přistaupil mudřec. Wida djwky potichlau
On mrzutost a bolest tagenau, slz krůpěge w očkách,
Ne hned rozplésti zmatenj w swé mysli umjnil,
Nébrž radše gegj dél geště skaumati srdce.
A protož on slowy gj tak zkaušebnými domlauwal:
Gistě nedobřes to rozwážila djwko cizinná,
Kdyžť u cizjho se tak slaužiť rozmyslila kwapně,
Co znamená pánů w dům staupiti rozkazugjcjch;
Ustanowjť na celý rok osud ruky gedno podánj,
A slib ten gediný napotom mnoho snášeti wáže.
Negsau neytěžšj w službách chody unawugjcj,
Negsau pot hořký, neho wěčné nádawa práce;
Neb se sluhau dělný snažugeť se stegně swobodnjk;
A wšak páně trpěť newrlost, kdy neprávě hanjwá,
Neb kdy tu tak, tu ginak sám w sobě na rozpaku, žádá,

A k tomu prudkost geště panj, ano snadno hněwá se,
Pak surowá i swéwolná nezpůsoba djtek:
Těžko ge to snášeť a konať k tomu geště powinnost
Hned bez meškánj, ani pak mrzutosti ukázať.
Ty k tomu způsobná nezdáš se, an otce newinný
Tak tebe žert urazil, wždy wšakť obyčegno to býwá
Škádliti, žeť se ginoch gj ljbj, djwku swobodnau.

Důtkliwě tak mluwil on. Geho řeč, tuze cjtila djwka;
Nezdrželať tu se déle, gegj cit wyskytowal se
Mocně, i nadwjhnauc hruď tesknau wzdechla srdečně.
Pak na to řekla tudjž, horké slzy hogně ronjcj:
Nikdy newj člowěk maudrý w zámutku radiť chtě,
Gak slowo málo geho chladné ducha oswoboditi můž
Od bolu, genžto se nám wysokým nebe saudem ukládá.
Wy gste šťastni a bodři, i gak že by wás urazil šprým!
Než churawý, kdy se lehce ho dotkne, bolestně to cjtj.
Nic mi platno nenj, bych i se přetwářeti mohla.
Ať se ukáže hned, co by pozděgi gen mi bolesti
Přimnožilo, w tráwjcj tagně i wehnalo bjdu.
Pusťte mě opět pryč! nesmjm w tom zůstati domě;
Půgdu hledat swoginy strastné, giž opustila gá gsem
W neštěstj, sama sobě woljc, což zdálo se lepšj.
Pewně umjněno gest; a protož mohu wyznati wám teď,
Cožby w srdci ginak bylo mém se skrýwalo léta.
Tenť ausměch otcůw hluboko mne ranil, ne že tak snad
Pyšna i citliwa gsem, gak nepřjstogno ge služce,
Nébrž w srdci že mém k mládenci wznikla oprawdu
Sklonnost, genž wyprostitelem mi dnes se ukázal.
Neb hned prwnjkrát, kdy na silnici byl mne opustil,
Stále mi w mysli tkwjl; i pomněla gsem na tu djwku
Šťastnau, gižto chowá we swém snad srdci newěstu.
A když gsem ho u studny nalezla, tu pohledu tak gsem
Radowalať se geho, gako byl by zgewil se nebešťan;
Ráda i pošla za njm, když za služku mne nagjmal.
Srdce mi owšem lahodilo, upřjmně to wyznám,

Sem po cestě, že snad by mi geg bylo někdy zaslaužiť,
Bych domu potřebnau učiniť se podporu mohla.
Ach! ale teď teprwé cjtjm, do gaké dala gsem se
Gá tu nebezpečnosti, na bljzce tichého miláčka
Bydleti, teď cjtjm, gak wzdálena djwka chudobná,
Byť neyhodněgšj byla, od ginochů bohatěgšjch.
Wšecko to wám gsem řekla genom, byste znali srdce
Z náhody uražené, gež přjčina této žalosti.
Neb měla gsem se nadjti, tiché žádosti krygjci,
Žeť by skůro přiwedl do domu on sobě newěstu;
Ó, gak bych napotom tagné gá snesla bolesti!
Šťastně nynj gsem wystražena, i šťastně tagemstwj
Z teskných wyšlo prsau, pokawad zlo to gest lečitelné.
Tak powědjno budiž. A nynj w tom domě nemůže
Nic mě držeť, kde trwám plna gsauc úzkosti a hanby,
Náklonnost směle wyznawšj i tu čáku nemaudrau.
Nic mi nezbránj ani noc njzkými se mračny
Zastraucj, ani hrom hrochagjcj, gegžto slyšjme,
Nezbránj ligawec, genž wně násilně se srážj,
Bauře ani hlučná. Toť gsem již trpěla wšecko
Autěku na smutném, rychlých na bljzku nepřátel.
Do swěta půgdu nynj opět zachwácena wjrem
Gsauc času a zwyklá giž dáwno opauštěti wšecko.
Mějte se dobře! nezůstanu délegi; gest weta po wšem.

Tak prawila, ke dweřům na zpět se rychle berauci
S uzljkem dosawad pod paždj, gegžto přinesla.
Matka wšak rukama uchwátila oběma djwku
Kol těla gi wezmauc, a hlasně diwjc se a žásnauc
Řekla: Co to znamená? k čemu gsau ty pláče daremné?
Gá tě nepustjm pryč; wždys pak syna mého newěsta.
A wšak otec s newolj stoge naproti a hledě na pláč
Djwčiny, ta slowa gim mrzutá hned promluwil, a řka:
Tehdy za neywyššj howěnj mi se dostalo posléz
Ke dne že záwěrku se mi wěc děge neynemilegšj.
Nic mi protiwněgšjho nenj gako ženské pláče,

Wášněplnj křikowé konagjc úsilně to zmatkem,
Což by trochem rozumu wykonať se událo pohodlně.
Na to počjnánj diwné ge mi těžko se déle
Djwati. Skončete wy si to; gá do postele půgdu.
Hned se i obrátil w pospěch a do ložnice kráčel,
Kdež gemu manželské lože stálo, i kde w noci ljhal.
Geg ale syn zadržel, pak dj gemu takto prosebně:
Otče nepospjcheyte, aniž se hněweyte na djwku:
Neb gen gá gediný na celém tom zmatku winen gsem,
Gegž přjtel zweličil swým geště přetwařowánjm.
Mluwte welebnjče! swěřeno bylo wám co ode mne.
Nemnožtež mrzutost gako auzkost, skončete radše
Wěc tu, neboť bych wás nectil tak welmi budaucně,
An zloradost mjsto spanilé maudrosti gewjte.

Odwece důstogný s usmánjm takto duchownjk:
I kteraká chytrost krásné to wywábiti mohla
Wyznánj té dušce a nám to srdéčko otewřjť,
Zdaž ti z péče tudjž rozkoš nepowstala i slast?
Mluw tedy sám! neb načže giný by měl to wygasniť?
Wystaupil tedy Herman a řekl gj ta slowa wljdná:
Ljto nebuď ti slzj ani krátké této bolesti,
Neb dokonáwá mé a, co žádám, i twoge štěstj.
Gá ne za služku cizj wýtečné djwky nagjmat
K studni přišel; nébrž bych twé mohl žádati lásky.
Ach, ale bázněplné zraky mé sklonnosti nemohly
Srdce twého widěť, přátelstwj spatřily gedno,
Když ze zrcadla pokogného zdroge pozdrawilas mne.
Gen tě domů přiwésti, to giž mně půl bylo štěstj.
Teď ge celé mi činjš! Ó buď wjtána srdečně! —
Se hlubokým pocitem na mládce pohljžela djwka,
Obgata pak nebránila se geho pocelowánj,
Gežto milownjkům taužjcjm slib ge radostný
Šťastného žiwota, gež konce widj se nemjti.

Ostatnjm pak wyswětlil hned wšecko duchownjk.

A wšak djwka srdečně milá přistaupila k otci,
Skláněla se, ruku odtaženau gemu ljbala, řkauci:
Z mysli wypustjte práwem slzy, gežto prwé gsem
Překwapená lila od žele, teď ligi w ohni radosti.
Ó, odpusťte onen mi pocit, odpusťte i tento,
Deyte i do štěstj wepravit se, co nowě mi přáno!
Prwnj pak mrzutost, gjž gá zmatená winu nesla,
Buď též poslednj! K čemu wám se zawázala služka,
K wěrné službě a láskyplné, dcera wám gi prokáže.

Obgal hned gi otec zatagiw slzy; přišla i matka
Důwěrná, a srdečně gi ljbala, pak ruku djwky
Wezmauc třásla rukau; tak stály tu obě plačjce.

Pak na to rychle farář uchopiw, dobrý a rozumný,
Neyprw otce ruku, stáhl oddawacj gemu prsten,
(Zdlauha genom, neb pewně na silném on wězel audu,)
Wzaw i potom matčin prsten děti snaubil a řeknul:
Geště gedenkrát kraužky zlaté tyto určeny buďte
Pewně upjti swazek, cele by podobal se prwému.
Tento ginoch hlubokau láskau gest k djwce proniknut,
Djwka ta wyznáwá, že ginoch gj rowně ge žádán.
Wás tedy zasnubugi zde a žehnám k době budaucj,
Wůli obau mage w tom rodičůw a přjtele swědka.

I hned se skláněl, požehnánj gim přege, saused.
Wšak kdy duchownj pán se potom gal wtýkati kraužek
Djwce na prst, i druhý uwiděl, tomu diwě se, prsten,
Gegžto i pečliwě byl znamenal giž u zdroge Herman,
Přjwětiwým žertem gj hned na to oslowil a řka:
Gak? po druhé ty se snaubjš? ať prwnj se ženich snad
Nepřihodj k oltáři, a nám oddawky zakáže!

Řekla mu djwka na to: Ó, nechtež této památce
Chwjli mě obětowat! wele zasluhugeť to dobraušek,
Genž mi gi w rozchodu dal, wjc pak se domůw nenawrátil,

Wšecko widěl napřed, kdy čilá k zwolnosti ho láska,
Když žádost w změněné aučinně pomáhati wládě
Pohnala geg do Pařjže, žalář kdež naň čekal a smrt.
Buď tu zdráwa prawil. Gá půgdu, wšecko se hýbá
Teď na zemi gednau, i zdá se, že wšecko se různj.
Zákony základnj pewných wlad rozpadugj se,
Od dáwného magetnjka laučj se magetnost,
Od přátel přjtel, laučj od lásky se láska.
Zůstawugi zde tebe; kde tě opět někdy naleznu —
Kdož wj? rozmluwa ta snad gest mezi námi poslednj.
Dobře prawj, člowěk na zemi žeť gedno cizincem,
Wjce cizincem teď než gindá staltě se každý.
Poklady se stěhugj, a nenj naše půda ta wjce.
Střjbro, zlato se topj z nádob wetchých a poswátných,
Swět se rušj blahoutwořený, gako měl by pogjti
We směs a noc, na se obnowenau pak způsobu bráti.
Srdce-li mi zachowáš, nagdem-li i druhdy se opět
Na ssutinách swěta, pak twory gistě stanem se nowými,
Celkem přetwořenj, osudů prostj a swobodnj.
Neb takowé kdo dny přečkal, co ho pautati může!
Wšakže, nemá-li to býť, abychom kdy z pohromy této
Šťastně wynikše, s radostj se obgjmali opět,
Ó, tedy můg obraz zachowey wždy na srdci tanaucj,
Bys rownau myslj neštěstj nesla i štěstj.
Gestli nowý tebe byt a nowé swazy někdy přiwábj,
Cožkoli tobě osud připrawj, toho ráda požjwey.
Čistě milug milugjcjho, buď wděčna dobrému,
Wšakť i potom gen lehce nohau postaw se pohybnau;
Neb pro ztrátu nowau dwogité pogmau tě bolesti.
Buď ti swat sice den; žiwota wšak wjce neważ si
Než gako dobra giného, a dobro ge wšecko omylno.
Takto šlechetně mluwil, nezgewil pak nikdy se wjce.
Wšecko gsem ztratila, i na wýstrahu myslila často,
Teď na ni též mysljm, an zde znowa pěkně mi láska
Připrawuge štěstj, spanilau i mi náděgi chystá.
Odpusť wýborný mně přjteli, žeť tě držjcj

Gá drkotám! Tak plawci widj se, kdy ke břehu přistal,
Žeť neypewnĕgšj pod njm wždy se zemĕ koljsá.

To řkauc, nastrčila wedlé sebe prsteny djwka.
Tehdy ženich s mužným pocitem gj odpowĕdĕl tak:
Tjm tedy stálegšj při powšechném buď kolotánj
Náš spog djwko milá! setrweyme a držme,
Pewnĕ se držme a pewnĕ i pĕknau statku magetnost.
Neb člowĕk w čase nestálém nesmýšlege stále
Rozmnožitel psoty gest, a gi dále a dálegi šjřj.
Kdo wšak pewnĕ se ustanowj, swĕta sám ge si twůrcem.
Neslušnoť gest nám to strašné pohybowánj
Dálegi wésti, a tak sem tam kolotať se na mysli.
Naše to gest! tak prawme a tak toho brániti hleďme!
Neb posawad wždy ti národowé chwálj se udatnj,
Genž pro zákon a bůh, štĕstj rodičůw, žen a djtek
Wálčili a, spolu se protiwiwše nepřjteli, klesli.
Tys moge; a co nynj moge, gest než gindy mogegšj.
Nechci chowať toho zkormaucen, a požjwati pečliw,
Brž udaten a silen. Zahrozj-liť nám wrah obecný
Teď či budaucnĕ, sama mne ty wystrog, braň ty podey mi.
Wjm-li, že dům ostarán ge tebau se milými rodičmi,
Ó, tedy se protiwj tato hruď nepřjteli bezpeč.
A kdyby každý tak myslil, tu by powstala sjla
Naproti sjle, a wšecky pokog by oblažowal nás.

O m y l o w é.

Str. 20	řádek	4	*mjsto*	Leskem	*má býti*	Leskne
» 22.	»	19	—	wýgewy	—	wýzewy
» 29	» zdola	8	—	žiwot,	—	žiwot w
» 53	»	19	—	šumjcjmi	—	šustjcjmi
» 68	» posl.		—	nebi	—	nebe

